

Politipatruljens møte med barn som lever med vold i hjemmet

En fenomenologisk undersøkelse av politipatruljens praksis

Oddbjørg Edvardsen

FAKULTET FOR LÆRERUTDANNING OG KUNST- OG KULTURFAG

Politipatruljens møte med barn som lever med vold i hjemmet

En fenomenologisk undersøkelse av politipatruljens praksis

Oddbjørg Edvardsen

Ph.d. i studier av profesjonspraksis
Nord universitet

Oddbjørg Edvardsen

Politipatruljens møte med barn som lever med vold i hjemmet

En fenomenologisk undersøkelse av politipatruljens praksis

Ph.d. nr. 29 – 2019

© Oddbjørg Edvardsen

ISBN: 978-82-93196-29-7

Trykk: Trykkeriet, Nord universitet

www.nord.no

Alle rettigheter forbeholdes.

Kopiering fra denne bok skal kun finne sted på institusjoner som har inngått avtale med Kopinor og kun innenfor de rammer som er oppgitt i avtalen.

ABSTRACT

This study is a phenomenological investigation of the police patrol's encounters with children in assignments where domestic violence is suspected. Fifteen experienced police officers from three different cities in Norway – all with experience of patrolling – have been interviewed about their encounters with children. The interviews were conducted between spring 2013 and spring 2015. The questions that the interview data seek answers to are: what may, according to the police officers' experiences, be of good help to children exposed to violence, and what challenges and problems arise in the patrol's encounters with children? The dissertation is founded on a practical theory of knowledge perspective as it is taught at the Centre for Practical Knowledge, Nord University.

This dissertation will demonstrate the role and significance assigned by our authorities to the police patrol in discovering, stopping and preventing violence against children in light of the law, conventions and guidelines that regulate the work of the police. The practice of the police patrol in encounters with the children is illuminated from a humanistic and social science point of view. The data will highlight how interpersonal and relational circumstances that arise between the police officers, the child and the family when the police come to the child's home affect the police officers' prerequisites for taking action. At the same time, the influences of contextual and structural circumstances that come to pass in these encounters will be accentuated in the analysis. This concerns questions related to the culture and knowledge base of the police, to organisation and management as well as collaboration with public services, and how these circumstances affect and challenge the police patrol's handling of assignments involving children exposed to violence.

A central question asked in this dissertation is whether the criminal justice perspective, that is so central to the authorities' guidelines for the police's work, contributes towards protecting children from violence and abuse. Another important question revolves around the police's use of discretion, and whether the tasks they are to do in such assignments are cut out for a generalist level. Hereunder, the practice, role and mandate of the police patrol

will be further accentuated, in light of a child's right to and need for protection and care, as formulated in the *UN Convention on the Rights of the Child*.

SAMMENDRAG

Studien er en fenomenologisk undersøkelse av politipatruljens møter med barn i oppdrag der det er mistanke om vold i hjemmet. 15 erfarne politibetjenter fra tre ulike byer i Norge, hvor alle har praksis fra patrulje, er intervjuet om sine møter med barna. Intervjuene skjedde i perioden vår 2013–vår 2015. Spørsmålene som datamaterialet søker svar på, er hva politibetjentene erfarer at god hjelp til voldsutsatte barn kan være, men også hvilke utfordringer og problemer som oppstår i patruljens møte med barna. Avhandlingen legger til grunn et *praktisk kunnskapsteoretisk perspektiv*, slik dette undervises i ved Senter for praktisk kunnskap, Nord universitet.

Avhandlingen vil vise hvilken rolle og betydning politipatruljen er gitt av våre myndigheter i å avdekke, stanse og forebygge vold mot barn, i lys av lovverket, konvensjoner og retningslinjer som styrer politiets arbeid. Politipatruljens praksis i møte med barna belyses ut fra et humanistisk og samfunnsvitenskapelig ståsted. Datamaterialet vil synliggjøre hvordan mellommenneskelige og relasjonelle omstendigheter som oppstår imellom politibetjentene, barnet og familien når politiet kommer hjem til barnet, påvirker politibetjentenes forutsetninger for å handle. Samtidig vil de påvirkninger som skjer gjennom kontekstuelle og strukturelle forhold i disse møtene, løftes frem i analysen. Dette handler om spørsmål knyttet til politiets kultur og kunnskapsgrunnlag, om organisering, ledelse, og om samhandling med deler av det øvrige hjelpeapparatet, og hvordan disse forhold påvirker og utfordrer politipatruljens oppdragsløsning med voldsutsatte barn.

Et sentralt spørsmål som stilles i avhandlingen, er hvor vidt det strafferettslige perspektivet som er så sentralt i myndighetenes retningslinjer for politiets arbeid, bidrar til at barn beskyttes mot vold og overgrep. Et annet viktig spørsmål vil omhandle politibetjentenes skjønnsbruk, og om oppgavene de skal gjøre i slike oppdrag, egner seg på et generalistnivå. Herunder vil politipatruljens praksis, rolle og mandat løftes ytterligere frem, ut fra barns rettigheter og behov for beskyttelse og omsorg, slik disse artikuleres i barnekonvensjonen.

FORORD

Denne studien handler om politibetjenters erfaringer i møte med barn, i oppdrag der politipatruljen får melding om bråk og uro i et hjem. Avhandlingen forener kunnskaper om politiets praksis, med barnefaglig psykologisk kunnskap om barns behov for trygghet og omsorg, og deres rettigheter til å leve et liv uten vold og overgrep, slik dette er nedfelt i barnekonvensjonen. Med studien håper jeg å synliggjøre politipatruljens praksis, slik at politiet og våre myndigheter kan styrke sitt kunnskapsgrunnlag, og best mulig sørge for at barn som lever med vold, skal kunne hjelpes ut av volden og få et trygt og godt liv.

Det er mange som har bidratt til at jeg har fullført doktorgraden. Først og fremst vil jeg takke alle de flotte politibetjentene som har gitt av sin tid og av sine kunnskaper, slik at jeg har fått muligheter til innsyn i deres praksis. Jeg vil takke rektoratet ved Nina Skarpenes og Tor Tanke Holm for at de har hatt troen på forskningsprosjektet og bidratt til gode rammer for gjennomføring. Ledelsen ved Politihøgskolen fortjener også en stor takk for at de satser på forskergrupper og stipendiatgruppe ved Politihøgskolen, noe som har stimulert og motivert til deltagelse i et spennende fagmiljø internt. En spesiell takk til avdelingsleder Johnny Steinbakk og studieleder Sten Andre Stenkjær som har støttet, oppmuntret og gitt rom til forskningen. Deretter vil jeg takke min veileder Linda Hoel, som har bidratt med stor tålmodighet og faglig innsikt, og som har lest og gitt kloke tilbakemeldinger når det enn måtte være. Uten henne hadde ikke denne avhandlingen blitt til. Jeg vil også takke Geir Aas for konstruktive tilbakemeldinger og faglige innspill som har hatt stor betydning for prosjektet. Mine kollegaer Roy- Ove Lunde, Viggo Nikolaisen, Turid-Eline Nordal Kviseth, Randi Lovise Nilsson Olsen og Håvard Solhaug fortjener en stor takk for å generøst dele sin fagkunnskap, noe som har styrket avhandlingen. Jeg vil også takke mine to studievenner Kjersti Sunde Mæhre og Bente Hvidsten for den flotte tiden vi har hatt sammen som studenter. En takk til alle ansatte på Senter for praktisk kunnskap som bidrar til utvikling av humanistisk profesjonskunnskap i yrker hvor møter mennesker imellom er så viktig, og til Gunnhild Hageberg - Karlsen for grundig språkvask på tegnsetting og referanser.

Jeg vil takke Ann-Sofi Fjellvoll og Hanne Edvardsen som har lest korrektur, og på hjemmebane Jarl- Erling og min datter Marte, som på hvert sitt gode vis har bidratt til min trygghet og min frihet, slik at jeg har kunnet bruke tiden på et så spennende og samtidig tidkrevende forskningsprosjekt.

INNHOLD

Abstract	1
SAMMENDRAG	3
FORORD	5
INNHOLD	7
1. INNLEDNING	11
1.1 Bakgrunn for studien	14
1.2 Problemstilling, forskningsspørsmål og avgrensning	17
1.3 Leseveiledning	18
2. VOLD MOT BARN I HJEMMET	21
2.1 Vold mot barn i hjemmet	21
2.2 Vold mot omsorgsperson er vold mot barn	25
2.3 Omfang av vold mot barn i hjemmet – norske undersøkelser	27
2.4 Hva gjør vold med barnets livssituasjon og utvikling	31
3. POLITIETS ROLLE	35
3.1 Politiets rolle i møte med barn utsatt for vold i hjemmet	35
3.2 Hvorfor tilkalles politipatruljen til slike oppdrag?.....	37
3.3 Konvensjoner og barns rettigheter	38
3.4 Instruks, lover og retningslinjer for politiets arbeid	41
3.5 Forskning på politiets praksis i møte med voldsutsatte barn	42
3.5.1 Oppsummering av forskning	47
3.6 Rapporter og utredninger som belyser politipatruljens praksis	47
3.6.1 Oppsummering av rapporter	50
4. VITENSKAPSTEORETISK FORANKRING	51
4.1 Fenomenologi og hermeneutikk	51
4.2 Praktisk kunnskap.....	55
4.2.1 Praktisk kunnskap som taus kunnskap	58
4.2.2 Språk som uttrykk for «Praktisk kunnskap»	60
4.2.3 Praktisk kunnskap og erfaringer	61

5. STUDIENS FREMGANGSMÅTE – METODE	63
5.1 Litteratur og litteratursøk.....	63
5.2 Utvalg.....	63
5.3 Dybdeintervju.....	66
5.4 Informert samtykke og ivaretagelse av personvern	69
6. METODISKE BETRAKTNINGER – STYRKER OG SVAKHETER	71
6.1 Om studiens informasjonsstyrke – relevans og overførbarhet	71
6.2 Analyse av datamaterialet.....	73
6.3 Fortellingen, i lys av fenomenologi, hermeneutikk og praktisk kunnskap	75
6.4 Forskeren som medskaper til fortellingen – en hermeneutisk bevegelse.....	77
6.5 Fortelling til bruk i forskning til forskjell fra litterære fortellinger.....	79
6.6 Fortellingenes begrensning	81
6.7 Å være outsider på innsiden i forskning på politiet	84
6.8 Et kritisk blikk på analysen og den hermeneutiske metode	87
6.9 Forskingsetikk.....	88
7. ANALYSE/RESULTAT – HVA HANDLER POLITIPATRUJENS PRAKSIS OM?.....	91
7.1 Betjentene forholder seg til følelser og stemninger	91
7.2 Å møte barns taushet og behov for å skjule volden	95
7.3 Om å ta hensyn til barns tilknytning til foreldre og familie	102
7.4 Oppdragene tar tid	106
7.5 Bevisste handlinger for å unngå bruk av fysisk makt	111
7.6 Å være bevisst politiets symbolske makt	116
7.7 Behov for å skjerme barnet – dilemmaer oppstår.....	119
7.8 Å møte mistenkte med respekt er å møte barnet med respekt.....	123
7.9 Politiet tilrettelegger for at barn får fortelle hva som har skjedd	128
7.9.1 Samtale som støtte til barnet er viktig	128
7.9.2 Å sikre samtalen i <i>mulighetens øyeblikk</i>	131
7.9.3 Når formaliteter fører til utrygghet	134
7.9.4 Det formelle er ikke nødvendigvis vanskelig	137
7.10 Å erfare straffesakssporets iboende kraft og begrensninger	138
7.11 Møte med familier som lever i utenforskap	146
7.11.1 Æreskultur utfordrer spesielt.....	151
7.11.2 Et diskriminerende blikk?.....	153

7.12	Politiets hjelp alene beskytter ikke voldsutsatte barn	157
7.12.1	En tro på at hjelp fra barnevernet i akuttfasen er nødvendig.....	158
7.13	Barnevernets samtaler med barnet kan ødelegge bevis	161
7.14	Om et politi i endring	166
7.14.1	Kunnskaper og arbeidsmåter i endring.....	166
7.14.2	Kvinnelige og humanistiske verdier påvirker oppdragsløsning	169
7.15	Faglig ledelse når ikke frem til politibetjenten på patrulje	176
7.16	Om brister i politipatruljens etterforskning	184
7.17	Betydning av kunnskapsdeling mellom etterforskningsavdeling og politipatrulje.....	190
7.18	Oppsummering av empirien i analysen.....	198
8.	DRØFTING	207
8.1	Hva har analysen av politipatruljens praktiske kunnskap fått frem?	207
8.1.1	Politiets praktiske kunnskap	207
8.1.2	Politiets praksis som taus viten.....	212
8.1.3	Om politikulturer i endring.	214
8.1.4	Det autonome skjønnsmessige politiarbeidet	218
8.2	Oppsummerende drøftinger og Veien videre	223
8.2.1	Prosedyrer og kartleggingsverktøy trengs for å støtte skjønnnet.	223
8.2.2	Å etterforske vold mot barn – en oppgave for politigeneralisten?	229
8.2.3	Er straffen til barnets beste?	233
8.2.4	Hvorfor skal man straffes for å slå sine barn?	236
8.2.5	Straff – en symbolsk og moralsk nødvendighet.....	238
8.2.6	For at barn skal få hjelp, må flere instanser samarbeide	241
8.2.7	Avsluttende betraktninger	245
9.	Litteraturliste	249
10.	Vedlegg	269
	Vedlegg 1 Godkjenning fra NSD 10.05.2013	269
	Vedlegg 2 Informasjonsskriv med samtykkeerklæring	271
	Vedlegg 3 Ordliste	273
	Vedlegg 5 Tematisk analyse – kjønn, by, politibetjent.....	275

1. INNLEDNING

I FNs barnekonvensjon (1989) som staten har forpliktet seg til og som berører barns rett til et liv uten vold, slås det fast at staten skal beskytte barn mot fysisk eller psykisk mishandling, og forsømmelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner (barnekonvensjonen, artikkel 19). I arbeidet med å avdekke og beskytte barn mot vold i hjemmet er det flere offentlige instanser som har et særlig ansvar, og politiet er en av disse (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013).

Siden 2004 er det kommet flere nasjonale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, hvor den siste *Et liv uten vold: Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017* (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013a) er etterfulgt av regjeringens opptrappingsplan for 2017–2021 (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016). I disse dokumentene er politiet sammen med andre offentlige instanser gitt en sentral rolle i å forebygge og avverge vold i nære relasjoner. Å straffeforfølge vold mot barn er sett på som særlig viktig i dette arbeidet. Barns rettsvern er blitt styrket gjennom et tydeligere lovverk, opprettelse av barnehus¹ og ved at straffen for å begå vold og overgrep mot barn er betydelig skjerpet (se kap. 3.3 og 3.4).

Det er to betydningsfulle spor i politiets arbeid. Det ene er det strafferettslige sporet som utgjør et viktig normdannende syn på hvordan vi betrakter denne form for kriminalitet. Det andre sporet omhandler politiloven (1995) og politiets plikt til å redde liv og helse, og sørge for ro og orden i møte med borgerne. Begge disse sporene har betydning for hvordan politiet kan oppdage, stanse og avverge vold mot barn, og utgjør politiets samlede innsats.

Riksadvokaten (2008) understreker betydningen av at politiet sikrer spor og etterforsker familievold straks de forstår at vold kan ha skjedd. I dette arbeidet har politipatruljen en

¹ Staten har opprettet egne såkalte barnehus for avhør av barn. Barn skal ha et tilbud om avhør på barnehus hvor de møtes av spesialutdannet politibetjent som foretar avhør. Ved behov kan barnet følges opp av psykolog og også lege for kroppslig undersøkelse. Retningslinjer for drift av barnehus skal sørge for et tverretatlig samarbeid som skal fungere til beste for barnet og dets omsorgspersoner. <https://www.statensbarnehus.no/>

viktig rolle. Instruks og lovverk som regulerer politipatruljens arbeid «på stedet»², gir noen tydelige men samtidig vide rammer for politiets oppgaver. Det er vesentlig at politipatruljen på stedet innhenter så mye informasjon som praktisk mulig, slik at bevis sikres og opplysninger bringes videre internt i politiet og til andre instanser som kan hjelpe familien. Patruljen bør om det lar seg gjøre, henvende seg til og snakke med barnet.³ Siden hendelsen er nær i tid når patruljen kommer, vil spor og minnebilder for det som har skjedd være ferske. Forsoningsprosesser i familien som ofte følger en voldshendelse (Walker, 2017), har sannsynligvis ikke startet, og vitner og fornærmedes muligheter og motivasjon for å redegjøre for hendelsen er ofte bedre i denne situasjonen, enn i senere avhør av politiet. Nettopp derfor er politipatruljens arbeid på stedet vurdert som betydningsfull for at vold mot barn skal kunne avdekkes. Om patruljen ikke gjør dette, vil forutsetningene for å finne ut hva som har skjedd barnet bli skadelidende. Politipatruljen må slik berede grunnen for at saken belyses tilstrekkelig for videre etterforskning strafferettslig, men også for å finne ut hvilken annen hjelp barnet og familien har behov for. Samtidig som politipatruljens arbeid på stedet er viktig, er det ikke like klart og tydelig hva politipatruljen konkret skal gjøre i møte med barna og deres omsorgspersoner. Det er heller ikke gitt hvordan politipatruljen i den sårbare situasjonen som barnet er i, kan ivareta barnets behov for hjelp og beskyttelse. Forskning på politiets virksomhet og rolle i slike saker (Randa, 2016; Stanley et al., 2011; Vorland & Skjørten, 2017; Øverlien & Aas, 2016; Aas, 2014a), viser at det fremdeles er mye usikkerhet i hvordan politiet og politipatruljen kan møte barnet. Disse studiene viser at det er ulik praksis, forståelse og holdninger til hvordan politipatruljen møter barn, noe som gjør det nødvendig å øke bevisstheten og kunnskaper om hvordan patruljen kan håndtere

² Begrepet «på stedet» er et uttrykk som politiet bruker, som henviser til et åsted, eller til det stedet der politipatruljen kommer til og gjør sine oppgaver.

³ I direktivet fra Riksadvokaten: *Tilrettelagte avhør – direktiver og retningslinjer 21.10.2015*, fremgår det at patruljen skal forsøke å legge til rette for samtale med barnet for å finne ut hva som har skjedd. Dette er ikke det samme som et avhør, men kan om opplysningene politiet får viser seg å berøre straffbare forhold, gå over til et formelt avhør på stedet.

situasjonen og hjelpe barna til «barnets beste».⁴ Nettopp derfor er det viktig å undersøke politipatruljens praksis nærmere.

Avhandlingen vil løfte frem politipatruljens praksis i møte med barnet, slik politibetjentene erfarer og tolker hendelser. Et viktig tema er hva politibetjenter på patrulje erfarer påvirker oppdragsløsningen, og hvilke muligheter og utfordringer for å hjelpe barnet som finnes i dette første møtet mellom politipatruljen og barnet. På hvilken måte strafferetten egner seg til å stanse, avverge og forebygge vold mot barn, er et sentralt spørsmål i studien, fordi våre myndigheter og også de institusjoner som har et særlig ansvar for å hjelpe barna, legger så stor vekt på det strafferettslige (Justis- og politidepartementet, 2003; Justis- og politidepartementet, 2008; Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2012; Justis- og beredskapsdepartementet, 2017; Riksadvokaten, 2008). Det strafferettslige sporet er særlig relevant å belyse for å utvikle kunnskap og kompetanse i tråd med aktuelle handlingsplaner, retningslinjer og i regjeringens opptrappingsplan (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016), hvor det stilles spørsmål til hvordan straffesakssporet sammen med det øvrige hjelpeapparatet kan beskytte barna.

Ulike hensyn både rettslig, men også rent medmenneskelig og etisk spiller inn for hvordan politiet kan sørge for barnet i slike oppdrag. Dette siste berører noe *mer* og noe *annet* enn hva lovverket, retningslinjer og direktiver alene kan romme og fange inn. Mye av det som skjer i praksis er gjerne usynlig eller ikke artikulert. Kunnskapen kan være *taus* (Collins, 2010; Polanyi, 1966) av ulike grunner. Det er også relativt få studier som viser hva politipatruljen gjør når de kommer til et oppdrag der det foreligger mistanke om vold i hjemmet, og barn er til stede. Det er grunn til å tro at politibetjentens møte med barnet og familien vil være preget av det mellommenneskelige, hvor skjønn og etikk er viktig, foruten lover og retningslinjer. Vi trenger innsikt i det som foregår og som virker inn på politipatruljens praksis, for å få kunnskaper om hva som gir mening i dette arbeidet, men også for å integrere

⁴ *Barnets beste* fremgår av barnekonvensjonen, artikkel 3, og skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn, enten det foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer.

barnefaglige hensyn, slik at politiet kan utføre sine oppgaver forankret i en kunnskapsbasert praksis, til beste for barna.

1.1 Bakgrunn for studien

I det som følger vil jeg beskrive egen bakgrunn og hvorfor jeg har valgt å fordype meg i tema *vold mot barn*. Problemstilling og avgrensning for studien følger deretter, før innledningen avsluttes med en leseveiledning for avhandlingen.

Bakgrunn for studien er mitt arbeid som høgskolelektor ved Politihøgskolen, og et engasjement for politiets møte med barn, der det foreligger mistanke om vold og overgrep i hjemmet. Jeg underviser i faget etterforskning og oppdaget tidlig at tema «barn» ikke hadde særlig fokus på grunnutdanningen på Politihøgskolen. Spesielt har politiets holdninger til barna og hvordan politibetjentene møter barna i slike situasjoner opptatt meg. Dette har interessert meg fordi det lenge var en holdning til at det kun var spesialutdannede dommeravhørere⁵ som skulle snakke med barna. Forskriften om dommeravhør som kom i 1998 (Justis- og politidepartementet, 1998) skulle sikre samtalen med barnet som et bevisopptak for retten. Forskriften ble i praksis tolket som at politipatruljen ikke skulle snakke med barn på oppdrag, fordi patruljen kunne ødelegge bevis. Dette medførte at barn ved mistanke om vold og overgrep i hjemmet måtte vente i uker og måneder før de fikk fortalt om noe hadde skjedd med dem. Når barna først kom til et avhør, ville de sjelden fortelle (Davik & Langballe, 2013). Barnas rettsikkerhet og også deres rettigheter til å bli hørt (barnekonvensjonen, artikkel 12) ble satt på prøve gjennom en slik praksis.

Holdningene til politiets samtaler med barn i akutsituasjoner er i endring. I dag er det en økende interesse for dette innen forskning på politipatruljens møte med familievold og barn (Randa, 2016; Stanley et al., 2011; Vorland & Skjørten, 2017; Øverlien & Aas, 2016; Aas, 2014a). I Politidirektoratets veileder (2009), i Riksadvokatens rundskriv (2008) og i

⁵ En dommeravhører er en politibetjent med spesialutdanning i avhør av barn og andre sårbare personer, som foretar er rettslig avhør av barnet. I dag er begrepet «dommeravhør» erstattet med begrepet «tilrettelagt avhør» (se Riksadvokaten, 2015a).

Riksadvokatens retningslinjer for tilrettelagte avhør (2015a) er det presisert at politipatruljen bør snakke med barna når de kommer til et slikt oppdrag, for å få vite hva som har skjedd. Barnet kan være et sentralt vitne. Barn har også en selvstendig rett gjennom barnekonvensjonen til å bli hørt og til å få si sin mening (artikkel 3 og 12), og til informasjon (artikkel 13) noe som særlig aktualiseres i politiets møter med barn.

Selv har jeg sammen med kollega og politioverbetjent Ryen Berg (Edwardsen & Berg, 2012, 2016) bidratt med å skrive pensumlitteratur til våre politistudenter om hva politipatruljen kan og bør gjøre i møte med barn, der det foreligger mistanke om vold i hjemmet. Intensjonen var å aktualisere et viktig tema i politiets arbeid gjennom forskning og erfaringsbaserte kunnskaper, som kan bidra til å skape trygghet for nyutdannede politibetjenter i deres møte med barn.

Flere alvorlige voldssaker i senere år har også bidratt til å sette tema på dagsorden, ved å stille spørsmål ved politiet og samfunnets innsats overfor barn som lever med vold og overgrep. Christoffer Gjerstad Kihle⁶ som døde av vold og omsorgssvikt er ett av mange barn. Drapet av Monika i Hordaland fikk også stor offentlig oppmerksomhet.⁷ Begge disse drapene reiste spørsmål ved politiets og påtalemyndighetenes holdninger, kunnskaper og tilnærminger til barn, og viste hvor kritisk det kan bli for barn og deres familier når disse

⁶ Christoffer Gjerstad Kihle døde 8 år gammel i 2005 som følge av alvorlig mishandling fra stefar. Stefar ble dømt til 8 års fengsel for legemsbeskadigelse med døden til følge. Mor ble senere dømt og mistet omsorgen for sine to barn i 2012. Saken fikk spesiell oppmerksomhet fordi skole, barnevern og politi gjorde en for dårlig undersøkning av åpenbare tegn på mishandling. <https://www.aftenposten.no/norge/i/3J1wL/Dokumenterte-Christoffer-Gjerstad-Kihles-omfattende-skader>.

⁷ Monika ble drept av sin stefar 8 år gammel. Saken fikk stor oppmerksomhet fordi politi og påtalemyndighet unnlot å etterforske dette som et drap. Intern varsling fra en politiansatt i Hordaland førte til ny etterforskning og at stefar ble tiltalt og dømt. Saken satte spørsmål ved politets kompetanse, interne rutiner og kultur i etterforskning av barnedrap. <https://www.aftenposten.no/emne/Monika-saken>.

viktige instansene svikter sine lovpålagte oppgaver (Gangdal, 2011; Schaefer, 2015, Riksadvokaten, 2015b).

Mitt engasjement for barn som lever med vold i familien handler i tillegg til mitt arbeid på Politihøgskolen, om egne erfaringer gjennom et langt yrkesliv, og mitt eget møte med barn og deres livsbetingelser. Jeg har tidligere arbeidet i Pedagogisk psykologisk tjeneste, og møtt mange barn og deres familier. Jeg har møtt barn som ikke ville gå på skolen, eller som satt der stille i klasserommet og tiet med blikket ned i gulvet. Noen var sinte og utagerende, de skjønte ikke, eller de ga blaffen i de sosiale spillereglene, og gjorde det slik at mange rundt kunne oppleve både ubehag og bekymringer. I dag tenker jeg at noen av disse barna kanskje levde med vold og overgrep. Men jeg spurte ikke, eller tenkte sjelden at dette var aktuelt. Det betyr også at jeg heller ikke var i stand til å hjelpe barnet eller familien om vold faktisk skjedde. To jenter i løpet av mine 13 år i tjenesten fortalte direkte om vold og overgrep fra sine omsorgspersoner, i samtale med meg under fire øyne. De fortalte om vold fordi de ble spurt om hvordan de hadde det hjemme, og fordi foreldrene ikke var sammen med dem da vi møttes. Dette forteller meg hvor viktig samtale og direkte kontakt med barn og unge er, og at de som skal jobbe med barn snakker med dem alene.

Etter at jeg begynte som lærer ved Politihøgskolen har jeg fått mer kunnskaper om barn som lever med vold i hjemmet, fordi vold mot barn etter hvert er blitt et viktig tema i utdanningen av politistudenter, og fordi det i økende grad er plassert på dagsorden i samfunnsdebatten. Jeg har tenkt tilbake på disse barna og familiene deres, og på meg selv som ikke våget, eller som ganske enkelt var kunnskapsløs og ikke i stand til å stille relevante spørsmål i møte med barn. Jeg hadde den gang ikke spørsmålene eller blikket med meg. Inga Marte Thorkildsens (2015) boktittel «*Du ser det ikke før du tror det*», gir en mening for meg og min plassering i dette landskapet.

Med avhandlingen ønsker jeg å utvikle ny kunnskap som kan deles og gjøre politipatruljens arbeid ytterligere egnet til å ivareta barns grunnleggende behov og rettigheter, forankret i barns behov for en trygg og god barndom, slik dette er artikulert i barnekonvensjonen. Ett

eksempel på at vi trenger kunnskap om praksis, handler om å kunne se og oppdage de mange barn som lever uverdige liv med voldelige omsorgspersoner. Vårt samfunn har til nå hatt vanskelig for å avdekke volden og se barna (se kap. 2). Kvantitative studier synliggjør omfanget av volden. Dette viser seg å være et for stormasket nett til å fange opp det enkelte barn og gi god hjelp. For at vi som samfunn skal kunne se og hjelpe voldsutsatte barn og deres familier, trenger vi mange innganger og metoder, og vi trenger foruten tall og viten om voldens utbredelse, en synliggjøring av hvordan møte barna og deres situasjon. Vi trenger å løfte frem kunnskap om det som kan gi mening og få betydning i dette viktige arbeidet, for at volden barn utsettes for skal kunne oppdages, og barnet skal kunne hjelpes og beskyttes.

1.2 Problemstilling, forskningsspørsmål og avgrensning

Studien undersøker hva politibetjenter på patrulje erfarer i møte med barn i oppdrag hvor det foreligger mistanke om vold i hjemmet. Dette innebærer å undersøke nærmere hva vold mot barn handler om, og hva politibetjentene møter med hensyn til mellommenneskelige, situasjonelle, kulturelle, politifaglige og organisatoriske forhold som kan virke inn på hvordan barn blir møtt av politipatruljen. Volden som omtales, avgrenses til «barn utsatt for vold i hjemmet» som gjøres av «barnets omsorgspersoner».

Problemstillingen og forskningsspørsmålene som stilles i avhandlingen er følgende:

Hva handler politipatruljens møte med barn om ved mistanke om at barnet er utsatt for vold i hjemmet?

- Hva virker inn på politiets praksis i slike oppdrag?
- Hva erfarer politibetjentene er til hjelp for barn?
- Hva erfarer politibetjentene som problematisk i dette arbeidet?

Avhandlingen plasserer seg innenfor en humanistisk vitenskapelig tilnærming (Moi, 2011; Nussbaum, 2010), i en kunnskapstradisjon tilhørende praktisk kunnskap og profesjonsforskning, slik det undervises i på Senter for praktisk kunnskap, Nord universitet

(McGuirk & Methi, 2015). Det har vært naturlig å løfte frem politibetjentenes erfaringer i et humanistisk perspektiv, fordi avhandlingens metode baserer seg på fortellinger og erfaringer fra betjentenes praksis, og det som skaper mening for betjenten (Halås, Kymre & Steinsvik, 2017; Moi, 2011; Nussbaum, 2010). Samtidig bringer politibetjentenes fortellinger med seg erfaringer som fortolkes og forstås gjennom samfunnsvitenskapelige perspektiver, som for eksempel rettssosiologi, kriminologi, sosiologi og psykologi. Politiets erfaringer og praksis påvirkes av holdninger, kunnskaper og verdier som vårt samfunn til enhver tid er preget av (Finstad, 2018; Graver, 2011; Aakvag, 2008). Derfor vil politibetjentenes møter med barn belyses tverrfaglig og tverrvitenskapelig. Å gjøre et skille mellom en humanistisk og samfunnsvitenskap tilnærming kan på mange måter virke kunstig, da mange akademiske fag har røtter i begge tradisjonene. Jeg vil likevel påpeke at det er et skille, men samtidig forene disse to retningene i avhandlingen, gjennom en teoretisk inngang til fagfeltet, og i drøfting av funn som fremgår i analysen. Begge tilnærmingene er representert i forskningsfeltet «politivitenskap» (Larsson, Gundhus & Granér, 2014), som er et tverrvitenskapelig fagfelt som denne avhandlingen skriver seg inn i.⁸

1.3 Leseveiledning

Leseveiledningen følges av et kapittel som viser hva vold mot barn er, hvilke begreper som benyttes, og til omfangsundersøkelser. I kapitlet vises det til forskning som kan fortelle hva volden gjør med barns forutsetninger og utvikling. Kunnskaper om volden og hva den gjør med barn, er viktig for å forstå betydningen av at våre myndigheter gjennom politiet bruker ressurser på å bekjempe volden barna utsettes for.

I neste del vises det til politipatruljens rolle i å avdekke og avverge volden barna utsettes for, men også hvilken betydning politiet har i vårt demokrati for at barn skal få sine rettigheter ivaretatt. En sentral del av denne fremstillingen er lovverket og retningslinjer som styrer

⁸ Antologien «Innføring i politivitenskap» skiller ikke, eller drøfter eksplisitt skillet mellom humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning, men legger til grunn en bred tilnærming til «studiet av politiet», som også kan forstås som en inkludering av ulike vitenskapsteoretiske tilnærminger.

politipatruljens arbeid. Aktuelle artikler i barnekonvensjonen beskrives nærmere. Etter dette gjennomgås relevant forskning, rapporter og utredninger på politiets møter med voldsutsatte barn, både fra et politiperspektiv, men også ut fra undersøkelser på hvordan barn har opplevd møter med politiet.

Deretter følger en forankring av studiens vitenskapsteoretiske tilnærming, hvor valg av «fenomenologi», «hermeneutikk» og «praktisk kunnskap» begrunnes. Etter dette følger det en beskrivelse av forskningsmetoden, hvor dybdeintervju er benyttet. Herunder *hvem* er intervjuet, og hvordan intervjuene er analysert og generert til et empirisk materiale. I denne delen reflekterer jeg over bruk av «fortelling» som empiri, og hvordan fortellingene er blitt til, etterfulgt av en redegjørelse av styrker og svakheter ved metoden og undersøkelsen. Etter dette følger refleksjoner over studiens forskningsetiske aspekter.

Første del av analysen/resultatkapittelet handler om de mellommenneskelige og relasjonelle forhold som oppstår imellom politibetjentene, barnet og familien når politiet kommer hjem til barnet, og hvordan dette påvirker politibetjentenes forutsetninger for å handle. Dette temaet er selve kjernen og sentrum i analysen. Etter hvert åpner analysen opp for kontekstuelle og strukturelle forhold rundt oppdraget. Kontekstuelle og strukturelle forhold løftes ytterligere frem i analysens siste del, som handler om politipatruljens kunnskapsnivå og kultur, om organisering og om politipatruljens samhandling med det øvrige hjelpeapparatet, hvor politibetjentene vurderer barnevernet som den aller viktigste samarbeidspartneren.

I drøftingskapitlet vil resultatene som fremkommer i analysen, diskuteres ut fra valget av et «praktisk kunnskapsteoretisk perspektiv». Hva kan studien si noe om, og hva får vi ikke svar på? Sentrale spørsmål som vil drøftes er hvor vidt det strafferettslige perspektivet som er så sentralt i politiets arbeid, sørger for at barn beskyttes mot vold og overgrep. Påfølgende drøfting viser til kompleksiteten i politipatruljens arbeid, fra det autonome til det legalistiske

aspekt. Et viktig spørsmål vil omhandle politigeneralisten⁹ og hvor vidt oppgavene politibetjentene er satt til å gjøre i slike oppdrag, egner seg for generalisten. Herunder vil politipatruljens rolle og mandat bli løftet ytterligere frem, og drøftes ut fra barns rettigheter og behov for beskyttelse når volden rammer.

⁹ I NOU (Justis og politidepartementet) 1981:35 om *politiets rolle i samfunnet*, slås det fast at «Politigeneralisten» skal være ett av de ti grunnprinsipper for politiets rolle og virksomhet. Politigeneralisten skal utføre grunnleggende politiarbeid, foreta helhetsvurderinger, se sitt arbeid i en bredere samfunnsmessig sammenheng og trekke inn relevant spesialkompetanse og samarbeidspartnere ved behov.»

2. VOLD MOT BARN I HJEMMET

I dette kapittelet beskrives sentrale begreper som kan fortelle noe om hva vold mot barn er, og hvordan begrepene henger sammen med kunnskaper og forståelse av hvordan volden rammer. Jeg vil vise til relevante omfangsstudier, og til aktuell forskning som kan fortelle hva vold i hjemmet gjør med barnets liv og helse.

2.1 Vold mot barn i hjemmet

Det er mange definisjoner og begreper knyttet til temaet vold mot barn, og de ulike definisjonene brukes i ulike sammenhenger. Voldsutsatte barn, barn som ofre for vold, vitne til vold, mishandling av barn, barn med voldserfaringer, barn som opplever vold hjemmet, er alle begreper som omtaler det samme fenomen, men som har forankring i ulike fagtradisjoner. Ulike begreper kan gi uttrykk for ulike kunnskapssyn og forståelse for hva vold mot barn handler om, og hva det gjør med barnet.

Felles for mange definisjoner av vold er at de gjerne berører både fysisk og psykisk vold. Isdal (2000, s. 36) sin definisjon, er mye brukt med hensyn til å formidle hva vold handler om: «Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil». Denne definisjonen er en viktig definisjon, da den påpeker den subjektive opplevelsen av volden.

Når vold mot barn i hjemmet tematiseres, er det gjerne den fysiske volden vi først tenker på. De fysiske skader av volden er særlig relevant å etterforske og dokumentere godt, for å få frem den akutte og farlige volden som i verste fall fører til fysisk lemlestelse og at barnets liv går tapt. Barn utsettes i tillegg til den fysiske volden for skadelig psykisk press og frykt gjennom ulike former for krenkelser, og ved at de ser, hører og sanser at volden skjer i hjemmet, mot ens omsorgspersoner og andre familiemedlemmer (Heltne & Steinsvåg, 2011; Kirkengen & Næs 2015; Kirkengen 2017; Øverlien, 2012). Den psykiske volden er en naturlig

følge av den fysiske volden, men den kan også komme alene. Psykisk vold utgjør en stor belastning og psykisk smerte som kan stenge for barnets utvikling her og nå, men voldens konsekvenser kan også fremtre som problemer senere i livet (Baldry, 2003; Felitti et al., 1998; Felitti & Anda, 2010; Forsberg, 2005; Heltne & Steinsvåg, 2011; Hjemdal, Sogn & Schau, 2012; Jarvis, Gordon & Novaco, 2005; Kirkengen & Næs 2015; Kirkengen, 2017; Mossige & Stefansen, 2007, 2016; Mullender & Morly, 2001). Denne form for krenkelse, enten den kommer med eller uten fysisk vold, egner seg til å skape frykt som anses som svært skadelig for barnets utviklingsmuligheter. Å begrense voldsbegrepet til bare fysisk vold vil skjule et større bilde av volden, og dermed stenge for muligheten til å forstå hva vold gjør med barnets totale livssituasjon (Edvardsen & Mevik, 2014).

Avhandlingen legger til grunn barnekonvensjonen sin definisjon av vold, som er forankret i barnefaglig kunnskap om hvordan vold og overgrep rammer barn. FNs komité for barns rettigheter kommentar nr. 13 (2011, s. 4) legger til grunn en forståelse av vold som omhandler både fysisk og psykisk vold:

For denne generelle kommentarens formål defineres "vold" som "alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk", slik det står i artikkel 19 nr. 1 i konvensjonen. Begrepet vold brukes her om alle former for skadevoldende atferd mot barn, slik disse er beskrevet i artikkel 19 nr. 1, i samsvar med terminologien som er brukt i FNs undersøkelse av vold mot barn fra 2006, selv om de andre begrepene som brukes for å beskrive skadevoldende atferd (skade, misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling og utnyttning), tillegges samme vekt. I dagligtale brukes begrepet vold ofte bare om fysisk vold og/eller om skade som påføres noen med vilje. Komiteen understreker imidlertid på det sterkeste at valget av begrepet vold i denne generelle kommentaren ikke må tolkes slik at ikke-fysiske og/eller ikke-forsettlig former for skadevoldende atferd (som f.eks. vanskjøtsel og psykisk mishandling) er mindre alvorlige, eller at behovet for å ta opp disse er mindre viktig.

Barnekonvensjonen bruker begreper som omhandler psykisk og fysisk vold, direkte og indirekte, intensjonelt eller i affekt. Barnekonvensjonen formidler også hvilke konsekvenser både den psykiske og fysiske volden har for barnets utvikling. At vold mot barn rommer en mer helhetlig forståelse enn at volden kun er fysisk, er vesentlig for å kunne forstå, avdekke og stanse vold mot barn. Om psykisk vold og omsorgssvikt avdekkes, er det gjerne slik at også andre omsorgsområder er berørt (Felitti & Anda, 2010; Kirkengen & Næs, 2015; Kirkengen, 2017). I voldsaspektet inngår også seksuell utnyttning og mishandling (Søftestad, 2018). Jo flere typer krenkelser barnet er utsatt for, desto dårligere kan det gå med barnet. Dette vil behandles nærmere i kapittel 2.3.

I avhandlingen vil begrepene «voldsutsatte barn» og «barn utsatt» for vold i hjemmet bli brukt. Definisjoner viser til holdninger og verdier og hvordan vi ser på barn utsatt for vold. På det ene ytterpunktet vil noen for eksempel omtale voldsutsatte barn som ofre, og mene at dette er viktig for å synliggjøre at samfunnet har en plikt til å sette inn nødvendig omsorg og ivaretagelse, og at barn har rettigheter som voldsofre, som for eksempel erstatning.¹⁰ Barn er også sårbare og uten muligheter til å rømme fra en slik situasjon, og det er helt naturlig og også medmenneskelig å tenke på barn som ofre. Samtidig kan et menneske utsatt for vold fra sine omsorgspersoner oppleve offerstatusen som å bli satt i avmakt. Offerbegrepet kan objektivere og mange kjemper for å komme ut av en påført offerrolle. Man «blir det andre har gjort mot en» (Aas, 2009). I forlengelsen av dette resonnementet kan vold mot barnet betraktes som et sosialkonstruktivistisk fenomen, da det å være utsatt for vold bidrar inn i konstruksjonen av barnets og familiens identitet (Aas, 2009, s. 227). Å komme seg fri fra en slik form for offerstatus kan bli en viktig oppgave for den utsatte. Ord og begreper definerer, og gir eller kan frata enkeltmennesket makt. Det kan derfor være viktig å bidra til at voldsutsatte barn, og voksne med voldserfaringer fra barndommen får anerkjennelse som synliggjør deres styrke og deres erfaringer, og heller benevne volden som

¹⁰ Barn har en selvstendig rett til erstatning som voldsoffer, hvor fysiske, psykiske og materielle skader skal søkes kartlagt gjennom politiets etterforskning. Dette gjelder både ved å direkte være utsatt, men også ved å være tilstede og oppleve at ens omsorgsperson utsettes for volden.

«voldserfaringer». Dette understreker også at barn er subjekter i eget liv (Øverlien, 2012), og at deres stemme må høres og tas hensyn til (Barnekonvensjonen, artikkel 3 og 12).

Språk, begreper og tenkning kan tildekke og skjule. Ett eksempel er at vold mot barn gjerne omtales som om det er menn som utøver volden. Den alvorligste formen for vold og overgrep skjer ved at fedre og menn utøver den. Thoresen og Hjemdal (2014) viser at det er fire ganger flere kvinner (8,2 %) enn menn (1,9 %) som er utsatt for alvorlig partnervold. Når partnervold skjer, er mange barn til stede og sanser, ser og hører volden. Mange barn går også imellom, og prøver å beskytte sin forelder (Øverlien, 2012). Men den volden som ikke gjør stor fysisk skade, men er mer subtil og psykisk, kan like gjerne komme fra en kvinne og en mor. Mødres vold mot barn har vært et politisk ukorrekt tema. Denne volden er usynlig ved at den sjelden omtales. Samtidig viser forskning at mødre utøver vold og overgrep mot sine barn (Haugland et al., 2011; Mossige & Stefansen, 2007, 2016; Thoresen & Hjemdal, 2014; Rossman, 2001). Uten at vi anerkjenner dette som et alvorlig problem og fenomen, vil vi heller ikke kunne se eller spørre om det, og gjøre noe for de barna som utsettes for vold fra sine mødre. Av denne grunn vil jeg i avhandlingen omtale vold mot barn som vold fra «barnets omsorgspersoner», om ikke volden som omtales direkte koples til at utøver er kvinne eller mann.

Øverlien (2012, s. 25) skriver at barn tidlig på 1970-tallet ble omtalt som «witnesses» og «observers». Øverlien (2012) beskriver hvordan ny kunnskap som tydeliggjør at barnet ikke bare er et vitne eller en observatør til volden, viser at barnet utsettes for volden ved å se, høre og sanse den. Barnet utsettes ikke minst for volden som rammer omsorgspersonen, ved at hjemmet og barnets omsorgsperson blir fratatt muligheten for å være den nødvendige tryggheten og støtten barnet trenger. Begrepene «witnesses» og «observers» ble etterhvert som fagfeltet fikk ny kunnskap om barn som lever med foreldre som utøver vold mot hverandre, skiftet ut med begrepene «experience» og «exposed» (Osofsky, 1995). Øverlien (2012) skriver om barna at de er subjekter og aktører snarere enn vitner, noe som er blitt tydelig etterhvert som barns stemmer er blitt hørt og barns erfaringer har fått kommet frem (Barneombudets rapport, 2009, 2018; Øverlien, 2012). Siden avhandlingen

handler om politiets erfaringer i å avdekke og forebygge vold mot barn i hjemmet, velger jeg å omtale fenomenet som barn som lever med *vold i hjemmet* og barn utsatt for *vold i hjemmet*. Å bruke «hjemmet» som et begrep synliggjør også alvoret og den ekstra sårbarheten som vold mot barn i hjemmet er, sammenliknet med annen type vold. Hjemmet er stedet for trygghet, trøst og omsorg. Det som spesielt skiller «vold i hjemmet» fra annen vold, og gjør barn særlig utsatt, er at denne form for krenkelse berører identiteten og selve grunnmuren i et barns liv. Den livsnødvendige trygghet forsvinner, og barnets muligheter for kognitiv, sosial og følelsesmessig tilknytning og utvikling rammes (Felitti et al., 1998; Felitti & Anda, 2010; Heltne & Steinsvåg, 2011; Kirkengen & Næs, 2015; Øverlien, 2012). Når volden skjer hjemme kan barnet ikke unnsnippe. Det kan heller ikke søke trøst eller forståelse i sine nære omgivelser, slik barn rammet for andre type traumer kan. Den som skal gi trøst er den som selv er rammet, eller som representerer faren og utryggheten. Et barn utsatt for en ulykke eller en naturkatastrofe kan søke trøst hos sine nærmeste, og bli sett og forstått for hva som har skjedd. Også i barnets omgivelser vil det være støtte å få. Ved at volden i hjemmet er tabubelagt og hemmelig (Heltne & Steinsvåg, 2011; Kirkengen & Næs, 2015; Øverlien, 2012), kan barnet ikke hente trøst eller omsorg utenfor hjemmet. Ikke bare handler dette om at en voksen opptrer skremmende og traumatiserende, men også at barnets omsorgsperson blir satt ut av stand til å trøste og gi omsorg. Den livsnødvendige tryggheten og omsorgen som barnet er avhengig av forsvinner, og kan gi stor skade for barnets utviklingsmuligheter i nærliggende tid, men også i et livslangt perspektiv (Baldry, 2003; Felitti et al., 1998; Felitti & Anda, 2010; Heltne & Steinsvåg, 2011; Jarvis, Gordon & Novaco 2005; Kirkengen & Næs 2015; Kirkengen, 2017; Mullender & Morly, 2001).

2.2 Vold mot omsorgsperson er vold mot barn

Vold mot barn i hjemmet handler om barn som lever i hjem der omsorgspersoner utsetter barnet for vold enten direkte mot barnet, eller at barnet ser og hører vold utført av omsorgsperson mot annen forelder/omsorgsperson. Vold mot omsorgsperson er også vold

mot barnet. Barn i Norge har status som «fornærmet»¹¹ i straffesaker hvor barn enten har sett eller hørt volden. Om barnet ikke utsettes direkte for vold selv, er det slik at om barn ser, hører og opplever vold fra den ene forelderen mot den andre, er dette også vold mot barnet. Dette gjelder mot far som mot mor (HR-2010-01426-A). Barns rettslige status omtales også i stortingsmeldingen om forebygging og bekjempelse av vold i nære i relasjoner punkt 9.2.2. om «selvstendig vern for barn i straffeloven» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b). Politibetjentenes erfaringer i denne studien kaster lys over nettopp denne betydningsfulle viten og erkjennelsen. Det er derfor naturlig at politiets møte med og arbeide med volden barn utsettes for, også blir beskrevet gjennom politiets møte med volden som skjer i parforhold, hvor den mest alvorlige og fysisk skadelige volden handler om kvinner som utsettes for vold fra sine ektefeller og kjærester.

Hydén (1995) og Christensen (2007) har i sine studier av voldsutsatte kvinner undersøkt hva som skjer med barna i familier der mor utsettes for vold. De fant at barna i stor grad er til stede når volden skjer, og at barna selv risikerer å bli utsatt for volden. Mye tyder på at selv om barnet ikke er direkte utsatt for volden, er det å oppleve vold mellom foreldrene like skadelig for barnets utvikling som om barnet selv er direkte utsatt (Gamst, 2017; Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b; Øverlien, 2012). Øverlien (2012, s. 26) skriver: «Barnet opplever volden med alle sine sanser, ved å se den, høre den, se resultatene i form av for eksempel materielle skader som blåmerker og ved å kjenne på en urolig og spent stemning i huset». Heltne og Steinsvåg (2011) skriver om hvor betydningsfullt det er å se dynamikken mellom foreldre og barn i en slik situasjon. Møte med, og hjelp til barnets omsorgspersoner berører i stor grad også hjelpenes muligheter for å sette inn hjelp til barnet:

¹¹ Høyesterett har definert barn som er vitne til vold i hjemmet som «krenket» med selvstendige rettigheter som «fornærmet» i en straffesak. (RT 2010-949). En fornærmet er en person som er utsatt for en straffbar handling. Status som fornærmet gir barnet en rekke rettigheter, som rett til bistandsadvokat, setteverge og til informasjon om etterforskningen. Statusen gir også en rett til å fremme krav om erstatning. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25/KAPITTEL_2-4#KAPITTEL_2-4

«Det er nærmest umulig å hjelpe barn som lever med vold i familien, uten samtidig å ha en klar forståelse for de voksnes situasjon og ha gode tiltak rettet mot dem, både når det gjelder avdekking av vold, bevisstgjøring og veiledning og – i en del tilfeller – behandling (Heltne & Steinsvåg, 2011, s. 23).

Denne avhandlingen vil vise at hvordan politiet møter barnets familie, også kan synes som svært viktig for barnet, når det foreligger mistanke om vold i hjemmet.

2.3 Omfang av vold mot barn i hjemmet – norske undersøkelser

De undersøkelser jeg velger å trekke frem og gjør rede for i oversikt over omfanget, er i hovedsak norske undersøkelser, som kan fortelle noe om våre nære hjemlige forhold. Dette fordi vold som begrep og som et fenomen, kan forstås og fortolkes kulturelt. At volden fortolkes kulturelt, gjenspeiler seg som et eksempel i et lands lovgivning, som i Storbritannia, Frankrike og i deler av USA, hvor det fortsatt er lov å fysisk straffe barn som del av oppdragelse (Berggrav, 2013). Ett annet eksempel på kulturell fortolkning, er at i Norge har barn et rettslig vern, og betraktes som «fornærmet»¹² ved partnervold, når barn er til stede uten selv å bli utsatt fysisk for volden. Norge er det eneste land i Norden, og ett av få land i verden, som gir barn et slikt rettslig vern ved partnervold.

Det knyttes flere betydelige metodiske problemer med å angi omfanget av vold mot barn i hjemmet (Lillevik, 2016; Skjørten, 2002; Thoresen & Hjemdal, 2014; Øverlien, 2012). Hva er spurt om, på hvilken måte, hvem har svart, og under hvilke betingelser er det blitt spurt, vil styre de svar som kommer frem i undersøkelser som gjøres. Om definisjonen blir for snever, vil mange ikke kunne kjenne seg igjen og tenke at «dette handler ikke om meg». Underrapportering vil da kunne være en konsekvens. Å være utsatt for vold fra de som skal ta vare på deg, og være glad i deg, er også skambelagt og tabubelagt, og noe som voldsutsatte gjerne tier om (Raundalen, 2011). Det er også fare for at om definisjon av vold blir for vid eller spørsmålene som stilles fanger for bredt, vil overrapportering bli et problem,

¹² Se fotnote 11.

og i verste fall kunne føre til at den mest alvorlige og farligste volden barn utsettes for blir bagatellisert (Stanley et al., 2011). Underrapportering er derimot det som fra forskerhold ansees som det mest sannsynlige og det største problemet når det gjelder å tallfeste omfanget (Øverlien, 2012, s. 27).

Å gi et bilde av volden ved å henvise til antall anmeldelser til politiet, vil gi et dårlig estimat, da det trolig kun er 15-20 % av de som utsettes for vold i familien i Norge som kommer i kontakt med politiet (Hjemdal, 2014). Volden defineres også under ulike straffebestemmelser, og det knyttes en usikkerhet til hvordan saker som omhandler volden barn utsettes for rubriseres i politiets system STRASAK (Aas, 2014a). Når det er sagt, er det en økning av registrerte familievoldssaker registrert hos politiet på landsbasis i perioden 2005 til 2011, fra 4500 til 7800 (Aas, 2014a s. 220).

Mossige og Stefansen (2007) undersøkte et utvalg ungdommer bestående av 7000 18-19 åringer i tredje klasse på videregående skoler i Norge. De fant at 25 % av ungdommene oppga at de hadde opplevd mindre alvorlig fysisk vold. 8 % oppga grov fysisk vold fra minst en av foreldrene sine i løpet av barndommen. 10 % oppga at de hadde vært vitne til vold mot minst en av foreldrene. 14 % av guttene og 20 % av jentene oppga å ha blitt utsatt for vold fra en voksen i familien minst en gang i løpet av oppveksten. 15 % av guttene og 11 % av jenter rapporterte om psykisk vold. Studien viser også en sammenheng mellom psykisk vold og fysisk vold. 2 % oppga at de hadde vært utsatt for vold oftere enn 10 ganger. I undersøkelsen kom det frem en sammenheng mellom dårlig familieøkonomi, rusproblemer, og at barn med innvandrerbakgrunn hadde økt risiko for å bli utsatt for vold fra foreldre. Mossige og Stefansen (2007) fant at vold mot barn skjer i alle samfunnslag og klasser, men vanskelige levekår er en viktig sårbarhetsfaktor, uavhengig etnisitet og kultur. Innvandrerbarn er imidlertid ekstra sårbare. Ved dårlig tilrettelagte forutsetninger for integrering i Norge, og mangel på helsefaglig og psykiatrisk oppfølging, vil mange voksne få problemer med å mestre de hverdagsutfordringer som deriblant omsorg av barn kan by på. Fattigdom som følge av problemer på arbeidsmarkedet, og lav utdanning er risikofaktorer for vold mot barn, også for etnisk norske, men slike levekår er mer vanlige for mange

innvandrerfamilier som kommer til Norge, sammenliknet med norske familier (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b). For norske familier gjelder spesielt, sammenliknet med annen etnisk bakgrunn, foruten lav sosioøkonomisk status, rusrelatert vold, og vold som skjer som følge av psykiatiske problemer. Som en foreløpig konklusjon viser studien at lav økonomisk status fører med seg en rekke sosiale problemer, hvor vold er ett av dem. Sosioøkonomiske forhold relatert til risiko for vold mot barn, støttes også av andre studier (Haaland, Clausen & Schei, 2005; Pape & Stefansen, 2004; Schou, Dyb & Iversen, 2007). Også Thoresen og Hjemdal (2014) viser til samme tendens, at dårlig økonomi gjør at vold lettere skjer. Den mest alvorlige volden er gjerne i tilknytning til rus, noe som kommer til syne både i skandinaviske og i internasjonale undersøkelser (Lee & Weinstein, 1997; Tolman & Benett, 1990). Dette viser betydningen av sosialpolitiske virkemidler for at familier kan komme ut av fattigdom, og at rusproblemer i barnefamilier kartlegges og gjøres noe med, også som en sikring mot vold i familien og vold mot barn.

En svakhet ved undersøkelsen til Mossige og Stefansen (2007) er at mange ungdommer som er i risiko for vold i hjemmet ikke er spurt, fordi de ikke er begynt på skolen, eller er sluttet. Styrken i undersøkelsen er at svarprosenten er veldig høy, og at den er fulgt opp med en ny undersøkelse i 2016.

I oppfølgingsstudien i 2016, fant Mossige og Stefansen at den milde volden syntes å ha gått noe tilbake, mens den grove volden er uendret. Mossige og Stefansen skriver at det er vanskelig å finne holdepunkter for hvordan tolke disse tallene uten videre undersøkelser, men en foreløpig konklusjon er at det er nødvendig å skille mellom mild vold og grov vold fordi dette kan gi noen retninger i hvordan forebygge volden (Mossige & Stefansen, 2016, s. 105).

Thoresen og Hjemdal (2014) gjorde en undersøkelse i Norge i 2013 basert på telefonintervju av 2435 kvinner og 2092 menn. Intervjuet inneholder blant annet konkrete og detaljerte spørsmål om vold og overgrep i barndommen, vold og overgrep i voksen alder, samt psykisk helse. I undersøkelsen oppga 5 % at de minst én gang hadde blitt utsatt for alvorlig fysisk

vold fra sine foresatte før fylte 18 år. De var blitt slått med knyttneve, sparket, banket opp eller angrepet fysisk på annen måte. Av disse fortalte ni av ti at dette hadde skjedd mer enn én gang. Omtrent 30 % hadde opplevd mindre alvorlig vold som lugging, klipping, risting, dytting og/eller slått med flat hånd. 75 % av disse hadde opplevd dette mer enn én gang. Over 30 % av de spurte fortalte om at vold skjedde første gang før fylte 6 år. Den psykiske volden rammer i denne studien om lag 13 % av barnepopulasjonen. Dette handler om å bli gjort narr av gjentatte ganger, ydmyket, ignorert eller bli fortalt at man ikke får til noen ting. 9.9 % av informantene i studien fortalte at de hadde sett eller hørt de voksne i familien bruke vold mot hverandre. Nær halvparten av de som selv direkte var blitt utsatt for alvorlig vold fra foresatte, rapporterte også om vold mellom foreldre eller foresatte.

Konklusjonen ut fra de største og mest relevante norske omfangsundersøkelsen av vold mot barn i hjemmet, er at de fleste utsatte barn, opplever mindre alvorlig fysisk vold, og psykisk vold. Den mindre alvorlige volden utgjør ifølge tallene om lag 25-30 % av barnepopulasjonen. Opplevelsen av vold og krenkelser er subjektiv. Bruken av begrepet «mindre alvorlig», er ikke for å bagatellisere, men for å skille denne formen for vold fra den mest alvorlige volden, som er svært farlig. Mindre alvorlig vold, spesielt om den gjentas, er fysisk vold som kan føre til stress, ubehag, utrygghet og tilknytningsvansker for et barn. I familier der dette skjer ofte, er det gjerne også mye konflikter og uro (Øverlien, 2012). Med tanke på barn som er vitne til vold mellom foreldre, kan vi lese av undersøkelsene at om lag 10 % av barnepopulasjonen har opplevd å se eller høre at en omsorgsperson utsettes for vold fra partner. Dette handler fortrinnsvis om vold mot mor. Å tallfeste barns vitneerfaringer, slik disse undersøkelsene gjør, er derimot heftet med stor usikkerhet. Dette kommer til syne ved at andre undersøkelser kommer frem til langt høyere tall. Som eksempel viser Haaland, Clausen og Schei (2005) i sin undersøkelse av vold i parforhold at i 39 % av voldstilfellene var barn vitne til volden.

Ett annet forhold som bør kommenteres ut fra tallene til Stefansen og Mossige (2007, 2016) og Hjemdal og Thoresen (2014), er bruken av begrepet *psykisk vold*. Psykisk vold anslås ut fra undersøkelsene å ramme om lag 10-13 % av barnepopulasjonen. Til dette er det viktig å

problematisere bruken og fortolkningen av «psykisk vold» slik dette legges til grunn, og hva den psykiske volden handler om. Å se mor eller far bli utsatt for vold, er psykisk vold. Å leve i uro knyttet til om mor eller far, eller at barnet selv skal bli utsatt for fysisk vold, er å leve i psykisk vold. Det kan slik sett synes kunstig å tallfeste den psykiske volden slik disse undersøkelsene gjør som fragmentert fra den fysiske volden. Det blir på mange måter et problematisk begrepsmessig skille.

Den mest alvorlige formen for fysisk vold rammer ifølge undersøkelsene til Stefansen og Mossige (2007, 2016) og Hjemdal og Thoresen (2014) omlag 2-8 % av alle barn. Disse tallene viser at mange av våre barn i det norske samfunn lever i stor risiko for å bli alvorlig skadet eller dø som følge av vold fra sine omsorgspersoner.

2.4 Hva gjør vold med barnets livssituasjon og utvikling

Hva som skjer med barnas livsvilkår og utvikling er dokumentert av flere forskningsmiljø både internasjonalt og i Norden. Først og fremst kan barn dø av volden. Rettsmedisiner Rognum (2016) forteller at Rettsmedisinsk institutt hvert år får inn om lag fem døde barn fra Sørøst-landet som følge av omsorgssvikt, vold og mishandling. For landet i sin helhet hevder Rognum at antallet døde barn er mellom åtte og ti barn årlig. Mange flere barn rammes indirekte av livstruende vold og død, ved at de mister en kjær omsorgsperson og beskytter, og da gjerne sin mor. I 2015 var det ti partnerdrap i Norge. I perioden mellom 1990 til 2012 ble 144 kvinner og 33 menn drept av sin partner eller tidligere partner (Fjelldalen, 2012). Mange av disse hadde omsorg for barn da de ble drept. Barn av drepte foreldrene mister muligheter for nær og trygg tilknytning og omsorg. I tillegg til at de påføres et alvorlig traume ved at mor eller far blir drept, mister de også muligheter for en trygg tilknytning til den gjenlevende omsorgsperson som har tatt livet av sin partner.

De fysiske og psykiske skadene som barn påføres ved vold i hjemmet, viser klare sammenhenger mellom vold i hjemmet og forekomsten av somatiske og psykiske plager, både i barndom men også senere i livet. Ensomhet, kognitive vansker, lavt selvbilde,

depresjon, selvmord og økt somatisk sykkelighet på flere område er beskrivelser vi finner i disse studiene (Baldry, 2003; Felitti et al., 1998; Felitti & Anda 2010; Forsberg, 2005; Heltne & Steinsvåg, 2011; Hjemdal, Sogn & Schau, 2012; Jarvis, Gordon & Novaco, 2005; Kirkengen & Næs 2015; Kirkengen, 2017; Mossige & Stefansen, 2007, 2016; Mullender & Morly, 2001).

The Adverse Childhood Experiences Study (Felitti et al., 1998) er en kvantitativ longtidusjonell undersøkelse med 7000 informanter, som viser hvordan vold og alvorlig omsorgssvikt i barneår gir omfattende fysiske og psykiske helseplager, og et voksenliv med rom for nye krenkelser og sykdom. ACE-studien dokumenter en signifikant lavere levealder ved alvorlige belastende barndomsopplevelser. Studien viser at jo flere belastninger et barn har med seg, jo større er forekomsten av alvorlige helseplager i voksen alder. Det fremkommer en klar sammenheng mellom tidlige krenkelser og lidelser/sykdommer som depresjon, kroniske betennelsestilstander, hjerte-kar lidelser og overvekt. Sosiale og psykiske tilstander som rus, generelt dårlig psykisk helse, arbeidsløshet, tilknytningsvansker og ensomhet følger i dette sporet. I Norge har lege og forsker Anna Louise Kirkengen (Kirkengen & Næs, 2015) gjennom sin forskning og kliniske praksis funnet det samme; at krenkede barn blir syke voksne med alvorlige sykdommer og psykisk smerte. En oppvekst preget av krenkelser kjennetegnes av mangel på trygghet, forutsigbarhet, omsorg, støtte og anerkjennelse. Den er preget av vold, forakt, avmakt og fare. Kirkengen og Næs (2015) skriver om de vonde og vanskelige erfaringer som tidlig i livet blir innskrevet i kroppen og etterlater seg dype sår, og omtaler dette som *barndomsforgiftning*. Dette er det samme som *toxic stress*, og forklarer økt forekomst av røyking, alkoholmisbruk og rus i denne gruppen. Toxic stress handler om at stresshormoner som kortisol, adrenalin og noradrenalin ikke er under kontroll, og hvordan dette har en skadelig effekt på immunsystemet og på nervecelleutvikling. Om dette kommer ut av kontroll kan dette gi skjevutvikling, en senere modning hos barn og varig nedsatt fungering. Barn som ikke har god voksenstøtte får heller ikke hjelp til å nøytralisere stress og ubehag. Barn utsatt for omsorgssvikt og vold tåler i en slik situasjon lite før de går inn i en tilstand av tilbaketrekking og primitive reaksjonsmønstre (Heltne & Steinsvåg, 2011).

Flere studier dokumenterer hjerneorganiske forandringer som kan vedvare livet ut for et menneske utsatt for traumer og vold i barndommen (Rossman, 2001; Wolfe, 1999). Omsorgssvikt kan nedsette hjernens fungering. Sentrale strukturer som hippocampus, som er involvert i læring og hukommelse, og prefrontal cortex som involverer organisering og planleggende funksjoner, rammes spesielt.

Mange barn kompenserer for dårlige hjemmeforhold ved å bli særskilt oppmerksomme, omsorgsfulle og flinke (Killén, 2010). De kan ta vare på seg selv og sine foreldre, sine søsken, og fremstår som barn uten synlige tegn på omsorgssvikt. De viser styrke både da og også senere i sitt voksenliv. Disse barna har en stor kompetanse på å klare seg til tross for svært dårlige livsbetingelser. Tidligere ble de omtalt som løvetannbarn. I dag omtales de som barn som viser *resiliense*, som betyr motstandskraft (Killén, 2010). Denne kraften hos enkelte barn beskytter dem mot å utvikle psykologiske eller atferdsmessige vansker.

Uavhengig om barn utvikler vansker med tilpasning, eller ikke viser noen form for ytre vansker, er barns erfaringer og fortellinger om livet med volden like aktuell og likeså trist. Flere forskningsmiljø har sett på barns opplevelser og erfaringer med vold, og fått fortellinger fra barn, unge og voksne som har levd med vold i hjemmet som barn. Disse kan fortelle om redsel for hva skal skje med mor, eller søsken, eller et kjæledyr, eller at de selv skal bli skadet (Aschem et al., 2011; Sæther, 2016; 2012; Øverlien, 2012;). Barn kan uttrykke redsel for at de selv og livet deres for alltid skal bli ødelagt. De er redde for å skulle bli som mamma eller pappa når de selv blir voksen, og de forteller mye om ensomhet, taushet og om sorg og fortvilelse.

Når det gjelder uttrykket «vold avler vold» viser bredden i forskning på barns utsatthet og konsekvenser dette har for barnet, at å utsettes barn for vold, gir en forhøyet risiko for å selv utvikle voldsatferd som voksen. Likeså er det en forenkling og uheldig, om hjelpere skal leve i en forestilling om at barn som utsettes for vold blir voldsutøvende voksne, og at barn som ikke utsettes for vold ikke kan bli det (Øverlien 2012).

3. POLITIETS ROLLE

I dette kapitlet vil jeg vise hvilke hensyn som ligger til grunn for at politiet tilkalles til oppdrag med vold i hjemmet. I dette ligger det både historiske og politiske interesser, som har bidratt til at vold mot barn er blitt et så viktig kriminalpolitisk tema. Kapitlet vil vise til sentrale bestemmelser i lovverket som skal beskytte og forebygge at barn utsettes for vold i hjemmet, og instruksjer, lovverk og retningslinjer for politipatruljens arbeid. I dette inngår også sentrale artikler i barnekonvensjonen. I siste del av kapitlet vil relevante studier av politiets praksis i møte med barn løftes frem, både ut fra studier på politiet, men også ut fra hvordan politipatruljens praksis erfares av barn.

3.1 Politiets rolle i møte med barn utsatt for vold i hjemmet

Politiets samfunnsmandat, virkeområder og oppgaver er nedfelt i lovverk, rundskriv, instruksjer og retningslinjer. Spennvidden i politipatruljens oppdrag er knyttet til et tosporet, sammensatt system (se kap. 1). Det ene sporet handler om å sørge for ro, orden og trygghet i situasjoner som oppstår, det andre sporet handler om å etterforske og straffeforfølge kriminalitet. Aakvag (2008) beskriver hvordan lover og instruksjer har en sammenheng med overordnede strukturer i samfunnet. Politiets styringsverktøy har utviklet seg og er skapt gjennom samfunnets normer, kunnskaper og de institusjoner som vårt samfunn består av.

Politiets oppgaver og rolle representerer viktige demokratiske idealer i vår rettsstat, men også ulike virkelighetsforståelser som skapes under tiden og formes institusjonelt. Straffeloven som skal gi barn et vern mot vold er et viktig symbol på at slike handlinger ikke er akseptert. Både symbolsk men også individual og allmennpreventivt, er straffeforfølgning ment å ha en viktig funksjon, i det å avverge og forebygge vold mot barn. (Dette temaet diskuteres grundig i avhandlingens teoretiske drøftingsdel). Grøvdal (2012, s. 5) skriver om hvordan rettsliggjøringen av vold mot kvinner vokste frem som et krav fra feminister på 70-tallet, og hvordan Kvinnevoldsutvalget var med på å utvide forståelsen av hva vold mot

kvinner handler om gjennom sitt forslag til revidering av § 219 i straffeloven (1902) i NOU 2003:31 (Justis- og politidepartementet, 2003, s. 35, 37).

Et annet eksempel på hvordan lovverket og politiets oppgaver har endret seg som følge av utviklinger i samfunnet, handler om endringer i forståelsen av hva vold mot barn er. Vold mot omsorgsperson er også vold mot barn (se kap. 2.2). Dette er en ny måte å tenke på. Barnets status som *fornærmet*¹³ der barnet ser eller hører at mor eller far blir mishandlet uten selv direkte å være utsatt, er et resultat av økte kunnskaper og oppmerksomhet om hva vold mot omsorgsperson gjør av skade på barnet. Norge har gitt barn et strafferettslig vern under slike vilkår, noe som gjør at barn i Norge ikke lenger kan oversees i etterforskning av partnervold der barn er tilstede når volden skjer. I dag tenker vi at familievold ikke er et privat anliggende, men utgjør alvorlig kriminalitet som skal bekjempes. Dette er blitt til en felles virkelighetsforståelse etter hvert som vi har fått kunnskaper om hva volden medfører av lidelser og tap, ikke bare for den enkelte, men også for samfunnet i sin helhet. Samfunnets offisielle holdninger og kunnskaper har skapt forutsetningene for politibetjentens inngripen i hjemmets private sfære.

Skjørten (2002) skriver at kvinnemishandling først ble et begrep for politiet på 1980-tallet. Gundhus og Larsson (2007) skriver at tidligere skulle politiet sørge for ro og orden i det offentlige rom, og hendelser i familien ble håndtert av andre institusjoner. Bjerketvedt (2016) skriver om samfunnsutviklingen, at det stilles andre krav til politiet i dag enn for 30 år siden. Hun skriver at politiet ikke lenger bare «fanger tyver» og sørger for ordensforstyrrelser i det offentlige rom. I dag skal politiet møte og forstå flere grupper i vårt samfunn, og de skal kunne snakke med barn og inneha relasjonell kompetanse. Bjerketvedt skriver at ikke bare den fysiske og synlige volden som kan sees gjennom blåflekker og blod skal reguleres, også det som omhandler krenkelse av det psykiske, det som ikke er åpenbart, er gjenstand for politiets undersøkning og rolle. I dag er politiet til stede i det private rom, i våre hjem, der vold og mishandling skjer (Bjerketvedt, 2016, s.27).

¹³ Se fotnote 11

3.2 Hvorfor tilkalles politipatruljen til slike oppdrag?

Hvorfor er det ikke barnevernet, ambulansepersonell, legen, eller helse og sosialmyndighetene som kontaktes og bistår barn og deres familier når det meldes om bråk og uro i et hjem? Hvorfor er det politiet som tilkalles først og fremst? For å kunne besvare dette spørsmålet er det av betydning å trekke frem det som skiller politiets myndighetsområder og rolle fra andre offentlige instanser. Politiet skiller seg fra alle andre av statens institusjoner ved at de kan anvende makt og tvangsmidler overfor innbyggerne (Gundhus & Larsson, 2007, s.16-17). Vold i hjemmet kan være farlig for de som utsettes for volden, og samfunnets mottrekk er å sette inn ressurser som rent fysisk kan stanse volden. Derfor er politiets tilstedeværelse ansett som nødvendig når det foreligger melding om vold i hjemmet. Bittner (2005, s. 168) skriver om politiets potensiale for maktbruk: "The mandate of policemen consist of dealing with all those problems in which force may have to be used". Muligheten for maktanvendelse er det helt særegne og prinsipielt forskjellige fra alle andre av samfunnets institusjoner, hvor politiets makt er en legitim makt gitt av staten. Noen få andre sivile institusjoner har en begrenset mulighet for maktanvendelse, som security og også innen psykisk helsevern, men ingen andre enn politiet har en rett og plikt til å ta seg inn i det private hjem ved mistanke om vold i hjemmet. Politiet har også en rett og en plikt til å bruke metoder som i verste fall kan føre til tap av liv. Når omsorgen i familien for barnet ikke strekker til, og barnet påføres skade, kommer maktapparatet, som kan ilegge tvang og også kan bruke fysisk makt. Dette siste argument er langt på vei beskrivende og treffende for politiets mest sentrale oppgaver i vårt samfunn. Grimen (2004) omtaler politiets makt i Webersk ånd som det «legale herredømme». Makten er nødvendig og også en makt til å hjelpe (Hoel, 2011). Med legitim makt kan volden stanses. Politiets potensiale for maktbruk gir således en begrunnelse for politiets tilstedeværelse i oppdrag der det foreligger mistanke om vold i hjemmet.

I tillegg til at politiet kan anvende fysisk makt, er politiet det eneste organ som kan etterforske og finne ut om straffbare forhold har skjedd. Ingen andre enn politiet har kompetanse til å gjennomføre en etterforskning. Politiet har også en plikt til å etterforske

lovbrudd (Justis- og beredskapsdepartementet, 2018). I akutte oppdrag som involverer politipatruljens møte med barn utsatt for vold i hjemmet, vil politiets fremste oppgave være å stanse volden, redde liv og helse, forebygge nye voldshandlinger, og etterforske hva som har skjedd.

I sentrale myndigheters satsning på politiets arbeid i å avdekke, forebygge og avverge vold mot barn, har det juridiske og det strafferettslige ved politiets arbeid etter hvert fått stor oppmerksomhet. Det strafferettslige arbeidet er tilført betydelige ressurser gjennom penger, retningslinjer og styringsverktøy for politiets arbeid (Riksadvokaten, 2008, 2011, 2015a, 2018a; Justis- og beredskapsdepartementet, 2013a; Straffeloven, 2005). Kvaliteten på politiets arbeid med familievold og vold mot barn, blir nå målt gjennom tallfesting av det straffeprosessuelle, som for eksempel antall avhør gjennomført ved barnehusene, om tidsfrister holder, og om politiets etterforskning ender med domfellelse. Dette er alle mål på hvor vellykket politiets arbeid med vold mot barn vurderes å være. Aas (2014a) skriver som et eksempel på strafferettens sentrale bidrag, at politiet i saker som omhandler vold i hjemmet og vold mot kvinner spesielt, ikke skal være en offerstøtte. Politiet skal etterforske. Når Aas (2014a) omtaler familievold, berører dette også den volden barna utsettes for. Samtidig som Aas ser og anerkjenner betydningen av politiets øvrige oppgaver overfor voldsutsatte kvinner og barn, som betydningen av god informasjon og tillitsskapende støtte, er han tydelig på at politiets fremste oppgave er å sikre objektivitet i hvordan samle inn bevis knyttet til straffesakskjeden (2014a, s. 58). Dette finner han i sin forskning på politibetjenter og deres erfaringer. Han skriver: «Politiets utsagn om forbedringer handler i stor grad om økt strafferettslig fokus fra det operative politiet» (Aas, 2014a, s. 93).

3.3 Konvensjoner og barns rettigheter

Norsk lov og barnekonvensjonen artikkel 1 anser at grensen mellom voksne og barn er 18 år. Som tidligere beskrevet i avhandlingen er barn av grunnloven gitt selvstendige rettigheter. Barnekonvensjonen har flere artikler som berører barns rett til et liv uten vold og overgrep. De sentrale menneskerettighetene gjelder alle mennesker, også barn. At barn

har like rettigheter som voksne, får likevel ikke frem at barn er særlige sårbare, og har spesielle behov. Barnekonvensjonen skal særlig hensynstas barns behov og rettigheter, og ble gjort til fullverdig del av norsk rett i 2003. Konvensjonen har forrang fremfor annen lovgivning. Dette betyr at ved motstrid mellom barnekonvensjonen og norsk lov, skal barnekonvensjonen gjelde (Andersland & Mevik, 2016).

Barnekonvensjonen artikkel 3 slår fast at *barnets beste*¹⁴ skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, og offentlige eller private velferdsorganisasjoner. Barns vern mot vold berøres i barnekonvensjonen artikkel 19 og 20, som forplikter staten til å beskytte barnet mot alle former for fysisk eller psykisk vold, forsømmelse eller utnyttning, også seksuelt, fra foreldre og andre omsorgspersoner. Barnekonvensjonen artikkel 6 gir barn rett til overlevelse og til et liv hvor de får utviklet seg. Barnekonvensjonen artikkel 3 og 12 slår fast at barn som er i stand til å danne sine egne synspunkter, har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegger barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet. I artikkel 13 gis barn rett til ytringsfrihet, og til å søke og motta og spre informasjon. I barnekonvensjonen artikkel 39, gis barnet rett til egnede tiltak som kan fremme deres fysiske og psykiske helse når de er utsatt for enhver form for vold. Dette innebærer rett til rehabilitering og reintegrering.

Grunnloven § 104 slår fast at barn har krav på respekt for sitt menneskeverd og at barn har rett til vern om sin personlige integritet. Dette gir barnet rett til beskyttelse og vern mot vold, mishandling og seksuell utnyttelse. Barns rettsvern kommer videre til uttrykk både i

¹⁴ «Barnets beste» er et prinsipp som skal gjelde i enhver sammenheng hvor politiet møter barn. Dette er et prinsipp som kan være vanskelig å finne en klar praksis for (Søvig, 2009). I politiets veileder for Politiets Utlendingsenhet (PU) (2018) er «barnets beste» operasjonalisert og konkretisert til å gjelde følgende prinsipper ved pågrepelse og uttransport av barnefamilier: At politiet tilrettelegger for trygghet i møte med barnet ved å opptre rolig og vennlig overfor barn, at politiet skaper forståelse og forutsigbarhet ved å forklare og gi informasjon til foreldre og barn, og at politiet involverer barn og deres foreldre ved å være i direkte dialog med dem, slik at foreldre blir bedre i stand til å roe sine barn. Selv om PU representerer et helt annet fagområde enn hva politiets arbeid med *vold mot barn* gjør, er det likevel interessant å merke seg hvordan politiets praksis artikuleres og operasjonaliseres ut fra aktuelle artikler i barnekonvensjonen.

barneloven (1981) og i barnevernloven (1992). I barneloven § 30 tredje ledd (1981) slås det fast at «bruk av vald og skremmande eller plagsam framferd eller annan omsynslaus åtferd overfor barnet er forbode». I barnevernloven § 3-1 andre ledd (1992) står det at barneverntjenesten har spesielt ansvar for å søke «å avdekke omsorgssvikt, atferds, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette».

Vold mot barn berøres i flere sentrale straffebestemmelser. I straffeloven kap. 25. (2005) med overskriften «Voldslovbrudd mv.», reguleres de generelle straffebestemmelser vedrørende vold, slik som kroppskrenkelser i straffeloven § 271 og kroppsskade § 273 og § 274 (2005). Disse gjelder også for barn. I tillegg er begrepet «vold» inntatt i andre straffebestemmelser, og i bestemmelser som regulerer seksuallovbrudd.

Begrepet «vold» kan ha noe ulik rekkevidde alt etter hvilken kontekst begrepet er satt inn i. I vanlig språkbruk er voldsanvendelse fysisk kraft mot en person. Typiske eksempler er slag, spark, skalling, klyping eller lugging. I straffeloven § 282 «Mishandling i nære relasjoner» (2005), inngår «vold» som ett eller flere midler eller krenkelser mot nærmere oppregnede personer. Ved siden av vold er trusler, tvang, frihetsberøvelse og «andre krenkelser» angitt som midler som inngår i begrepet «mishandling» i nære relasjoner. Sekkebenevnelsen «andre krenkelser» omfatter psykiske krenkelser som omfatter bl.a. den krenkelse det er for et barn å være vitne til mishandling av sin mor eller far. Barnet blir derfor selv fornærmet i saken. Hvis nevnte krenkelser har funnet sted må krenkelsene være alvorlig eller gjentatt for å karakteriseres som mishandling. «Alvorlig» er ett tilfelle, hvor tidsrom, intensitet og voldsomhet legges til grunn. «Gjentatt» referer til et system/regime, hvor det har skjedd to eller flere ganger.

3.4 Instruks, lover og retningslinjer for politiets arbeid

Tanken bak dette kapittelet er å vise lovverket og myndighetenes sentrale føringer for politiets arbeid med vold i nære relasjoner, for å synliggjøre politiets handlingsrom i slike saker.

Politielloven § 1 (1995) slår fast at politiet skal sikre trygghet for befolkningen og sørge for ro og orden. Politiet er gitt en særlig oppgave som samfunnets beskytter (Myhrer, 2014, s. 40). Politiet skal beskytte personer, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet. Dette er en oppgave som ligger til politirollen, men som også fordrer et samarbeid med andre offentlige institusjoner og instanser.

Av særlig interesse for avhandlingens formål og tema er straffeloven § 219 (1902) som trådte i kraft i 2006, hvor vold i nære relasjoner er definert, og hvor hensikten i revidert straffelov (§282 og §283, 2005) er å fange inn kompleksiteten og helheten i mishandlingsforholdet. Før loven kom var oppdrag som politipatruljen ble tilkalt til, betegnet som husbråk, og som oppdrag som hørte til den private sfære (Aas, 2009, s. 54-55). Loven (Ot. Prp. Nr.113 (2004-2005, kap 2.2.) var et viktig signal om at vold i hjemmet er en oppgave som våre myndigheter har et særlig ansvar for å gjøre noe med. Siden loven trådte i kraft har våre myndigheter fulgt opp organisatorisk på flere nivå, hvor familievoldskoordinatorer, bistandsadvokatordning og Statens barnehus institusjonelt har fått et lovpålagt ansvar overfor voldsutsatte barn.

Riksadvokatens Rundskriv 3/2008 med påfølgende brev og presiseringer, gir politiet retningslinjer for etterforskning av familievold, og i særdeleshet vold mot barn, hvor det nå kreves at politipatruljen gjør en grunnleggende etterforskning på stedet. I rundskrivet instruerer Riksadvokaten politiet, ved å senke terskelen for når politiet skal igangsette etterforskning, og ved å understreke politiets plikt til offentlig påtale i saker hvor det foreligger mistanke om vold i familien. Den lave terskelen for anmeldelse betyr at straks politiet forstår at en kan stå overfor en familievoldssak, skal etterforskning igangsettes om

hva kan ha skjedd, og om omfang og varighet. Det skal også tas stilling til behov for beskyttelsestiltak, om mistenkte skal pågripes, besøksforbud, varetektsfengsling, og om det er behov for kontakt, eksempelvis med barnevernstjenesten. Rundskriv 3/2008 instruerer også hva skal skje ute på stedet, som at politibetjenten skal forsøke å snakke med barnet, for å få opplysninger som er nødvendige for den videre etterforskning.¹⁵ Av retningslinjene kan vi slå fast at politipatruljen har en rolle i å avverge, etterforske og anmelde. Riksadvokaten har gitt føringer om at familievold skal prioriteres fremfor andre type saker. I 2015 ble strafferammen for familievold øket, noe som viser og underbygger at myndighetene ser dette som alvorlig kriminalitet som skal bekjempes (Rt 2004 s.844 og Rt 2004 s.1556).

Offentlig påtale er et viktig verktøy i det strafferettslige sporet. Lovendringene til offentlig påtale skjedde i 1988, og betyr at politiet oppretter en anmeldelse uavhengig om fornærmede ønsker det eller ikke. Hovedbegrunnelsen for offentlig påtale er at anmeldelsesansvaret ikke skal ligge på den utsatte. Ved at politiet anmelder, er tanken at ansvaret løftes fra fornærmedes skuldre. Hensikten er å styrke fornærmedes juridiske stilling og rettsvern, og å legge til rette for flere tiltaler og at familievold blir straffet.

Med hensyn til barn utsatt for vold og omsorgssvikt, følger det av Politiinstruksen (1990) at dersom politiet får kunnskap om barn som lever i forhold som kan innebære alvorlig risiko for barnets helse eller liv, skal politiet snarest mulig kontakte foresatte eller eventuelt barnevern. Ved fare for barnets liv og helse, skal politiet sørge for at barnevernet koples inn.

3.5 Forskning på politiets praksis i møte med voldsutsatte barn

Internasjonal og nasjonal forskning på politiets møte med barn som lever med vold i hjemmet, har i stor grad handlet om hvordan tilrettelegge for avhør av barnet, og avhørsmetodikk. Kunnskap om hvordan tilrettelegge avhør for at barn skal kunne fortelle,

¹⁵ Det er et skille mellom et formelt tilrettelagt avhør som barnehuset skal ta, og politiets samtale med barnet på stedet.

samtidig som avhør skal foregå slik at påvirkning fra omgivelsene og avhører i størst mulig grad unngås, har gitt mange betydningsfulle bidrag til forståelsen av hvordan sikre barnets forklaring på best mulig måte. Dette handler om å ivareta viktige rettsprinsipper, samtidig som det barnefaglige perspektivet tas hensyn til (Davik & Langballe, 2013; Edvardsen & Mevik, 2014; Gamst & Langballe, 2004; Myklebust, 2009; Rønneberg & Poulsson, 2000). Grunnen til at jeg trekker denne forskningen frem, er at kunnskaper og praksis utviklet i dette fagfeltet, har bidratt til kunnskap og forståelse om hva som er utfordrende ved politiets rolle og praksis i møte med barn, og hvordan politiet på best mulig måte kan ivareta hensyn til barns psykologiske behov, og kommunikative, utviklingsmessige forutsetninger.

Forskningen som ligger aller nærmest min studie, handler om politipatruljens møte med barnet, før et eventuelt tilrettelagt avhør skjer. I det som følger vil jeg vise til studier som både omhandler politiets møte med barn, og studier som handler om barns erfaringer i møte med politiet. Å inkludere studier som kan vise barnas egne erfaringer blir viktig, fordi avhandlingen har en tydelig holdning til at barns stemmer og synspunkter er av betydning for å utvikle kunnskapsgrunnlaget, slik at barn bedre beskyttes mot vold og overgrep (barnekonvensjonen artikkel 3 og 12).

Øverlien (2012) har intervjuet 25 barn og unge som har opplevd vold i hjemmet. Hennes forskning gir et viktig bidrag til å forstå den kompliserte situasjon som oppstår når politiet og barnevernet trer inn i barnets hjem. Hun viser gjennom barns fortellinger hvor sensitiv og vanskelig situasjon barna er i, som igjen får konsekvenser for deres møte med skole, barnevern eller politi. Volden holdes skjult. Dette kan handle om alt fra at ingen spør om hvordan barnet har det, til at barnet mangler kunnskap om hva skole, barnevern og politi kan hjelpe til med. Et felles trekk er at barna beskytter familien sin og ikke vil at noen skal få innsyn. Snakker barnet om det som skjer, kan barnet forvente seg negative konsekvenser og represalier gjennom ny vold. Det mest oppsiktsvekkende i studien til Øverlien (2012) er at kun to av de 25 barna (hvorav 13 av barna har et reelt minne av at politiet har vært inne i hjemmet), har blitt spurt av politiet om volden. Volden har for disse barna forblitt taus i møte med politiet, uten at barna har en opplevelse av å bli hørt, sett eller har fått en

opplevelse av å bli beskyttet. Barna i Øverliens studie (2012) forteller at politibetjentene er ansiktsløse, kjønnsløse og uten identitet. Det pekes også på at barn ikke vet hva politiet kan bidra med for dem, og at noen er tause fordi de har bedt om hjelp før, men at situasjonen ikke har blitt bedre. Øverlien (2012) beskriver at barna kan være redde for å miste mor eller far, eller er redde for at de må flytte på barnehjem. De kan også være redde for represalier fra foresatte. Barn har samtidig forventinger og ønsker for hvordan politiet skal opptre. Barn vil sees, høres, informeres, tas med på råd, trygges, og de vil at politiet skal behandle deres kjære med varsomhet og respekt. Mange barn forteller at de gjerne vil snakke med politiet, men da må de føle seg trygge. Politiet blir av barna sett på som viktige hjelpere (Øverlien, 2012).

Stanley et al. (2011) har undersøkt to ulike distrikter i England med en retrospektiv gjennomgang av 251 hendelser med familievold der barn er til stede. Stanley et al. (2011) undersøker samarbeidet mellom politiet og barnevernet, og argumenterer for betydningene av risikovurderinger. Stanley et al. (2011) påpeker betydningen av at politiet og barnevernet utvikler gode kartleggingsverktøy, som bidrar til å synliggjøre den mest alvorlige volden, for å unngå at barn får alvorlige skader og dør. Om all vold mot barn skal få samme oppmerksomhet av politiet, og gitt en strafferettslig reaksjon, er det fare for at systemene blir overbelastet og at de som er i høyrisiko ikke får nødvendig hjelp. Politiets styrke er ifølge Stanley et al. (2011), at de har en bedre forutsetning og bedre kvalitet i innsamling og i vurdering av bevis for hva har skjedd, enn barnevernet har. På denne måten gir politiet et viktig bidrag til å avdekke volden, men også til barnevernstjenestens vurderingsarbeid. I samme studie er det et avgjørende poeng, at i de fleste saker der politiet kommer til et hjem der barn er utsatt for vold, er det i de færreste saker at politiet faktisk engasjerer seg i spørsmål som omhandler barnas erfaringer med hendelsen. Stanley et al. (2011) er kritisk til at for mye saker sendes over til barnevernet, da det ikke skilles mellom de mest alvorlige og mindre alvorlige hendelsene. Dette er spesielt alvorlig, sett i lys av at mange barn dør fordi de er utsatt for vold og omsorgssvikt fra sine omsorgspersoner. I samme studie kommer det frem at samarbeidet mellom politiet og barnevernet er preget av at de vet lite om hva hverandres arbeid består av.

Grøvdal (2012) har i sin undersøkelse intervjuet 8 kvinner utsatt for mishandling, hvor alle sakene endte med domfellelse av mannen, og gir et viktig bidrag til forståelsen av hvordan voldsutsatte kvinner erfarer det strafferettslige sporet. Studien fokuserer ikke på barn spesielt, men er likevel relevant å trekke frem fordi det fremkommer at kvinnenes ansvar for barn er til hinder for at kvinnene klarer å bryte ut av forholdet. Kvinner med barn lever sammen med voldsutøvende menn i langt flere år enn kvinner som ikke har barn (Grøvdal, 2012, s. 137-138). Grøvdal (2012) skriver at også andre studier viser det samme. Poenget med å trekke frem Grøvdal sin studie, er å understreke tendensen at barn som lever med vold forblir i volden. Grøvdal (2012) bruker betegnelsen om barnet som «den levande lenk» for å beskrive hvordan barnet benyttes for å kontrollere den ene parten i et voldelig samliv. Grøvdal (2012) viser også hvordan det strafferettslige sporet ytterligere krenker og setter kvinner i avmakt, og at mange kvinner ufrivillig presses til å stå i det strafferettslige sporet, gjerne ensom og forlatt etter at et første avhør er tatt. Kvinnene beskriver en forlatthet, ensomhet og utrygghet som gjennomsyrrer hverdagen i påvente av at saken skal opp i retten. Dette kan ta år. Samtidig som kvinnene lider, aksepterer samfunnet at den voldsutsatte påføres ytterligere krenkelser og ubehag gjennom den rettslige behandling, fordi å straffe den som utøver volden anses som så vesentlig rettslig og moralsk. Det er ikke først og fremst den enkelte kvinnen og barna deres det tenkes på, men hvilken betydning det strafferettslige har for vårt samfunn. Dette er en gjennomgående drøfting i Grøvdals avhandling, og er en diskusjon som også vil gjelde for barna hvis omsorgspersoner må i fengsel.

Aas (2009) finner i sin avhandling av politiets inngripen i familievold, at politiet gjør noe konkret der barn er involvert. Han finner at å fjerne mannen for natten er vanlig. Aas (2009) konkluderer med at politiet er gode til å kontakte andre instanser når barn er til stede når politiet kommer til et hjem. Samtidig skriver ikke Aas (2009) i sin avhandling noe om hva møtet mellom politiet og barnet på stedet, samt hva påfølgende hjelp består av. Dette gjør han derimot i en studie (2014a) hvor han på bakgrunn av intervju i år 2011 og 2012 av kvinner utsatt for vold, kritesenteransatte, barnevernsansatte og politiansatte ved 5 politidistrikt, samt søking i politiets datasystemer STRASAK, oppsummerer og reflekterer

over politiets innsats. Aas finner at politiet fortolker sine muligheter og oppgaver forskjellig i møter med barn. Aas (2014a) beskriver politibetjentene som hyggelige, imøtekommende, velmenende, flinke og oppofrende i møte med barna. Selv kommenterer han egne funn med barneombudets informasjon (2009) som viser at voldsutsatte barn og unge ikke opplever å bli hørt eller sett. Aas (2014a) viser at selve samtalen og hva politiet kan snakke om med barna er forskjellig forstått og praktisert av politibetjentene. Aas (2014a) skisserer flere dilemmaer, som at barnet kan oppleve en lojalitetskonflikt når politiet oppfordrer til å fortelle om hendelsen, og at det å fortelle om volden oppleves som vanskelig for barn.

Øverlien og Aas (2016) har skrevet om hva som gjør at politibetjenter snakker med barn, hvordan dette skjer i akutte situasjoner, og hvordan barn oppfatter politiets tilnærming. De reflekterer over hva er forskjellen på barns forhold til politiet, sammenliknet med hvordan voksne forholder seg når politiet kommer hjem til dem. De skriver at barn kan ha en forestilling om at politiet fanger tyver, og når politiet kommer hjem til barnet og familien, er det ikke sikkert at barnet skjønner at politiet er der for å hjelpe. Derfor er det avgjørende at politiet bruker tid på å få barnet til å forstå at de er der for å hjelpe, og at de snakker med barnet.

Ett studie på masternivå fortjener en plass i oversikt over aktuell forskning på politiets møte med barn, fordi studien er gjort av en politibetjent med erfaringer fra møter med familievold, og slik representerer en viktig stemme fra praksis. I politioverbetjent og høgskolelærers Randa (2016, s. 16) sin masteravhandling om politiets møte med barn, forteller hun om egne erfaringer i politiet:

Min erfaring er at det ofte er de voksne involverte politiet forholder seg til, og at barna kommer i andre rekke. En mulig forklaring kan være at de fleste som jobber operativt er relativt unge, uten egne barn eller erfaring med barn for øvrig. De opplever det som vanskelig og utfordrende å snakke med barn, men er også redde for å gjøre feil i sakshåndteringen. De er bekymret for at de kan ødelegge bevis, og følgelig svekke mulighetene barna har for en rettslig ivaretagelse senere.

Randas betraktninger er betydningsfulle, fordi hun i tillegg til å by på egne erfaringer, gir et bilde av hvordan politipatruljene ved to politistasjoner i Oslo erfarer sine møter med barn.

3.5.1 Oppsummering av forskning

Det kan spores en økende interesse for politiets håndtering av barn i nyere forskning av politipatruljens arbeid med familievold. I flere studier (Aas, 2014a; Stanley et al., 2011; Øverlien, 2012; Øverlien & Aas, 2016; Randa, 2016) belyses politiets praksis overfor barn nærmere, noen fra et politifaglig perspektiv, andre fra et barneperspektiv. Forskingen viser at det fortsatt er mangler og usikkerhet ved oppfølgingen myndighetene, gjennom politipatruljens innsats gir barn i den første akutte fasen hvor volden avdekkes. Det er fortsatt en usikkerhet blant patruljerende politi, og også hos øvrige ansatte i politiet, om hva hjelp til barn som lever i slike sårbare livssituasjoner er og kan være, og hvordan politiet sammen med øvrige hjelpeinstanser kan bidra til at volden avdekkes og stanses.

3.6 Rapporter og utredninger som belyser politipatruljens praksis

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress har publisert en rapport (Vorland & Skjørten, 2017) som oppsummerer politipatruljenes praksis og samarbeid med barnevernet i Oslo, Asker, Bærum og Romerike. I denne rapporten har Vorland og Skjørten (2017) sett på hvordan politi og barnevern samarbeider i saker hvor barn utsettes for vold og alvorlige krenkelser, og på endringer i yrkesutøvelsen og samarbeidsformer knyttet til de nye forskriftene fra 2015 om «tilrettelagte avhør av barn og andre sårbare grupper» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015a). Rapporten del 1 er særlig interessant for denne studien, fordi den berører politipatruljens og barnevernets samarbeid i den akutte fasen når politiet kommer hjem til barn.

Vorland og Skjørtens rapport (2017) viser hvordan politiets og barnevernets ulike mandat og lovverk spiller inn for hjelpen barnet får i den akutte situasjonen som er når politiet og barnevernet blir tilkalt til en hendelse. Den viser til uklarheter og usikkerhet hos begge instanser i hvordan samarbeidet kan skje til beste for barna. Rapporten slår fast at politiet i

Oslo tilkalles når det er akutte hendelser i et hjem, og at politiet blir barnevernets døråpner. Politipatruljen avgjør om barnevernet skal komme, mens operasjonssentralen tar kontakt med barnevernet. Samarbeidet er ikke formalisert gjennom felles retningslinjer, og har vokst frem som følge av sedvane. I de mest alvorlige sakene, kommer barnevernet og overtar det faglige ansvaret for barnet, hvor spørsmål om omsorgsplassering utenfor hjemmet kan være aktuelt. Etatene uttrykker at i de mest alvorlige sakene samarbeider de tett, og begge instanser opplever samarbeidet som godt. I logger av samtaler på stedet og i intervju av politibetjentene, fremkommer det at politiet i de fleste akutte saker snakker med barna. Når barnevernet kommer overtar barnevernet. De to etatene kjenner lite til hva som er innholdet i samtalen hos den andre part.

NOU 2017:12 (Barne- og likestillingsdepartementet, 2017) gjennomgår og analyserer saker hvor barn har vært utsatt for alvorlig vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt, med døden til følge for mange. Utvalgets arbeid er en del av regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner. NOU-en viser hvilken hjelp det offentlige har bistått med i barnas liv. NOU-ens tittel *Svik og svikt* oppsummerer langt på vei utvalgets konklusjon: at det offentlige har vært dårlig istand til å hjelpe barn utsatt for grove overgrep og krenkelser når dette skjer i hjemmet. Svikten som er avdekket og som gjelder hele det offentlige hjelpeapparatet, inkludert politiet, er vurdert på flere nivå og beskrevet som følgende: Avdekking er ikke et resultat av det offentliges innsats. Samtale med barn mangler eller har for dårlig kvalitet. Foreldres sårbarhet er ikke fanget opp eller er undervurdert. Melde og- avvergelsesplikt¹⁶ er ikke overholdt. Det er et mangelfullt undersøkelsesgrunnlag for vurderinger og beslutninger, og saksbehandlingstid i tjenestene tar for lang tid. Det er for dårlig dokumentasjon, journalføring og evaluering, og for dårlig samarbeid mellom tjenester. Det er også en svikt i oppfølgingen av personer mistenkt eller dømt for vold og seksuelle overgrep.

¹⁶ Dersom det foreligger en bekymring for om et barn er utsatt for vold eller alvorlig omsorgssvikt, skal det gis opplysninger til barnevernstjenesten (barneloven, § 6-4, 1981) Alle offentlige ansatte (også politiet) har en meldeplikt til barnevernet. Meldeplikten går foran taushetsplikten. Vi har en plikt til å forsøke å forhindre alvorlige forbrytelser. Straffeloven § 196 (2005) omhandler avvergelsesplikten. Vi avverger først og fremst ved å melde til politiet, men også ved å melde barnevernet.

Barneombudet etablerte i 2006 en ekspertgruppe bestående av barn med erfaring med vold og overgrep i hjemmet. Barneombudet utga en rapport (2009) som viste at mange av barna hadde overraskende lite kontakt med det offentlige hjelpeapparat. Barna opplevde at hverken barnevern eller politi snakket med dem om hvordan de hadde det hjemme. Barneombudet fulgte i 2017 opp med nye samtaler med 37 barn og unge mellom 4 og 23 år, med erfaringer med vold og overgrep i hjemmet, og utga i 2018 rapporten *Hadde vi fått hjelp tidligere, hadde alt vært annerledes*. Rapporten utgjør en viktig stemme fra barn, og viser hvordan barn i dagens Norge erfarer hjelpen som det offentlige, inkludert politiet gir. Rapporten viser at selv om barn og unge forteller om vold og overgrep, så opplever barna at de sjelden får hjelp. De blir ikke hørt eller trodd. Når barn sier ifra kan situasjonen for dem bli vanskeligere, ved at den som utøver volden blir kontaktet uten at barnet får beskyttelse. Når barn sier ifra men ikke får hjelp, går de under randsonen i det kommunale hjelpeapparat, og blir ikke synlige før de kommer i tenårene og utvikler psykiske vansker. Barna kan da bli henvist Barne og ungdomspsykiatrisk avdeling (BUP). Barnas erfaringer med BUP beskrives gjennomgående som problematisk og lite støttende. Derimot er barnas erfaringer med tilbud på krisesentre, og i private organisasjoner, som Stines Sofies stiftelse¹⁷ og Senter mot incest og seksuelle overgrep (SMISO) positiv. Barn erfarer å bli hørt på og snakket med uten å føle press, og at voksne er der for dem når barna ønsker det. Aktivitetene og omgangsformene, hvor voksne tar tid til å bygge relasjoner til barna, blir omtalt positivt og som noe godt som har skjedd barna. Barnas erfaringer med politiet uttrykkes gjennom deres møter med barnehus, og med følger av etterforskning. Barneombudets rapport viser at barn som fikk komme til barnehus opplevde seg godt ivaretatt under selve samtalen på barnehuset. Samtidig er etterforskning og det straffeprosessuelle som skjer i etterkant av samtalen på barnehuset, opplevd som en stor belastning for barna. Besøksforbud er av barna erfart som forbud som ikke fungerer slik det skal.

¹⁷ <https://www.stinesofiesstiftelse.no/>

3.6.1 Oppsummering av rapporter

De nevnte rapportene samlet viser hvor viktig det er med god informasjon til barn, og at hjelperne snakker med barn og viser evne til støtte og omsorg. Samtidig viser rapportene at selv om barn får fortalt, så kan hjelpen i etterkant av at barn forteller om vold bli til et nytt problem for barnet. At voldsutsatte barn erfarer det relasjonelle bånd som skapes i møte med hjelpere som betydningsfullt, er av interesse for alle som jobber med voldsutsatte barn, politiet inkludert. Det som er interessant ut fra det barna sier, er at når barn spørres, nevner ingen barn politiet som en viktig hjelpende funksjon for dem. Dette er interessant, fordi «politiarbeid på stedet»¹⁸ (Vanebo et al., 2018) som politipatruljen skal gjøre i slike oppdrag, har fått slik anerkjennelse av sentrale myndigheter (se kap.1). Barns erfaringer med vold, med hjelpeapparatet og med politiet, viser at om barn skal oppleve at hjelpen hjelper dem, må de som skal hjelpe barnet ha fokus på trygghet og forutsigbarhet for barnet, og familien som et system. Dette innebærer oppfølging med samtaler og støtte til barna og deres omsorgspersoner over tid. Barna er i behov av støttende relasjoner, og at familien får hjelp. Som en samlet konklusjon på rapportene slik jeg leser dem, handler god hjelp til voldsutsatte barn om at barn blir møtt, sett og hørt på deres egne premisser, og at hjelpen ivaretar et helhetlig familieperspektiv.

¹⁸ «Politiarbeid på stedet» (PPS) er et begrep som er brukt av politiet i de senere år, og som handler om det politiet gjør når de kommer til en hendelse. Begrepet er ytterligere aktualisert gjennom nærpoltireformen 2017. «Politiarbeid på stedet» skal representere et løft i etterforskningsarbeidet, og ansees som et viktig virkemiddel for å oppnå innsparingen om effektivitet i straffesaksbehandlingen. Dette handler om at patruljen skal bruke både tid og ressurser, der det foreligger mistanke om straffbare handlinger, til å foreta innsamling av bevis, herunder avhør når de kommer til en hendelse hvor det foreligger mistanke om straffbare handlinger (Vanebo et al., 2018).

4. VITENSKAPSTEORETISK FORANKRING

I det som følger, vil jeg redegjøre for valg av fenomenologi og hermeneutikk som studiens inngang til politibetjentenes praksis, og begrepet «praktisk kunnskap».

Kunnskap kommer i ulike former og forstås forskjellig i ulike tradisjoner. «Praktisk kunnskap» er både en måte å forske på, men også en kunnskapsform. Praktisk kunnskap som en måte å forske på, slik det undervises i ved Senter for praktisk kunnskap, Nord universitet, er forenelig med en fenomenologisk og hermeneutisk innstilling til praksisrettet forskning. I dette forskningsfeltet utgjør yrkesutøverens erfaringer et empirisk materiale i utvikling av profesjonskunnskap (McGuirk & Methi, 2015). Jeg vil vise konkret hva dette handler om i kapittelet om studiens fremgangsmåte og i metodologiske betraktninger (kap. 5 og 6). Først vil jeg presentere fenomenologi, hermeneutikk og praktisk kunnskap ut fra en vitenskapsteoretisk tilnærming.

4.1 Fenomenologi og hermeneutikk

Undersøkelsen gjennomføres innenfor en fenomenologisk og hermeneutisk vitenskapstradisjon. «Fenomenologi» handler om *det som viser seg* i et fenomen og om erfaringer slik virkeligheten trer frem for subjektet. Dette kan vi få frem ved å undersøke erfaringer. «Hermeneutikk» handler om fortolkning.

Den fenomenologiske vitenskapstradisjon vokste frem i Tyskland tidlig på 1900-tallet. Gadamer (overs. 2010), Husserls (overs. 1965) og Heideggers (overs. 2007) analyse av den menneskelige virkelighetsforståelse regnes som sentrale innenfor denne retningen. Husserl regnes som fenomenologiens grunnlegger. Gadamer var hans elev. Husserl og Gadamer utviklet måter å formulere viten og kunnskap på, basert på subjektets erkjennelse av verden og virkeligheten. De var opptatt av å beskrive erfaringer som utgår fra det sanselige og kroppslige, og erfaringer som eksisterer her og nå, men som også uttrykkes i en historisk og kulturell dimensjon. Deres vitenskapssyn, som erkjennelsesviten som fortolkes frem

gjennom erfaringer i en kulturell og kontekstuell sammenheng, er et utgangspunkt for hvordan politibetjentenes erfaringer fortolkes frem i denne avhandlingen.

Den fenomenologiske og hermeneutiske vitenskapstradisjon er forankret i ånds- og humanvitenskapen. Fenomenologien var et motsvar til naturvitenskapen. Den naturvitenskapelige vitenskapstradisjon ivaretar og formulerer viten som gjerne eksisterer uavhengig tid og sted. Mye av teknologisk og medisinsk vitenskap hadde som et eksempel ikke vært mulig uten naturvitenskapen. De daglige praktiske gjøremål og mellommenneskelige relasjoner rommer derimot noe som er annerledes enn hva naturvitenskapen kan uttrykke og forklare. Vi er individer i kraft av et ånds og sjeleliv, og vi danner inntrykk og skaper mening med vår subjektive opplevelse og tilstedeværelse. Vi lærer og vi søker kunnskaper, og vi gjør oss erfaringer som kulturelle og historiske vesener (Gadamer, overs. 2010). Denne form for viten må forskes frem på en annen måte enn det som er mulig å få til i en naturvitenskapelig og positivistisk tradisjon, der deler og variabler kan isoleres og fastholdes. Et eksempel på det sistnevnte, er det eksperimentelle design, hvor forskeren tar kontroll på sine variabler, med målsetting om å trekke ut årsak og virkningsforhold. I den kvalitative og spesielt i den fenomenologiske og hermeneutiske tradisjon, er erkjennelse av årsak – virkning skjult og i bevegelse. Dette ligger til saksfeltets natur. Denne viten lar seg ikke åpne på samme måte, og studeres som uavhengige og avhengige variabler i et forskningsdesign. Denne kunnskapen må fortolkes. I dette ligger det også en erkjennelse av at det er ikke er evige sannheter som skal frem, men heller et grunnlag for kontekstuell og historisk fortolkning og forståelse.

Gadamers (overs. 2010) og Husserls (overs. 1965) innsikter handler om at vi er historiske vesener. Gadamer mener at åndsvitenskapene ikke kan underlegges en objektiv kritisk størrelse. Objektivitet er hverken ønskelig eller mulig. Vi forstår meninger og meningsuttrykk og andre mennesker ut fra oss selv og vår egen bakgrunn. Objektiv kunnskap er ikke målet for åndsvitenskapen. Det som er viktig er å sørge for innsikt i det samfunnet og i den historiske tid vi lever i. Fortolkning og erkjennelse er samtidig basert på erfaringer, ønsker og behov som ikke kan skilles eller løses fra den som erfarer.

Husserl (overs. 1965) bruker begrepet «livsverden» som et utgangspunkt for vitenskapen. Vitenskapens oppgave er å finne måter å undersøke livsverden på. Vitenskapelige teorier har sitt utspring i erfaringer, og vitenskapen må ikke ta forestillinger om verden for gitt, men heller sette dem på prøve og undersøke dem. Dette handler om å synliggjøre sider ved fenomenet som skal undersøkes, og om å «gå til sakene selv». Ifølge Husserl (overs. 1965) vil dette bety å gå ut av ens egen innstilling og verden slik «jeg ser den», og sette egen forforståelse i parentes for en stund. Dette betegnes som «*epoché*», og utgjør en fenomenologisk innstilling og en fenomenologisk reduksjon, slik at forskeren kan komme frem til den egentlige mening. I studien av politibetjentenes erfaringer, vil dette bety at det er politibetjentens egen forståelse og livsverden slik denne fremtrer for politibetjenten, som legges til grunn for å utvikle forståelse og viten om hva politibetjentens møte med barn som lever med vold handler om. Studien vil undersøke hva som gir mening først og fremst for politibetjenten. Jeg vil benytte betjentenes fortellinger fra møte med barn i oppdrag, som inngang til hvordan forstå deres praksis. Politibetjentenes erfaringer fra praksis slik de har erfart denne, danner grunnlaget for utvikling av kunnskaper og innsikter. Deres praktiske gjøremål og de relasjoner de inngår i, de inntrykk og de meninger som de selv tillegger situasjoner de har stått i, blir en inngang til å forstå og fortolke deres praksis.

Heidegger (overs. 2007) utviklet begrepet «forforståelse», et begrep også Gadamer (overs. 2010) anvender og som er ett av flere grunnlag for å forstå dynamikken i «den hermeneutiske bevegelse». Å være i en hermeneutisk bevegelse slik Gadamer beskriver, handler om å være i bevegelse med sin egen forforståelse, med det som skal fortolkes og konteksten det skal fortolkes i. Det er deler og helhet som er i kontinuerlig gjensidig bevegelse og som gjør at når vi har forstått noe, så har vi beveget oss. Det hele er sirkulært. Den «hermeneutiske sirkel» er ifølge Gadamer (overs. 2010) grunnlag for all forståelse. Forforståelsen som del av denne sirkelen vil alltid være preget av «fordommer». Fordommene kan stemme, være gode, men når vi setter dem på prøve kan et annet bilde dukke opp, alt etter hvilken sammenheng vi opererer i. Dette inngår også som et utgangspunkt for del-helhet dynamikken, som persepsjon og gestaltpsykologien beskriver gjennom bildet av hvordan en and kan bli en kanin og vice versa, alt etter hvilken historie

som fortelles eller hvor du setter blikket ditt (Saugstad, 2009). Den hermeneutiske fenomenologiske tradisjon berører vår livsverden, hvor subjektive erfaringer anerkjennes som betydningsfulle. Det fenomenologiske blir på denne måten tydelig, slik Husserl en gang formulerte hvordan vi er i verden, i vår kropp og i vår egen forutsetning.

Ut fra Gadammers perspektiver (overs. 2010) vil politibetjentenes *forforståelse, livsverden og fordommer* være med og prege deres erfaringer og fortellinger fra praksis, slik også min egen forståelse som forsker vil være med å prege hvordan deres fortellinger blir forstått og gitt en videre betydning. Ifølge Gadamer er enhver vitenskapelig aktivitet utført av et tenkende vesen hvor fordommer påvirker forståelsen. Fordommer kan være basert på feilaktige fortolkninger, men de kan også være sanne. Det betyr at jeg som forsker har med meg egne erfaringer og fordommer som vil påvirke hvordan jeg forstår politibetjentenes erfaringer og praksis.

Det er i «overleveringen» at mening og kunnskap deles og beriker, og hvor vi utvikler våre forståelseshorisonter (Gadamer, overs. 2010). Samtidig som vi ser verden forskjellig, finnes det likevel noe allment, noe felles, fordi vi lever i den samme verden. Men forståelsen kan ikke bli helt identisk (Gadamer, overs. 2010). Som forsker har jeg med meg et blikk bestående av kunnskaper, verdier og holdninger i møte med politibetjentene. Det fordomsløse og historieløse blikk er en utopi (Gadamer, overs. 2010). Også Husserl (overs. 1965) forstår livsverden som noe som er forskjellig for meg og for den andre. Våre erfaringer gjør at vi forstår verden forskjellig. Vi preges av kontekst og av historiske begivenheter og sammenhenger.

Dette fordomsfulle blikk som vi alle er begrenset av kan være snevert, det kan inneha taus kunnskap (Polanyi, 1966) som vanskelig lar seg overføre fra en person til en annen. Men, blikket kan også ha i seg viktig kunnskap om praksis, som ved at den artikuleres og deles setter forståelse og viten i bevegelse.

Samtidig som min egen forforståelse vil prege hvordan jeg vil kunne forstå det politibetjentene deler med meg, må deres erfaringer settes i bevegelse, og knyttes til historiet og til den kultur og tid som omslutter deres erfaringer, et *tredjeperson perspektiv*. Det handler om del og helhet, om å utvikle ny kunnskap, og om å åpne opp for nye måter å forstå praksis og erfaringer på. Dette synliggjør hvordan kunnskap og kunnskapsutvikling samtidig som den er forankret i erfaringer og forforståelse, er sirkulært og danner en bevegelse, en hermeneutikk.¹⁹ Samtidig som *epoché* (Husserl overs. 1965) er et viktig utgangspunkt, handler utvikling av kunnskap om å gå videre fra det subjektive, og fortolke erfaringene i en kulturell og historisk dimensjon. Vitenskap må slik handle om å finne åpninger, og å forsøke å vise til «vår væren i verden», til sammenhenger og til det historiske preg som vi til enhver tid lever under. Disse størrelsene er ikke statiske eller faste, og vil kunne være forskjellig både i sin fremtredelse og hvordan de blir forstått. Å fortolke politibetjentens erfaringer inn i en kulturell og historisk kontekst, er slik en måte å utvikle ny kunnskap og forståelse på.

4.2 Praktisk kunnskap

Dette er en studie av politibetjenters erfaringer med møte med barn. Hensikten med å studere erfaringer, i et fenomenologisk hermeneutisk perspektiv, er å generere vitenskapelig kunnskap av betjenters erfaring. Man kan tenke seg at politibetjentenes erfaring inneholder former for kunnskap, som hjelper dem til å gjøre gode (eller dårlige) vurderinger i møte med barn. Denne kunnskapen kan betegnes som «praktisk kunnskap» og bygger på Aristoteles (384-322 fvt.) kunnskapsbegreper, hvor begrepet *fronesis* er særlig viktig.

I *Den nikomakiske etikk* redegjør Aristoteles (overs. 2008) for kunnskap og hvordan kunnskapen har betydning for det gode liv. Det gode liv handler ifølge Aristoteles om å finne en retning i livet, slik at vi kan håndtere de utfordringer livet byr på. Dette kaller Aristoteles

¹⁹ Gadamer forholder seg riktig nok til kunst og tekster, ikke til dialogen i seg selv, men jeg velger å bruke hans perspektiver til å forstå hvordan erfaringer og kontekst påvirker politibetjentenes erfaringer og forståelse.

fronesis, og er en kunnskap som man skaffer seg gjennom erfaring ved å leve sammen med andre; og gjennom samtaler, hendelser og handlinger. Dette er det samme som *praktisk kunnskap* og *dømmekraft*.

Fronesis er integrert kunnskap, som er personlig forankret, og som utvikles først og fremst gjennom erfaring og praksis. Fronesis består av ytterligere to kunnskapsformene, *techne*, og *episteme*. Selv om de er distinksjoner, står de i et sammenvevd forhold til hverandre. *Techne* betegner praktiske håndverksmessige ferdigheter. Denne kunnskapen egner seg til å fremstille et produkt, og består av forståelse for konkrete teknikker og prosedyrer for å tilvirke produktet. Overført til politipatruljens praksis, må politibetjenter på patrulje kunne utføre tjenestehandlinger som er *techneferdigheter*. Å skrive en god åstedsrapport som et eksempel, handler blant annet om teknikk, hvor prosessen og produktet er vesentlig.

Politibetjentene trenger også epistemisk, teoretisk kunnskap. Denne kunnskapen betegner noe som utgår fra regler og formler, og betraktes av mange som sikker viten. For eksempel regnes matematikk og deduktiv vitenskap som sikker viten. *Episteme* er basert på evne til abstraksjon, og trenger nødvendigvis ikke praktisk erfaring for å utvikles, slik praktisk kunnskap gjør. Hoel (2013, s.19) skriver at enhver med et smart hode kan lære seg epistemisk teoretisk kunnskap gjennom boklig lærdom. Aristoteles betegner både *techne* og *episteme* som kunnskapsformer som lettere lar seg overføre fra person til person, og som kan læres og forstås gjennom boklig lærdom, og gjennom skole og utdanning. Disse kunnskapsformene lar seg begrunne og underlegge seg regler. Samtidig er disse kunnskapsformene også betydningsfulle for å utvikle *fronesis*. Hoel (2013, s. 19) skriver: «Dersom vi sier at epistemisk kunnskap handler om hva man skal gjøre, og *techne* om hvordan man gjør det, vil *fronesis* dreie seg om når man skal gjøre det».

Fronesis er betydningsfull spesielt i profesjoner hvor møtet med mennesker er det sentrale i yrkeshandlingen. Siden dette handler om *dømmekraft*, er denne kunnskapen viktig for politiet som skal forholde seg til maktutøvelse og møter med mennesker i sårbare situasjoner (Hoel, 2011; Finstad, 2000; Lagestad, 2011). Dette krever en selvdannelse og en

sensitivitet for andre og for situasjoner som oppstår, hvor politibetjenten i møte med mennesker må forholde seg til egne erfaringer, grenser, ressurser og muligheter.

Å få frem politibetjentenes *praktiske kunnskap*, slik deres erfaringer og kunnskaper kommer til uttrykk, vil kunne synliggjøre det grunnleggende ved politiets praksis i møte med barn utsatt for vold i hjemmet. Politiets rolle og oppgaver knyttet til møte med barn i vår tid, har som et eksempel en målsetting om å sørge for at liv og helse ikke går tapt, og at ro og orden gjenopprettes. Samtidig skal vilkår for straff undersøkes når politipatruljen kommer hjem til barnet. Dette berører alle de tre formene for kunnskap. Uten å studere hva politiets oppgaver består av, og hva som ligger av muligheter og utfordringer i tjenestehandlingen i den sammenheng den skjer i, er det vanskelig å synliggjøre politibetjentens praktiske kunnskap. Kunnskapen slik denne vil komme til uttrykk i politiets møte med barn, handler om å se og undersøke hva som skjer og gir mening i disse møtene, og samtidig sette dette inn i en yrkeskontekst. Bjørg Fossetøl (2013) skriver at praktisk kunnskap handler om å utvise kyndighet ved at profesjonsutøverer er helt og fullt til stede i situasjonen og at kunnskapen hører først og fremst øyeblikket til. Det handler også om en praksis som er rettet mot noe - eller noen, og som utgår fra et profesjonelt blikk. Fronesis for politibetjenten kan slik ikke handle om hvilken som helst kunnskap, men en kunnskap som er knyttet til selve profesjonen.

Lindseth (2015) betegner «praktisk kunnskap» som en evne til å svare på det situasjonen krever. Om *svarevnen* er god vil man være på høyde med situasjonen. Dette innebærer at politibetjenten må forstå hva som står på spill for andre. Men, å forstå situasjonen i seg selv er ikke tilstrekkelig for å kunne utvise god dømmekraft. Det handler også om det vi gjør i praksis. Arendt (1958) var opptatt av at våre handlinger må ha i seg en kjærlighet og omtanke for andre. Uten dette vil praksis kunne bli destruktiv og farlig. Dette viste hun i sin analyse av prosessen mot nazisten Eichmann, som forklarte sine handlinger knyttet til deportering av jøder til utryddelsesleirene ved å vise til systemet, og til at andre enn han selv tok beslutningene. Hensynet til menneskets lidelser var fraværende. Arendt (1958) knytter den selvstendige, reflekterte og frie tanke til etikk. Dette er særlig relevant for politiet. Å følge

ordrer sikrer ikke en etisk og god praksis, men kan påføre andre store menneskelige lidelser og omkostninger. Svarevnen trenger i seg selv ikke være etisk god eller ha noen form for omtanke for andre. Den kan slik være mangelfull og uetisk. Når svarevnen er etisk og god derimot, vil den måtte utgå fra den situasjon og de menneskelige hensyn som er i situasjonen (Lindseth, 2015).

4.2.1 Praktisk kunnskap som taus kunnskap

I den praktiske kunnskapens teori,²⁰ har Polanyis (1966) begrep «taus kunnskap» fått en betydningsfull plass. «Taus kunnskap» handler om forutsetninger ved vår egen livsverden, vår egen kropp og vår egen forståelse. Noe av hensikten med å forske frem den praktiske kunnskapen, er å vise frem det som umiddelbart ikke er synlig, det som ikke blir satt ord på av ulike grunner, og som er taust, men likevel tilstede og styrende for yrkeshandlingen. Det er et fenomenologisk poeng at våre erfaringer kan være tause og uartikulerte. Å forske på politibetjentenes praksis og erfaringer, vil blant annet handle om å synliggjøre former for den tause kunnskapen som gjør seg gjeldende i yrkeshandlingen. Dette kan handle om taushet gjennom flere dimensjoner.

Collins (2010) illustrerer noen viktige nyanser i hva taus kunnskap handler om. Collins viser til grunnleggende konstruksjoner i hvordan mennesket oppfatter, forstår og begriper seg selv og sine omgivelser. Collins (2010) skiller mellom «eksplisitt» og «implisitt» kunnskap. Det eksplisitte handler om det bevisste som vi kan sette ord på, men som likevel kan rammes av en taushet. Taushet kan i denne formen handle om taus relasjonell kunnskap som bevisst holdes taus, fordi en ikke ønsker at andre skal få innsikt eller forstå. Det handler om det uttalte, det som i mange sammenhenger vil skape bry ved at det settes ord på, men som også kan være uhensiktsmessig å sette ord på. I politikulturen kjenner vi denne formen for taus, eksplisitt kunnskap som politiets taushetskultur (Finstad, 2000). En annen form for taus kunnskap hos Collins er *interaksjonskunnskap*. Språk er en slik form for kunnskap, også evnen til å forstå det sosiale samspillet. Denne formen for taus kunnskap er ifølge Collins

²⁰ For en nærmere redegjørelse av den praktiske kunnskapens teori, se Josefson (2015).

(2010) ikke egnet til å gjøres eksplisitt i den forstand at andre skal kunne tilegne seg den uten egen erfaring. Den kan kun tilegnes gjennom erfaring i den form den opptrer. Eksplisitt kunnskap kan være med på å forsterke interaksjonskunnskapen, ved å la interaksjonskunnskapen følge og illustreres med ord, begrepssetting og analyse. Dette kan også handle om å synliggjøre det som kan være taust og lukket av sedvane (Wackerhausen, 2015), slik Finstad (2000) beskriver politiets kultur. Collins (2010) mener at til tross for utfordringene som ligger i å gjøre den tause kunnskapen eksplisitt, er det likevel av betydning å sette ord på den der det er mulig, fordi mye kunnskap ligger i det tause.

Collins (2010) *implisitte tause kunnskap*, handler om den kroppslige, somatiske kunnskapen, den som sitter i kroppen, og som bunner i livserfaringer og perseptuelle erfaringer, som smaken av jordbæret eller lukten av gress. Dette berører også automatisk kroppslig kunnskap, som at kroppen etter å ha lært, for alltid vet hvordan sykle, svømme og bevege seg. Magnussen (2017) skriver om den implisitte hukommelsen som er koplet til erfaringer og som omhandler grunnstrukturer i perseptuelle erfaringer, og som kommer til uttrykk gjennom automatiserte motoriske bevegelser. Dette skiller seg fra eksplisitt hukommelse, det vi kan uttrykke gjennom ord, som berører episodisk hukommelse og semantisk hukommelse. Dette er det samme som Collins beskriver. Hvordan sette ord på det implisitte, slik at en som aldri har erfart dette kan oppleve det samme, uten selv å være i disse sanselige og kroppslige erfaringene, vil ha sine klare begrensninger. Alt dette kan forsøkes settes ord på, men erfaringen kan ikke overføres fra en person til en annen, uten at den erfares og oppleves med kroppens sanser. Du lærer ikke å sykle eller å kjøre bil ved å lese teori. Du må øve og praktisere. Du kan heller ikke lese deg til lukten av jordbær eller gress. Slike inntrykk må perseptuelt erfares. Overført til politiets yrkeskontekst, vil mye av den praktiske kunnskapen politibetjenten har, være kroppsliggjort, fysisk, perseptuell, uten at den lar seg formidle eller læres gjennom ord på en hensiktsmessig måte. Noe av den kroppsliggjorte og tause kunnskapen kan derimot settes ord på, og mange av politibetjentenes fortellinger slik de fremkommer, har i seg kroppsliggjort kunnskap og erfaringer, som gjennom ord, begreper og fortellinger vil kunne kaste lys over hva som står på spill og som gjør seg

gjeldende i politibetjentenes møter med barna. Politibetjentenes erfaringer blir slik en viktig inngang til betjentenes tause kunnskap.

4.2.2 Språk som uttrykk for «Praktisk kunnskap»

Siden studien baserer seg på politibetjentes fortellinger fra praksis, vil jeg gå nærmere inn på betydning av «språk» i praktisk kunnskap. Med dette vil jeg understreke at språk er mer enn ord og uttrykk. Språk er i dette perspektivet en handling (Gadamer, overs. 2010). Anders Johansen (2003) beskriver hvordan språket kan bringe ord i samsvar med virkeligheten. Wittgenstein (overs. 2001) skriver at språk kan betraktes som utsagn, handlinger, og en inngripen i verden. Språk er for Wittgenstein det samme som å handle. Gadamer (overs. 2010) skriver at mennesker har en virkningshistorie som innebærer at vår historie former vår forutsetning for å forstå oss selv og dermed andre. Å ha en virkningshistorisk bevissthet handler nettopp om å forholde seg til sin egen historie og forståelse, og denne historien realiserer seg i språket. Ordene vi bruker og det språklige skjer ikke ved en tilfeldighet, men skjer ved at vi erkjenner noe (Gadamer, overs. 2010). Språk kan slik knyttes til studiet av praktisk kunnskap. Gjennom de ord og de fortellinger vi formidler oss gjennom, viser vi hvordan vi ser verden og griper den og det historiske ved tilværelsen. På denne måten kan vi forstå politibetjentenes fortellinger som språkhandlinger, og som et utgangspunkt for å få del i deres praktiske kunnskap.

Polanyi (1966) skriver om den bevisste viten om verdenen, og det som gir mening for oss. Det er dette bevisste nivå vi kan gjøre til gjenstand for vitenskapelig og artikulert, språklig kunnskap. Vår indre, tause viten på den ene siden, er samtidig en forutsetning som gjør oss i stand til å oppdage de kvaliteter som er utenfor oss, og artikulere disse. Samstemtheten mellom de indre og ytre kvalitetene som på mange måter utgjør vår oppmerksomhet og fortolkning, er uløselig knyttet til hverandre (Polanyi, 1966).

Wittgenstein (overs. 2001) skriver at språket representerer tanken og den verden du kan forstå. Vi lærer et felles språk gjennom kulturelt betingede rammer. Gjennom erfaringer med verden dannes og kultiveres språket. Språk kan slik representere *noe*, og referer til noe

felles, og være uttrykk for mening, en felles erfaring, eller vane. Samtidig kan språk være noe mer, det kan utgjøre en selvrepresentasjon, og være del av en diskurs og en kultur. Diskursen er det som skjer imellom oss når vi snakker (Ricoeur, 1991). Språket representerer slik ikke bare en felles kode, en kultur, det representerer også meg, mine meninger, til forskjell fra andre. Det representerer mitt syn på saken! Poenget med å formulere dette er å vise at politibetjentens praktiske kunnskap, som viser seg i handling i møte med barn, og det som gis oppmerksomhet, og som blir til en erfaring som kan fortelles frem (språkhandling), handler om et blikk for *noe*, og en verden politibetjenten ser og representerer. Språket og fortellingene representerer noe meningsfullt for betjenten som er en del av en virksomhet. Gjennom språkliggjøring kan politibetjentens erfaringer deles og bidra til utvikling av ny kunnskap i fagfeltet.

4.2.3 Praktisk kunnskap og erfaringer

I den fenomenologiske og hermeneutiske vitenskapstradisjon og i teorier om praktisk kunnskap står erfaringsbegrepet sentralt. Siden denne studien tar utgangspunkt i politibetjenters praktiske kunnskap og erfaringer, er det betimelig å redegjøre for hva «erfaring» handler om. Jeg legger til grunn Deweys (overs. 2005) erfaringsbegrep. Dewey (overs. 2005) har gitt et sentralt bidrag til å forstå hva erfaring er. Dewey (overs. 2005) ble inspirert av den kontinentale fenomenologiske og hermeneutiske filosofi tidlig på 1900-tallet. Han belyser hva erfaringer handler om, først og fremst gjennom å beskrive kvaliteter ved kunst og estetikk.²¹ Deweys (overs. 2005) teori lar seg overføre til erfaring generelt, og kan belyse hvordan erfaringer kan tre frem, eller være fraværende. Dewey (overs. 2005) beskriver hvordan vi kan være effektive, produktive, og nesten automatiske i våre handlinger, men uten at vi får en bevisst opplevelse eller erfaring av det hele. Det vi gjør eller handlingen vi er med i, gir i seg selv ikke næring til erfaring, den kan være mekanisk og uten emosjonelle kvaliteter eller opplevelser. Den kan være formløs, og mangle intensjon og interesse for å forstå eller fullføre sin egen erfaring. Vi erfarer, men det vi opplever

²¹ Hos Dewey (overs. 2005) handler estetikk om erfaring som en sansende, vurderende og nytende handling.

forbindes eller fullendes ikke i *en* erfaring, og blir til *den* erfaringen. Når vi bare følger strømmen, uten et blick for ulike sider og kvaliteter ved en situasjon eller en handling, gir vi heller ikke hendelsen spesiell oppmerksomhet. Vi tenker ikke over hva som skjer, og hva er sammenhengen i opplevelsen, og det som *fullender* vår erfaring. Tankens kraft behøves ikke, og vi lar oss heller ikke berøre. Den fullendte erfaring handler om at vi er oppmerksomme og at det som skjer oss gir en mening. Den fullendte erfaring gir mening til livet. Våre erfaringer og opplevelser knyttet til hendelser handler slik om forutsetninger hos oss selv og hvordan vi forholder oss til våre omgivelser. Gadamer (overs. 2010, s. 387-388) berører dette tema ved å vise til *erfarengens historitet*, og mener med dette at vår forståelse og våre begreper, og de erfaringer vi *gjør*, er forankret i vår historie og fremtrer historisk, ikke som en gjentakelse, men som en historisk dimensjon. Vår historie, våre erfaringer og våre personlige forutsetninger er med og danner nye erfaringer i et kontinuum. Vi gjentar ikke erfaringen, vi utvikler erfaringer. Med utgangspunkt i Gadamer (overs. 2010) og i Dewey (overs. 2005) er det slik den bevisste og artikulerte erfaring som danner utgangspunktet for den praktiske kunnskap som skrives frem i studien av politibetjentenes erfaringer.

5. STUDIENS FREMGANGSMÅTE – METODE

I det som følger vil jeg først redegjøre for litteratursøk, deretter utvalget og hvem som er med i studien. I studien benytter jeg dybdeintervju. Jeg vil begrunne hvorfor jeg har valgt dybdeintervju, og hvordan jeg har gjennomført intervjuene, før jeg beskriver hvordan analyse av dataene har foregått. Den metodiske diskusjonen kommer jeg tilbake til i kapittel 6.

5.1 Litteratur og litteratursøk

Det er foretatt litteratursøk hvor «politi/barn/vold/barnemishandling» er de mest benyttede søkeord i kombinasjon. På engelsk/amerikansk: «child/children/domestic violence/child maltreatment/police» er kombinasjonen som er mye benyttet. Det er gjort søk i følgende databaser: Google scholar, Idunn.no, DOAJ, Lovdata, Norart, PIA, ved flere anledninger, første gang da jeg gikk i gang med oppgaven i 2013, og også ved senere anledning under skriveprosessen, og spesielt i behandling av dataanalysen i etterkant. I tillegg til databaser har jeg i stor grad benyttet kilder og litteraturhenvisninger som er funnet i relevante fagbøker og vitenskapelige artikler, og som omhandler barn og politiets håndtering av oppdrag der barn er involvert. Jeg har også benyttet meg av tjenesten hvor biblioteket ved Politihøgskolen sender over fagartikler og aktuell litteratur fra sine databaser – med stikkord barn/politi – child/police.

5.2 Utvalg

I studien har jeg dybdeintervjuet 15 erfarne politibetjenter ved tre politistasjoner i tre ulike byer. I by 1 intervjuet jeg seks politibetjenter, i by 2 intervjuet jeg syv politibetjenter og i by 3 intervjuet jeg to betjenter (se matrise vedlagt). De første intervjuene foretok jeg våren 2013 i by 3, siste intervju våren 2015 i by 1. Det er fire menn og elleve kvinner med i studien. Det er grunn til å tro at den skjeve kjønnsfordelingen representerer et uttrykk for at arbeidet med familievold tradisjonelt er et fagområde hvor kvinnelige politibetjenter har engasjert

seg (Bjerketvedt, 2016; Lagestad, 2011; Aas, 2014a). Kjønnforskjeller vil omtales nærmere i studiens empiriske fremstilling og i den teoretiske drøfting.

Hver og en av informantene i denne studien har erfaring fra møter med barn som lever med vold i hjemmet. Bortsett fra en av politibetjentene, har alle jobbet ute i politipatrulje. Politibetjenten uten erfaring fra politipatrulje, jobbet som etterforsker i en mishandlings sak fra den startet til den senere ble påtalt i retten. Som etterforsker var hun en betydningsfull informant da hun kunne belyse betydningen av hva politipatruljen foretok seg på stedet for det senere etterforskningsarbeidet i denne saken. Politibetjenten i politipatruljen som avhørte kvinnen på stedet, er også med i utvalget. Jeg fulgte straffesaken direkte ved å være tilstede under tingrettsbehandlingen med fornærmede, siktede, vitner og tiltalte. Feltarbeidet og de observasjoner som ble gjort i retten er ikke del av avhandlingen, men utgjør likevel en erfaring som er viktig for min egen forståelse av helheten og betydningen en straffesak kan ha for voldsutsatte barn og deres omsorgspersoner.

Å få tak i politibetjenter som ville la seg intervju i forbindelse med studien, viste seg vanskeligere enn jeg først ville tro. Mange ble spurt, men mange kunne ikke stille, fordi selv om de hadde arbeidet mange år ute på patrulje, var det ingen selvfølge at de hadde erfaring i møte med barn på oppdrag. Jeg ble slik avhengig av politibetjenter som kunne vise meg videre til politibetjenter de kjente, med slik erfaring. Utvalget er basert på kontaktnett hvor de politibetjentene som jeg først kontaktet på de tre stasjonene, ga meg kontakter ut fra hvem de tenkte var aktuelle for mitt forskningsspørsmål.

At jeg måtte lete for å finne noen som ville stille til intervju, forundret meg. Ikke minst fordi begrunnelsen for ikke å delta i studien var mangel på erfaringer fra oppdrag med barn. Avslagene kan handle om flere ting, hvor politibetjentens yrkeskultur kan være ett forhold. Finstad (2018, s. 105) løfter frem ett poeng som handler om patruljerende politis erfaringer og utvikling av yrkeskulturen: «Politiblikket er utviklet på gata. Det er derfor politiet ikke har sett vold i nære relasjoner, korrupsjon, overgrep mot barn og arbeidslivskriminalitet like godt som narkotikasal og potensielle tyver». Finstads betraktninger kan gi mening og være

en av flere forklaringer på hvorfor så mange politibetjenter jeg kontaktet mente at de ikke hadde erfaringer med oppdrag som involverte barn. Mange av de som ikke kunne stille, hadde rike erfaringer fra patrulje og ordensforstyrrelser, fra «nark» og den mere tradisjonelle tjenesten, men de hadde ikke erfaringer fra oppdrag med familievold der barn synlig hadde vært til stede. Dette er ett tema i seg selv, som vil løftes frem ytterligere i den teoretiske drøftingen av politipatruljens yrkeskultur, hvor kjønn og kultur er en av flere viktige aspekt (se kap.7.14 og 8.1.3).

Den yngste informanten er 30 år og har arbeidet i fire år som politibetjent. Den eldste er 47 år med nesten 25 års erfaring som politibetjent. De fleste politibetjentene har arbeidet mellom 10 og 20 år i politiet. Flere av informantene har i tillegg til erfaringer fra patrulje, erfaring fra forebygging, fra etterforskning, og fra å vitne i retten i saker der barn er involvert som fornærmet i familievoldssaker. Tre av politibetjentene har eller har hatt, funksjon som familievoldskoordinatorer.²² Fire av politibetjentene har videreutdanning i avhør av barn, og to av dem arbeidet med tilrettelagte avhør av barn da intervjuene ble foretatt. De fleste har tjenestegjort ved to eller flere steder. Uavhengig av om de på tidspunkt for intervju hadde funksjon som familievoldskoordinator, har jobbet forebyggende, eller fungerte som avhørere, er kriteriet for å delta i studien erfaringer som involverer direkte kontakt med barn som lever med vold i hjemmet, og erfaringer hentet fra møter med barn gjennom patruljerende praksis. Utvalget er således strategisk, gjort i den hensikt å komme i kontakt med politibetjenter med erfaring fra politipatruljens møte med barn. Dette betyr at resultatet av undersøkelsen gjenspeiler praksis og erfaringer fra politibetjenter som har en motivasjon og interesse for fagfeltet.

Den brede og sammensatte erfaringen fra spesialfunksjoner på etterforskning, og for noen, også forebyggende avdeling, kommer i tillegg til erfaringene fra patrulje. Dette erfarte jeg

²² Familievoldskoordinator er en funksjon som ble opprettet i alle politidistriktene i 2002, som et ledd i regjeringens satsing på å forebygge vold i nære relasjoner (jf. Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b, s. 103, eller <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-15-20122013/id716442/?q=familievoldskoordinator>).

skapte et godt grunnlag for å få frem og reflektere over forskjellene på patruljens vilkår og praksis i møte med barn, sammenliknet med praksis fra andre avdelinger og funksjoner i politiet. Allsidigheten i politibetjentenes yrkeserfaringer bidro på denne måten positivt til studiens *informasjonsstyrke* (Malterud et al., 2016), noe som vil behandles nærmere i kapittel 6.1.

5.3 Dybdeintervju

Datamaterialet i avhandlingen består av fortellinger utviklet gjennom dybdeintervju. Kvale og Brinkmann (2015) skriver at dybdeintervjuet er egnet dersom en ønsker å komme tett på menneskets erfaringer, og avdekke deres opplevelser av verden forut for vitenskapelige forklaringer. Dybdeintervju er særlig godt egnet for å få frem erfaringer og opplevelser hos informanter. Siden forskningsspørsmålene belyses gjennom praktisk kunnskap som profesjonsforskning forankret i hermeneutikk og fenomenologi, samt at spørsmålene berører en virksomhet som er preget av taus kunnskap, eksplisitt og implisitt, er det viktig med en eksplorerende og åpen metode. Studien berører et kunnskapsfelt som det i utgangspunktet er lite forsket på, noe som også underbygger betydningen av en eksplorerende og åpen metode (Malterud, 2002).

Jeg ønsket at politibetjentene skulle føle seg mest mulig fri til selv å velge hva de ville fortelle fra sin praksis. Denne holdningen til gjennomføring av intervju, finnes også hos andre forskere som benytter seg av fortellinger i sin forskning (Frank, 2010; Hoel, 2011). Samtidig som det fordres en åpenhet, er det viktig å ramme inn intervjuet og introdusere hva som er tema. For å besvare forskningsspørsmålene utarbeidet jeg følgende tema som jeg introduserte for politibetjentene:

- 1) Fortell fra et ordensoppdrag²³ der du har møtt barn som lever med vold.
- 2) Fortell om noe som har gjort spesielt inntrykk på deg.

²³ Ordensoppdrag var begrepet som tidligere ble brukt om oppdraget politipatruljen kom til.

- 3) Fortell om et oppdrag der du vet at barnet på bakgrunn av politiets arbeid fikk hjelp.
- 4) Hvilke utfordringer har du erfart i arbeidet som politibetjent i møte med barn som lever med vold i familien?

Under disse temaene la jeg til rette for dialog, ut fra politibetjentens eget blikk for sin praksis og sine genuine erfaringer. Forskningsspørsmålene strukturerte samtalen, samtidig som de ga muligheter for utdypninger og dialog. Om politibetjentene hadde opplevd noe som hadde gjort spesielt inntrykk, kunne dette for eksempel være noe som var vanskelig, noe som fikk dem til å tenke nytt, eller noe som var en fin opplevelse.

Temaene viste seg å være et godt utgangspunkt for å få frem fortellinger, og som et grunnlag for dialog rundt politibetjentens erfaringer. Oppfølgingsspørsmål ble stilt underveis i samtalen for å få frem nyanser hvor tanker, følelser, refleksjoner og sansemessige opplevelser fra selve hendelsene over inntrykkene som politibetjentene delte med meg, kunne tykne beskrivelsen og få frem ytterligere detaljer.

Noen av politibetjentenes fortellinger er komplekse og detaljerte. Situasjoner, mennesker, stemninger, følelser, dialoger og visuelle detaljer kom tydelig frem, mens andre fortellinger er mer enkle, kanskje også overflatiske. Enkelthet kan også representere en tydelighet og presisjon – en *understatement* (Olsen, 2015). I dialogen kunne jeg be betjenten om å utdype detaljer, (tykne fortellingene), men også stille refleksive spørsmål, som for eksempel: *Hva tenker du om at dette skjedde deg? Hva tenker du er årsaken til at ingen snakket med barnet? Hva har skjedd, siden du kan fortelle om en slik endring i praksis? Hva mener du skal til for at politiets innsats skal være til hjelp for barn? Hva tenker du er den aller viktigste rammefaktor for at patruljen skal kunne ivareta voldsutsatte barn på en god måte?*²⁴

²⁴ Disse spørsmålene er eksempler på reelle spørsmål fra de transkriberte intervjuene.

Jeg erfarte etter hvert som jeg foretok intervjuene og transkriberingen, at jeg utviklet min forståelse av praksisfeltet underveis i dialog med politibetjentene. Dette bidro til å få frem ytterligere spørsmål.

Det ble benyttet diktafon til opptak av intervjuene. Alle politibetjentene fikk spørsmål om intervjuet kunne bli tatt opp på lyd. De fikk informasjon om hvordan oppbevaring skulle foregå, og når lydfilene vil bli slettet. Hvert intervju tok om lag 1–1,5 time. Transkriberingen av lydfilen ble gjort i nær tid etter hvert intervju. Når da analysen ble gjort, kunne jeg bringe med meg nye oppfølgingsspørsmål til neste intervju. Siden min kunnskap vokste etter hvert som jeg foretok flere intervju, ble også fortellingene fyldigere og mer innholdsrike. Jeg ble ytterligere involvert og i stand til å stille flere type oppfølgingsspørsmål etter hvert som jeg fikk bedre forståelse for feltet. Materialet i intervjuene ble slik til underveis, i samspill mellom meg som forsker og den som ble intervjuet.

Politibetjentene fikk selv velge om jeg skulle komme til deres arbeidsplass, eller om de skulle komme til Politihøgskolen. I underkant av halvparten av intervjuene er foretatt på Politihøgskolen. Utenom dette har jeg lånt kontor på politistasjonene, hvor politibetjenten har hatt sitt arbeid, eller vært på politibetjentens kontor. Jeg har overfor alle politibetjentene presentert meg, mitt prosjekt, og formålet med prosjektet: *Å få bedre innsikt i hva politipatruljens erfaringer med barn som lever med vold i hjemmet handler om, hva som hjelper barn, og hva utfordringene er i dette arbeidet.*

Det ville ideelt sett vært en god idé å følge politipatruljene i oppdragsløsning i tillegg til å intervju, men dette ville sannsynligvis ikke blitt akseptert som etisk forsvarlig av Norsk Senter for forskningsdata (NSD) eller av Rådet for taushetsplikt og forskning.²⁵

²⁵ Geir Aas søkte Rådet for taushetsplikt og forskning, om å få være med som observatør i sin forskning sammen med politipatruljen på oppdrag som omhandlet familievold. Søknaden ble avslått i 2005 av Rådet for taushetsplikt og forskning. Denne avhandlingen vil se spesielt på oppdrag der barn er involvert, og omhandler barn som representerer en ytterst sårbar gruppe. Jeg har ut fra disse hensyn ikke funnet det hensiktsmessig å vurdere deltagende observasjon, eller

5.4 Informert samtykke og ivaretagelse av personvern

Politibetjentene fikk informasjon om prosjektet før vi møttes gjennom et skriftlig informasjonsskriv som ble sendt dem på e- post (se vedlegg). Denne inneholdt også samtykkeerklæring.

I møte med meg og før intervjuet startet, ble informert samtykke undertegnet. Samtykkeerklæring og personvern er formulert i tråd med forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora og teologi,²⁶ og i et samarbeid med NSD, som har veiledet og også godkjent hvordan gjennomføre datainnsamling og oppbevare innsamlet data. Politibetjentene ble informert om prosjektets formål, og hvordan data skal oppbevares og om makulering av data.²⁷ De ble også gjort kjent med at det ikke vil presenteres data som identifiserer personene i studien. Dette betyr at personnavn og stedsnavn ikke vil gjøres kjent. På grunn av sensitivitet i tema og personvern for politibetjentene, er politibetjentene anonymisert. Byene de arbeider i er ikke oppgitt. Dette handler om personvernet til politibetjentene, så vel som beskyttelse av personvernet til barn og voksne som beskrives gjennom betjentenes fortellinger. Fangen (2018) skriver om etikk i kvalitative studier, og betydningen av at personer som er omtalt og beskrevet i et datamateriale, skal slippe å lese om seg selv. I utgangspunktet bør forskeren skrive ut fra at den som blir skrevet om, vil komme til å lese det som skrives (Fangen, 2018). Med tanke på barna og deres omsorgspersoner, er steder for intervju av politibetjenten, eller sted for patruljens arbeid ikke blitt gjort til kjenne. Noen mindre justeringer og utelatelser i fortellingene er også gjort, der personvernet kunne blitt utfordret, uten at meningsinnholdet i fortellingene er endret.

Politibetjentene ble i samtykkeerklæringen informert om muligheter til å trekke tilbake sitt bidrag inntil avhandlingen gikk i trykken. De fikk muligheter til å lese igjennom analysen før

søke *Rådet for taushetsplikt og forskning* om tilgang til å observere politipatruljens møter med barna og deres familier.

²⁶https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf

²⁷ Rådata i form av lydopptak ble slettet høsten 2018, og de skrevne intervju er anonymisert i samsvar med NSD sine regler og retningslinjer.

trykking av avhandlingen. Riksadvokaten ble også kontaktet og forespurt om godkjenning. Siden undersøkelsen ikke utfordrer personvernet, så Riksadvokaten ingen grunn til å involvere seg i spørsmål om samtykke til prosjektet.

6. METODISKE BETRAKTNINGER – STYRKER OG SVAKHETER

I kapitlet som følger vil jeg drøfte studiens styrker og svakheter, først ut fra forhold knyttet til rekruttering av informanter, dernest størrelse på utvalget, og hvem som deltok. Dette omtaler Malterud et al. (2016) som studiens informasjonsstyrke. Jeg vil diskutere hva som er fordelene, men også begrensningene ved *fortellinger* som empirisk materiale, og hva *fortellinger* kan bidra til i forskning. I dette belyser jeg også en viktig og relevant forskjell i bruk av fortellinger i forskning og i litteratur. Gjennom begrepet «*insider- outsider*» (Reiner, 2010) drøfter jeg min egen rolle i forskningsfeltet, og hva denne rollen har kunnet bidra til i studien. Til slutt i kapitlet vil jeg innta et kritisk blikk på den hermeneutiske analysen av datamaterialet, og belyse de etiske sidene ved prosjektet.

6.1 Om studiens informasjonsstyrke – relevans og overførbarhet

Dybdeintervju gir en begrensning mht. utvalgsstørrelse. Et lavere antall i utvalget ved kvalitativt dybdeintervju enn i kvantitativ forskning er naturlig, siden dybdeintervju tar tid, og genererer mye informasjon som skal forstås og fortolkes. Tradisjonell generaliserbarhet som finnes i kvantitative randomiserte studier, er heller ikke en ambisjon i slike studier. Fenomener og ting kan ha en betydningsfull sammenheng, men uten at de statistisk sett er relevante. I en kvalitativ studie er spørsmål og svar mer åpne. Malterud et al. (2016) benevner kvaliteten på et kvalitativt studie som «studiens informasjonsstyrke». Dette berører flere kvaliteter ved gjennomføring av en kvalitativ studie. Jeg finner Malteruds metodiske refleksjoner som særlig aktuell for denne studien.

Et spørsmål som omtales av Malterud et al. (2016), er hvor mange som bør være med i en studie. Ett svar på dette er at jo mer tykke og rike praksisfortellinger (Olsen, 2015), jo færre intervju er nødvendig. I mitt utvalg er det 15 politibetjenter. Som vist tidligere opplevde jeg at innholdet i intervjudataene var rike og betydningsfulle, og at politibetjentene var åpne og hadde mye å fortelle. Jeg fikk også samlet et utvalg politibetjenter med mye erfaring på området, og med et dypt engasjement for tema, noe jeg tenker bidro til styrken på den

informasjonen jeg fikk. Dette er også et sentralt poeng hos Malterud et al. (2016), at vi søker informanter som faktisk kan svare på de spørsmål som studien aktualiserer.

Et nærliggende spørsmål som melder seg er om stemmene som høres i denne avhandlingen, er representative for hva som skjer når politipatruljer rykker ut og møter barn ved mistanke om vold i hjemmet. Mange takket jo nei på min forespørsel om intervju, fordi de mente at de ikke hadde slike erfaringer. Både kvinner og menn ble spurt, og det var hovedsakelig kvinner som takket ja til å delta. Med tanke på at det var vanskelig å få deltakere til studien, samt at det var overvekt av kvinner som stilte til intervju, kan dette være et funn som viser at kjønn knyttet til denne type arbeidsoppgaver, er en viktig inngang til erfaringer på dette fagfeltet. Den skjevheten i utvalget som jeg nå beskriver, gjennom mangel på erfaringer som avslagene var begrunnet i, vil også kunne utgjøre en skjevhet og en mangel i kunnskapsgrunnlaget i politipatruljer som møter barn. Skjønnnet og den praktiske kunnskapen som informantene viser gjennom sine erfaringer, er trolig ikke representativ for hva som finnes av kompetanse i en vanlig politipatrulje, men heller uttrykk for at jeg har funnet informanter som kan belyse studiens forskningsspørsmål på en saklig og troverdig måte. Dette utgjør både en svakhet og en styrke ved undersøkelsen.

For å styrke informasjonsstyrken i studien, ønsker jeg å vise mest mulig hvordan materialet er kommet frem, og hvordan intervjuene er gjort. Ved å synliggjøre politibetjentenes fortellinger, samtidig som jeg er åpen på hvilke teoretiske tilnærminger og vitenskapssyn studien representerer, er dette en måte å styrke studiens relevans og validitet på (Malterud, 2002). Dette berører også spørsmål om hvorvidt de tema som fremkommer i analysen besvarer forskningsspørsmålet. De tema som er kommet frem i intervju og i senere analyse, vil slik være med på å svekke eller styrke informasjonsstyrken ved studien. Noen tema og likeartede erfaringer synes universelle i den praksis som politibetjentene forteller frem, uavhengig hvilket sted de arbeider, eller hvilken tidsepoke fortellingen og erfaringen er ifra. Materialet viser også til mange eksempler, betraktninger og meningsytringer fra politibetjentenes praksis som kan synes unike. Om politibetjentenes erfaringer kan synes som universelle, eller mer kontekstavhengige, så belyser mange av fortellingene en praksis

som er egnet til å synliggjøres og formidles ut til et større fagfelt. En betjents genuine erfaring, kan være fordi denne politibetjente nettopp har et våkent og sensitivt blikk, noe som kan danne et nytt og annerledes utgangspunkt for forståelse og kunnskapsutvikling. Derfor er også den genuine fortelling egnet til utdyping av et fagfelt. Dette belyses gjennom Gadamer (overs. 2010) innsikter om «horisontsammensmelting», hvor utvikling av ny kunnskap og forståelse skjer ved at vi tar del i hverandres erfaringer. Det som blir gitt mening og som fortelles frem, har gjerne en kraft og en betydning som fortellingen som uttrykksform evner å formilde videre. Dette meningsfylte kan bli til noe felles, eller danne et utgangspunkt for videre dannelse og utvikling av kunnskaper (Gadamer, overs. 2010), og berører studiens informasjonsstyrke utad.

6.2 Analyse av datamaterialet

Det finnes flere fremgangsmåter å analysere et datamateriale på, slik at det ivaretar et fenomenologisk perspektiv (se f.eks. Embree, 2013; Lindseth og Norberg, 2004; Malterud et al., 2016; Tjora, 2017²⁸). Analysen representerer ingen stringent fremgangsmåte, men har i seg elementer som utgår fra nevnte referanser.

I første del av den strukturerte analysen av tekstmaterialet har jeg lest hvert intervju for seg, og dannet meg et inntrykk av tekstens innhold. Dette omtales i den fenomenologiske hermeneutiske fortolkningstradisjonen som *naiv lesning* (Lindseth & Nordberg, 2004), og betyr at jeg som forsker stiller meg åpen for det teksten formidler. Etter å ha dannet meg et første inntrykk av teksten har jeg gått igjennom teksten på nytt gjennom word programmets funksjon *merknader*, og funnet frem til meningsenheter som deretter er kodet/tematisert. Den naive lesning, utvikling av meningsenheter og tematisering skjedde etter at intervjuene var transkribert og språkvasket, hvor dialekt og lokale variasjoner over ortografi og setningsoppbygging etter hvert ble til en mer leservennlig tekst.

²⁸ Tjora befinner seg i en sosiologisk konstruktivistisk tradisjon, men hans analysemodell kan slik jeg leser hans modell, også benyttes til utvikling av fenomenologiske analyser.

I hvert intervju har jeg skrevet meningsenhetene frem og samlet disse i tekstbokser på A4-ark. Jeg har så ført sammen likeartede meningsenheter, og også ivaretatt forskjellene.

En meningsenhet er den minste enhet som gir mening i politibetjentens fortelling. En meningsenhet kan være en setning som gir mening, eller deler av et avsnitt eller et helt avsnitt av den transkriberte fortellingen. Å få frem meningsenheter handler slik om å utvikle tema, og skaffe en oversikt over tekstens innhold.²⁹ Prosessen er visualisert i vedlegg til avhandlingen.

Meningsenhetene er så blitt til tema og undertema, hvor tema er overført til en matrise, sammen med politibetjentenes kjønn og hvilken by politibetjentene arbeider i (se vedlegg)³⁰. Mønstre og tendenser kommer slik til syne, hvor det som er felles for politibetjentene men også særegent, er ivaretatt tematisk i matrisen. Rent praktisk betyr dette at jeg i tematisering har vært nøye med å markere om dette er *en betjents genuine* erfaring som skrives frem, eller om tema representerer flere i utvalget. Jeg har også brukket ned tema i undertema, for eksempel er tema "samarbeid med barnevernet» noe som alle politibetjentene har et forhold til, og et tema som er brukket ned i nye undertema, som 1. «Når samarbeidet fungerer», 2. «Når samarbeidet ikke fungerer». Disse undertemaene er så blitt analysert på nytt med tanke på hva ligger til grunn for om samarbeidet med barnevernet fungerer eller ikke.³¹

I en fenomenologisk tradisjon er kritisk refleksjon en del av analysen (Lindseth & Nordberg, 2004). Kritisk refleksjon i analysen handler om at jeg som forsker stiller spørsmål til materialet og til politibetjentenes erfaringer, til meningsenhetene og de tema som

²⁹ Jeg er kjent med kvalitative kodeprogrammer, som for eksempel NVivo, men hadde ikke gjennomført en kvalifisert opplæring i bruk av programmet på tidspunktet da analysen skulle gjøres.

³⁰ Tallkode er en kode som viser til politibetjentens initialer, hvor initialene er oppbevart nedlåst, jamfør retningslinjer for oppbevaring av opplysninger som berører personvernet.

³¹ I tilknytning til matrise som viser oversikt over tema (se vedlegg) viser jeg hvordan tema «følelser» har utviklet seg gjennom analyse av en meningsenhet. Dette er et eksempel på måten de ulike tema og empiriske funn er utviklet på.

fremkommer, og til meg selv som forsker. Meningsenhetene skaper slik en forutsetning for empirisk tematisering og teoretisk fortolkning. Dette handler om at meningsenhetenes mønstre og tendenser og det som er unikt etter hvert bygges ut med kritisk refleksjon og teoretiske fortolkninger. Poenget er å være mest mulig empirinær i fortolkningsprosessen, samtidig som det etterhvert åpnes opp for ytterligere refleksiv og teoretisk fortolkning.

6.3 Fortellingen, i lys av fenomenologi, hermeneutikk og praktisk kunnskap

Siden empirien i studien av politibetjentenes praktiske kunnskap er *fortellinger*, er det naturlig å reflektere over hvordan fortellinger kan egne seg til å belyse forskningsspørsmålene, og hvordan jeg som forsker skal kunne forstå og fortolke dem. Jeg vil i dette kapitlet gi et innblikk i dette.

Olsen (2015) skriver at fortellinger kan berøre etiske dilemmaer og spørsmål fra situasjoner som praksisutøver har vært i. Fortellingen egner seg til å utvikle kunnskap som viser seg i handlinger, og til å bli kritisk utforsket gjennom refleksjon. Fortellingen er velegnet som utgangspunkt for å gripe den umiddelbare subjektive virkelighetsopplevelsen og erfaring. Det handler om å skape mening gjennom å fortelle, hvor fortellingen tilbyr et utgangspunkt for å uttrykke personlige opplevelser som en konstruktiv og meningsfylt aktivitet (Bech-Karlsen, 2007; Olsen, 2015). Fortellingene blir i denne sammenheng og i denne avhandlingen, blikket inn mot politibetjentenes praksis.

En fortelling kommer fra et sted (Frank, 2010). Våre erfaringer og vårt liv danner utgangspunkt for vår evne til å se og forstå og å danne inntrykk (Gadamer, overs. 2010). Dette er slik jeg leser både Frank (2010) og Gadamer (overs. 2010) tanker, forenelig med hvordan Dewey (overs. 2005) uttrykker sin forståelse av erfaringer. Når en erfaring fortelles frem, vil erfaringen få nytt liv, gjennom en ny fortolkning av den som hører den. Denne transformeringen, eller forvandlingen, finner vi beskrevet hos Gadamer (overs. 2010), og skjer i overleveringen. Dette danner utgangspunkt for ny forståelse og kunnskap. Frank

(2010) har skrevet om narrativ forskning og fortellinger ut fra et sosio- narrativt perspektiv. Hans refleksjoner kan også brukes for å forstå hvordan en tekst i en fenomenologisk og hermeneutisk tradisjon får betydning. Når en historie er kommet ut så lever den sitt eget liv. Nesten som ved en levende organisme vil vi ved å fortelle frem historier og formidle disse, sette kunnskap og forståelse i bevegelse. Denne bevegelsen vil kunne få betydning for hvordan praksis forstås, utføres og videreutvikles, og hvordan ny viten og erkjennelse dannes. Dette belyser den fenomenologiske hermeneutiske metode og sirkelbevegelse (Gadamer, overs. 2010) som medvirkende inn i forskningsintervjuet og prosessen videre. I praksis handler dette også om at min egen forforståelse og mine egne fordommer settes på prøve i møte med politibetjentenes fortellinger.

Mye av praksis kan være skjult – eller taus i politibetjentens subjektive erfaringsverden, hvor fortellingen av disse kan synliggjøre praksis. Våre innsikter kan være uartikulert eller ikke kjent eller synlig for oss. Virkeligheten kan for eksempel ligge skjult i sedvane (Wackerhausen, 2015). Politibetjentenes umiddelbare erfaringer og fortolkninger av disse, kan handle om uartikulert sedvane som kommer til syne, men også om unike erfaringer, knyttet til sensitivitet og et våkent blikk for hva virkeligheten bringer med seg.

En annen side ved fortellinger og fortolkning, finner vi beskrevet i Nussbaums refleksjoner (1998) om hvordan sensitivitet og kultivering av samfunnet og mennesket foregår ved hjelp av innsikter om hvordan vi erfarer verdenen og meddeler den. Hun skriver: “We come to see how circumstances shape the lives of those who share with us some general goals and projects; and see that circumstances shape not only peoples possibilities for action, but also their aspiration and desires, hopes and fears” (Nussbaum, 1998, s. 88). Fortellinger handler slik om hvordan erfaringer kan inspirere, gi nye innsikter, sensitivitet, forståelser og fellesskap. Fortellinger kan også åpne opp for diskusjoner og skape trøbbel (Frank, 2010). Men også nye måter å forstå og se et fenomen eller en praksis på, og slik føre til en større respekt og varsomhet for de iboende krefter som ligger til et fenomen eller en handling (Nussbaum, 1998, s. 90).

6.4 Forskeren som medskaper til fortellingen – en hermeneutisk bevegelse

Fortellingen kan danne det empiriske grunnlag i studier hvor man søker å beskrive virkeligheten gjennom erfaring, og gir et utgangspunkt for analyse og fortolkning. Men fortellingen i seg selv er ikke en historie som klinisk overleveres til forskeren. Dialog og gjensidighet i intervjuet blir nøkkelen til forståelse og til å få frem dybden i erfaringene. Her skjer det en interaksjon, som en bevegelse og medskaping imellom politibetjenten og meg som forsker, hvor historien slik jeg tar den imot, er påvirket av hva jeg er i stand til å oppfatte, fortolke og også skape mening i, gjennom oppfattelse og fortolkningen av fortellingene. Vi kan ikke forløses fra vår egen kropp og vårt eget sinn (Polanyi, 1966; Stein, overs. 1989), heller ikke i hvordan vi kan forstå hverandre. Forskeren er med på å skape forutsetninger for historien som fortelles frem. Min egen nysgjerrighet og kunnskap om vold og barn for eksempel, eller mine kunnskaper, holdninger og fordommer (Gadamer, overs. 2010), eller *mangler* i kunnskaper om politiet, vil være med å prege samtalen mellom meg og politibetjentene. Jeg berører her et hermeneutisk og fenomenologiske poeng i møtene og i skapning av fortellingene i selve intervjuet. Dialogen og også fortellingene som fortelles frem representerer et levende og pågående analysearbeid, hvor påvirkning skjer begge veier, mellom meg som forsker, politibetjenten og fagfeltet som jeg selv står i. Malterud (2002, s. 2469) beskriver hvordan denne justeringen og samspillet underveis er en del av analysearbeidet og kan styrke en studies validitet. Nagels (1986) klassiker *The view from nowhere* viser hvordan vi interagerer med våre omgivelser, og hvordan vår forståelse av verdenen henger sammen med våre erfaringer og liv. Teorier, hypoteser og variabler er ikke teoriløse og adskilt fra forskeren. Å forske frem kunnskap er alltid en aktiv men også sårbar prosess som skapes underveis i møte mellom forsker og fagfeltet. Dette gjelder slik jeg ser det i all type forskning, uavhengig av metode, der både spørsmål som stilles og fortolkning av forskningsmaterialet skjer. Også i det kvantitative strukturerte intervju skjer det en medskaping fra forskerens side. Hypoteser og teorier og de valg som forskeren tar gjennom sine spørsmål og i sin fremstilling kommer ikke fra intet. De vokser frem fra den virkeligheten og den verden som forskeren lever sitt liv i. Ingen er objektive, sanseløse eller uten blinde

flekker (Wackerhausen, 2015, 2017). Allerede i ens engasjement for et tema, eller fravær av forståelse, lukkes eller åpnes muligheten for at ens egne forestillinger trer frem i de spørsmål som stilles underveis i et forskningsprosjekt. Våre forestillinger og fordommer kan like gjerne stenge av for forståelse som de åpner opp (Gadamer, overs. 2010). Det vi ikke kan se eller forstå, påvirker oss i like stor grad som det vi er i stand til å fange inn og som gir en mening. Vi får del i representasjoner av virkeligheten, ikke det hele og fulle bildet. Hvor åpen prosessen skal være, blir et spørsmål om hvordan vi reflekterer rundt forskningsspørsmålene, hvordan intervjuene gjennomføres og hvordan fortolkning av data skjer. Gadamer (overs. 2010) kaster lys over denne prosessen, ved å formidle betydningen av at vi veksler mellom egen forforståelse og den andres, mellom del og helhet, og slik kan ny erkjennelse og forståelse oppnås. Dette er betegnende for den fenomenologiske hermeneutiske sirkelbevegelse (Gadamer, overs. 2010), hvor det å være spørrende og tilstede i møte med den som intervjues, krever sensitivitet og at jeg som forsker er aktivt med og stiller spørsmål. Hos Gadamer (overs. 2010) finner vi dette uttrykt gjennom hans tanker om betydningen av å være aktivt spørrende for å skape erfaringer. For å erkjenne et saksforhold som vi først antar, må vi spørre om det forholder seg slik eller slik. Og for å klargjøre den hermeneutiske erfaring, må vi fordype oss i spørsmålenes vesen (Gadamer, overs. 2010). Slik skapes en spenning og en forutsetning for å hente frem erfaringer og forståelse. Om involveringen mangler, kan erfaringene og dialogen bli til det Hanna Arendt (1958) betegner som *simpelt snakk*, hvor vi ikke betyr noe for hverandre, vi angår ikke hverandre, og «jeg gir deg ingenting». Historien må settes i en bevegelse, og forskeren vil være avhengig av å få til denne bevegelsen. Det er det samme som Arendt (1958) er inne på i sin beskrivelse av hvordan handling og tale er forbundet med hverandre. Den gode dialogen handler slik om en bevegelse mellom meg som forsker og politibetjenten. Om jeg som forsker ikke får til dialogen slik jeg ønsker, og den andres historie og fortelling blir mangelfullt presentert, kan det være at det subjektive og det personlige er fraværende. Erfaringene forblir skjult. Den er uten muligheter for berørthet og bevegelse, og resultatet er at dialogen faller sammen. Dette kan handle om meg selv, så vel som egenskaper ved politibetjenten i det å utvikle og få frem personlige erfaringer gjennom evne til berørthet og til fortelling. Om jeg som forsker ikke har tilstrekkelig innsikt eller kraft, enten i fagfeltet, eller til å skape

fortroligheten, spenningen og forutsetningen for å få frem politibetjentens genuine yrkeserfaringer, vil møtet kunne preges av distanse og usikkerhet, og gi dårligere vilkår for at politibetjenten får åpnet opp for sine erfaringer. Dette handler også om å akseptere og reflektere rundt sin egen påvirkning som forsker. Påvirkning skjer på mange nivå. Politibetjenten vil for eksempel være påvirket av min tilstedeværelse, og tenke igjennom hvilken fortelling jeg skal få, og hvordan fremstå gjennom denne. Vi som mennesker påvirkes av hverandres forventninger, og kan velge hvordan fremstå og hvordan fortellingen skal være. Det handler om en sosial samhandling, der den som intervjuer og den intervjuede påvirker hverandre.

Et forhold jeg vil påpeke, er at dybdeintervju, ansikt til ansikt vil kunne være mer truende og inngi mindre fortrolighet, siden den som intervjues ikke er anonym og kan føle det som truende å skulle avsløre noe om seg selv (Frank, 2010). Kvale og Brinkmann (2015) understreker at relasjonen i intervjusituasjonen er asymmetrisk. Standardisering og gjennomføring uten ansikt til ansikt kan være nøkkelen til å eliminere slike intervju effekter. Samtidig vil den medskapning og åpenhet som kun kan skapes i en dialog, og ved å følge opp tema som informanten introduserer, som det fortellerpregede intervju forutsetter, gå tapt.

6.5 Fortelling til bruk i forskning til forskjell fra litterære fortellinger

Den historien vi forteller om oss selv og våre erfaringer er ikke kopier av virkeligheten, men heller et uttrykk for den virksomhet som hele tiden pågår imellom den ytre og den indre verden, og er å betrakte som det subjektet opplever. For å belyse dette ønsker jeg å trekke frem forfatteren Knausgård. I tiden som verket *Min kamp* (Knausgård, 2009-2011) ble gitt ut, leste jeg foruten alle bindene, også flere intervjuer med forfatteren. Det var en ting Knausgård formidlet i ett av sine intervju som jeg spesielt la merke til. Han husker faktisk ingen samtaler fra tiden han beskriver, og innrømmer at han dikter inn mye av det han skriver om. Det som derimot er kilden inn til hans personlige opplevelser, handler om at han ser for seg det fysiske miljø; rommene, tapetene, luktene, fargene og stemningen, og

gjennom dette evner han å skape sin historie. Han forteller i intervju til Marta Norheim i NRK i 2010:

Jeg husker rom, gjenstander, ting og ansikter. Jeg husker ikke hva som er blitt sagt eller hva som er blitt gjort. Det er der alle forskyvningene ligger. Hele romanen befinner seg i spillet mellom hukommelsen man ikke kan stole på og det jeg nøyaktig vet hva som hendte. Jeg kan ikke huske om min mor sa om jeg ville ha et glass melk 12. februar, det er jo helt umulig. Det er absolutt en roman. Men hele tiden har jeg forsøkt å gjøre det så troverdig og autentisk som mulig. En slags rekonstruksjon av en barndom, hvor man ikke husker alt (Tjønn, 2010).

Knausgård er forfatter, og for han blir de sanselige og følelsesrike minnene fra barndom og ungdomstid hans vei inn til fortellingen. I tillegg slipper han seg fri, og setter ord på hverdagslivet som alle har en erfaring med, erfaringer som kan fornemmes, men som det kanskje ikke er vanlig å snakke om, fordi noe kan være skammelig (Moi, 2011), eller at det er så ubetydelig i seg selv at det føles som skammelig å snakke om. Slik blir Knausgård en skapende forfatter av stort format. Han forteller frem sine historier, gjennom skisser som ikke er fullstendige i utgangspunktet. Dette ufullstendige som Knausgård beskriver, vil også kunne gjelde for fortellinger i narrativ forskning. Det som blir viktig å skille på er at fortellingen slik vi finner den hos Knausgård er uttrykk for kunstnerisk virksomhet, mens fortellingen til bruk i forskning skal fortolkes i en kulturell og kontekstuell sammenheng, og samtidig bli imøtegått av teori og relevant forskning. Dette utgjør en vesentlig forskjell. En annen betydningsfull forskjell på Knausgård og en politibetjent som forteller, et at politibetjenten normalt ikke er forfatter slik Knausgård er. Politibetjenter er sannsynligvis opptatt av at det de forteller skal stemme med virkeligheten og være sant. Og dette siste betyr at det skal ha skjedd på ordentlig. Politiet etterforsker og skriver rapporter hvor fakta legges til grunn, og dette skal også kunne legges frem som bevis i en eventuell straffesak. Dette omtales som en virksomhet som skal være preget av objektivitet.³² Politikulturen er

³² Objektivitetsprinsippet er nedfelt i str.pr.l. § 226, tredje ledd, hvor politi og påtalemyndighet skal gjennomføre etterforskning etter objektivitetsprinsippet for å forebygge justisfeil. Etterforskningen skal søke å klarlegge

omgitt av en tro på muligheter for objektivitet, hvor sannhet, rettferdighet er verdier som knyttes til idealet om objektivitet. Rammene for politiets virksomhet gir slik ikke samme mulighet og rom for fortolkning og frie fortellinger som hos en forfatter. Dette handler om sterke strafferettslige idealer, hvor politibetjenten skal forholde seg til informasjon som er etterrettelig, upartisk og i den forstand pålitelig.

Det kan selvsagt stilles spørsmål ved troen på objektivitet knyttet til menneskelig erfaring og fortolkning, slik dette kommer til uttrykk i etterforskning og i vårt rettsapparat. Vår kognisjon, både mht. evne til å oppfatte, forstå, og senere skulle formidle våre opplevelser, er som beskrevet, påvirket av subjektive forhold (Christianson & Montgomery, 2008, s. 87-117). Mennesket er i sin natur ikke et objektivt vesen. Men, det eksisterer en begrepsbruk i politi og justissektor som er forankret i et ideal om objektivitet. Og selv om dette i noen sammenhenger kan sies å være naivt og kanskje et retorisk grep mer enn dekkende for de faktiske forhold, så er idealene om sannferdighet og nøyaktighet likevel gyldige som en ambisjon og et ideal.

6.6 Fortellingenes begrensning

Methi (2015, s. 131) skriver om fortellingen som et utgangspunkt for fremtredelse uten at dette representerer en kopi av noe. Det handler ikke om å finne eller formidle en sannhet, men heller om at forståelse og oppfatninger av hvordan en situasjon kan tre frem. Fortellingen kan være uttrykk for både en sann men også en falsk bevissthet. Wackerhausen (2015, 2017) gjør dette til et sentralt poeng i sine tekster om fortellinger og erfaringsbåren kunnskap, hvor fortellinger fra praksis kan handle om *blinde flekker*. Dette betyr at en fortelling ikke nødvendigvis representerer det som faktisk har skjedd. Valle (2014) gjør et metodisk poeng over dette i sin erfaring med bruk av observasjon og intervju, i studien av lærerens intuitive handlingskompetanse. I en observasjon av en lærer i klassen, observerer hun hvordan læreren gjennom sitt kroppsspråk styrer klassen og skaper ro. I

både det som taler mot og det som taler til fordel for mistenkte/siktede. Prinsippet er også nedfelt i EMK, artikkel 6.

samtale med læreren i etterkant om hva som skjedde i timen, hadde læreren i sin skildring ingen bevisst erkjennelse med kroppen som demper på uro i denne timen. I hans fortelling av hva som skapte ro i timen, var dette viktige poenget utelatt. Ved kun å intervju læreren, ville denne betydningsfulle viten om lærerens intuitive kompetanse slik den kom til syne som en kroppslig, somatisk handling, ikke kommet til syne.

Kunnskap og erfaringer kan handle om en bevisst og reflektert praktisk kunnskap, slik Dewey (overs. 2005) uttrykker gjennom sin beskrivelse av den «bevisste erfaring». Men, erfaring kan også gjøre seg gjeldene kroppslig, uten at det vi ser eller erfarer er bevisst eller uttrykkes gjennom ord eller fortellinger, slik Valles lærer er et eksempel på. Dette er viktig å få frem, fordi mye av vår kunnskap er automatisert og implisitt kroppskunnskap, eller relasjonell kunnskap, som ikke er tilgjengelig for vår bevissthet nødvendigvis (Collins, 2010; Magnussen, 2017; Polanyi, 1966;). Den kroppslige, perseptuelle hukommelsen er ikke nødvendigvis knyttet til det verbale hukommelsessystemet, og selv om det politibetjenten erfarer med sine sanser setter seg som kroppsliggjort hukommelse, vil mye av dette forbli taus kunnskap, forankret i en ikke-formulerbar hukommelse. Mye av det vi gjør og sier er meningsløst å sette ord på. Det bringer oss ikke nærmere erfaringer eller levd liv. Og mye er umulig å beskrive slik at utenforstående kan kjenne seg igjen i det vi ønsker å fortelle – som lukten av et jordbær, eller fornemmelsen av et snøflak. Dette rommer så vidt, og berører så dype og implisitte kroppslige erfaringer, at språket ikke evner å fange det inn. Kunst kan bidra til å formulere og også fange en forståelse, gjennom bilder, musikk og litteratur. Men talespråket alene kan bli fattigslig i sin gjengivelse. Dette er uttrykk for taus, implisitt kroppskunnskap, og gir en metodisk begrensning i å forske på praksis gjennom politibetjentenes fortellinger.

Et annet poeng er at våre minner og fortellinger om oss selv, kan være skjøre og også påvirkelige. Med tiden blekner styrken i opplevelsen og detaljene knyttet til det som har skjedd oss (Magnussen, 2017). Det er som med gamle fotografi: fargene forsvinner, men noen svake konturer står igjen. Noen minner er derimot sterkere enn andre. De fleste av oss husker dårlig detaljer rundt det som har skjedd oss i livet, om dette ikke har beveget oss følelsesmessig i større grad. Der vi selv ikke er sentrum for en begivenhet, forsvinner også

detaljene mye. Men, uavhengig av styrken på minnene, eksisterer de i et kontinuum, hvor de umerkelig kan endres, uten at vi er det bevisst.

Når vi forteller noe som vi gir aktualitet her og nå, vil også vår versjon være påvirket av det som springer frem som betydningsfullt i øyeblikket, og hvordan vi følelsesmessig involverer oss akkurat nå. Det vi forteller representerer noe som vi gir en betydning for vårt liv nå, og som har relevans. Slik sett er våre fortellinger ikke kopier av det som eksakt skjedde. De har gjennomgått en transformering – ikke bare ut fra hvilket blick eller hvilken forutsetning vi hadde for å fortolke det som skjedde oss en gang, men også i lys av hvordan nåtidens behov spiller inn for hva vi opplever er betydningsfullt å fortelle. Også Gadamer (Gadamer, overs. 2010, s. 339) er opptatt av hvordan tiden endrer våre opplevelser og minner, når han omtaler virkningshistoriens flyktighet:

Virkningshistorien bestemmer på forhånd hva som fremtrer for oss som problematisk og som gjenstand for utforskning, og vi glemmer på sett og vis halvparten av virkeligheten, ja enda verre: vi glemmer den historiske fremtredelsens fulle sannhet når vi oppfatter den umiddelbare fremtredelsen som hele sannheten.

Den komplekse prosessen og endringene som skjer i vår opplevelse av verdenen og i vår hukommelse er også beskrevet av Frank (2010) og er relevant for å kunne belyse noe av det som spiller inn for politibetjentens muligheter for å fortelle fra sin praksis. Minnets skjørhet og påvirkelighet er spesielt viktig å trekke frem, da mange politibetjentes fortellinger handler om en praksis som strekker seg mange år tilbake. Om idealet om objektivitet og nøyaktighet legges til grunn, kan det som skjedde for mange år siden, slik noen av historiene i materialet gjenspeiler, prege det å fortelle frem en opplevelse eller en erfaring. Tidens tann øker faren for unøyaktigheter, og usikkerhet og tvil kan ytterligere forsterke minnets skjørhet. Likevel, å fortelle frem en erfaring, kan si noe om det som har gitt mening og som er blitt til en bevisst erfaring, selv om minnet er skjørt og bevegelig. Samtidig er det av betydning å understreke at det implisitte ved våre kunnskaper, og hukommelsens sårbarhet,

betyr at fortellingen som et uttrykk alene for politibetjentens erfaring, har sine klare metodiske begrensninger.

6.7 Å være outsider på innsiden i forskning på politiet

Liv Finstad (2000, 2014) har beskrevet hvordan politietaten er preget av en taushetskultur som kan skape stengsler for innsyn utenifra. Innad i politikulturen deles mye informasjon, men utad er det taust. Denne tausheten kan gjøre det vanskelig for en utenforstående å få innsyn. Reiner (2010) viser til fire forskjellige måter å stå i en relasjon til et forskningsfelt på, hvor hver og en av dem medfører ulike fordeler, men også utfordringer. Dette handler om forskjellige måter og nyanser å være utenfor og innenfor et forskningsfelt på. Å forske på sin egen praksis er å være insider/innsider. Et eksempel er politietterforskeren, som tar en doktorgrad på avhøret i etterforskning. Etterforskerens gode og nære kjennskap til problemstillinger og lette tilgang til forskningsfeltet er en fordel, mens utfordringen handler om at fortroligheten med den praksisen kan gi etterforskeren «blinde flekker». Ved å være fastbundet i sedvanen og sin egen kulturelle ramme, habitus og preferanse (Wackerhausen, 2015, 2017) kan det være problemstillinger etterforskeren ikke får tak i. Som akademiker og politiutdanner er jeg på innsiden av politietaten, men samtidig en outsider, fordi jeg ikke tilhører miljøet eller kollegiet som politibetjenten arbeider i etter at de har tatt sin bachelorgrad ved Politihøgskolen. Dette gir noen utfordringer, som for eksempel at tilliten til meg kan lide fordi jeg ikke er en del av deres arbeidsmiljø. Min rolle som «outsider» kan ha bidratt til at det ble vanskelig å rekruttere informanter, slik jeg tidligere har beskrevet (kap 5.2 og 6.1). Jeg forsker på politibetjenters møte med barn. Kanskje kan min rolle som akademiker påvirke politibetjentene til å fortelle det de tror en akademiker vil høre, eller de tror at jeg vil være fordømmende om de forteller meg om kritiske hendelser hvor deres egen aktelse har stått på spill. Jeg er også kvinne, og noen vil kanskje la seg påvirke i kraft av mitt sosiale kjønn, og tenke at jeg er spesielt opptatt av barn. Dette vil kunne prege dialogen og fortellingene, ved at den jeg intervjuer, kan tro at jeg har spesifikke forventninger til mykhet og varsomhet i innholdet av det de vil fortelle. Fortellingene kan slik stå i fare for å bli forskjøvet inn i noe snilt, uten at dette nødvendigvis gjenspeiler politibetjentens egentlige

erfaring. Samtidig kan det faktum at jeg er kvinne spille positivt inn for kontakten med de jeg intervjuer. Forfatter Fatland (2018) skriver i et essay om å være kvinnelig forfatter og de fordeler dette kan ha i møte med nye miljø og kulturer. Hun skriver. «En mann er kanskje fysisk sterk nok til å gå Himalaya på tvers, men en kvinne er ufarlig nok til at hun får snakket med dem som bor der, både kvinner og menn» (Fatland, 2018). Dette gjøres også til et poeng i sosialantropolog Wikans (2018) betraktninger av hvordan hun fikk tilgang til sitt forskningsfelt i Kairo, nettopp i kraft av å være sett på som ufarlig, uten potensiell trusselverdi, og hvor hun som kvinne først og fremst betraktes som mor, venninne, hustru eller datter av noen. Å være forsker i en kvinnekropp kan i slike miljø ha liten verdi eller status. Denne holdningen til kvinner gir, ifølge Wikan (2018), kvinnelige forskere en rikt tilgang til forskningsfeltet, og en tilgang som kanskje menn ikke ville fått i kraft av sin sterke sosiale posisjon. Grunnen til at jeg viser til Fatland (2018) og til Wikan (2018), er at de beskriver en form for åpenhet som jeg fikk i mange av mine intervju. Når jeg først fikk tilgang til personer som ville la seg intervju, fikk jeg inntrykk av at politibetjentene snakket fritt og fortrolig. Kanskje var denne åpenheten noe som ble til i møte med meg i kraft av mitt sosiale kjønn. Dette betyr ikke at jeg kan være helt sikker på at alle viste meg tillit og fortrolighet. Noen politibetjenter lot seg kanskje berøre negativt av at jeg kom fra Politihøgskolen og at jeg var forsker. For noen kan jeg representere en vitenskapelig autoritet, noe som kan føre til reservasjoner og lukkethet. Om fortroligheten ikke er på plass, vil kanskje løse skisser av fortellinger bli det jeg sitter igjen med av politibetjentens fortelling, fordi det kan oppleves som truende å skulle avsløre noe om seg selv (Frank, 2010). Politiets taushetskultur (Finstad, 2000, 2014) kan være et bidrag som gjør at min outsiderrolle ble satt ekstra på prøve. På den annen side kan det at jeg kommer fra Politihøgskolen også skape en form for fortrolighet. Vi er i samme etat, tross alt.

Som nevnt vil min egen forståelse være med i intervjuene og påvirke, og også i den samtidige skapelsen og fortolkningen av fortellingene. Dette kan by på utfordringer, spesielt om mitt eget blikk er snevert og fordreid. Meløe (1973) sin formulering «det ukyndige» eller «det døde blikk» kan være aktuelt der jeg selv mangler kunnskaper, og vil kunne bli en stengsel for den andres muligheter til å fortelle. Meløes begreper om yrkesutøverens blikk, handler

om erfaring med praksis, og hvordan innsikt og forståelse for praksis utvikles i et yrke. For å forstå en praksis, må jeg være i praksis og ta del i den. Jeg må lære meg hva praksis består av ved å være på innsiden. Siden jeg skal forske på politiets praksis som jo ikke er min egen, er dette blikket for praksis ikke det samme som om jeg tok del i praksis selv. Ved at jeg er en outsider og selv ikke har erfart å stå i den praksis som jeg ønsker å få frem, vil dette prege min forutsetning til å se sammenhengene og nyansene. Dette kan i verste fall føre til at erfaringene som politibetjenten har, ikke kommer tilstrekkelig frem. I beste fall vil en mangelfull erfaring med praksisfeltet kunne føre til at jeg ber politibetjenten utdype slik at jeg får mulighet til å forstå bedre. Det handler om en innstilling og å kunne stille seg åpen, undrende og også vise velvillighet til fortellingen i intervjuet.

Til tross for hindringene ved å være outsider-innsider, er det også noen fordeler. Siden jeg samtidig er inne i politietaten, og har jobbet der i mange år, har jeg kjennskap til utfordringer og aktuelle spørsmål fra deres praksis, som jeg ikke ville fått tilgang til ved å ikke være i etaten. Jeg kommer fra et særorgan, Politihøgskolen, som kanskje mange vil si er fjern fra selve praksis, «der ting skjer.» Samtidig er jeg en del av politietaten. Jeg bærer med meg kunnskaper og holdninger som jeg deler med politibetjentene, samtidig som jeg skiller meg ut. Denne annerledesheten blir også en del av forutsetningene som ligger til grunn for de spørsmål som jeg ønsker å få belyst og de fortolkninger jeg gjør i studien. Det blir et åpent og fritt rom å være i, hvor det er tillatt å stille mer kritiske spørsmål til praksis. Jeg er ikke i politipraksisen. Jeg står utenfor, er distansert og kan samtidig betrakte den. Fordelen ved at blikket er distansert er at jeg ikke risikerer å bli fanget inn av sedvanen (Wackerhausen, 2015, 2017), som omgir alle yrkesgrupper og som bidrar til «blinde flekker»³³. Jeg kan også utfordre mer, være tøffere uten å risikere å miste en tilhørighet, fordi «jeg ikke hører til». Der mange med rette kunne kritisere meg for at «Jeg ikke er politi» kan jeg vende om argumentet til en styrke; «Ja nettopp!! Jeg er ikke politi». Jeg har med noe annet som bidrar; en distanse til feltet. Dette er et blick fra en annerledes utdanning og praksis som kan løfte frem politiets praksis ytterligere og på en annen måte enn om jeg var helt og holdent innenfor. Jeg har med meg en skolering og praksis fra psykologifaget og fra en annen

³³ Det opprinnelige begrepet er *'blind spot'*, et begrep brukt innen sosialpsykologien.

yrkeserfaring, hvor arbeidet med barn og unges muligheter for utvikling, mestring og livsbetingelser har stått sentralt. Dette var min utdanning og yrkesbakgrunn da jeg startet som høgskolelærer ved Politihøgskolen i 2002. Koblingen imellom de tre kunnskapsområdene og praksisene, *barn og unge*, *politiutdanning* og *politiets praksis*, har gitt et nytt utgangspunkt for å utforske hva som skjer og hva som står på spill når politipatruljen møter barn. Jeg har med meg et ekstra blikk for barnet, samtidig som dette rommer politibetjenten og etatens utfordringer i en politifaglig yrkeskontekst.

6.8 Et kritisk blikk på analysen og den hermeneutiske metode

Heller ikke i analysearbeidet av det empiriske materialet er jeg som forsker uten egen forforståelse eller påvirkning (Gadamer, overs. 2010). I denne prosessen skjer det et valg. Noen meningsenheter og tema blir med videre, andre ikke. Analysen av fortellingene er slik en bearbeidet og fortolket analyse av hva som gjør seg gjeldende og kommer til syne i fortellingene, men også resultat av min egen evne som forsker, til å se og fortolke. Dette betyr at fortolkning kan åpne opp for en utvidet og en ny forståelse, men også lukke og stenge. Lindseth og Nordberg (2004, s. 25) uttrykker det slik: "When we feel a text is dead, it can be because our preunderstanding is too superficial or inappropriate, we cannot grasp the essential meaning in the text". Kanskje må flere spørsmål stilles, tekster og litteratur leses for å oppøve forståelse, fortolkning og analyse. Det er lett å se og assosiere denne fortolkningsprosessen til den hermeneutiske bevegelse og sirkel der delene forstås og fortolkes ut fra en helhetlig forståelse, og helheten forstås og fortolkes ut fra delene, med et gjensidig utvekslings – og utviklingsforhold. Slik forandres oppfatning og forståelse av delene og helheten gjennom tolkningsprosessen (Gadamer, overs. 2010). Alt dette representerer en pågående prosess hvor fortolkninger og kunnskaper utvikles. Poenget er at prosessen ikke er endelig, absolutt, eller svart hvitt, men heller utgjør en bevegelse - en hermeneutikk. Fortolkning og analyse og den kritiske refleksjon skjer i et samspill med tiden som omslutter gjennom andres tanker og ideer, ved hendelser som skjer, og ved hjelp av det forskeren selv har med i den alltid så tilstedeværende og bevegelige forståelseshorisont. Olsen (2015, s. 222) skriver om hvordan fortellinger settes på en kritisk prøve gjennom å

være i dialog med fagfeltet. Dette handler om å utforske fortellingene i lys av annen relevant forskning og teori og det som rører seg i tidsånden og i samfunnet. Samtidig kan dette bli stort og overveldende, og den kritiske refleksjon må nødvendigvis avgrenses og tydeliggjøres teoretisk, og settes inn i meningsfull ramme. For denne avhandlingen betyr det at noen perspektiver utelates, mens andre får forrang.

6.9 Forskingsetikk

Forskingsetikk handler om vitenskapelig redelighet, om hvordan jeg som forsker opptrer gjennom planlegging og gjennomføring av forskningsprosjektet (Kvale & Brinkmann, 2015).

I denne studien vil forskningsetikk handle om hvordan intervjuene er gjort, hvordan jeg har møtt de som har stilt opp, og hvordan jeg behandler de intervjudata som jeg har fått. Dette er hensyn som beskrives nærmere i retningslinjene for Den nasjonale forskningsetiske komité.

Rent etisk har det ikke latt seg gjøre å ferdes ute på oppdrag i påvente av at politipatruljen møter barn på oppdrag. Som nevnt ville en observasjonsstudie neppe blitt godkjent av Rådet for taushetsplikt og forskning, fordi barn utsatt for vold i hjemmet er en svært sårbar gruppe. Jeg har derfor vært avhengig av at politibetjenter vil fortelle meg hva de erfarer, i oppdrag der de møter barn, og det foreligger mistanke om vold i hjemmet.

Jeg har allerede belyst noen etiske sider ved gjennomføring av intervju, som omhandler betydning av sensitivitet og ivaretagelse av den som kommer til intervju, både i møte med de som ønsker å la seg intervju, og i fortolkning av fortellingene (Frank, 2010). Spesielt i den narrative tradisjonen er forskere opptatte av å vende blikket i forskningen inn mot hva som skjer i samspillet mellom forsker og den vi intervjuer. Prosessen må være åpen. Som forskere har vi også en etisk plikt til å behandle de som gir oss sin tid, sine historier eller betraktninger, med respekt og anerkjennelse. Den danske filosof og teolog Løgstrup (2000, s. 13), skriver at «tillit er grunnlaget for enhver form for kommunikasjon». Jeg merket meg

denne erkjennelsen om tillit som helt avgjørende for at politibetjentene skulle åpne opp for sine erfaringer til meg. Tillit er viktig ikke bare i selve intervjuet, men også i senere behandling av informasjonen og de fortellinger som blir delt (Frank 2010). Dette innebærer etiske vurderinger fra begynnelse til slutt i prosjektet (Fangen, 2018).

Et annet viktig etisk poeng handler om språkets muligheter og begrensninger i det vi forsøker å beskrive og formidle. Å stå i en fenomenologisk tradisjon, og samtidig kritisere troen på evidens og generaliserbarhet kan jo synes enkelt. Samtidig er heller ikke den kvalitative forskningen foretreffelig, mer sann, eller et godt nok motsvar på evidensforskningens utilstrekkelighet. Den vil kunne være et bidrag blant mange tilnærminger, for å kunne forstå og utvikle ny forståelse og kunnskap. Eva Robertson (2016) formulerer et eksempel på en begrensning, ved å beskrive kroppen som et arnested for erkjennelse av verden vi omgir oss med. Dette kan ifølge Robertson bli en vakker innledning, men mye kan forvrenges og mistes av syne, eller gå tapt fordi språk begrenser oss, og ord kan manipulere.³⁴ Robertsons tanker mener jeg er vesentlig å ha med som en påminnelse i egen forskningsprosess, hvor nettopp en fallgrube kan være det forførreriske ved språk og ved å påkalle seg nærhet og ydmykhet til en sanselig og ordrik erfaringsverden. En slik prosess trenger jo ikke være mer sann, troverdig, menneskelig eller ekte enn hva en fargerik tallmatrise er, om substansen i hva vi ønsker å formidle, erkjennes og fortolkes ut fra et snevert, fordreid eller et egosentrisk blikk.

Også tillit og fortrolighet kan misbrukes. Frank (2010) trekker frem at fortellinger kan ha ulike krefter og kvaliteter ved seg, også at fortellinger kan skape trøbbel, ved at de representerer noe som kan så tvil om karakterer og intensjoner ved handlinger og gjøremål. Å fortelle handler om å gi noe personlig fra seg til et annet menneske. Den som forteller må leve med vissheten om at den som tar imot fortellingen kanskje ikke forvalter den slik fortelleren ønsker. Frank (2010) beskriver hvordan historier lever sine egne liv etter at de er fortalt, og at fortelleren mister kontrollen. En historie kan ikke tas tilbake. Når den først er

³⁴ Robertson, E., forelesning i 'Kvantitativ metode', 2. mars 2016, Senter for Praktisk kunnskap, Nord universitet.

ute, er fortellerens kontroll historie. Jeg tenker at mekanismene som Frank (2010) er inne på, er naturlig å reflektere over i egen forskning. Å ivareta det jeg får av personlige erfaringer og fortellinger fra politibetjentene, må ikke misbrukes ved at jeg fortolker uten omtanke for den som har gitt meg sine historier. Et spesielt etisk blikk for politibetjentenes fortellinger, og bruken av fortellingene, handler også om at deler av fortellingen kan ha i seg problematiske forhold ved tjenesten som setter denne politibetjenten, eller etaten i et dårlig lys. For meg har det i prosjektet vært viktig at deltagelse i forskingsprosjektet ikke skal medføre tap av anseelse for den som stiller opp og gir av sin tid. Dette betyr ikke at vanskelige og problematiske sider ved politibetjentenes praksis ikke kommer til syne i de tema som empirien viser til, men at personvernet til politibetjentene er ivaretatt i presentasjonen.

7. ANALYSE/RESULTAT – HVA HANDLER POLITIPATROLJENS PRAKSIS OM?

Denne delen av avhandlingen inneholder analysen av datamaterialet. Analysen presenteres gjennom funn/temaer som er inndelt i ulike kapitler, og drøftes i lys av tverrfaglige teorier, som for eksempel retts sosiologi, kriminologi, sosiologi og psykologi. Analysen starter med det helt nære og relasjonelle, medmenneskelige og psykologiske, og utvider seg etter hvert til det omkringliggende og kontekstuelle som politibetjentene erfarer påvirker oppdragene. Til slutt i denne delen vil empirien i analysen oppsummeres i sin helhet. Sitater fra intervjuene vil i den løpende teksten bli markert i kursiv. I teksten for øvrig er sitatene fra intervjuene markert med innrykk.

7.1 Betjentene forholder seg til følelser og stemninger

I kapitlet som følger vil jeg vise hvordan politibetjentene ser og vurderer barns reaksjoner i møte med politiet, og hvordan barnas reaksjoner blir et grunnlag for politibetjentenes handlingsrom i møte med barn. Dette handler om hvordan politibetjentenes fornemmelser for barnas reaksjoner skaper et grunnlag for hvordan møte barna og løse oppdragene. Temaet «politibetjentene forholder seg til følelser og stemninger» belyser spørsmålet om hva politibetjentenes praksis handler om, og hva påvirker oppdragsløsningen.

Datamaterialet viser at politibetjentene fanger opp stemninger i relasjonene når de kommer til et hjem, og beskriver hvordan omgivelsene materialiserer seg rundt aspekter ved den psykiske og den fysiske volden. Det er barns tilknytning til foreldre og deres følelsesmessige reaksjoner på volden de er utsatt for, men også barns reaksjoner på at politiet kommer inn i deres hjem som kommer til uttrykk. Det som gjør sterkt inntrykk på mange av betjentene er de psykiske påkjenningene som barn utsettes for i familier der vold skjer, og hvordan barn prøver å skjule hvordan de har det, som i denne politibetjentens fortelling:

Det er kanskje rart at det er denne episoden som har gjort mest inntrykk på meg (...) å skjønne at disse barna over så lang tid har vært utsatt for så mye frykt. Man tenker at det er disse slagene som skal gjøre mest inntrykk, men her var det ikke noe slikt. Bare det å få kjennskap til hvordan barna har hatt det med denne faren; man føler jo på frykt selv. Å utsette noen for frykt og ubehag over så lang tid er vel så ille som å få denne knyttneven. Når vi kom så spilte de så glad, som om ingenting hadde skjedd.

Fortellingen viser hvordan barns erfaringer og frykt kan gjøre seg gjeldende og sette seg som en kroppslig og følelsesmessig fornemmelse hos politibetjenten. Den psykiske volden og barnas utsatthet og sårbarhet, beskrives gjennom sanselige og følelsesmessige uttrykk. Politibetjentene forteller om barns ansiktsuttrykk, om stive og tilfrosede barnekropper, om barn som klenger seg til foreldre, og om barn som kan late som om alt er bra fordi de vil verne om seg selv og sin familie. Betjentene gjør bruk av sine sanser, følelser og sin erfaringsbakgrunn for å kunne se og fortolke barnas situasjon. Som synet av barnesenga hvor lakenet en gang hadde vært hvitt, eller lukten av alkohol, gammel urin, eller sure bleier. De forteller om relasjoner og om samspill i familier – og mye om tristhet. En betjent forteller:

Der satt far i boxersshort og drakk øl i det svære huset, mens mor og to små barn sitter inne på et lite rom og ser Disney-filmer. Stort sett alt det barna trengte var på det lille rommet.

Analysen viser at politibetjenter har en oppmerksomhet mot barna, deres omsorgspersoner, deres omgivelser, og på følelser og stemninger. De lar seg berøre. De fortolker volden som rammer, også gjennom foreldres fravær av omsorg for både psykiske og materielle behov som barn har. Politibetjentene beskriver vold som ikke trenger være intendert, eller direkte rettet mot barnet. Den kan likeså være uttrykk for en mangel på voksnes forutsetninger for ivaretagelse av barn, men rammer barn vel så sterkt, som i denne politibetjentens fortelling:

Far var ute og kjørte med to barn i baksetet og var skikkelig rusa (...). Bilister ringte og sa at han kjører vinglete og er oppe på fortauet, og med to barn som spretter i baksetet (...). Vi stoppet bilen. Mor var også med. Barna gråt og var veldig redde.

Barns fortvilelse og frykt som vist i disse fortellingene, er noe politibetjentene ser og fornemmer. I mange av oppdragene blir dette også styrende for hvordan politiet velger å løse oppdrag med barn til stede.

Pål Otto Brunstad (2009) skriver om følelsenes betydning for mellommenneskelige relasjoner og handlinger. Følelser spiller en vesentlig rolle, der tidligere erfaringer og kunnskaper tilpasses utfordringene mennesket står overfor. For å se og vurdere og å løse en situasjon, kreves det mer enn rasjonell logikk, fornuft og teorier. Sensitivitet og følelser spiller en rolle for evnen til å oppfatte og behandle informasjon gitt gjennom våre omgivelser og de mennesker vi møter. Alt må spille sammen for å danne et best mulig grunnlag for hvordan agere. Dette synet på følelsenes betydning finner vi også hos Damasio (1994) som understreker betydningen av å anerkjenne følelsenes og emosjonenes plass i beslutningstaking. Følelsene gir viktige signaler og intensjoner for våre handlinger, og fravær av følelser vil i mange sammenhenger kunne gjøre oss nøkterne og uten retning. Følelser gir handlinger fart og retning, og representerer et kompass. Uten følelser kan vi rett og slett bli ute av stand til å ta valg. Følelser baserer seg foruten på utallige livserfaringer, på medfødte disposisjoner som gir årvåkenhet, sensitivitet, og en evne til å agere. Vi kommer ikke fri fra følelsene. De er der, og de er nødvendige. Damasio (1994) viser hvordan følelsene både er biologisk og sosialt forankret, og av betydning for overlevelse. For barn som lever med omsorgspersoner som påfører dem vold, kan politibetjentenes følelsesmessige inntoning og sensitivitet handle om å være i stand til å gjøre vurderinger på vegne av barnet, som handler om liv eller død. Damasios perspektiver på følelsenes betydning er i disse møtene særlig relevante.

Fortellingene belyser at politibetjentenes egne følelser og fortolkninger er ett grunnlag for å forstå og kunne hjelpe voldsutsatte barn. Det er nettopp dette Stein (overs. 1989) og den

fenomenologiske tradisjon gjør til et poeng. Hverken vår sansning eller våre teorier er skilt fra vår bakgrunn eller fra den kontekst vi omgir oss med. Vårt indre og det ytre samvirker – det hele henger sammen. Fortellingen om et grått laken som skulle vært hvitt, eller om en mor og ett barn som har alt det barnet trenger på et lite rom, i et stort hus, er fortellinger som belyser vekselspillet mellom den indre følelsesmessige fornemmelsen og det ytre kontekstuelle. Beskrivelse av dette vekselspillet mellom det ytre og indre, betegner Clark og Calmers (2010) som en *tosidighet* ved kognisjon. De skriver om «the extended mind» at vår atferd, vår oppfatning og vårt virke i stor grad er avhengig av omgivelser og kontekst. Vår kognisjon, opplevelse, hukommelse og våre disposisjoner, handler ikke bare om indre kroppslige prosesser. Den indre kognisjon står i et forhold til de ytre omgivelser. Å skape mening skjer ikke nødvendigvis ved at vi avdekker noe skjult i seg selv, men heller om å se den ytre verden og få et bevisst forhold til den. Også Skjervheim (1996) skriver om den ytre verden som kulisse for den indre verden. Vi er både subjekt og objekt, og spørsmålet om hvordan nå ut er ikke relevant fordi vi er i vår eksistens. Skjervheim (1996) understreker at å være i sin eksistens ikke er det samme som å være subjektiv eller å introspektere. Om følsomheten og rettetheten er vendt innover, selvpoptatt og preget av subjektivt føleri, vil dette kunne ramme negativt og stenge for forståelse og det relasjonelle. Skjervheim (1996) skriver at mennesket vil da kunne bli et problem for seg selv. Overført til en politibetjent på oppdrag, vil emosjonalitet og følelsesmessig rettethet, uten at politibetjenten har med seg en distanse som rommer forventninger til det å være ansvarlig, støttende og kunne sørge for trygghet for barnet, gi grunnlag for følsomhet som kan lamme og gjør vondt verre. Moi (2013) skriver at subjektet, eller det individuelle må transcenderes og relateres til noe utenfor og større enn en selv. Kun da blir mennesket forstått. Slik Stein (overs. 1989), Skjervheim (1996), Clark og Calmers (2010) gjør, referer Moi (2013) til forholdet mellom det ytre og det indre, og hun skriver at for at dette skal kunne tre frem, må det ha en samstemthet, en ekthet og en relevans. Moi (2013) beskriver føleri og feilplassert medlidenhet som noe som stenger for evnen til å være oppmerksom, og som bidrar til vansker med å se og forstå verdenen og andre mennesker. *Et oppmerksomt blikk* slik Moi (2013) beskriver, handler om å forstå, og om vekselspillet mellom det ytre og det indre.

Dette er langt på vei fremtredende for politibetjentenes erfaringer, slik de kommer til syne i politibetjentenes fortellinger.

Også Bjerketvedt (2016, s. 82) beskriver hvordan politibetjenter i møte med familievold lar seg berøre og bevege, og hvordan de ser og forholder seg til fornærmedes følelser og tilknytning: «Det er «det hjelpende og beskyttende» politiblikket som preger vedkommendes yrkespraksis. En praksis som ikke er redd for å tre inn i den private sfære og la seg berøre». Også Hoel (2011) og Finstad (2018) viser til følelsenes betydning for politiets arbeid. Dette handler om humanisme, skjønn og etikk. Vetlesen (2007, s. 14) understreker betydningen av følelser som et grunnlag for å håndtere etikk og krenkelser, og det betydningsfulle ved å respondere gjennom følelser. Mennesker har en trang til å gripe inn når noe er galt. Denne etiske handlekraften beskrives som en dyd (Vetlesen, 2007, s. 54).

Miller (1998) skriver om hvordan det følelsesmessige engasjerte politiarbeidet blir nedvurdert som noe som er *for* følelsesmessig til at dette representerer ordentlig politiarbeid. Å vise omsorg og følelser blir sett på som noe som forstyrrer og ødelegger. Politibetjentenes erfaringer i denne studien viser at å anerkjenne følelser handler om å kunne forstå med hele seg hva situasjonen krever. Med dette begrunnes følsomheten som politibetjentene beskriver som et vesentlig trekk ved praksis. Politibetjenten som har en balanse og følsomhet som inngir til trygghet og tillit, skaffer seg forutsetninger for å kunne gjøre jobben sin.

7.2 Å møte barns taushet og behov for å skjule volden

Politibetjentenes fortellinger viser til erfaringer om hvordan barn utsatt for vold i hjemmet reagerer når politiet kommer. Dette er viktige erfaringer å sette ord på, for å utvikle kunnskaper om hvordan politipatruljen kan kjenne igjen og forstå barns måte å uttrykke voldserfaringer på. Dette omhandler også spørsmålet om hva påvirker politipatruljens oppdragsløsning. Kunnskaper om barns reaksjonsmønstre kan bidra til større forståelse for

hvordan politipatruljen kan fange opp og kunne forstå barns signaler ved vold i hjemmet, slik at volden oppdages og barn kan få nødvendig hjelp.

Datamaterialet viser at er det en stor bredde og variasjon i politibetjentene erfaringer av barns reaksjoner når politiet kommer hjem til dem. Samtidig er det noen trekk ved barnas væremåter og reaksjoner som gjerne går igjen i politibetjentenes fortellinger. Før disse reaksjonene beskrives nærmere, vil noen spesielle hendelser og erfaringer trekkes frem. En politibetjent forteller fra ett av sine første oppdrag som nyutdannet, om en gutt på 6 år som ringer politiet sent på natten fordi hans mor og stefar sloss. Gutten forteller etter hvert til politiet, at han ligger våken om nettene for å forsikre seg om at flaskene er tømt før de voksne legger seg. Når flaskene er tomme blir det gjerne ro i huset. Men ikke denne natten. Gutten ligger våken for å kunne hjelpe sin mor. Han ringer selv til politiet når stefar går løs på henne. Når politibetjentene kommer kjørende opp til huset åpnes ytterdøra, og gutten kommer springende ut til politibilen:

Så kommer denne ungen bare springende ut av døren. Jeg hadde begynt å åpne døren på Maja [politibilen]og han bare sprang inn og hoppa opp i fanget på meg og begynte å snakke. Han var livredd. Det var veldig fint at han klarte å sette ord på dette. Han var en veldig sympatisk og flott gutt, og det bare datt ut av han.

Fortellingene viser at det er i de færreste møter mellom politibetjentene og barn, hvor politiet i den første fasen av oppdraget, opplever at barnet forteller om sin situasjon, slik denne gutten gjør. Et uttrykt initiativ og ønske om hjelp fra barnets side slik denne gutten viser, er heller uvanlig, og det kreves gjerne mye tålmod, tid og trygge rammer i et oppdrag, for at dette skal kunne skje.

Datamaterialet viser at det ofte ikke finnes klare og åpenbare tegn på at noe har skjedd barna. Det er gjerne hos de aller minste barna, hvor de tydelige reaksjoner best kommer til uttrykk, som i fortellingen om barna i bilen som gråt og var redde (kapittel 7.1) og som her i en fortelling, om barna til en kvinne som er blitt slått og mishandlet av ektemannen:

«Ungene skrek så mye, de bare gråt og gråt. Det var hyling og skrik, og hun [moren] satt bare der og lot de skrike, hun var helt apatisk». Barna i denne fortellingen var små, og hadde ennå ikke utviklet et talespråk til å formidle sine opplevelser.

Politibetjentenes fortellinger viser at når barna blir litt større, og forstår mer, viser de mindre utad om noe har skjedd dem. Tilbaketrukkethet hos barna kan også komme til uttrykk i politibetjentenes møter med små barn. En politibetjent forteller om en fire-åring som lever i et hjem der både mor og far utøver vold. Hjemmet bærer tydelig preg av at de voksne ikke greier samlivet med hverandre, og barnet klynger seg til mor når politiet kommer hjem til dem:

Da jeg var der klynget barna seg til moren. Fire-åringen virket som hun var veldig glad i mora, klenget mye, kosa på ho og strøk på henne. Jeg har sett dette flere ganger at unger blir klengete og veldig glade samtidig. Jeg tenker at jeg har jo ei datter selv, det blir ikke på den måten når vi får besøk.

Politibetjenten henter frem erfaringer med eget barn som et utgangspunkt for å forstå denne jenta. Politibetjenten fornemmer at noe er galt. Han har ved flere anledninger sett hvordan barn dekker til og vil skjule hvordan de har det hjemme, ved å spille glad eller uberørt, eller ved å trekke seg mot foreldre og bli tause om sin situasjon. At barn søker trøst hos sine foreldre og vegrer seg for kontakt mot fremmede personer, er i seg selv ikke et tegn på at noe alvorlig har skjedd. Her derimot, beskrives en liten jente som er redd, og som samtidig vil trøste og gi omsorg til sin mor.

Datamaterialet viser at barns tilsynelatende uberørthet, og evne til å late som om alt er bra, er vanlige beskrivelser hos politibetjentene, når de forteller om barns reaksjonsmønster i møte med politiet. Mange barn tier, er tause, og kan virke upåvirket selv om noe galt har skjedd med dem.

Den første kontakten med barnet når politipatruljen trer inn i hjemmet til barn, kan oppleves av politibetjentene som at barnet belastes ytterligere, og som noe som umiddelbart kan forsterke barnets stress og traumereaksjon, som i denne politibetjentens betraktninger:

Hva med unger og lojalitetskonflikt? Mange er redde for represalier, og hvordan skal vi ivareta ungenes behov i alt dette, i etterforskning ute på et oppdrag? Vi klarer jo ikke å ivareta alt dette. Det blir det nesten egoistisk fra politiet at vi må ta det vi kan få av informasjon fra barnet. Jeg husker med en utenlandsk familie at barna var så redde for konsekvensene når vi kom at de var kortpusta.

Atmosfæren og rammen for politiets møte med barn i barnets hjem i en slik situasjon, der foreldre påfører barn den smerte som vold i hjemmet er, handler om situasjoner som er tilspisset, konfliktfylte og hvor mye står på spill for familien og for barnet. Det handler også om at barn og deres familier, og politiet som statens maktapparat, har ulike og motstridende interesser og behov, hvor barns lojalitet til familien blir en styrende verdi og også en hindring for barns muligheter til å gi uttrykk for hva som har skjedd med dem.

Fortellingene synliggjør mange utfordringer barnet settes i, først ved å erfare vold, så ved at politiet kommer og at barnet må forholde seg til politiets tilstedeværelse. Dette vil belyses ytterligere i analysen av politiets møte med barn, som omhandler forventninger til at politiet skal snakke med barnet, og ramme inn samtalen i straffeprosessuelle rammer. Barns behov for å skjule volden, gir politiet noen vesentlige utfordringer i avdekking av vold og overgrep, noe denne politibetjenten uttrykker ved betraktninger fra egen praksis:

Og så spør vi barnet hvordan har du det egentlig, så er det jo egentlig en stor sjans for at barnet sier «Det går helt greit, jeg har det kjempefint». Det er jo ikke mange barn som sier «Jo, takk jeg er så glad for at dere spør, jeg har det helt jævlig». Det har jeg ikke opplevd. En typisk reaksjon hos barn når vi kommer, er at de er bemerkelsesverdig rolige. Barnet er traumatisert, men det er jo en normalsituasjon for barnet. Vi kan tenke at barnet ikke virker særlig preget, at det var kanskje ikke så

ille. Så får man vitner som forteller, og du ser tegn på åstedet på kamp. Du ser mor har merker eller far har merker og da skjønner du at det har vært ganske ekstremt. Du tenker at det kanskje er normalt at barnet reagerer så lite, men du skjønner etter hvert at barnet kanskje har gjort seg noen erfaringer!

Tilbaketrukkethet, stillhet og taushet som en naturlig reaksjon hos barn utsatt for vold, illustreres også i fortellingen fra et oppdrag hvor en politibetjent blir sendt til et sykehus for å etterforske en sak hvor en liten gutt er kommet inn med store skader. Gutten har brudd i armen, blåmerker i ansikt og hals, og 3. grads forbrenninger på kroppen. Volden gutten er utsatt for er svært ekstrem, hvor etterforskningen viser at barnet ved flere anledninger er skåldet i dusjen som straff, og at han også er blitt forsøkt kvalt. Deler av barnets hud er løsnet på grunn av skålding. Politibetjenten velger å snakke med barnet på sykehuset, mens legen undersøker barnet:

Så er det meg, en lege og gutten inne på et rom. Det ligner mer på en observasjon enn på en samtale. Jeg tar bilder. Gutten har blåmerker i ansiktet på hver side av kinnet, blåmerker på kjeve og hals, og brudd i armen. Han snakker jo mye og han har mye babyspråk. Han får en lommelykt av meg som jeg har i beltet, og mens legen sjekker er han veldig pratsom. Men når jeg sier at «Jeg ser at du har merker på armen», eller «Jeg ser at du har gips på armen», så blir det helt stille. Stillheten er merkbar, den er veldig tydelig, han slutter å smile og ser ned.

Kroppslig undersøkelse som her utført av en lege på sykehuset, fulgt opp med enkle beskrivelser av hva legen ser av tegn på barnets kropp, tilpasset barnets forutsetninger for språklig forståelse, viser hvordan stimulere til et barns fortelling om hva har skjedd barnet. Guttens taushet når samtalen nærmer seg volden, kan være et eksempel på at vonde og traumatiske erfaringer hos barn, lett kan bli til tause erfaringer, og at barn utsatt for vold, trenger kyndige og tålmodige voksne som kan hjelpe til med å få frem det som har skjedd barnet. Volden barn utsettes for kan skremme barn fra å fortelle og gjøre dem tause. Fortellingen er også et eksempel på at barn gjennom sin væremåte kan vise at noe er galt,

selv uten at de setter ord på det. Barn forteller med mer enn ord, gjennom følelsesuttrykk, kroppslige uttrykk, og gjennom fortellermønstre, som her, hvor en språklig aktiv gutt blir stille når politibetjenten og legen kommer for nær de vonde erfaringene.

Noen politibetjenter tenker om barns tilbaketrunkne reaksjoner etter voldshendelser, at barnet kanskje er blitt vant med frykt og vold. Flere tenker at når politiet kommer til et hjem, så kan dette virke skremmende for et barn. Ett av disse perspektivene, og som barn selv har uttrykt når de er blitt gitt muligheter til å fortelle om sine erfaringer med politiet (Barneombudet, 2009, 2018; Øverlien, 2012), handler om at barn er redde for konsekvensene ved å fortelle. Dette kan handle om at barnet har tanker om at barnet selv, eller den de er glad i og knyttet til, vil bli utsatt for ny vold fra den som utøver volden, til frykt for at pappa kan komme i fengsel, eller at de vil bli sendt bort fra familien sin, til et barnehjem, og at de aldri vil få se sin familie igjen (Øverlien, 2012). Barn kan være redde for represalier og for hva kan skje med andre familiemedlemmer, om de forteller noe til politiet. En politibetjent forteller om en familie med fire barn, hvor familiefar hadde utøvd grov vold mot flere av barna over tid:

Barna hadde en søster som var ett år eldre og som klikka helt fordi hun ble bekymret for faren. Saken ble preget av kaos. Storebroren satt i stua og sendte blick til denne jenta for å få henne til å dempe seg. Jenta var desperat fordi det var hun som hadde sagt fra til lærerne. Hun var så redd at det skulle komme tilbake på henne selv. Avhøret ble tatt på stedet og i avhør senere ble faren beskrevet som så snill at det var ikke måte på. Alle gikk tilbake. Det er så vanskelig i disse sakene.

Det kan være vanskelig å skape ro og trygghet for barnet i den kaotiske og følsomme situasjon det er når politiet kommer til et hjem. Barns redsel som kommer til syne i møte med politiet, påvirker politibetjentenes handlinger, ved at utryggheten hos barnet gjerne forsterkes når politiet kommer. Politiets arbeid på stedet, hvor sikkerhet og ro blir viktig å få til, samtidig som politiet skal etterforske hva som har skjedd, settes følgelig på prøve.

Barns taushet om volden og tilsynelatende uberørthet kan belyses fra flere empiriske, teoretiske perspektiv og forståelser. I en artikkel av Hægglom og Fredriksen (2011) finner vi beskrivelser av sykepleierens møte med voldsutsatte kvinner, og betydningen av å være aksepterende overfor tausheten og stillheten som kan oppstå. Hægglom og Fredriksen (2011) beskriver den stillheten som oppstår, når spørsmål om vold kommer frem som et tema:

Många gånger blir det alldeles tyst tycker jag...länge. Det har jag tagit som en utmatning... att kunna möta denne här tystnaden, att kunne sitta tyst jätte länge och ändå finnas kvar, och kunna ha blicken kvar alltså, jag finner det som överhört viktig att kunna göra det (2011, s. 71).

Hægglom og Fredriksens skildringer av sykepleierens erfaringer med stillheten i møte med volden kvinner utsettes for, er mye av de samme skildringene som politibetjentene forteller om i sine møter med barn.

Det er lite forskning og litteratur som omhandler barns reaksjoner i møte med politipatruljen. Øverlien (2012) har skrevet noe om dette (se kap. 3.5). Øverlien og Aas (2016) har beskrevet hva barn kan ha av tanker når politiet kommer, som at barnet kan tro at politiet er ute etter å fange tyver. Øverlien og Aas (2016) skriver at barn kan ha en forestilling som ikke stemmer i møte med politipatruljen. Derfor blir det så betydningsfullt at politiet tar seg tid på stedet og forklarer barna hvorfor de er kommet, og hva de kan hjelpe til med. Barns måter å reagere på i møte med politiet, er like fullt et fagområde som er tynt beskrevet i faglitteraturen, og fortjener en større oppmerksomhet, fordi disse møtene kontekstuellt sett er helt spesielle i lys av politiets rolle og funksjon (se kap.3).

Det som kommer tydelig frem gjennom politibetjentenes fortellinger, er at politibetjentene har et bevisst forhold til hvordan ivareta det følsomme og relasjonelle i kontakten med barnet og familien. Vi ser eksempler på dette i hvordan politibetjenter erfarer at de viser

omsorg ved å ikke presse barn ytterligere til å skulle fortelle om hva har skjedd barnet. Dette handler om en bevissthet rundt hva som står på spill for barnet.

Heltne og Steinsvåg (2011, s. 148) skriver om det komplekse ved taushet og voldsutsattes opplevelser av trygghet og sikkerhet: «Taushet hindrer enhver utredning og planlegging, men handler ofte om familiemedlemmenes vurdering av egen [og andres] sikkerhet». Overført til å gjelde barn: om et barn snakker om vold, er dette ikke ensbetydende med at barnet føler sikkerhet og trygghet. Heller tvert om. Øverlien (2012) understreker at barns taushet i slike saker må anses som en aktiv strategi barnet har for å ta vare på seg selv, og viser til undersøkelser som omhandler barn som har erfart at det å si ifra om vold ikke hjelper. Å fortelle kan føre til mer vold. Barn erfarer og lærer at taushet beskytter. Barns taushet og deres behov for å beskytte seg selv og sin familie, gir politipatruljen en rekke utfordringer i sitt arbeid med å avdekke og avverge ny vold mot barnet. Politibetjentenes erfaringer i denne studien viser at barn vil hegne om og beskytte seg selv og familien sin. Dette fortjener oppmerksomhet, fordi det gir kunnskaper og forståelse for utsatte barns måter å uttrykke sine krisereaksjoner på, når politiet kommer. Samtidig er dette et tydelig signal på hva som er viktig for barnet når politiet kommer; *at familien behandles med respekt*. Når små barn beskytter seg selv og sin familie ved å ikke gi uttrykk for det som gjør så vondt, eller ikke kan fortelle, fordi de mangler ord og begreper for hva som har skjedd dem, trengs medmenneskelig tilgjengelighet, humanitet og tid til å nærme seg barnet og familien.

7.3 Om å ta hensyn til barns tilknytning til foreldre og familie

Barns tilsynelatende uberørthet og taushet i møte med politiet, handler slik politibetjentene erfarer møte med barna, om barns behov for å beskytte seg selv og familien sin. Dette synliggjør barns tilknytning og barns grunnleggende behov for nærhet og trygghet til voksne omsorgspersoner. I dette følelsesmessige landskapet hvor barnet på mange måter emosjonelt sett er forlatt og tilknytningen til foreldre er truet, kommer politiet inn i hjemmet til barnet. Fortellingene viser at politibetjentene så godt det lar seg gjøre, prøver å møte

barns behov for en voksen og trygg støtte, enten ved måten de møter barnets omsorgsperson på, eller ved selv å tre inn som støtte for barnet, eller ved å overlate dette til barnevernet om barnevernet er med i oppdraget. Politibetjentens funksjon i denne sårbare situasjonen, handler først og fremst om å beskytte og trygge barnet i den akutte situasjonen som er oppstått. At barn kan føle stor utrygghet og få forsterket sin frykt når politiet kommer, er en del av erfaringskunnskapen som politibetjentene forvalter, og anses som viktig for at deres arbeid ikke blir en unødvendig belastning for barnet. Barns reaksjoner gir retning for hva barn i en slik situasjon trenger, og hva politipatruljen bør gjøre. Dette handler om det trygghetsskapende ved oppdraget, slik det er beskrevet i Politiloven §1 og 2 (1995) og i Stortingsmelding nr. 42 om *Politiets rolle og oppgaver* (Justis- og politidepartementet, 2005, s. 56-57).

Flere politibetjenter erfarer at barn er lojale overfor foreldre uansett voksnes omsorgsfungering. Barnets tilknytning til sine nære, gjør at handlingsrommet i oppdragsløsningen når politiet kommer til et hjem og barn er til stede påvirkes. Et eksempel på dette kommer til syne i historien om en jente hvor far har utsatt henne og broren for grov omsorgssvikt over år, og hvor barnas liv har vært preget av farens rusmisbruk og av stor utrygghet, og også av redsel for hva kan skje med dem eller pappa, når han drikker. Politibetjenten forteller: *«Jenta er glad i faren sin, og er redd for at politiet skal gjøre far noe. Hun gråter og er veldig redd for at vi skal ta han med»*. I dette oppdraget forteller politibetjenten at han brukte mye tid på å snakke med jenta, som var urolig for om faren skulle havne i fengsel. Politibetjentene fikk roet både jenta og faren, og etter å ha snakket mye med begge og hvor far fikk pakket en bag med klær i ro og mak, ble far med politiet i arresten uten at det oppsto problemer. Politibetjentens fortelling viser hvor sterk følelsesmessig tilknytning barn kan ha til sine foreldre, til tross for at de utsettes for vold og overgrep. Fortellingen viser også at om politiet bruker god tid på et oppdrag, slik at en barnets tilknytning og følelser til foreldre kan respekteres, kan et oppdrag på stedet løses på en god måte.

Politibetjentenes erfaringer viser at barn kan ta på seg skyld og ansvar for det som skjer i familien, spesielt om noe de selv har sagt gjør at politiet for eksempel tar med seg far ut av hjemmet. En politibetjent har følgende betraktninger om barns skyld og ansvarsfølelse:

Om faren kommer i fengsel, kan barnet føle at det er barnets feil at det har blitt som det har blitt. Barn tenker veldig mye, og de er veldig lojale mot foreldrene sine. Uansett hvordan de har hatt det.

En annen politibetjent forteller:

Så har vi våre preferanser for hva er bra for et barn, og det er jo der problemet oppstår, for hvordan kan vi vite hva er best for barnet? Det vet vi jo ikke (...). Ungene vet at forteller de, så kommer pappa i fengsel (...). Det er ikke så lenge siden en gutt fortalte at han angret på at han sa til politiet hvordan det var, fordi han måtte flytte langt bort. Barnet vil at overgrepene skal slutte, men ikke å miste mamma eller pappa, og i hvert fall ikke alt som er rundt.

Politibetjentene erfarer at barn kan ønske å skjule hvordan de har det, fordi mye av livet de lever står på spill om noen skulle få kjennskap til hvordan familien har det. Å flytte fra mor og far, og også fra sitt nærmiljø og hele sin familie, er sjelden et ønske barn uttrykker, og kan om dette skjer, representere et nytt traume for barnet. Politiets inntreden i det private og aller mest sårbare og intime: *hjemmet til barna*, innebærer på dette viset møter med voksne og barn som ofte ikke ønsker seg dette møtet, og som er svært sårbare. Det er slik mange potensielle hindringer i veien for at kontakt og tillit skal kunne skapes i denne type oppdrag.

Avstanden og spenningen mellom politiet, og at de som politiet skal hjelpe ikke vil ha denne hjelpen, skildres av flere som forsker på politiet (Grøvdal, 2012; Heder, 2004; Hoel, 2011; Lagestad, 2011; Aas, 2009). Langt på vei, er dette også beskrivende for hva som fremkommer i denne studien av politipatruljens møte med barn, fordi politiets inntreden utfordrer barnas grunnleggende behov for nærhet til familien, og for å beskytte seg selv.

Barns taushet, tilbaketrukkethet, og behov for å beskytte seg selv og familien sin, kan i tillegg til et barns naturlige søken etter trygghet for seg og sine nærmeste, også handle om traumereaksjoner.³⁵ Å være eksponert for vold fra sine nærmeste handler om potensielt sterke og traumegivende erfaringer. Sjokkreaksjoner som gir seg utslag i nummenhet og apati, er ikke uvanlige beskrivelser ved traumegivende hendelser, og representerer en beskyttelse mot det smertelige (Dyregrov, 1999, s. 20, 26). Traumatiske hendelser kan også bidra til at den som er utsatt holder seg til det som er kjent og nært. Tilknypningen trues og barnet søker mot sin omsorgsperson (Bowlby, 1990). Det er naturlig å søke nærhet til sine nærmeste (Dyregrov, 1999, s. 21), og for et barn er dette familien. At barn søker mot sine omsorgsgivere, ser vi flere eksempler på i politibetjentenes fortellinger, som i fortellingen om barnet som klynger seg til sin mor (se kap 7.2). I denne fortellingen er den naturlige støtten og trøsten som ellers ville kommet et barn til gode ved andre type traumer og påkjenninger ikke tilgjengelig, fordi mor også er utsatt. Den oppmerksomhet som andre former for kritiske hendelser ville bidratt til om barn er utsatt, ved at egen familie og samfunnet tar imot barnet og trøster og hjelper barnet til å skape en sammenheng og trygghet i etterkant, vil i situasjoner hvor barnet utsettes for vold fra sine egne omsorgspersoner bli spesielt rammet. Det som heller gjerne skjer, er taushet innad og utad, og at det legges et lokk på hendelsen. Omsorgspersonen, og da gjerne mor, som skulle gitt barnet omsorg, vil som voldsutsatt selv være ute av stand til å gi trygghet og nærhet i denne situasjonen. Hun vil selv trenge hjelp. Å synliggjøre og ivareta behov hos barnets omsorgsperson, er av betydning for at barn skal få sine grunnleggende behov og rettigheter ivaretatt. En mor som ikke er i stand til å ta seg av seg selv, fordi en samboer eller kjæreste er voldelig, er en mor som vanskelig kan støtte sitt barn. Derfor blir fokus på familiens

³⁵ Definisjon av «traumer» er ifølge DSM (Diagnostic Static Manual) og ICD-10³ (International classification of diseases) betegnet ved at hendelsens karakter skal være av usedvanlig truende eller katastrofal art; en hendelse som mest sannsynlig ville fremkalt sterkt ubehag hos de fleste (ICD-10, stressorkriteriet). I DSM-IV beskrives stressorkriteriet mer spesifikt; personen som er utsatt skal ha opplevd, eller vært vitne til eller blitt konfrontert med en hendelse som innebar livsfare, fysisk skade eller trussel om fysisk skade / livsfare mot seg selv eller andre (se Dyregrov, 1999 s. 35, for en gjennomgang av barns måte å uttrykke seg gjennom traumer og PTSD).

situasjon, og å stabilisere den som er barnets omsorgsperson særlig viktig. God hjelp til barnet innebærer god hjelp til barnets omsorgsperson (Heltne & Steinsvåg, 2011).

7.4 Oppdragene tar tid

I møte med barna og deres familier er *tid* den rammefaktoren politibetjentene trekker frem som mest styrende for oppdragsløsningen. Å bruke tid gir muligheter. Politibetjentene er innstilte på å bruke *tid på stedet*, for å finne ut hva som har skjedd, og kunne hjelpe barnet og familien videre. Det handler om å roe situasjonen, skape forutsigbarhet og tillit, og å snakke med involverte, også barnet om det lar seg gjøre. Da er det avgjørende at politibetjenter og de som skal hjelpe barnet og familien får muligheter til å ta seg tid på stedet og legger til rette for støtte i krisen, om og når situasjonen tillater det. Det som gjerne tar tid i oppdraget, handler om det relasjonelle i møte med de involverte. Ved å bruke tid kan kontakt og tillit skapes:

Jeg kan gå inn i et hjem og bruke 5 minutter og si til noen at «Du trenger hjelp». Det tror jeg ikke er hjelp. Dette har pågått i lang tid – i mange år. Hvorfor skal du kunne komme inn og på 5 minutt så skal et barn få tillit til deg? Du er nødt til å bruke tid, du er nødt til å sette deg ned, og du er nødt til å la dem prate og du er nødt til å få i gang den vanlige praten.

Politibetjenten forteller fra et oppdrag hvordan han jobbet frem en relasjon, før barna torde si noe om hvordan de hadde levd under familiefarens alkoholmisbruk og psykiske mishandling «*Jeg vil tro det tok 40-50 minutter før de sa noe*». Fortellingen synliggjør hvordan politipatruljens muligheter for bruk av *tid* er en av de aller viktigste rammefaktorene for at barn skal få muligheter til å fortelle til politiet hva som har skjedd dem i en slik akutt situasjon. Tid er av politibetjentene ansett som en forutsetning for at politipatruljen skal kunne gjøre en god jobb. Betydningen av kommunikasjon for å dempe en hissig stemning, ved å bruke tid på å forklare og skape tillit, kommer til syne i fortellingen fra

et oppdrag hvor en politibetjent tok seg tid til å bli kjent med barna og snakke med dem om hva politiet kunne hjelpe faren med:

At noen [politiet] skjønnte at pappa var syk og at noen tok vare på han, gjorde at alle var fornøyde. Det var en lettelse for barna å få snakke om disse tingene. På grunn av den ekstra timen jeg brukte på barna, var det lite problematisk å få dem til å dra til et beredskapshjem, noe jeg ellers har opplevd som en kamp.

Fortellingene viser at å jobbe frem en trygg relasjon til barn i hjemmet deres, handler om politipatruljens tid til å forholde seg til familien i sin helhet, inkludert den som utøver volden i hjemmet om vedkommende er til stede.

Tidsfaktoren kan handle om å bruke timer. Men, tiden er ikke alltid tilgjengelig. En av politibetjentene forteller:

På mange måter kan dette være et problem, fordi vi ikke alltid har tiden på vår side. Det er andre ting som skjer, og vi slipper det vi holder på med, så blir det opp til etterforskningen seinere. Vi må ofte videre, og da må jeg som patruljeleder være sterk og klar og si til OP [operasjonssentralen] at «Vi er ikke ferdige her enda. Vi må ha tid» og det hjelper jo etterforskninga i ettertid, for det er mye gode verdier i å få denne førstesamtalen med barnet der og da.

Operasjonssentralen styrer tiden og hvilke oppdrag som skal prioriteres av politipatruljen, men kommunikasjonen mellom operasjonssentral og politibetjenten kan som vist i fortellingen gå begge veier. Politibetjenten kan be om å få mer tid. En av politibetjentene forteller at å be om mer tid kan belaste operasjonssentralen, da operasjonssentralen har et overordnet ansvar. Politipatruljen blir målt på responstid. Effektivitet på stedet påvirket av målstyrte kvalitetsmål kan slik bli et hinder for politiets arbeid på stedet (Gundhus et al., 2018), og at barn får muligheter til å åpne seg og gi informasjon til politiet. Samtidig er det slik at en patrulje og en bil opptatt i et distrikt, by eller land, kan utgjøre en stor ressurs som

bindes opp. Det er ikke alltid patruljen på stedet med operasjonssentralen som oppdragsgiver, har muligheter for å beramme nødvendig tid. Et viktig moment for å forstå forutsetningene og rammene politipatruljen har i møte med barn som lever med vold i hjemmet, handler om å se og forstå det akutte ved oppdrag, og kompleksiteten i hva som forventes at politipatruljen skal gjøre. Samtidig som ulike retningslinjer og lovverk for politiarbeid på stedet skal ivaretas (se kap. 3.1-3.4), styres patruljen av operasjonssentralen, og som en politibetjent forteller: «*Det kan brenne mer et annet sted*». Politipatruljens møte med barna og deres familier er gjerne preget av kaos og uorden. Spørsmål om hvor vidt det har skjedd vold i et hjem, tar tid å få oversikt over, om det i det hele tatt lar seg gjøre. Mange oppdrag ender nettopp på denne måten, at patruljen må videre på neste oppdrag, fordi det er for få patruljer på et skift til å ivareta andre kritiske oppdrag som meldes inn til operasjonssentralen. En politibetjent uttrykker forholdet mellom tid og kvalitet, men også den positive utviklingen som har skjedd i senere tid slik: «*Det er blitt bedre tid i slike oppdrag, alt er blitt bedre*». Politibetjenten forteller at tidligere tiders løsninger kunne være preget av at politiet rykket inn i hus og hjem for å roe gemyttene, og at de i hastverk sørget for ro og orden (OPS; det som tidligere ble kalt for oppgjort på stedet):

Før kunne vi oppleve for eksempel eldre tjenestemenn som går inn og sier; «Nå får du være stille», og så drar de fra stedet. Det er jo sjanseløst! etter 5-10 minutter er du ferdig. Mens nå tar du imot forklaring, tar bilder, og du skal vente på at barnevernsvakta kommer. Det kan fort ta flere timer. Det er krav til at du skal gjøre ting mye mer ordentlig.

Å dra fra et hjem med barn til stede der det er mistanke om vold uten å få tid til å finne ut hva som har skjedd barnet og familien, er ikke ansett som godt politiarbeid hos politibetjentene i studien, og som vi ser er det krav til politiarbeid på stedet, noe som gjør slike oppdrag tidkrevende. Tidsbruk og kvalitet på oppdraget er nært forbundet. Å ta seg tid på stedet, snakke med involverte parter, både fornærmede og den mistenkte om vedkommende fortsatt er i hjemmet, blir av politibetjentene i studien sett på som betydningsfullt, både for å skape ro og orden, men også i etterforskning av familievold.

Informasjon og opplysninger som samles inn, kan i ettertid vise seg å være av stor bevisverdi strafferettslig (se kap 7.9, 7.10, 7.16 og 7.17).

Politipatruljens arbeidsoppgaver er preget av at de er hendelsesstyrte, akutte og oppstykkede, sammenliknet med arbeidet som gjøres inne på en etterforskningsavdeling. Variasjon og oppstykkethet handler også om at tiden gjerne ikke finnes. Arbeidsoppgavene til patruljen skal dekke mange saksfelt, hvor familievold er ett av mange:

På orden er du i akutfasen der og da, så skriver du kanskje en anmeldelse eller en rapport og en barnevernsmelding, og så er på en måte saken borte fram til du må møte i retten etter et år, men da har man jo på en måte ikke mer med saken å gjøre. Vi er inne der akutt, så slipper vi det og så blir det opp til etterforskningen seinere. Vi må ofte videre. Mens en etterforsker setter av god tid til en spesiell sak, har vi mange forskjellige sakstyper på en vakt, og vi arbeider døgnet rundt. Vi følger ikke saken videre, de forsvinner bare. (...) Jeg har ikke noen slike saker jeg har fulgt, jeg bare skufler dem videre.

Samtidig som arbeidets natur er skiftende og oppstykket, blir den tiden patruljen kan bruke til å finne ut hva som har skjedd, kortvarige sammenliknet med den tid og den relasjonen som etterforskeren i etterkant får muligheter til å opparbeide til de involverte og til saken i sin helhet. Om politipatruljen drar videre fordi et annet oppdrag er mer presserende, sendes saken gjerne videre til etterforskningsavdelingen med de svakheter som en slik start innebærer. Når politibetjentene ikke får tid og muligheter til å opparbeide tillit og trygghet for barnet ute på stedet, vil det slik politibetjentene unisont vurderer dette, påvirke negativt i senere etterforskning. Dette handler om hvordan få frem opplysninger om hva som har skjedd i hjemmet, og at dette tidsmessig kan være vanskelig å få til. Barnet og også andre i familien sin motivasjon for å åpne seg og fortelle blir svekket, slik denne betjenten forteller om: *«Vi må ha tid, det er mye gode verdier i å få denne førstesamtalen med barnet der og da. Kanskje barnet vil snakke da men ikke seinere, og da har man fått noen inngangsverdier som er gode»*. Det første møtet er av politibetjenten erfart som et viktig grunnlag for

tillitsbygging. Om grunnlag for kontakt og tillit ikke skjer i det første møtet, vil senere samtaler og møter med barnet og familien bli vanskeligere. Samtidig viser politibetjentenes erfaringer at det kan være vanskelig å få til relasjoner og samtaler på en tilfredsstillende måte. I mange saker der tiden ikke strekker til, overlates samtalen med barna til etterforskningsavdelingen som skal foreta etterforskning i etterkant, eller til barnevernet om de er til stede, med de svakheter etterforskningsmessig som dette innebærer (se kap.7.13 og 7.16).

Det er flere eksempler i politibetjentenes fortellinger i denne studien, som viser at politiet i den akutte fasen kan bli stående alene med familien og barnet, hvor tidsnød gjør at hendelsen ikke kan etterforskes tilstrekkelig og godt nok på stedet. Politibetjenten opplever det som svært utfordrende om de ikke får tilstrekkelig tid til å gjøre ferdig et oppdrag. Når etterforskning av vold mot barn av våre myndigheter er sett på som så alvorlig, men uten at det følges opp med tilstrekkelige ressurser, tid og muligheter for å gjøre et godt nok arbeide på stedet, kan dette medføre at barn ikke får nødvendig hjelp. Hjelp blir vanskeligere å gi fordi betydningsfulle opplysninger kan gå tapt.³⁶ Fortellingene i dennes studien synliggjør de mange relasjonelle og kompliserte medmenneskelige utfordringer som møter betjentene i slike oppdrag, noe som krever politiets tid, kløkt, medmenneskelighet og tilstedeværelse. Å ta seg tid handler i politibetjentenes fortellinger om å ivareta tillitsrelasjonen og bygge opp denne. Dette er særlig viktig for barn som utsettes for vold og overgrep i nære relasjoner, fordi de i utgangspunktet vil være utrygge og skeptiske og mangle tillit til voksne.

Utfordringene og ikke minst ubehaget ved tidsnød i ordensoppdrag skildres av Hoel (2011), som skriver om betydningen av at politibetjenten får gjøre seg ferdig og får komme på plass i seg selv etter et oppdrag. I disse møtene er det vesentlige «å gjenopprette orden». Dette handler om en orden på flere plan, på samfunnsnivå, på vaktlaget og at betjentene kommer i orden i seg selv. Hoel (2011) beskriver hvordan politibetjenten må forholde seg til en plikt

³⁶ Intervjuene ble foretatt før Nærpolitireformen ble gjennomført, og «politiarbeid på stedet» (PPS) som begrep og innsats for politipatruljens etterforskning på stedet ble et krav til politipatruljens arbeid. PPS handler om hvordan politipatruljen skal etterforske på stedet når de kommer til et sted (Politidirektoratet, 2016).

og en rett til å ta ansvar for gjenopprettelse av orden, slik kollegaer og samfunnet pålegger eller forventer. *Tid* blir en nødvendig rammefaktor for at dette skal kunne skje. Lagestad (2011, s. 178-180) finner at å investere i tid i møte med publikum både indikerer mindre fysisk maktbruk, og at situasjoner roet seg. Dette handler om å ta seg tid til å høre på hva folk har å si. Lagestad (2011) konkluderer med at det lønner seg for politiet å investere i tid. Om politiet ikke gjør dette, kan et oppdrag heller ikke sies å bli løst innenfor politiinstruksen § 12.1 (1990)³⁷.

Lagestad (2011), Lagestad og Rønning (2012) og Aas (2009) viser betydningen av at politiet tar seg tid, og forteller om hva de skal gjøre, hva de kan hjelpe med, og at dette er av avgjørende betydning for at politiet både overfor de som de griper inn overfor, men også for de som trenger politiets hjelp, skal kunne samarbeide og ha tillit til politiet. Rønneberg (2008) viser som ett eksempel på dette, i sin studie av operasjonssentralen, at når operasjonssentralen bruker tid og er vennlige, vil den som trenger politiets bistand kunne oppfatte hva som sies, og bli mottakelig for nødvendig hjelp. Flere andre studier av politiets praksis i møte med familievold, viser at politiet ønsker å bruke tid i oppdrag med barn. Aas (2014a) finner at politibetjenter i møte med barn, så godt det lar seg gjøre gir av sin tid og forsøker å roe situasjonen. Tidsfaktoren synes slik å være en avgjørende rammefaktor for at politipatruljen skal kunne bygge trygghet og tillit, som jo er en forutsetning for å kunne hjelpe barnet og familien i den akutte situasjonen som har oppstått, men også for å kunne etterforske hva som kan ha skjedd barnet.

7.5 Bevisste handlinger for å unngå bruk av fysisk makt

I oppdrag med barn, er det et unisont ønske fra samtlige politibetjenter i studien om å unngå fysisk maktbruk, slik at barn skånes i størst mulig grad. Alle politibetjentene er spurt om dette. Bruk av fysisk makt er så å si fraværende i fortellinger fra politibetjentenes møte med

³⁷ Politiet plikter å bistå publikum med veiledning og hjelp så langt tjenestene og omstendighetene tillater det. Enhver politimann må være seg bevisst at en forekommende og tjenestevillig opptreden bidrar til at publikum får en positiv og tillitsfull holdning til politiet.

barn i familievoldssaker i denne studien. Når politipatruljen rykker ut på oppdrag hvor det meldes om bråk og uro i et hjem, viser analysen at å trygge barnet er et mål i seg selv. Hva politibetjentene konkret gjør for å skape tryggheten, påvirkes av den situasjonen som de fornemmer at barna er i, om barnevernet er til stede, og ressursene patruljen har til rådighet i form av antall politibetjenter og tiden som operasjonssentralen gir dem.

I noen oppdrag er det fare for liv og helse som styrer, som i fortellingen til politibetjenten som kommer til en slåsskamp der kniv blir brukt (se kap 7.12.1). I farlige oppdrag kan det være nødvendig at politiet ved hjelp av fysisk makt stopper slåssing og vold imellom partene. Flere politibetjenter i studien har erfart at oppdrag der barn er involvert er potensielt farlige, fordi så mye står på spill for de involverte. Rus og psykiatri kan være aktuelle medvirkende faktorer til volden og gjøre situasjonen uforutsigbar. Politibetjentenes fortellinger viser at det ofte er vanskelig å få et snarlig overblikk over situasjonen når politiet kommer. De beskriver det akutte og tidsbegrensende ved oppdragene. Hensynet til barnet og bevisstheten om barnets situasjon gjør at til tross for det potensielt farlige ved situasjonen, utvises varsomhet i anvendelse av fysisk makt. Betjentene ser sin egen rolle og sine egne muligheter i møte med barnets situasjon, hvor fysisk makt sjelden er å anse som en mulighet, men heller som en begrensning.

Selv om fysisk makt er en mulighet og kan være både nødvendig og forsvarlig, kan det slik synes som om fysisk makt anvendes lite. En av politibetjentene forteller: *«Jeg har ennå ikke møtt noen cowboy i slike oppdrag»*. En annen politibetjents fortelling handler om det samme: *«Jeg og min makker har aldri brukt makt på noen. Det er fordi vi tar oss tid med folk. (...) Vi er jo ikke tjent med å lage dårlig stemning»*. Politibetjenten har erfart at han hverken medmenneskelig eller etterforskningsmessig er tjent med å bruke fysisk makt, eller på annet vis skape motstand eller dårlig kommunikasjon med berørte parter. Derfor er han også bevisst på hvordan han trer inn i slik oppdrag. Om fysisk makt anvendes, mener han at dette kan sette barnets og familiens tillit til politiet i fare.

Spørsmål knyttet til politiets bruk av fysisk makt, synliggjør en viktig rolle politiet har som statens maktapparat. I politibetjentens møte med barnet og familien, ligger det en mulighet for fysisk maktanvendelse. Politiet kommer inn i barnets hjem, med myndighet, uniform, symbolsk makt og med muligheter og i enkelte situasjoner, også en plikt til bruk av fysisk makt. Potensialet for fysisk makt ligger der som en mulighet, og i noen situasjoner vil det også være påkrevet og riktig å benytte seg av fysisk makt. Slike fortellinger er det derimot få av i denne studien. I møtet med barnet kan det synes som om barnets situasjon blir fremtredende og bidrar til at fysisk maktanvendelse ikke sees på som en god løsning av politibetjentene. Det er på mange måter «det kjærlige blikk» (Arendt,1958) knyttet til skjønnsutøvelse og etikk, slik Arendt (1958) beskriver dette, som gjør seg gjeldene i politibetjentenes møte med barn.

Fysisk makt er en ting, men makt kan også handle om å ha kontroll, og å utøve makt uten at makten er fysisk. Makt kommer til syne gjennom politiets blotte tilstedeværelse. I kraft av dette, er politiets symbolske makt åpenbar. Løgstrup (2000) skriver at det er makt i alle relasjoner. Vi kan med våre handlinger få den andre til å makte eller frata den andre makt slik at de opplever seg avmektig. Overført til politiets inntreden i den private sfære; der barn lider under omsorgssvikt og vold, synliggjør politiets tilstedeværelse, synet samfunnet har på alvoret ved situasjonen familien og barnet er i. Å være til stede handler om å representere makten, om statens vern, og om å sørge for det maktesløse barnet. Politiet representerer statens makt til å gripe inn i den private sfære for å beskytte barnet. Aas (2009) skriver at «politiet blir påkalt der andre hverken makter eller ønsker å ta ansvar. Slik sett fyller politiet et «autorativt vakuum» i samfunnet» (Aas, 2009, s. 117). Bittner (2005) skriver at politiet både har en rett og en plikt til å bruke fysisk makt overfor borgerne. Bittner (2005) viser at politiet faktisk sjelden bruker fysisk makt, og at makt handler om *retten* til å intervenere, hvis nødvendig ved bruk av makt. Lagestad (2011) viser det samme: at selv om fysisk makt er en mulighet, så er det sjelden at fysisk makt brukes. Det er altså muligheten for bruk av fysisk makt, og ikke at de reelt sett bruker denne makten, som er vesentlig. Aas (2009) problematiserer at når politiet må gripe inn med fysisk makt i familier der barn er tilstede, hvor de fysisk må skille parter, kanskje bruke høy stemme, og ta kontroll på situasjonen, kan

dette være både ubehagelig og skremmende for barn. Samtidig forventes det at politibetjentene skal bygge relasjoner, vise empati og være støttende. Verdiene og forventningene til politiets arbeid kommer i motstrid.

Flere studier viser betydningen av at politiarbeid foregår i en relasjon og i samarbeid med de berørte parter (Bittner, 2005; Bjerketvedt, 2016; Egge & Ganaphy, 2012; Finstad, 2014; Grøvdal, 2012; Hoel, 2011; Lagestad, 2011; Randa, 2016; Rønneberg, 2008; Aas, 2014a). De påpeker alle den betydningsfulle symbolske makt og rolle politiet har, men beskriver samtidig hvordan dette er fylt av motsetninger i møte med publikum. Hoels studie (2011) viser tydelig at politiet bruker tid på relasjoner for å unngå bruk av makt. Også Lagestad (2011) viser til tidsaspektet som et middel for å unngå bruk av fysisk makt. Finstad (2014) skriver om verdien av politiets legitimitet og ansvarlighet. Hun viser til en analyse av studier på politiet, hvor politiets evne til dialog og kommunikasjon er grunnlaget for at befolkningen skal ha tillit til politiet. Finstad viser til dilemmaer og spenninger som oppstår når staten gjennom makt og myndighet skal ivareta rettsstatens prinsipper og demokrati. Politiet har en legitim makt, også til bruk av vold. Det er et spenningsforhold som følger av politiets maktbruk for demokratiet, hvor et politi uten denne ansvarlighet, kan true demokratiet. Politiet har en rett til bruk av fysisk makt, men de har også en plikt til bruk av fysisk makt om situasjonen krever det (Bittner, 2005; Lagestad, 2011). Finstad (2014, s. 250-251) drøfter hvor avgjørende enkeltmøtene mellom politi og borger er for at publikum skal kunne ha tillit til at politiet ikke benytter makt på en krenkende måte. Denne studien viser at å unngå bruk av fysisk makt får en særlig viktig betydning i patruljens møte med barnet, for at barn som lever med vold skal få en reell mulighet til å åpne opp for sine voldserfaringer i møte med politiet.

I politibetjentenes møter med barn og deres familier i denne studien, er den symbolske makten og makten til å hjelpe et hovedfokus, slik politibetjentene forteller frem sine erfaringer. Samtidig har politiets inntreden i hjemmet og makten de har til å hjelpe i seg paradokser og uklarheter, som knapt lar seg løse innenfor de rammer og begrensninger som utspiller seg i praksis. Politiets representasjon og tilstedeværelse kan assosieres med noe

farlig, når det handler om tilstedeværelse av uniformert politi. Dette finner vi også belyst hos Grøvdal (2014), og hos Egge og Ganaphy (2012) som beskriver hvordan tilstedeværelse av politi kan få publikum til å tenke at det ikke er trygt å være til stede. Dette gjelder for politibetjentenes erfaringer i denne studien, som viser at barn settes på en hard prøve når staten, gjennom politiets myndighet trer inn i det private hjem. Ikke bare kan barnet settes i avmakt i kraft av volden som har skjedd, men også hva løsningen blir; at politiet kommer. Det som skal gjøre godt kan gjøre vondt. Noen få fortellinger fra politibetjentenes oppdrag, synliggjør at politibetjentene er sett på som barnets redning når de kommer (se kap. 4.2 og 4.3 om at mange barn skjuler volden). Mye tillitsskapende og relasjonelt arbeid må til på stedet, for at barnet trygges og kan være mottagelig for de tiltak politipatruljen kan iverksette.

Lipsky (2010) kaller profesjoner som møter mennesker ansikt til ansikt og som skal håndheve statens regler for «bakkebyråkrater». Politi, barnevern, lærere, sykepleiere og sosionomer er alle eksempler på yrker hvor profesjonaliteten utføres ansikt til ansikt med folket, hvor oppgavene består av skjønnsmessige vurderinger, og der arbeidet skjer i et krysspress mellom arbeidsgivers og samfunnets mål, og publikums ønsker og forventninger. Lipsky (2010) definerer en rekke faktorer som skal ligge til grunn for beslutninger i «bakkebyråkratiet», og særlig for politiets virksomhet, vil det gjelde hvordan politibetjenten definerer og bruker sitt lovverk og sin voldsmakt. Lipskys begrep «bakkebyråkrati» er et analytisk begrep som omfavner mye av den spenningen og autonomien som viser seg i politibetjentenes møte med barnet og familien. Lipsky (2010) argumenterer for at om bakkebyråkratiet skal fungere, må det være noe mer enn strenge instruksjoner og regler som styrer. Dette omhandler den delen av arbeidet som innebærer møte med mennesker. I den uoversiktlige og spente situasjonen som oppstår når politiet trer inn i det private hjem, med statens regelverk som er ment å skulle beskytte barnet, og hvor fysisk makt er en mulighet, blir det viktig å spørre om og på hvilken måte politipatruljens rolle og inntreden kan treffe barns grunnleggende behov for beskyttelse.

Politiets bruk av makt, og også deres potensiale for bruk av fysisk makt, berører befolkningens tillit til politiet. Tillit til politiet handler om de forventninger som befolkningen har til at politiet skal kunne handle og opptre på en spesiell måte (Egge & Ganaphy 2012). Det tar tid å bygge tillit, men det tar langt mindre tid å miste denne. I Norge nyter politiet anerkjennelse og tillit i befolkningen, noe som innebærer at publikum har en forventning om at politiet skal løse sine oppgaver på en respektfull og profesjonell måte (Egge & Ganaphy, 2012). Om forventningene ikke innfris, vil dette medføre mistillit til politibetjenten og til etaten. Tillit handler om at vi kan føle oss trygge i møte med politiet, og at deres opptreden fremmer tillit. Det handler om verdier som moral, etterrettelighet, etikk, og at befolkningen blir tatt på alvor og respektert. Egge og Ganaphy (2012) skriver om hvor avgjørende det er at politiet får til et godt samarbeid med publikum, og at tillit og trygghet er en forutsetning for at politiet skal oppfattes som tillitsvekkende, rettferdig og trygt. I politiets møte med barn er dette et høyst aktuelt tema. Det er lett å tenke seg at et barn vil erfare politiets fysiske maktbruk som et overgrep mot seg og sin familie, om fysisk maktbruk ikke er nødvendig for å stanse en pågående voldshandling.

7.6 Å være bevisst politiets symbolske makt

Politiets makt og inngripen i den private sfære kan ut fra hvordan politibetjentene erfarer praksis, utgjøre en opplevd trussel for barn. Situasjonen som oppstår når politiet kommer til barnets hjem, innbyr nødvendigvis ikke til kontakt og relasjon mellom politiet og barnet. De hindringer i kontakt og relasjon som kan ligge i politiets inntreden og i politiets maktsymboler, underbygger de mange barrierer som oppstår i disse møtene, før en trygg relasjon mellom politibetjenten og barnet kan komme på plass.

Politibetjentene i studien beskriver hvordan de forsøker å få til en relasjon til barn og til de som befinner seg i hjemmet, og om et bevisst forhold til å dempe uro for å unngå eskalering av en allerede sårbar situasjon. Fortellingene handler om hvordan nærme seg varsomt, og i dette ligger betydningen av å roe ned situasjonen og vurdere hva hendelsen de er kommet til handler om. Det som har skjedd barnet omtales av flere betjenter som noe nært og

personlig for barnet, noe som har ødelagt barnets tillit til andre, noe som er flaut, smertelig, intimt for barnet, og som er vanskelig å få tak i for utenforstående. Alt i alt beskrives en situasjon som krever politibetjentenes empati og tilstedeværelse for at barn skal få trygghet og tillit til politiet: «*Det handler om å være et medmenneske opp i alt, og få folk og personene til å få tillit til deg. Du klarer ikke hjelpe noen om de ikke har tillit til deg*». Når politibetjentene beskriver hvordan de roer ned barn, beskriver de hvordan de fysisk nærmer seg, som å sette seg ned på huk, eller på en stol for å komme på barnets nivå og få kontakt. Det har betydning å ta av seg jakken, caps og hansker for å gjøre seg mindre truende for barnet: «*Jeg tok av meg jakka, og satt bare med vesten, for de var redde. Jeg brukte ganske lang tid på å roe dem ned*». ³⁸ Å gjøre seg fysisk mindre ved å ta av seg effekter som caps og jakke, og å sette seg ned på barnets nivå, er også en erkjennelse av at barn kan se på politiets inntreden i hjemmet som en trussel for seg selv og familien. Politibetjentene er opptatte av uniformen som et verktøy i kommunikasjonen og i oppdragsløsning, som for politibetjenten kan bidra til trygghet. For et barn kan uniformen forsterke utryggheten. Uniformen er en del av politiets symbolske makt. Uniformen har en sterk symboleffekt, og representere makt, ikke nødvendigvis trygghet og orden. For et barn kan dette forsterke opplevelsen av krise, avmakt og at noe er fryktelig galt.

Egge og Ganaphy (2012) beskriver hvordan befolkningens tillit til politiet, er avhengig av kommunikasjon og samhandling i konkrete situasjoner. Dette innebærer at politiet er bevisst sitt forhold til symboler for makt, som uniformen er en del av. Egge og Ganaphy (2012) er opptatt av at politiet kan assosieres med at noe galt har skjedd, og at det faktisk er grunn til å føle frykt og avmakt. Politibetjentene i denne studien, erfarer at barn ofte har en reservert holdning til at politiet kommer og de er redde (se kap. 7.1 -7.3). Selv om politiets plikt og rett til bruk av fysisk makt er et så tydelig skille i politiets rolle og oppgaver sammenliknet med andre av samfunnets aktører, finner likevel flere forskere at politiet tar på seg oppgaver som mer likner sosialarbeiderens oppgaver. Voldsutsattes ønsker og behov når disse blir spurt, handler da også om å bli møtt av politiet på en støttende og omsorgsfull

³⁸ Denne måten å «rigge seg ned på» ligger som et eksempel på KO:DE, politiets egen nettportal (2017).

måte. Grøvdal (2012) Øverlien (2012) og Aas (2009) påpeker alle betydningen av at politiet bidrar med omsorg, støtte, trøst, og at politiet så langt det lar seg gjør unngår bruk av makt i møte med utsatte for volden. Også Bjerketvedt (2016) har i sin studie beskrevet det mellommenneskelig som oppstår gjennom politibetjentens møte med voldsutsatte og med barn. Hun viser hvordan evnen til å la seg berøre bidrar til en vellykket yrkeshandling. Hun beskriver hvordan en politibetjent i møte med en jente tar av seg uniformsjakka, og bruker tid på å trygge og få en relasjon til henne: «Han tok av seg lovens lange arm». Bjerketvedt (2016, s. 85) skriver:

Man kan forstå intervjupersonens [politibetjentens] handling som et forsøk på å løsrive seg fra det ansiktsløse systemet han representerer. Det er en form for motstand mot et etablert system. Uniformen fremstår som fremmedgjørende, og skaper en uhensiktsmessig avstand. Rollen som uniformert politi strekker ikke til i møte med sårbare grupper i situasjoner som omhandler familievold.

Bjerketvedt (2016) beskriver handlingen til politibetjenten, «å ta av seg uniformen», som en tilnærming til å få kontakt og en relasjon med jenta.

Politibetjentenes erfaringer slik de fremkommer i denne studien og i andre studier som har sett på politibetjenters erfaringer viser at politibetjentenes yrkespraksis mye handler om å få til det relasjonelle. Bittner (2005, s. 35) skriver at politiets arbeid handler om “Something that ought not to be happening about which someone had better do something now”. Bittners kjente betraktning er svært treffende for hva politibetjentene forteller om fra møter med barna og deres familier. Å balansere politiets myndighet og makt med ivaretagelse, empati og medfølelse er avgjørende, om ikke settes tilliten på prøve. Det er på mange måter i dette spennet oppdraget finner sin form. Hoel (2011) viser hvordan politiet møter mennesker som ikke ønsker å møte dem, og hvordan dette utfordrer og krever en relasjonell og tillitsskapende tilnærming til oppdragene. Da er politibetjentenes bevisste forhold til sin egen maktposisjon og maktsymboler viktig. For at politibetjentens arbeid skal kunne løse sitt samfunnsmandat for det voldsutsatte barnet, synes betydningen av å få til selve møtet,

det relasjonelle og medmenneskelige å være helt sentralt i denne studien. Å få til en relasjon handler om et bevisst forhold til maktutøvelse og symboler for makt, og om å by på seg selv som et medmenneske først og fremst.

7.7 Behov for å skjerme barnet – dilemmaer oppstår

Politibetjentenes fortellinger synliggjør at mange barn er til stede og får med seg det som skjer når politiet kommer hjem til familien. Det er uoversiktighet og kaos som skildres. Politibetjentene er opptatte av å ta hensyn til barnet. Barnets tilstedeværelse gir utfordringer både sikkerhetsmessig, men også i politipatruljens etterforskning. Å fysisk skille barnet fra foreldre kan oppleves som nødvendig. Dette kan handle om et akutt behov for å de eskalere et høyt konfliktnivå hvor barnet må skjermes, men som oftest handler dette om et behov for å skjerme barnet for inntrykk og for påvirkning fra de som er tilstede i hendelsen. En politibetjent sier om dette:

En gang opplevde jeg at far begynte å si til barna at «Dere vet jo at mamma ikke er grei å ha med å gjøre, og dere vet jo at det jeg sier nå er riktig». Han legger veldig press på barna sine om at de må støtte han. Vi måtte bare rett og slett følge barna inn på et annet rom, og så si til far at: «Du vet at det ikke er akseptabelt, at du trekker barna inn i dette her, fordi de blir også skadelidende ved at de føler et press».

Som politibetjenten forteller, kan politipatruljen oppleve at barnet blir målskive for foreldres konflikter og kamp seg imellom. Betjentene kan møte foreldre som kan påvirke barnas opplevelser av hendelsen, og hvordan barnet blir istand til å fortelle og gjengi hva som har skjedd. Å skille barn og foreldre ved å følge den ene parten til et annet rom i huset, kan være en løsning om barnet føler seg komfortabelt med dette, men dette kan også utfordre barnets opplevelse av trygghet. Barnet kan bli enda mer urolig og skadelidende. En politibetjent forteller: «*Politiet kommer inn leiligheten, tar med seg far inn på et rom og mor inn på et annet rom, så sitter du der med en gutt på seks år, og skal prate. Det kreves langt mer enn å lese opp rettighetene.*» Politibetjentens betraktning er et eksempel på at den

grunnleggende utryggheten barnet står i når politiet kommer, vanskelig lar seg rydde bort ved at politiet fysisk skiller barnet fra foreldre. Det oppstår et nytt dilemma, eller en ny situasjon som kan være vanskelig å forholde seg til. En annen politibetjent reflekterer over situasjonen som oppstår når de må skille barn og foreldre uten at det er tilstrekkelig med politibetjenter til å ta seg av barnet: «*Vi kan prøve å få barnet til å se på tv, om barnet er rolig og det ikke har fått med seg noe så kan det være greit, men bare å sende dette barnet inn på et rom aleine, er ikke greit*». Det som blir vanskelig og utfordrende i slike situasjoner, er det heller ingen åpenbar eller skånsom løsning på. Politibetjenten viser en klar holdning til hva valget for henne vil være:

Om du ser at barnet blir usikkert når du tar det vekk fra mor og far, så kan du jo gjøre det enda mer traumatisk for barnet, og det er jo kanskje ikke det viktigste å ta barnet ut av situasjonen. Det viktigste er å skåne barnet og prøve å ufarliggjøre ting.

Å skåne barnet ved å beskytte og trygge barnet, fremstår som avgjørende hos samtlige politibetjenter i studien. De praktiske hensyn som beskrevet overfor, kan samtidig komme i konflikt med straffeprosessuelle krav til hvordan samtale med barnet på stedet bør foregå. Å få barnet i tale i en opphetet situasjon hvor omsorgspersoner er til stede, oppleves av flere politibetjenter som krevende av flere grunner. En betjent forteller: «*Det er jo klart at de [barna] ikke vil fortelle noe om den andre parten er der*». Hensynet til barnets trygghet i den akutte situasjonen går hos denne politibetjenten foran hensynet til å sikre barnets forklaring som et potensielt bevis.

Samtlige politibetjenter i studien ser betydningen av å snakke med barna, og at dette best lar seg gjennomføre ved at de får snakket med barna uten foreldre til stede. Politiet ønsker å snakke med barnet alene, først og fremst fordi foreldre kan påvirke barna, både gjennom det de kommuniserer til barna, men også med sin tilstedeværelse. Å ønske noe er en ting, men i praksis kan det vise seg vanskelig å få til i den sårbare situasjonen barna er i.

Barns tilstedeværelse, kaos og uorden - beskrives også i andres studier og rapporter som har sett på politipatruljens møte med barn (Aas, 2014a; Øverlien, 2012; Randa, 2016; Vorland & Skjørten, 2017). Heltne og Steinsvåg (2011, s. 157) skriver at barns problemer med å fortelle kan handle om omgivelsene. De mener at barn ikke kan forventes å fortelle om volden, eller ha ansvar for det, nettopp fordi de er barn – og at de ofte er redde og i en avmektig posisjon mellom foreldre. Ansvar for at volden skal komme frem ligger hos foreldrene, ikke hos barnet. Heltne og Steinsvåg (2011) understreker at det er særlig viktig å ha et fokus på at barn kanskje ikke ønsker å fortelle, fordi de ikke ønsker å ramme sine foreldre. Det vil være lettere for et barn å fortelle om det får aksept fra far eller mor. I mange situasjoner vil ikke barn oppleve å få en slik aksept. De vil være bundet til taushet og lojalitet til foreldre, og av redsel til hva kan skje med barnet selv og med familien, om de forteller noe til politiet. Raundalen (2011, s. 182) skriver om et eksempel der barnevernet har høstet gode erfaringer i å snakke med voldsutøver for å roe situasjonen. Dette handler om å gjøre parallelle samtaler på stedet, og kommunisere om hvordan dette skal foregå, for å trygge barn og de voksne best mulig. Slike samtaler kan bidra til at barnets omsorgspersoner får muligheter til å roe barnet. Dette kan dempe både voldsatferd og farlighet, og bidra til større åpenhet om det som har skjedd.

Politibetjentene erfarer det som spesielt vanskelig å skjerme og trygge barnet, samtidig som de skal ivareta vitnep psykologiske hensyn til barns fortellinger. Dette handler om å ikke presse barnet til å skulle fortelle i omgivelser som kan virke truende for barnet. Hensynet til at barn ikke skal utsettes for et utilbørlig press om å skulle fortelle til politiet om noe som berører deres nærmeste, er ett viktig hensyn som er drøftet i Fns komité for barns rettigheter. Barns muligheter for å tie er vurdert som særlig betydningsfull for å unngå at barn blir presset til å si noe som ikke er i foreldrenes interesser. Dette hensynet utfordres av Riksadvokatens retningslinjer for tilrettelagte avhør (2015a). Riksadvokatens retningslinjer (2015a) tilsier at barn under 15 år har forklaringsplikt ved tilrettelagt avhør.³⁹ Voksne har

³⁹ Etter nye retningslinjer for tilrettelagte avhør (2015), har alle barn i dag under 15 år vitneplikt. Barn under 15 år skal gjøres kjent med vitneansvaret (Å snakke sant). Det kan stilles spørsmål ved om barns vitneplikt i avhør er i motstrid til EMK og barnekonvensjonen. I Riksadvokatens rundskriv

ingen forklaring eller vitneplikt overfor politiet eller for retten, om de er utsatt for vold fra nærstående. Dette handler om at voldsutsatte skal få muligheter til å beskytte seg selv mot den faren det faktisk er å skulle fortelle om vold. Samtidig som Riksadvokatens retningslinjer er tydelige på skillet mellom samtaler med barn på stedet og tilrettelagte barneavhør, tilsier retningslinjene at om samtalen på stedet med barnet går over til å gjelde en straffbar handling, bør samtalen sikres etter straffeprosessuelle regler. Straffeprosessuelle regler handler om det formelle ved bevisopptak, og hva politibetjentene plikter å informere barnet om. Samtidig som det er viktig at patruljen er bevisste på hva dette handler om for å unngå at potensielle bevis går tapt, er Riksadvokatens retningslinjer for politiets arbeid på stedet komplekse, og kan lett skape forvirring og ulike praksiser.

Kompleksiteten ved det formelle ved politiets samtaler med barn slik det fremkommer i politibetjentenes fortellinger, og i Riksadvokatens rundskriv og retningslinjer (3/2008, 2015a), kommer også til syne hos Aas (2014a). Aas viser til de ulike og motstridende kontekstuelle forhold som er til stede i situasjoner hvor politiet skal etterforske og sikre seg bevis. Han har funnet at operative politibetjenter ledes både av et motiv for etterforskning, men også et behov for å vise støtte og omsorg. Aas (2014a) skriver at disse verdiene fort kan komme i motstrid i situasjoner hvor politiet kommer til et hjem der vold involverer barn. Rammene er ikke bare en kontekstuell begrensning slik Aas formulerer situasjonen som oppstår, de kan også slik denne studien påpeker, bidra til en ambivalent og truende situasjon for barnet med tanke på barns relasjonelle og følelsesmessige lojalitet og tilknytning til sin familie. Disse motstridende interessene og behovene er også belyst i en tidligere artikkel (Edvardsen & Mevik, 2014) som omhandler barns rettigheter ved dommeravhør, og hvordan barns rettigheter lett krenkes i de rettslige rammene som avhøret skjer innenfor. De ulike hensyn kommer i konflikt, og representerer på denne måten ulike interesser og fallgruver.

RA 3/2008, heter det: «Dersom politiet tidlig forstår at man står overfor en straffesak, og at opplysningene barnet kommer med kan brukes som bevis i retten, bør samtalen sikres etter gjeldende regler i straffeprosessloven.» Er barnet over 15 år, skal det gjøres kjent med formalia på vanlig måte, herunder vitneansvaret og reglene om fritak for vitneplikt.

7.8 Å møte mistenkte med respekt er å møte barnet med respekt

Som analysen viser flere steder er politibetjentene på patrulje opptatte av å skape trygghet for barna og for familien. En viktig måte politibetjentene kan skape trygghet på, er å vise medmenneskelige hensyn til involverte familiemedlemmer. Politibetjentene forteller om voldsutsatte barn som er redde for at situasjonen skal bli verre når volden avdekkes, og som ikke ønsker at den som utøver volden skal miste ansikt eller få et dårlig liv. Politibetjentene erfarer at barn lider når foreldre strever. Mange fortellinger handler om at barn påtar seg en omsorgsfunksjon overfor foreldre. Datamaterialet viser at når politiet viser respekt for voldsutøver når politiet kommer til hjemmet, er dette avgjørende for at barnet og familien skal ha tillit til politiet og at familien skal kunne samarbeide om det som skal skje. En politibetjent forteller om en slik hendelse:

Da vi kom inn i huset, skjønte hun at vi skulle ta med oss pappaen. Hun begynte å gråte. Løsningen vi valgte var at en av oss tok hånd om far som fikk lov å pakke bagen, så satte en annen seg ned og prata med henne og forklarte henne hva skulle skje. Vi er godt fornøyde med hvordan det endte, for hun ville bli politi da vi dro derfra (...). Hun lurte på hvordan fengslet og arresten er, så vi fortalte det. Jeg tror vi greide å forklare uten å skremme. Jeg fortalte henne at pappa får sove der og han får mat. Da vi dro derfra var hun fornøyd, og far var fornøyd for han fikk prate med dem før vi dro. Den halvtimen vi investerte mer der, var av betydning. Faren var ekstremt medgjørlig, han var trivelig rett og slett (...). Kanskje har det noe med at vi tok oss tid. Jeg velger å tro at hvis vi hadde gått inn og pågrepet han og bare gitt beskjed: «*Pakk bagen din så går vi*», så kan det hende at holdningen hans hadde vært annerledes.

Måten politiet møter den mistenkte på kan få betydning for politiets arbeid på stedet og hvordan familiemedlemmene opplever situasjonen, som i dette tilfellet: bruk av tid til å snakke med de som er tilstede, og skape rammer for å kunne informere, forklare og begrunne hva politiet har tenkt å gjøre. Dette skaper forutsigbarhet og trygghet, og gjør at foreldre i en svært sårbar situasjon, gis muligheter til å roe ned sine barn. Det relasjonelle

arbeidet på stedet, som ivaretagelse av mistenkte på en respektfull måte kan bidra til åpenhet og trygghet, noe politiet trenger for å vurdere videre undersøkelser og etterforskning. Politibetjenten fortsetter med følgende betraktning:

Vi har to hensyn å ta. Vi skal kanskje starte en etterforskning, og vi har de menneskelige hensyn, vi skal behandle folk ordentlig. Vi skjønner jo at når foreldre er beskyldt nærmest for mishandling, så er vi inne på et veldig touchy tema. Og da må vi trø forsiktig.

Politibetjenten begrunner ivaretagelse av familien ut fra hensynet til det medmenneskelige, og ut fra at dette er en sårbar situasjon hvor det kan være uavklart i en tidlig etterforskning om hva som har skjedd. Spesielt blir politipatruljens fremferd og måte å møte en mistenkt på viktig, for å unngå at politiet skaper nye konflikter i allerede opphetede situasjoner. En av politibetjentene i studien forteller om en svært syk mann som er fulgt opp av bydelen mannen bor i, og av politiet over tid:

Psykiatrien har fulgt han veldig godt opp og barnevernstjenesten har fulgt opp familien. Fra å være i denne tilstanden [psykotisk og voldelig] for 3 år siden, til å få samvær med datteren – det er kanskje det som har gjort sterkest inntrykk på meg. De møttes for første gang igjen, etter ett og et halvt år. Å lose han igjennom en slik umulig situasjon, gjennom flere hjelpeapparat, hvor helse og avrusning er en del av det hele, har gjort et sterkt inntrykk på meg (...).

Å møte en voldsutøver med respekt kan bidra positivt til at den som har utøvd vold kan finne et ståsted videre i livet sitt. Flere politibetjenter har erfaringer med SARA⁴⁰ som et analyseverktøy og som et redskap i forebygging av ny partnervold. En av betjentene som nå

⁴⁰ SARA (Spousal Assault Risk Assessment Guide) er et analyseverktøy som alle politidistrikt skal bruke for å gjøre risikovurderinger i saker som omhandler alvorlig partnervold. SARA skal gi en vurdering av farligheten og sannsynligheten for nye voldshandlinger, og tiltak rettet inn mot familiene baseres på klare kriterier. I Regjeringens handlingsplan (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013a) er *SARA for barn* nevnt som et mulig og fremtidig kartleggingsverktøy når volden rammer barn i hjemmet.

har en spesialfunksjon med analyse og risikoverktøyet SARA på etterforskning, har erfart kartleggingsverktøyet som spesielt virkningsfullt for å forhindre ny vold i flere av sakene, hvor relasjonen og kontakt med gjerningsmannen følger i etterkant av risikovurdering og systematiske tiltak som følger i regi av SARA:

Kommunikasjonen med siktede har jeg opplevd som virkningsfullt. Siktede får informasjon og føler seg neppe tilsidesatt som tidligere. Vi prøver å rehabilitere. Før hadde vi bare straffesakssporet og var veldig konsentrert på henne, og ikke hvordan han blir tatt vare på. Den tilbakemeldingen vi har fått fra de som er siktet og dømt, er at det er utrolig godt å ha noen å ringe til hos politiet. De får informasjon, og kan «defuse». Når det ikke er tidsperspektiv på om han får se barna noen gang, eller om besøksforbudet kommer til å bli forlenget blir det vanskelig. Når vi har tatt han inn og gitt han tidsperspektivet og denne kommunikasjonen med politiet, så tar han ut frustrasjonen på oss. Han får svar på sine spørsmål, og går da ikke på henne.

Vi kan gjennom denne politibetjentens erfaringer se et eksempel på betydningen av at politiet får til et samarbeide med gjerningspersoner, og hvor sikkerhetsvurderingen følges med tiltak over tid. Dette innebærer å bygge relasjoner og tillit også til den som utøver volden. Politibetjenten opplever seg som en støtdemper imellom voldsutøver og familien. Frustrasjonen til mannen får et sted å lande ved at familiefaren får informasjon og får lettet på trykket, og familiens situasjon blir tryggere. For de politibetjentene som får del i dette arbeidet, oppleves dette meningsfylt, fordi dette erfares som forebyggende i forhold til å avverge ny vold mot barn og deres omsorgspersoner. Dette handler om sikkerhetsvurderinger og om virkningsfulle tiltak som kan stabilisere voldsutøveren.

Mange politibetjenter i studien er opptatte av å møte den som utøver vold på en respektfull måte. Dette handler om å se gjerningspersonen som et medmenneske med egenverdi, med menneskelige følelser og tanker, og å forstå at hvordan familiefar har det, også har stor betydning for familien. At barn verner om sine omsorgspersoner og også den som utøver volden, kommer til syne også i andre studier og i undersøkelser som omhandler barns

erfaringer med vold i familien (Barneombudet, 2009;2018; Raundalen, 2011; Øverlien, 2012). Fordi vold er skambelagt og barnet og familien av flere grunner ønsker å skjule volden, vil mange barn støtte opp om den som har et problem med å tilpasse seg og vise omsorg. Begrepet *medavhengighet* (Hart & Oakley, 2008) er et begrep og en tilstand som også kan gjelde barn, og som handler om å være pårørende. Dette handler foruten om frykt, om tilknytning og om kjærlighet, og at barnet viser omsorg for sine foreldre. Medavhengighet er et begrep utviklet først og fremst innen rusomsorg, men begrepet rommer en vid forståelse av dysfunksjonalitet i en familie, hvor også barnets psykologiske forutsetninger for trygg tilknytning og egenomsorg rammes. Å være medavhengig betyr at tilstanden til den du er knyttet til, om den er dårlig, så vil du selv få det dårlig. Når den du er glad i har det bra, så vil også du få det bedre. Barnet i en slik familie tar gjerne på seg et stort ansvar og tilpasser seg slik at familien skal kunne fungere. Dette er beskrivende for den følelsesmessige symbiosen som foreldre og barn lever i. Å gi barnet støtte, gjennom at de voksne i familien får støtte, kan slik være en god hjelp å gi. Molin og Steinsvåg (2011, s. 101-106) skriver at det er av betydning at de som møter barn i en slik situasjon faktisk skjønner at barn tar på seg mye ansvar for sine foreldre, og at barn er pårørende.

Grunnleggende rettsprinsipper knyttet til menneskerettighetene er også en viktig grunn til at ydmykhet og respekt naturlig skal følge en etterforskning og i politipatruljens møte med familien og en mistenkt. I Politiloven § 6 tredje ledd (1995) heter det at «Politiet skal opptre saklig og upartisk og med omtanke for personens integritet, slik at den som er gjenstand for inngrep fra politiet, ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever». I saker som omhandler vold mot barn, viser analysen at dette særlig er aktuelt i ivaretagelse av den mistenktes rettigheter, for at barn skal trygges. I henhold til straffeprosessloven § 226 tredje og fjerde ledd (1981), skal en etterforskning mot en mistenkt «søke å klarlegge både det som taler mot ham og det som taler til fordel for han». Etterforskningen skal gjennomføres «slik at ingen unødig utsettes for mistanke eller ulempe». En ikke-dømmende, og samtidig åpen holdning, ivaretar et vesentlig prinsipp

i en etterforskning om uskyldspresumpsjon.⁴¹ Politiet er ikke en dømmende makt. Politiet skal i sin etterforskning tilrettelegge for en mest mulig objektiv etterforskning. Dette er av betydning for å forebygge brudd på menneskerettigheter og justisfeil (Rachlew, 2009).

Et annet forhold som er likeså viktig, og som vil kunne bety mye for den senere oppfølgingen av familien, er at i de fleste saker vil familien som et system, med mor, far og barn fortsette å forholde seg til hverandre, selv om en familiefar har vært voldelig. Mevik og Breivik (2012) har funnet at selv om barna har blitt utsatt for vold og far blir dømt, er det ofte slik at barna, om de så flytter ut fra far, likevel må på samvær. Da er politiets håndtering av situasjonen i familien betydningsfull, for at familien skal være åpen for videre hjelp. God hjelp til barn utsatt for vold, er hjelp til familien. Heltne og Steinsvåg (2011, s. 162) skriver om betydningen av å sørge for de voksnes omsorgsfungering i arbeidet med å forebygge vold mot utsatte barn:

Selv om det er mye som kan gjøres for at barn og voksne som utsettes for vold skal få hjelp og bli skjermet for mer vold, er det få ting som vil bety mer for mange enn at den som utøver vold, endrer seg og blir til en trygg voksen å forholde seg til.

Ikke alle kan hjelpes gjennom et relasjonelt arbeide med voldsutøver. Ved alvorlige personlighetsforstyrrelser, eller der rus og alvorlig vold er koplet sammen, er mange voldsutøvere i en situasjon hvor de hverken ønsker hjelp eller kan hjelpes. Molin og Steinsvåg (2011), Heltne og Steinsvåg (2011), og Stanley et al. (2011) representerer alle et syn på betydningen av at sikkerhet for voldsutsatte barn må involvere profesjonell sikkerhetsvurdering og risikoanalyse av den som utøver volden, og dertil egnede tiltak som kan avverge ny vold. Dette innebærer for noen foreldre at de mister rett til omsorg og til samvær med sine barn.

⁴¹ Uskyldspresumpsjon betyr at enhver er uskyldig inntil det motsatte er bevist. Dette er et overordnet rettsprinsipp og er forankret i Norsk straffelov og i Menneskerettighetene (EMK).

7.9 Politiet tilrettelegger for at barn får fortelle hva som har skjedd

7.9.1 Samtale som støtte til barnet er viktig

I kapitlet om betydningen av å skjerme barnet (kap 7.7) fremkommer det betydningsfulle, men samtidig så kompliserte forhold knyttet til å tilrettelegge for at barn skal kunne fortelle hva som har skjedd, om barnet vil fortelle. Det er en klar holdning hos alle politibetjentene i studien på at samtalen med barnet er en oppgave politiet skal tilrettelegge for, og som det skal brukes tid på i oppdraget. Politibetjentene ser samtalen med barnet som viktig for å undersøke hvordan barnet har det, for å trygge barnet og finne ut hva som har skjedd. Samtidig forteller mange politibetjenter at de overlater samtalen med barnet til barnevernet om barnevernet er til stede. Når politipatruljen like gjerne overlater samtalen med barnet til barnevernet, underbygger denne praksisen at den strafferettslige tilnærmingen som politipatruljen skal gjøre, er tonet ned i møte med barnet. En politibetjent forteller om erfaringer med sine politikolleger på patrulje: *«De prioriterer ikke samtalen med barnet fordi de vet at barnevernet kommer, og ivaretar barnet på en god måte.»* En annen politibetjents betraktninger viser noe av forskjellen i hva som preger og er forskjellen og som skiller barnevernets og politiets samtale med barnet: *«De kan snakke med barnet, og være mer subjektive, mens vi må være objektive, og tenke etterforskning.»*

Når politibetjentene selv foretar samtalen, handler samtalen først og fremst om å roe situasjonen og gi barnet støtte. Hvordan politibetjentene under pressede omstendighetene kan komme i dialog med barn, handler som tidligere beskrevet om at politibetjenten får anledning til å bruke tid på stedet, og roe situasjonen tilstrekkelig. Trygget for barnet i møte med politiet, er ansett som avgjørende for at barn skal kunne fortelle om noe har skjedd dem:

Om jeg møter på en unge i en slik setting, vil jeg snakke med ungen på lik linje med voksne. (...) Å snakke med barna er det aller viktigste når vi møter dem der ute. Mange unger har jo prøvd å komme med hint. Det er viktig å la ungen snakke og sette seg ned og høre på. Vi må la de få oppleve at vi tar imot det de sier.

Politibetjenten er opptatt av at barn må få muligheter til å fortelle, fordi han mener at barn har et behov for å bli møtt, sett og ivaretatt. Han ønsker å møte barnet på barnets nivå, og viser med sin fortelling hvordan han med hele kroppen vil vise barnet at han er villig til å lytte. Samtidig, og som tidligere påpekt, erfarer politibetjentene at barn kan være redde for å fortelle til politiet når politiet kommer inn i hjemmet. En av betjentene uttrykker sin holdning til trygghet som overordnet, uavhengig det formelle og strafferettslige som kan knyttes til barnets fortelling på denne måten:

Vi må ikke tenke etterforskning med en gang, rett og slett fordi vi må komme inn på barna, vi må få ut vårt budskap hvorfor vi er der. Vi må forklare, vi må la dem prate. Om barna vil snakke så skal vi høre på og legge opp et løp der de får lyst å snakke med oss. Det handler om å vise empati og vise trygghet slik at barn får lyst å snakke med oss. At vi bygger den gode relasjonen gjør at opplevelsen blir mest mulig positiv.

Betydningen av at politiet sørger for trygghet for barna, og at barn får fortalt ut fra egne forutsetninger om de ønsker det, finner støtte i faglitteratur som omhandler krise og psykologisk førstehjelp. Å snakke om det som gjør vondt kan gjøre godt. Alt dette krever mye av politipatruljen, som har en rolle i å etterforske, innhente bevis, og være objektive. Dyregrov (1999, s. 22) skriver om krise og katastrofers innvirkning på menneskets atferd, at rett etter en slik hendelse vil det være et psykologisk behov for å danne seg en oversikt over hendelsen, og ikke minst få overblikk over tapet etter den kritiske hendelsen. Mange kan oppleve et sterkt behov for å fortelle om hendelsen, og et behov for å gjenta fortellingen. Dyregrovs holdninger til samtalens betydning, vil også gjelde for politipatruljens samtale med barn på stedet. Dyregrov (1999, s. 67) skriver videre om krisearbeid på stedet for personell som møter voldsutsatte:

De to kanskje aller viktigste forhold som gir god ivaretagelse i den første fasen, er rask og tilgjengelig, korrekt informasjon og et varmt «emosjonelt klima» rundt de rammede. Begge deler er med å redusere den kroppslige «vekkingen» (såkalt arousal). Hvis den får fortsette, er den med på å komplisere det posttraumatiske

forløp bl.a. ved sterkere minnekonsolidering (Pitman 1989). Ved å legge til rette for en støttende og «varm» atmosfære rundt hjelpen, kan vi forebygge senere negative minner knyttet til mangelfull omsorg og hjelp.

Dyregrov beskriver den varme og støttende atmosfæren som betydningsfullt i krisearbeid med mennesker generelt. Hans beskrivelser finner vi igjen i de handlinger som fortelles frem i politibetjentenes erfaringer i møte med barna, og som en tilnærming i oppdragene som gir mening for politibetjentene. I oppdrag der politibetjentene ikke får dette til, og barnet ikke får tilstrekkelig emosjonell støtte, er det flere politibetjenter som ytrer fornemmelser av ubehag og stress, ikke bare gjennom det de forteller, men også måten de forteller om slike oppdrag på. Det som kommer tydelig frem er en sterk drivkraft til å gjøre noe godt for barnet. Dette gode er å finne i den relasjon som politibetjenten etablerer til barnet, til dets omsorgsperson og til familien. Om dette ikke har latt seg gjøre, enten av politiet eller av barnevernet, kan vissheten eller uroen om barnets situasjon prege politibetjenten. Dette handler om den emosjonelle og etiske siden ved oppdragsløsning som ett vesentlig aspekt ved politiets praksis (Hoel, 2011), men også som særlig betydningsfullt å få til for barnets del.

Ut fra grunnleggende psykologiske behov trenger barn å bli snakket med når de gjennomgår en krise. Fortielse og forvirring kan være til skade. Dyregrov (2009), Heltne og Steinsvåg (2011) og Raundalen (2011) beskriver alle betydningen av å snakke med barn i kriser. Spesielt gjelder dette barn som lever med vold. I verste fall blir volden barn utsettes for ikke oppdaget. Betydningen av følsomhet, dempe uro, vise varme og forståelse og å kunne sette seg inn i og ned på barnets nivå, er å anse som betydningsfull støtte, både rett etter en hendelse, men også for å redusere sannsynlighet for posttraumatisk stressforstyrrelse (Dyregrov, 1999, s. 65). I sykepleierens møte med voldsutsatte kvinner, (Hägglom og Fredriksson, 2011) er aksept og innføling til eksempel, beskrevet som en forutsetning for at voldsutsatte skal kunne åpne opp for sine voldserfaringer (se kap. 7.2). Dette handler om å bygge tillit som en avgjørende forutsetning for åpenhet og kommunikasjon. Løgstrup (2000) skriver om tillit som et grunnvilkår for åpenhet i samtale med andre. Tillit er et grunnvilkår

for kommunikasjon mennesker imellom. Heltne og Steinsvåg (2011) mener at det er spesielt viktig at familien etter at vold har skjedd, får hjelp umiddelbart, samme dag som volden avdekkes, for å unngå at de trekker tilbake, benekter og bagatellisere volden. De viser til «voldsspiralen» (the cycle of violence), som er Walker (2017) sin modell for voldens syklus, og som vil gjelde for mange familier og barn som politiet kommer til.⁴² De beskriver også hvordan stress, traume og avmakt kan få voldsutsatte til å åpne seg når hjelpeapparatet kommer i kontakt med familien rett etter en hendelse, men hvordan denne åpenheten ofte forsvinner etter kort tid (Heltne & Steinsvåg, 2011). Tidsaspektet slik krisepsykiatrien understreker nødvendighet av umiddelbar hjelp, utfordrer retningslinjer for tilrettelagt avhør av barn, hvor tiden er satt til 1 til 3 uker for avhøret, ut fra alvorlighetsgrad. En måte å sørge for barnets fortelling som utfordres ved tidsaspektet for tilrettelagte avhør, er nettopp å se samtalen politibetjenten på patrulje tilrettelegger for i møte med barnet, som betydningsfull førstehjelp og støtte i krisen.

7.9.2 Å sikre samtalen i *mulighetens øyeblikk*

Politibetjentenes holdninger til samtale med barnet er som beskrevet i forrige kapittel, begrunnet i en støttende tilnærming til barnet mer enn det rent strafferettslige. Når politiet snakker med barn, er samtlige politibetjenter i studien opptatte av å avhjelpe den akutte krisen barnet er i ved å berolige og trygge. Denne siden ved politiets samtale med barnet er preget av en sosialfaglig tilnærming. Samtidig som politibetjentene er opptatte av å sørge for barns trygghet i møte med dem, er mange opptatte av å sikre seg barnets fortelling slik at barnet kan ivaretas formelt i en videre etterforskning. Dette handler om vitnepsykologi og strafferettslige hensyn som er knyttet til det formelle ved tilretteleggingen av samtalen. Politibetjentene erfarer at barnets fortelling er lettere å få tak i ute «på stedet», rett etter at hendelsen har skjedd, enn i et senere tilrettelagt avhør på barnehuset. Samtlige politibetjenter i studien forteller at de ønsker å få barnet i tale ganske umiddelbart, fordi

⁴² Voldsspiralen er blitt kritisert av forskere (Dutton & Painter, 1993; Grøvdal, 2012), som viser til at denne modellen ikke passer på alle familier. Ved en for instrumentell bruk av modellen som grunnlag for intervensjon i familier der vold skjer, er det fare for at hjelpetiltak utformet på basis av modellen ikke treffer behovet for oppfølging som familien har.

dette er *mulighetens øyeblikk* der politibetjentene erfarer at barn er mest motiverte til å snakke om noe har skjedd barnet. En politibetjent forteller om et oppdrag i en familie med en svært voldelig far hvor det ble tatt avhør på stedet av barna:

Og disse ungene, det var så sykt, fordi de var så glade for at vi kom. Barna lå i kjelleren, 3 søsken på et rom i en seng. De fortalte umiddelbart uoppfordret hva de hadde vært utsatt for. Det var spesielt en episode hvor ungene var blitt slått med tau. Vi tok avhør på stedet, og dette ble tatt opp på lyd. Vi pågrep far og fikk han inn. I avhør senere av barna var det bare babbel. Ingen sa noe i dommeravhør, alt var borte.

Politibetjentene, som her i denne historien, er opptatte av at barn skal få fortalt når politipatruljen kommer fordi dette kanskje er den eneste gangen barnet er villig til å fortelle. Om barnet kommer til et tilrettelagt avhør senere, har mange politibetjenter erfaring med at barnet ikke vil fortelle. Dette innebærer at om barnet er utsatt for vold, kan det å la barnets fortelling vente til det tilrettelagte avhøret gjennomføres, bidra til at volden blir vanskeligere å avdekke. Dette berører viktige vitnepsykologiske grunner til at politibetjenten på patrulje bør tilrettelegge for at barnet skal få fortalt. En av politibetjentene som jobber på en etterforskningsavdeling sier om politipatruljens betydning: *«Det er de som er ute på orden som er de viktigste etterforskerne.»* Politibetjentene på etterforskning erfarer at de mest betydningsfulle bevisene som samles inn innhentes først og fremst rett etter hendelsen har skjedd. Uten politipatruljens etterforskning vil en sak ofte være tapt for videre etterforskning. Bevisene kan forsvinne. Spor etter kamp kan vaskes vekk, knuste glass fjernes, ødelagte klær kan kastes, og barns fortellinger og motivasjon til å fortelle endres og sviner hen med tiden. Når det stedlige åstedsarbeidet blir så viktig, blir også vitnepsykologiske aspekter ved det som gjøres av betydning for at vold som er begått mot barn skal kunne påtales og prøves i retten. Når politipatruljen snakker med barnet og stiller spørsmål til barnet, er politibetjentene opptatte av at dette skjer på en slik måte at barnets opprinnelige opplevelse av hendelsen ikke påvirkes, slik at barnets minner og motivasjon til å fortelle om noe har skjedd i hjemmet ivaretas best mulig. I dette ligger det en aksept av at det strafferettslige har en potensiell betydning for barnet.

Politibetjentenes holdning til å snakke med barnet gjenspeiler kunnskaper og en balansegang mellom å ivareta barns behov for trygghet og støtte på den ene siden, og en vitnepsykologisk praksis forankret i det strafferettslige på den andre. At politipatruljen faktisk forsøker å ivareta begge disse hensyn er i samsvar med Riksadvokatens rundskriv (3/2008) og direktiver og retningslinjer (2015a) for samtaler på stedet med barn. Politiet har gjennom Riksadvokatens retningslinjer en plikt til å tilrettelegge for at barn skal få fortelle hva som har skjedd med dem. Riksadvokaten skriver at politiet skal kunne stille spørsmål til barnet når patruljen kommer til et hjem der det foreligger mistanke om vold. Å stille spørsmål til barnet om hva har skjedd er imidlertid ikke det samme som å gjennomføre et avhør av barnet. Riksadvokaten understreker at avhør av barnet skal skje på barnehuset i etterkant, om etterforskningen på stedet viser at dette er nødvendig, og gjøres av en politibetjent med utdanning i tilrettelagte avhør av barn. Spørsmålene til barnet ute på stedet, er ut fra Riksadvokatens rundskriv og retningslinjer ment å opplyse saken, slik at politiet kan vurdere eventuelle videre etterforskningskritt og beskyttelsestiltak rundt barnet og familien. Samtidig er det som vist i kapittel 7.7 grunn til å stille spørsmål ved Riksadvokatens tvetydighet i hva politipatruljen faktisk skal gjøre dersom det barnet forteller kan tyde på at noen har begått straffbare handlinger mot barnet.

Samtlige politibetjenter i studien ser kvaliteten i etterforskningen som gjøres av politipatruljen på stedet som særlig betydningsfull for om barn utsatt for vold får belyst sin sak rettslig. Barn er spesielt utsatte og sårbare for at minnet endres eller påvirkes, spesielt om den som har påført barnet volden ønsker å manipulere barnet eller truer barnet til taushet (Davik & Langballe, 2013; Edvardsen & Mevik, 2014; Edvardsen & Berg, 2016; Gamst, 2017; Øverlien, 2012). At barnet får muligheter for en samtale om hendelsen når politipatruljen kommer, er viktig fordi mange barn vil i en slik umiddelbar krise være åpne om hendelser i hjemmet, også fordi forsoningsprosesser i familien ennå ikke har skjedd (Walker, 2017).

Vorland og Skjørten (2017) finner at politipatruljen i Oslo, Asker, Bærum og Romerike, etter at nye retningslinjer trådte i kraft i 2015, ivaretar hensyn til forventningene om at politiet skal samtale med barna. Vorland og Skjørten (2017, s. 3) skriver:

Politiets nye retningslinjer i familievoldssaker har ført til endrede rutiner i akuttfasen. Politiet forholder seg nå mer aktivt til barna. Samtidig som politiet skal ivareta foreldre og barns behov for trygghet og sikkerhet, kan det også være behov for å innhente bevis i en eventuell senere straffesak (...) Samtaler eller avhør av barna er i dag en del av politiets rutine.

Vorland og Skjørtens rapport er skrevet etter at nye retningslinjer trådte i kraft oktober 2015. Denne studien baserer seg på intervjuer foretatt i 3 byer fra vår 2013 til sommer 2015. Studien viser at politibetjenter på patrulje så betydningen av å samtale med barnet i akuttfasen også før de nye retningslinjene kom. Riksadvokatens direktiver og retningslinjer (2015a), var en presisering fra Riksadvokaten av hva politipatruljen skal gjøre på stedet. Riksadvokaten ønsket med nye retningslinjer (2015a) en skjerping av rutinene for etterforskning på stedet. Nye retningslinjer for tilrettelagte avhør av barn trådte i kraft, hvor endring av tidsfrister for det tilrettelagte avhøret, representerte en betydningsfull endring.⁴³ Dette skjedde samtidig som barnehusene fikk øket sin kapasitet på avhør.

7.9.3 Når formaliteter fører til utrygghet

Overskriften henspiller på utrygghet ikke bare for barnet slik politibetjentene erfarer dette, men også for enkelte politibetjenter i studien, som hevder at Riksadvokatens forventninger til at politiet skal fremsette formalia⁴⁴ overfor barn i samtaler på stedet, om samtalen

⁴³ Tilrettelagt avhør av barnet skal skje på barnehuset innen en frist på 3, 2 eller 1 uke, avhengig av sakens alvorlighetsgrad. Tilrettelagte avhør gjøres som en del av politiets etterforskning overfor barn under 15 år, og voksne med psykisk utviklingshemming. Avhøret tas opp på lyd og bilde, og kan vises i retten, slik at barnet ikke behøver å være til stede i retten. Utgangspunkt for å komme til tilrettelagt avhør er at det foreligger en anmeldelse til politiet. Tilrettelagt avhør gjennomføres av en fra politiet som har utdanning og erfaring med slike samtaler.

⁴⁴ Se fotnote 39.

berører straffbare forhold, bidrar til at tryggheten rundt barnets fortelling settes på prøve. Formalia er det samme som å gjøre barnet kjent med vitneansvaret og vitneplikt (se fotnote 39) og at samtalen med barnet går over fra å være en samtale til et avhør. Samtidig som Riksadvokaten (2008, 2015a) ønsker at politipatruljen skal tilrettelegge for samtale med barnet for at saken skal kunne opplyses, sier Riksadvokatens retningslinjer (2015a) at politipatruljen bør sikre samtalen etter gjeldende regler i straffeprosessloven (1981) dersom det barnet sier tyder på at barnet har vært utsatt for straffbare forhold, slik at barnets fortelling kan brukes som bevis i retten.

Å sørge for formalia i samtalen med barnet (jf. Riksadvokaten, 2008) blir av noen politibetjenter sett på som noe som kan ødelegge kontakt, tillit og trygghet i den akutte fasen med barnet. En politibetjent forteller følgende:

Jeg har tenkt at det er viktig at jeg gjør de kjent med det formelle, og det er kjempeproblematisk. Jeg setter meg selv i en etterforskerrolle med en gang, og ikke i en medmenneskelig rolle når jeg går til etterforskerrollene og gjør dem kjent med det formelle. Det er jo kanskje som å banne i kirka når du er politimann, og da mener jeg at vi setter til side etterforskinga. Det er vel og bra med det formelle, men det er ikke det jeg ønsker når jeg er der ute. Du har evig nok å tenke på, og du skal jo agere ut fra den situasjonen som barnet er i. Det er totalt unaturlig å stille seg opp og lese opp formalia. Du får jo ikke noe kommunikasjon.

Å forholde seg til formalia i samtalen med barnet oppleves av denne politibetjenten som et hinder for å skape den nødvendige tryggheten og kommunikasjon med barnet. Politibetjenten forteller at han i den akutte fasen av oppdraget ikke bare ønsker, men også realiserer en kommunikasjon med barnet som ikke tar hensyn til formelle straffeprosessuelle regler for bevisopptak. Trygghet gjennom det å forstå og se barnets situasjon blir her sett på som en motsetning til å fremsette juridiske formaliteter overfor barnet. Det er all grunn til å påpeke at dette er en oppgave med to hensyn som kan fremstå som motstridende, hvor politipatruljens plikt til å etterforske og straffeforfølge, og samtidig

deres plikt og ønske om å tilby barnet støtte i krisen, kan komme i konflikt med hverandre. Politibetjenten tenker samtidig at å ikke bruke formalia i møte med barn, er en praksis det ikke er fullt ut aksept for i etaten. Erfaringene som politibetjenten har med det problematiske ved bruk av formaliteter i møte med barn, blir for han en betydningsfull referanse og begrunnelse for egen praksis:

Barnet kan lett forvirres av den informasjonen som formalia er ment å gi barnet, og barnet vil kanskje heller ikke forstå kompleksiteten i formalia. Jeg har sett at barn har stoppet opp og ikke skjønner, de blir usikre (...) Skjønner du? Det blir så stakkato og unaturlig, et brudd! Jeg opplever de gangene jeg har fortalt ungene dette at de blir veldig usikre.

Uavhengig om samtalen sikres straffeprosessuelt eller ikke, når politibetjentene ønsker å snakke med barnet, kan informasjonen politibetjenten får fra barnet være avgjørende, også med tanke på hva politiet skal kunne gjøre på stedet, og i den øvrige etterforskning av hendelsen. En annen politibetjenten har følgende betraktninger:

Det er veldig viktig informasjon du får når du snakker med et barn, og den er viktig selv om du ikke har gjort dem kjent med rettighetene og selv om du straffeprosessuelt får et klapp på skulderen av juristen om du har gjort det. Forklaringa står seg helt sikkert bedre i en rett om du har gjort det uavhengig om barnet har forstått det eller ikke, så er det jo et paradoks at det aldri stilles spørsmål til om barnet faktisk har forstått.

Politibetjenten stiller spørsmål ved om barnet skjønner hva formalia handler om, og ut fra en slik betraktning synes det for betjenten som meningsløst å følge opp så strenge formelle krav til barnets fortelling. Om krav til formalia ved barnets fortelling skulle tilfredsstilles i den akutte situasjonen som barnet er i, mener denne politibetjenten at betydningsfull informasjon fra barnet kan gå tapt. Mange politibetjentene erfarer ikke nødvendigvis at manglende formaliteter ved forklaringen er et hinder for etterforskningen, men heller at det

er en mulighet som åpner opp for ytterligere etterforskning i etterkant av samtalen med barnet. Samtidig kan retningslinjene fra Riksadvokaten synes uklare og utydelige formulert, og være et utgangspunkt for utvikling av ulik forståelse og ulike praksiser.

7.9.4 Det formelle er ikke nødvendigvis vanskelig

Noen politibetjenter uttrykker en uro for barnets skjebne, om ikke formaliteter følges av politiet i den første kontakten med barnet i patruljens oppdrag, som her hvor en politibetjent uttrykker hensynet til barnet og formelle krav i etterforskning på denne måten:

Vi skal jo gjøre det som er til barnets beste, vi kan jo ikke vite hva som er rett for et barn, og da må barnet få lov å bli gjort kjent med sine rettigheter. Vi ønsker jo å tenke rett oppi dette. For om noen ettergår det, så skal vi være helt sikre på at en formell feil ikke skal ødelegge for barnet.

Uroen om formaliteter som et virkemiddel og en sikring av barnets rettsikkerhet kommer frem her, men deles ikke av alle. På spørsmål om politibetjentene har erfaringer med at formalia har betydning for senere behandling i retten, sier en politibetjent: *«Jeg har ikke opplevd at noen sak har blitt ødelagt fordi det manglet formalia»*. Heller ingen av de øvrige politibetjentene i studien hadde egne erfaringer eller fortellinger om at formalia betydde noe for senere behandling i retten, men det var heftet med usikkerhet hvor vidt dette faktisk hadde en praktisk og reell betydning. Dette betyr ikke at formaliteter ikke kan ha betydning for den rettslige prosessen, men heller at dette er et spørsmål som ikke kan besvares ut fra politibetjentenes erfaringer i studien.

Samtidig som formaliteter kan synes besværlig eller begrensende for samtalen som politipatruljen skal gjøre, viser analysen at de fleste politibetjentene ønsker å ta hensyn til formaliteter knyttet til det straffeprosessuelle i møte med barnet. Mange forteller at de tidlig i samtale med barnet forsøker å ramme inn samtalen formelt, slik at de unngår brudd i kommunikasjonen med barnet, som her, hvor en politibetjent er på et oppdrag ute i et distrikt hvor flere barn er vitne til vold imellom foreldre.

De voksne hadde sloss mye på den festen, knust mye, og de hadde også brukt spader. Ungene hadde stått og sett på (...). Jeg hadde med meg båndopptaker. Før jeg begynte å snakke med dem sa jeg bare at jeg har veldig lyst til å høre hva har skjedd i kveld, og så tar jeg det opp på båndopptaker, for jeg klarer ikke huske alt, og så sa jeg også at det som de skal snakke om må være ting som har skjedd i kveld, det må være på ordentlig at det har skjedd.

Fortellingen viser en enkel måte å forklare et barn vitneansvaret⁴⁵ på, i et språk som et barn kan forstå. Alle politibetjentene, uavhengig formalia eller ikke, er opptatte av etterforskning på stedet, og at dette skjer i et tempo og i en ramme som ivaretar barnet og fremmer trygghet. Selv om noen politibetjenter synes at hensyn til formaliteter kan være uforenelig med barnets trygghet og forutsetninger for god kommunikasjon, er det slik at de fleste politibetjentene ikke ser noen motsetning i å ivareta alle disse hensyn samtidig.

Politibetjentenes fortellinger, viser at selv om de opplever det straffeprosessuelle, og spesielt det som omhandler formalia ved et potensielt avhør av barnet som utfordrende, er de opptatte av barnets fortelling som et mulig bevis i en etterforskning. Dette kommer til syne ved at de er bevisste på at de ikke skal påvirke barnets fortelling gjennom måten de tilnærmer seg barnet, og at barnet får en mulighet til å fortelle på stedet. Hvordan samtalen foregår, er slik et viktig anliggende både for trygghet og støtte til barnet, men også for selve etterforskningen, selv om formalia ikke fremsettes.

7.10 Å erfare straffesakssporets iboende kraft og begrensninger

Samtidig som politibetjentene i studien er opptatte av å trygge barnet best mulig, er betjentene opptatt av at arbeidet berøres av strafferettslige hensyn. Ingen av betjentene i studien betviler straffesakssporets aktualitet i de mest alvorlige sakene. En av politibetjentene sier om dette: «*Fra politiets side er det det straffbare vi skal finne ut av. I vårt system, er det det vi er ute etter.*» En av politibetjentenes fortelling er representativ for

⁴⁵ Vitneansvaret til barn under 15 år, handler om at barnet opplyses om at det må snakke sant.

mange av politibetjentenes erfaringer av betydningen etterforskningen på stedet har for senere rettslig oppfølging av saken:

Grunnen til at han tilsto var at han skjønnte at han var tatt i utsagn som ikke stemte. Det er jo i detaljene vi tar dem på. Det ble misforhold mellom det han sa først [i første møte med politibetjenten] og det han sa etterpå. Vi satte i gang en rekonstruksjon. Han sto i døra på soverommet. Vi brukte en dukke med samme vekt som gutten, så sto han der i dørråpningen og stirret ut i rommet. Jeg tror det var der han bestemte seg for å si alt som det var. Han skjønnte at dette kom han ikke unna med. Det samme var under avhør. Han brukte så lang tid på å svare på ting (...). Tenk deg selv; en dag begynner du med løgn, så skjønner du at folk har tatt deg i noe som ikke er sant. Så tenker du til slutt at «Nei, dette blir bare rot», så er det det som går igjennom hodet på deg. Så sier du det som det er.

Fortellingen viser at i politiets arbeid med å avdekke, avhjelpe og trygge voldsutsatte barn og deres omsorgspersoner, er den senere etterforskning som skal gjøres i slike saker, preget av det som skjer i politipatruljens første møte med familien. Denne saken var svært tidkrevende allerede fra starten av, og det grundige arbeidet som politibetjenten igangsatte, var et viktig grunnlag for mannens tilståelse senere.

Rammene for å gjøre et grundig arbeid på stedet kan derimot i mange saker synes skjøre fordi tiden ikke er til stede, samtidig som saksmengden kan synes uoverkommelig. Dette gjør at etterforskningen kan lide. En av politibetjentene som jobber på etterforskning formidler: *«Jeg kan si at jeg har et eierforhold til mine saker [på etterforskningsavdelingen], men mens jeg har en sak, har kanskje de [politipatruljen] 20 saker på ett sett, og 20 forskjellige ting.»*

En annen politibetjents fortelling om en sak hvor barna fikk en ny start i livet og trygghet i hverdagen etter at far ble satt i fengsel, belyser straffesakssporets betydning:

Strafferetten kan være til hjelp, som her i en alvorlig mishandlings sak. Mannen fikk mange år i fengsel og hun fikk ny adresse, og dama og barna har hatt det bra siden. Poenget mitt er at hvis de som er utsatt får en forståelse av at det finnes hjelp, så tør de å ta imot.

Å tørre å ta imot hjelp, og å føre en prosess mot en voldelig partner med barn involvert, vil ifølge politibetjentens fortelling handle mye om en vurdering som den voldsutsatte kvinnen gjør, om hvor vidt det er trygt å gjøre det. Straff bidrar i beste fall til at voldsutsatte kvinner og barn vernes og får hjelp, slik som barna i denne fortellingen fikk. Det strafferettslige sporet kan imidlertid oppleves av politibetjentene som at det skjer lite, og i verste fall kan straffeprosessen øke faren for ny vold. Ved alvorlig vold og mishandling, og ved muligheter for idømmelse av lange fengselsstraffer kan det straffeprosessuelle slik politibetjentene erfarer arbeidet, være en betydningsfull bidragsyter og en forutsetning for å avverge ny vold. Politibetjenten forteller videre om gutten i denne familien, og hvordan han fikk en ny start etter at faren ble satt i fengsel:

Vi etterforska grundig, og far fikk mange år i fengsel. Gutten har mistet ADHD-diagnosen sin. Han er blitt en rolig og fornøyd gutt. Han spiller fotball nå, og tar med seg venner hjem. Det har ikke skjedd før.

Dette er historien om en familie med barn født inn i et mishandlingsforhold. Det er også en historie om en familiefar som blir dømt, hvor ny straffelov er tatt i bruk, og hvor retten har idømt lang straff. Mannen ble tidlig i etterforskningen holdt varetekt fengslet frem til dommen ble avsagt, fordi han brøt besøksforbudet, og mor opplevde dette som truende for henne og barna. De årene hvor mannen nå sitter i fengsel, bidrar til at mor kan starte et nytt liv sammen med barna sine. Strafferetten har slik bidratt til at volden er stoppet, og barna har fått muligheter for å leve sine liv i trygghet for mannen. Barna er også tilkjent erstatning for sitt tap, som kan ha betydning for deres livskvalitet.

Politiet har foruten plikt til å redde liv og helse og sørge for sikkerhet, en plikt til å etterforske om lovbrudd har skjedd (se kap.3). Etterforskningen skal søke å finne ut om noe straffbart har skjedd, hvor det å belyse straffebud og å avgjøre skyld er vesentlig (Riksadvokaten, 2008, 2015a). Som vist tidligere erfarer noen politibetjenter at å ta vare på og trygge barnet, samtidig som politiet vil etterforske for å belyse straff, kan utvikle seg til et motsetningsforhold på flere plan. Ikke bare aktualiserer dette seg i politipatruljens møte med barn når de kommer hjem til barnet. Det gjelder også for straffesporets konsekvenser i sin helhet. Politiets plikt til å etterforske, og undersøke saken nærmere, er slik politibetjentene erfarer sin praksis, ikke alltid forenelig med å skape den nødvendige trygghet for barn når straffesaken blir det mest fremtredende i patruljens tilnærming til barnet. Det ene er at voldelige menn som idømmes lange straffer og fortellinger om familien som får fred, tilhører sjeldenheten ut fra politibetjentenes fortellinger. Det andre er at ingen sikkerhetstiltak kan garantere for at ny vold ikke skjer når den dømte kommer ut igjen av fengselet. Et annet argument som politibetjentene er opptatte av, er at barn som har fedre som sitter i fengsel lider. Straffen kan bli en ny belastning, og et stigma for barnet og familien. En av politibetjentenes spørsmål til straffens konsekvenser belyser nettopp dette:

Hvordan vet vi at det å straffe mamma eller pappa er det som er bra for barnet? Om en av dem blir straffa i tillegg, tror jeg ikke det vil være noe fordel for ungene, så mange ganger tenker jeg at det at mamma eller pappa skal i fengsel sjelden har hjulpet en unge.

I politibetjentenes fortellinger kommer det frem at det strafferettslige fokus alene kan bli en ytterligere belastning for barnet og familien. Flere politibetjenter forteller at barn er engstelige for hva som kommer til å skje med familien når volden avdekkes. Det er tidligere i avhandlingen beskrevet hvordan barn forsøker å skjule volden, og hvordan de dekker over i engstelse for hva vil skje med dem selv og familien. En av politibetjentene har erfart følgende: *«Det blir et forhøyet konfliktnivå, det blir besøksforbud, det blir konflikt, det blir utrygghet for barnet.»* Politibetjenten er opptatt av at det som politiet gjør, nødvendigvis ikke trenger å være noe barnet ser på som godt og trygt for seg selv og familien:

I forhold til barn tror jeg kanskje ikke strafferetten er det viktigste. For barnet, er det jo lite viktig om mor eller far blir straffa for det, de må jo ut av den situasjon de er i. Skal vi hjelpe ungene, eller skal vi straffe foreldre. Det viktigste må jo være å hjelpe ungene, ikke om far får 8 måneder eller ett år (...). Jeg er ikke så opptatt av straff, det skal være rimelig, men det er ikke eneste formålet.

Når politibetjenten mener at straff nødvendigvis ikke hjelper barnet, handler dette om flere forhold, men først og fremst at korte straffer ikke hindrer gjentatt vold. Ett annet viktig poeng er at barn og deres familier, uavhengig av politiets inngripen og straffen som påføres, gjerne lever sitt liv videre, i sin egen dynamikk, hvor følelser og tilknytning holder familien samlet. En politibetjent forteller om hvordan tette bånd og følelser i en familie, selv om de ikke er egnet til å sørge for barns ve og vel, er noe strafferetten vanskelig kan regulere:

Familiene fortsetter å eksistere, og mange ganger føler jeg at vi kommer inn og forkludrer det enda mer til ved at vi bruker så lang tid. Kanskje ikke i de tunge sakene, med i de enkle sakene. De blir sinte på hverandre, så går de videre og så kommer vi inn og ripper opp i det her. Vi blir jo aldri ferdige, og vi kan jo ikke være med å bestemme om de skal fortsette å leve i lag. Jeg har jo prøvd det mange ganger, men det fungerer jo ikke sånn.

Politibetjenten har erfart at mange familier fortsetter å eksistere som familie selv om det strafferettslige sporet følges og menn idømmes straff. Mange saker som omhandler vold i hjemmet har gjerne en lang vei frem mot retten. Når saker henlegges, rettsprosessen trekker ut i tid, eller at saker i retten ikke følges opp med straffer som synliggjør alvorligheten, erfarer flere politibetjenter straffesporet som utmattende og lite egnet til å ivareta barnets og familiens interesser på en god måte. Dette kan også være en farlig vei å gå for voldsutsatte, fordi faren for ny vold kan øke under etterforskning, om kvinner og barn ikke får beskyttelse.

Flere av politibetjentenes fortellinger underbygger en erfaring med det strafferettslige sporet, som lite egnet til å ivareta voldsutsatte barn og deres omsorgspersoners interesser på en god måte. En betjents betraktning synliggjør hvor utmattende og lite oppbyggende rettslig behandling kan være for en familie som lever med vold, men også for politiet som skal etterforske:

Veldig mange ganger sitter man skuffa igjen etter en sak, enten blir det ikke tatt ut tiltale, og saken blir ikke tatt med til *retten*, og du har jobba ræva av deg. Du føler så sterkt for saken, og ofte kan du sitte igjen med en dårlig følelse når fornærma sier at dette skulle jeg ønske jeg ikke starta på, for det er jo et maraton som ikke alltid er til beste for fornærmede. Jeg synes synd på de som går igjennom dette, for alt det de sier og hele livet deres skal vrenses, og det er ydmykende å sitte og fortelle hvor langt nede de har vært. Alt det der skal brukes som dokumentasjon, mange skal lese det, og det skal brukes mot deg i retten og stilles spørsmålstegn med, og så blir du kanskje ikke trodd på slutten.

Den lange tiden en sak tar i straffesystemet, skammen ved å ha blitt krenket, sammen med at fornærmedes forklaringer ikke nødvendigvis fører frem til fellende dom, kan ut fra politibetjentenes erfaringer bli til en ytterligere krenkelse for de fornærmede, når dette ikke vinner frem rettslig. At far kommer i fengsel kan være forbundet med stor skam og tap av verdighet for hele familien. På mange måter kan samfunnets tiltak, slik de fortelles frem av politibetjentene, betegnes som at nye overgrep skjer barnet, ikke fra familien, men fra samfunnets side. Straffen som er ment å ramme gjerningspersonen blir til en straff for barnet.

At sakene hoper seg opp og voldsutsatte omsorgspersoner og deres barn må vente er en ting, men imens kan forsonende prosesser innad i familiene skje. Da blir den rettslige behandlingen gjerne noe familien ikke ønsker seg, og en ytterligere påkjenning for alle parter:

Det går ofte et år eller to før det kommer opp i retten, og i den perioden kan forholdet mellom de to ha blitt enten bedre eller verre. Ofte når vi kommer i retten, så vil ikke fornærma lenger. Hun kan si at nå har det roa seg, nå har vi fått det til å fungere med ungene, og hun ønsker ikke å forklare seg.

Politiets etterforskning handler ikke bare om å belyse straffbarhetsvilkår. De skal også undersøke hva som kan ha skjedd for å avgjøre om andre tiltak er nødvendig og kan anvendes for å beskytte voldsutsatte kvinner og barn, som for eksempel krisesenter, voldsalarm, besøksforbud, og melding til barnevernet (se kap.3). Men, flere politibetjenter erfarer at tiltakene som skal sørge for at voldsutsatte får beskyttelse, ikke beskytter. Brudd på besøksforbud er en gjenganger, hvor krav til bevisførsel kan synes overkommelig, og stenge for politiets og rettens muligheter til å iverksette fengsling ved brudd på besøksforbudet:

Besøksforbud som ikke overholdes er et problem. Vi har en sak hvor far hele tiden oppsøkte mor og barn. Og stakkars, hun bodde jo i 1. etasje, og ved ett tilfelle så kasta han stein gjennom ruta og knuste ruta. Mor og barn er vettskremte, de vet aldri når han dukker opp, til slutt når han blir pågrepet blir han satt i arresten en natt, så er han ute igjen. Han blir avhørt om forholdene og sluppet ut igjen. Han vet jo at politiet kommer, og han drar opp dit og kaster inn stein gjennom ruta og så stikker han av. Vi har lekt katt og mus i lang tid. Vi klarer ikke å bevise at det var han som var på stedet, fordi vi har bare en forklaring fra henne. Gjentakende brudd på besøksforbudet samles opp. Vi vet jo nå at det ikke finnes varetoktsplasser. Vi blir helt handlingslammet. Det eneste vi kan gjøre er å skrive nye rapporter om brudd på besøksforbudet (...). Jeg synes gjerningsmenn får for lite straff. Jeg synes det er for mye fokus på gjerningsmann istedenfor offer. Det er så mye rettigheter som skal ivaretas overfor gjerningsmann, som i dette tilfellet. Det ender med at hun må flytte på hemmelig adresse.

Politibetjenten påpeker her svakheter ved selve etterforskningen og politiets og påtales oppfølging. Fortellingen er et eksempel på hva som kan skje når politi og påtale ikke benytter sine ressurser til etterforskning og til å realisere konsekvenser ved brudd på besøksforbudet. Andre politibetjentes erfaringer viser at det finnes et rom for større anvendelse og oppfølging av besøksforbudet enn det som skjedde i denne saken. Politibetjentens fortelling peker på systemsvikt som ikke ivaretar rettsikkerheten for voldsutsatte kvinner og barn. Besøksforbud som ikke hjelper, eller rettere sagt, som ikke følges opp av politiet og påtale, er noe ekspertene (barna) hos barneombudet har påpekt (2018). I regjeringens opptrappingsplan (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016) er besøksforbud en av ordningene regjeringen Solberg vil evaluere.

Politibetjentenes erfaringer i dette kapitlet synliggjør at fengselsstraff er nødvendig i noen saker. Men, erfaringene viser også til straffens tilkortkommenhet og samfunnets manglende muligheter til å styre og kontrollere mellommenneskelige relasjoner. Straffesakssporet rammer hele familien, uten at det nødvendigvis er til hjelp. Volden får fortsette. Straffens negative konsekvenser støttes av andre studier av politiets arbeid med familievold. Bjerketvedt (2016), Grøvdal (2012, 2014), Øverlien (2012) og Aas (2009, 2014a) viser alle til de problematiske sidene ved å straffeforfølge voldshandlinger i hjemmet. Også i sosiologiske strafferettslige teoretiske bidrag belyses straffens tilkortkommenhet både ut fra et individual- og et allmennpreventivt perspektiv (Aubert, 1972; Christie, 1982b; Graver, 2011).

Straffens betydning i saker som omhandler familievold berører komplekse etiske og mellommenneskelige problemstillinger. Å beskytte voldsutsatte barn for vold fra sine omsorgspersoner må likevel være et særlig hensyn som må tas i lys av det straffeprosessuelle. Flere studier, selv om de er kritiske til straffens konsekvenser, viser at fengselsstraff kan ha en effekt. Mari Brannvall (2016) viser i sin doktoravhandling, hvor 20 kvinner utsatt for vold i nære relasjoner er utsatt for gjentatt mishandling, hvordan de erfarer straffens betydning. Kvinner i hennes studie ser på straff som et signal på at vold ikke er tillat, og straff blir for kvinnen en mulighet for å komme ut av volden. At vold ikke blir påtalt kan ifølge Brannvall (2016) gi et bilde av at samfunnet ikke greier å stanse

voldsutøveren. At rettssystemet evner å avverge ny vold er avgjørende, ved at voldsutsatte beskyttes for ny vold mens gjerningsmannen sitter inne. Når straff ikke idømmes, virker det motsatt: at vold er noe som samfunnet tillater, og noe som både mannen og kvinnen selv må ta ansvar for. Brannvall understreker her straffens symbolske funksjon, som en viktig forutsetning for opplevelse av rettferdighet og egenverd, men også at straff kan beskytte voldsutsatte mot ny vold. Grøvdal (2012) skriver ut fra sitt studie av kvinner som har fått sine rettigheter ivaretatt strafferettslig, at mange kvinner er positive til politiets straffesakstenkning. Kvinnene ønsker å vitne om volden de utsettes for i retten. Ønsket om straff, synes ifølge Grøvdal (2012) å bunne i frykt for hva mannen kan finne på. Kvinnene har erfart at han *ikke gir seg*, og fengsling sees som eneste mulighet til å oppnå trygghet. Dette representerer et ønske om at mannen gjøres ute av stand til å begå ny vold (Grøvdal, 2012, s. 141). Grøvdal (2012) påpeker her straffens betydning for trygghet og sikkerhet. Samtidig påpeker både Brannvall (2016) og Grøvdal (2012, 2014) straffens begrensninger og negative sider. Straff kan handle om å gjenvinne trygghet og avverge ny vold overfor voldsutsatte kvinner og barn, men det er flere spørsmål knyttet til det strafferettslige som viser at straffesporet kan være problematisk. Dette er beskrevet tidligere, og vil behandles ytterligere i avhandlingens drøftingskapittel (kap. 8.2.3-8.2.6).

7.11 Møte med familier som lever i utenforskap

Når politibetjentene forteller om møter med barn som lever med vold i familien, forteller de om familier og om familiefedre som lever i utenforskap og som er marginaliserte i samfunnet vårt. Politipatruljens møte med barn som utsettes for vold og alvorlig omsorgssvikt, handler i mange tilfeller om møter med norsk-etniske familier der voksne menn strever med alvorlig rus, sosiale eller psykiatriske problemer, eller om menn og familier som utøver skadelig makt og kontroll på kvinner og barn. En politibetjent peker på barns utsatthet for vold knyttet til etnisitet: *«Blant de utenlandske er det vanlige folk som har sine konflikter, i de norske familiene er det ofte rus involvert og mye atferdsvansker og psykiatri inne. De er ressursvake.»* Følgende historie handler om en norsk-etnisk familiefar som bor alene etter

å ha vært fysisk og psykisk voldelig mot sin samboer og barn, og som følges opp av helsetjeneste, psykiatri og av politiet i bydelen:

Far har ingen kjenninger, ingen familie, ingen jobb, han kan ikke engang betale regningene sine. Han har vært hos lege fordi han har vært suicidal. Saken startet med at han ville ta livet av mor foran sønnen. Det eneste han nå gjør er å sitte hjemme og røyke. Det lukter røyk av hele mannen. I går da jeg snakket med han gråt han, fordi han ikke kan motta barna på samvær. Han har ikke noe egnet sted å bo.

Politibetjentens fortelling handler om en familiefar med alvorlig psykiatrisk sykdom, med mangel på sosialt nettverk, og som ikke er i stand til å møte sine barn eller ta vare på dem. En annen politibetjent forteller om en liknende situasjon:

Mannen var psykotisk i gjerningsøyeblikket. Han holdt på å ta livet av henne, og nå bor han i bilen sin. Han har ingen steder å gjøre av seg (...). Vi var nylig i et hus som var fraflytta, så oppdaga vi en kar som bodde inn på det ene toalettet, han hadde vært voldelig og kunne ikke bo hjemme.

Fortellinger om alvorlig psykisk syke, rusavhengige menn, og menn som lever i utenforskap og som utøver vold mot kvinner og barn er mange. Dette er menn og familier, som trenger et helhetlig og flerfaglig, tverretatlig tilbud, for at barna deres skal komme løs fra et liv i frykt og fornedrelse. Å vise alvorret og den sammensatte problematikken som kommer til syne i disse fortellingene, synliggjør også hvor alvorlig situasjonen for barn kan være, og at omfattende innsats må til for at barn skal få nødvendig hjelp. Politibetjentenes erfaringer er i tråd med gjeldende forskning på feltet om hvem av våre barn i Norge som lever i størst risiko for vold fra sine omsorgspersoner (se kap. 2.3). Det handler ofte om mangel på tilhørighet og på goder i vårt samfunn, og om sykdom og rus.

Spesielt vanskelig kan dette være for familier som har flyttet til Norge fra en annen kultur og som ikke snakker norsk. Mange av disse mødrene blir i forholdet for å beskytte barna, og

fordi de ikke ser noen annen utvei. Ensomhet, pengeproblemer og språkproblemer er en gjenganger i politipatruljens erfaringer i møte med minoritetsfamilier der det er mistanke om vold mot barn. En politibetjent forteller fra et slikt oppdrag:

Vi får ikke snakket ordentlig med mor for hun kommuniserer ikke godt nok. Om du bruker tolk, er det ikke sikkert mor vil stole på denne tolken. Du skjønner at barna har sett og hørt mye, fordi naboene forteller at det er mye bråk derfra, og barna er så små at de har ikke begynt på skolen, slik at de har bare ett språk; morsmålet.

Politibetjentenes fortellinger viser at barn og kvinners problemer med å gjøre seg forstått i det norske samfunnet, gjør det vanskelig å få frem hva har skjedd i familien. Disse barna er ekstra utsatte, da språkbarrier og kulturelle forutsetninger bidrar til flere hindringer i å få belyst volden, men også hindringer for å kunne hjelpe. Øverlien (2012) viser i sin forskning om politiets møte med barn fra minoritetsmiljø, til situasjoner hvor barna i huset må være tolk, og at politiets problemer med å forstå hva som blir sagt, kan føre til farlige situasjoner for barna. Politibetjentenes fortellinger i denne studien, bekrefter hvordan språkvansker kan gjøre seg gjeldende, både hos barna, og hos de voksne. Politibetjenten erfarer at mange mødre både mangler norskkunnskaper, og at de er lite integrert i det norske samfunnet:

Du har en mor som ikke snakker norsk og er livredd for å si noe. Hun kjenner ikke rettighetene sine, og klarer seg ikke økonomisk (...). Hun har ikke noe nettverk, og så står vi der. Det er så mange damer som er overlatt til en gjerningsmann. De har ikke noe annet sted å dra, og de vil jo selvsagt beskytte barna sine.

Selv om kvinner og barn kan tilbys ulik hjelp av politiet, som beskyttelse og straffeforfølgning av gjerningsmenn, er det å forlate en voldelig far og ektemann ikke enkelt. Barn er uløselig knyttet til sine omsorgspersoner og til sin familie. Der kvinner ikke er motivert til å forlate en voldelig partner, vil barnet forbli i volden. En politibetjent forteller om hvor vanskelig det kan være for kvinner og barn å forlate en voldelig mann i en slik situasjon. Hun trekker inn sine erfaringer fra sitt møte med kvinner og barn fra minoritetsmiljø:

Når kvinnene blir helt alene takler de dette veldig dårlig, og veldig mange bor heller hjemme og kontrollerer selv når de blir slått, fordi de *værer* dette [merker dette] istedenfor å gå og se seg bak ryggen og leve alene i den leiligheta de har fått. De flytter hjem på grunn av frykten, fordi selv om kvinnene kan takle dette så takler ikke ungene det.

Politibetjenten forteller om en voldsutsatt kvinne med flere barn, hvor politiet, barnevernet og NAV i bydelen hadde samarbeidet om ny leilighet og skjult adresse:

Ungene får konsentrasjonsproblemer, og følger ikke med på skolen fordi de sitter og tenker på at mamma er aleine og at noe kan skje, og de sover dårlig om natta. De glemmer bøker når de skal til skolen, og kan ikke hente de, fordi de tørr ikke gå hjem og sjekke. Det er helt umenneskelig. Så selv om volden oppdages er det slett ikke sikkert det blir bedre, fordi kvinnene ikke er mottagelige for å ta imot hjelp.

Bekymringer og redsel for hva som kan skje med barna, om volden ikke lenger kan kontrolleres av kvinnen, er faktorer som politibetjentene erfarer gjør at kvinner og barn kan bli værende i volden. Frykten og isolasjonen kan på denne måten lamme omsorgsgiver og gjøre at volden får fortsette. Politibetjenten forteller videre:

Å bli værende i forholdet, kan oppleves av mor som det tryggeste for barna. Og selv om han blir tatt – og utvist, som en far som fikk 5 år utvisning – så er de aldri trygge. Vi kan tilby voldsalarm og besøksforbud. Voldsalarm betyr at kvinnen kommer først i prioriteringskøen på operasjonssentralen, men vi har ikke en egen politimann til kvinnen (...). Om kvinnen har voldsalarm og bor på hemmelig adresse og mannen får en utvisning; hvis vedkommende vil finne henne så gjør han det. Vi kan ikke garantere noe.

En annen politibetjent reflekterer over hvor viktig det er at kvinner fra minoritetsmiljø blir økonomisk uavhengig mannen, og integreres i det norske samfunnet for å få slutt på vold og nedrige forhold.

De vi tar imot i Norge må settes inn i norske lover og lære norsk slik at de kan klare seg. Systemet rundt norskopplæring og integrering i samfunnet må komme fort på banen. De kvinnene som velger å flytte og bo på krisesenter, er nødt til å begynne et sted å skape noe sjøl, om ikke er veien tilbake til mannen veldig kort. Det som holder mange tilbake er at de har fått beskjed fra mannen at: «Hvis du går har du ikke noe sted å bo, du har heller ikke noen penger, og barnet tar jeg». Det er så mye mer enn det som skjer på stedet [når politipatruljen tilkalles] som skal til, det er mange flere instanser som må legges til rette for at dette skal gå.

Politipatruljens etterforskning og inngripen på stedet, spesielt i familier med minoritetsbakgrunn, oppleves av politibetjentene som spesielt krevende. For å hjelpe voldsutsatte barn i slike oppdrag påpekes betydningen av at språkbarrierer overkommes. Mye kan tyde på at når forutsetning for kommunikasjon og samhandling mellom politiet og voldsutsatte svikter, og der trusselbildet samtidig er stort, svikter også paradoksalt mye av grunnlaget for at politiet skal kunne gi nødvendig hjelp og støtte til voldsutsatte barn og deres omsorgspersoner. Politibetjentenes erfaringer, kan tyde på at det strafferettslige sporet kan synes ekstra skjørt i møte med barn utsatt for vold fra andre kulturer. De beskyttelsestiltakene politiet har muligheter for å sette i verk, treffer ikke de behov som voldsutsatte har. Studien illustrerer at kvinner og barn utsatt for vold i hjemmet, trenger beskyttelse som kan bidra psykososialt og være en støtte, og de trenger egen økonomi og et trygt hjem å bo i. Isolasjon i egen bolig med skjult adresse uten noen ytterligere oppfølging, kan være en påkjenning som mange ikke ønsker å utsette sin barn for. Da er veien tilbake til mannen kort.

7.11.1 Æreskultur utfordrer spesielt

Politibetjentene forteller om møter med kvinner og barn som lever under redsel for hva som kan skje med dem, barna og familien om politiet setter inn beskyttelse og hjelp og volden straffeforfølges. Dette gjelder i mange voldssaker uavhengig etnisitet. Den kulturelle æresrelaterte volden oppleves som særlig vanskelig å gjøre noe med. Når familiens ære settes på spill erfarer politibetjentene i en av bydelene, at dette gjør barna ekstra utsatte. Dette skjer fordi hjelp til familien ligger utenfor familiens muligheter til å ta imot hjelp, og også strafferetten og de utenomrettslige tiltakenes muligheter til å kunne bidra. I møte med våre vestlige verdier, erfarer politibetjentene at mange barn og unge kan komme i lojalitetskonflikter overfor egen familie. Spesielt trekkes det frem spenninger i familien knyttet til et vestlig levesett som minoritetsbarn og unge blir en del av ved å integreres i norsk skole og kultur, som en ekstra sårbarhet og risiko. En politibetjent forteller:

Disse barna, de vokser parallelt opp i et norsk samfunn med norsk klesstil. Bare det at de tar på seg olabukse – og at de nekter å gifte seg gir trøbbel. Så har vi flere saker der far har blitt sint på datteren og så kommer mor imellom og så blir det vold. Mange døtre vil gjerne være vestlige, for det er det de kjenner fra skole og venner, og så trenger de jo familien. Noen greier å finne en balanse, noen greier ikke det i det hele tatt.

Å være lojal mot egen familie vil kunne bety å svikte ideer og verdier i storsamfunnet. Å utfordre familiens lojalitet kan også være direkte farlig. En annen politibetjent forteller:

Vi blir mattere og mattere jo flere av disse æressakene som koker. Vi blir slitne for vi har ikke noe å stille opp med. Det kan gå kjempebra med alle i Norge, men da ligger de strøkne ned i Pakistan, fordi hevnen blir der nede. Jeg vet at mor kommer og trekker saken mot far, fordi hun ikke vil at noen skal komme og kaste brannbomber på huset til foreldrene sine i Pakistan. «Hærregud, skill deg!» – så enkelt er det ikke. Det er ingen som vil drepe meg om jeg skiller meg i Norge; det er støtte og hjelp for meg om noe skulle skje. De sitter i et fremmed land, de kan ikke språket (...).

Politibetjentens betraktninger viser hvor mye avmakt som kan følge, ikke bare for familien, men også for politiets muligheter til å hjelpe voldsutsatte barn og deres familier i slike situasjoner. Fortellingen viser hvordan politibetjenten erfarer at hele familien kan være fanget i et kollektivistisk og kulturelt trykk, som gjør det svært vanskelig for voldsutsatte å bryte ut. Kollektivet og familiens ære står i sentrum, hvor tap av ære kan føre til at hele familien mister sin ære og posisjon, og hvor kvinner og barns liv, men også andre familiemedlemmer liv settes i største fare for å gjenvinne tapt ære.

Politibetjentene erfarer at når politiet forfølger vold strafferettslig i miljø hvor æreskodeks betyr mye, kan dette ikke bare øke trusselen og faren for barnet og for mor, men også for den øvrige familie. Familienettverket mobiliserer når det trues utenifra, for å beskytte kollektivet. Å gripe inn og stanse volden med de midler politi og påtale besitter, blir ikke en enkel sak. En politibetjent gir et eksempel på hvor vanskelig det kan være å beskytte innvandrerkvinner og barn:

Den nye leiligheten til mor og barn var klar. Så begynte resten av hans familie å komme. Det var et trusselbilde uten like. Vi skulle hente flybillettene og henne, men så sitter hun der når vi kommer og skal hjelpe henne. «NEI!» Hun skulle ikke noe sted; «Vi diskuterer ikke om du vil, du må!», men «NEI!». Enden på visa var at vi ikke fikk hjulpet henne og barna til nytt bosted.

Fortellingen viser hvordan æresrelatert vold og voldsutøveren er beskyttet av storfamilien, og hvordan kollektivet retter trusler mot den som har gjort skam på familiens ære.

Politibetjentenes erfaringer i møte med æresrelatert vold, belyser mye av hva forskning på æreskodeks og vold i familien har kommet frem til. Det som oppleves som moralsk riktig i en kulturell kontekst, blir helt feil i den andre konteksten. Æresrelatert vold handler om en praksis og en utøvelse av vold som er knyttet til tradisjoner i flere land over hele verden, og som gir slekten og familien rett til å straffe familiemedlemmer som gjør skam på familien (Wikan, 2005). Dette rammer unge jenter spesielt. Bredal (2011) viser at både jenter og

gutter utsettes for æresrelatert vold og overgrep i minoritetsfamilier. Foruten oppdragervold, er kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og ekstrem sosial kontroll eksempler på hvordan unge jenter fra noen minoritetsmiljø utsettes for alvorlig vold og overgrep. Mindreårige gutter er også utsatte ved at de kan tvinges av familien til å begå vold, til å utøve ekstrem kontroll overfor søstre, og i verste fall medvirke til drap for å gjenopprette familiens ære. Det som gjør denne formen for vold mot barn spesiell, er at den støttes og fordres av kollektivet, og blir en handling som kreves av familien for å bevare familiens ære og tilknytning til fellesskapet.

Det er vanskelig for innvandrerbarn å skulle anmelde sin egen familie. Å stå frem og anmelde æresrelatert vold utgjør gjerne en stor risiko for jenta, som risikerer å bli utstøtt eller drept av sin nærmeste familie. Familien og den som begår volden, blir på mange måter også et offer i en slik kontekst. Wikan (2005) har skrevet om æresdrapet som en moralsk handling, grunnet i et verdsett som opprettholder familiens posisjon og relasjoner. Å drepe sitt barn handler ikke om at foreldre er blottet for følelser overfor barnet, men om en handling rettet inn mot å bevare familiens ære og eksistens.

Tåler noen barn mer juling? spør Redd barna i Norge i sin rapport som viser at det er høyere terskel for å gripe inn i minoritetsfamilien, og sette inn hjelpetiltak (Berggrav, 2013). «Alle barn er våre barn» er en setning vi finner brukt både av UNICEF og av flere ideelle organisasjoner, og som belyser betydningen av at vi som samfunn har et ansvar for at alle barn i Norge – uavhengig etnisitet, kulturell tilhørighet eller sosioøkonomisk status – har rett til beskyttelse fra vold og overgrep (barnekonvensjonen, artikkel 19). Å straffeforfølge slike saker er svært viktig, men aller viktigst er det at familien som system får hjelp til å håndtere spørsmål om familiens ære uten bruk av vold mot sine egne (Fjelltun, 2016; Van der Weele, et al., 2011).

7.11.2 Et diskriminerende blikk?

Vold mot barn knyttet til familier fra minoritetsmiljø, er et tema som engasjerer politibetjentene som jobber i bydeler hvor mange innvandrerfamilier bor. En av betjentene

forteller: «*Jeg har ikke møtt noen norske familier her*». På spørsmål om hva politibetjenten selv erfarer er årsaken til at det kun er minoritetsfamilier han møter i slike oppdrag i bydelen, er det flere forhold han ser kan virke inn, som at foreldre som er kommet til Norge har kriser eller belastninger i livet sitt, som kan påvirke deres mestring av utfordringer i familien. Dette setter han i sammenheng med alt fra tidligere traumer og familier som har vært på flukt, til livsstress knyttet til spørsmål om oppholdstillatelse, mangel på arbeid, oppdragerstil, økonomiske vansker og konflikter i familien som følge av at barna deres blir en del av et vestlig levesett.

Politibetjentenes erfaringer fra denne bydelen handler om møter med barn utsatt for vold fra hjem eller miljø som er marginaliserte (se kap. 7.11). Samtidig tillegges volden gjerne et kulturelt aspekt av politibetjentene, som i denne betraktningen:

Vi har flere saker der mistenkte gjør det han gjør fordi det rett og slett kreves av han. Han skal ha kontroll på kona, og han skal ha styring i heimen. De er oppdratt til å slå, og de slår gjerne barn og mor. Dette er en del av deres kultur, det er slik de er opplært.

Denne betraktningen kan representere en diskriminerende holdning til andre kulturer enn den etnisk norske, og kan dermed tolkes som et fordomsfullt og nedlatende blikk. Samtidig er det ikke nødvendigvis slik. Politibetjentens erfaring kan være uttrykk for en realitet: at barn fra minoritetsmiljø er mere utsatt for vold i hjemmet enn barn som vokser opp i norsk-etniske familier (se kap. 2.3), og at kulturelle og kvinnefiendtlige holdninger i noen minoritetsmiljø spiller inn for kvinner og barns livsvilkår.

Betjentens beskrivelser fra bydelen handler om en bydel med mange innvandrerfamilier, hvor politiet inngår i et tett samarbeide med skole og med barnevernet. Norske familier bor også i denne bydelen. At volden kommer så tydelig frem i betjentens fortelling om minoritetsmiljø, og samtidig blir så lite omtalt gjennom hans erfaringer med etnisk norske familier i bydelen, betyr ikke at norsk-etniske barn er forskånet fra en slik oppvekst (se kap.2.3). Volden som politibetjenten forteller om er den synlige volden, den som kommer

til overflaten, og som gjør at politiet tilkalles. Hvem av barna som er synlige for samfunnet og for politiet, er på mange måter et spørsmål om stereotypiske holdninger som hele vårt samfunn er preget av.

Politibetjentene i denne bydelen har langt færre fortellinger som omhandler møte med norsk-etniske barn og familier. Når omfangsstudier samtidig viser at mange norske-etniske barn lever med vold (Mossige & Stefansen 2007, 2016; Thoresen & Hjemdal, 2014) og at dette skjer i alle samfunnslag, synliggjør politibetjentenes erfaringer fra bydelen at lokalsamfunnet og nærmiljøet ikke har et tilsvarende blikk mot norsk-etniske familier og deres barn. Politibetjentenes erfaringer gir grunn til å tro at vold som rammer norske-etniske barn fra familier som ansees som veltilpassede og godt integrerte, ikke blir meldt til politiet i samme grad som volden som rammer familier som har en annen etnisitet og kultur. Av dette kan vi forstå at mange barn lever i stor risiko og nød, uten at lokalsamfunnet eller politiet er i stand til å se dem eller hjelpe dem. Disse barna går under samfunnets og politiets randsone og er usynlige. Et diskriminerende blikk fra samfunnet blir på denne måten til et unnlattende blikk i møte med norsk-etniske barn.

Et annet forhold som flere politibetjenter i bydelen erfarer i sitt arbeid, er hvordan kvaliteter ved barns nærmiljø og bomiljø spiller inn for om politipatruljen tilkalles. Dette handler om hvordan folk bor og lever sammen. En politimann forteller: *«Her får vi inn telefoner fordi naboen har hørt noe. Det flyr ting vegg imellom og det ropes og skrikes. De bor mye tettere. (...) Det er noen eneboliger her, men de fleste bor i blokk»*. Politibetjenten har erfaringer fra andre deler av byen, hvor sosioøkonomiske forhold er langt bedre og veggene tykkere, og fra landlige omgivelser der det er langt mellom husene: *«Jeg har jobbet ett år ute på landet og var ikke på noen oppdrag med familievold»*. I tillegg til at folk bor tettere og hører hverandre gjennom veggene i denne bydelen, har flere politibetjenter som arbeider her erfart hvordan samarbeidet på tvers av institusjoner senker terskelen for å spørre hverandre på vegne av en bekymring for et barn, og hvordan dette er betinget av at politiet, barnevernet og skolen kjenner til hverandre og har møtt hverandre ansikt til ansikt.

Politibetjentens tanker om en sammenheng mellom livsstress og risiko, slik beskrevet i starten av kapittelet, finner støtte i forskning på hva som bidrar til vanskelige levekår for mange, uavhengig kultur og etnisitet (Mossige & Stefansen 2007, 2016; Thoresen & Hjemdal, 2014). Dette viser at politibetjenten har kunnskaper om vold mot barn som er forenelig med det som forskning viser. Samtidig erfarer politibetjentene at enkelte kulturer har undertrykkende holdninger til kvinner og barn, og at det er høyere aksept for vold i minoritetsmiljø enn i norske miljø. Betjentenes erfaringer og holdninger trenger nødvendigvis ikke handle om at de er diskriminerende på en fiendtlig måte. Det kan like gjerne handle om at politiblikket er innstilt på et smalt grunnlag. Mitt inntrykk av informantene i studien er at de hverken er fiendtlige eller har dårlige holdninger, men heller at de saker som de tilkalles til i strøk hvor mange innvandrere bor, i mange tilfeller faktisk handler om barn og foreldre fra andre kulturer. Det «smale» grunnlag som nevnt ovenfor, handler om at barn som lever med vold finnes i alle samfunnslag (Mossige & Stefansen 2007, 2016; Thoresen & Hjemdal, 2014). Stereotypiske holdninger til hvem av barna i vårt samfunn som utsettes for vold, kan derimot bidra til at mange barn blir usynlige. Christie (1982a) skriver om betydningen av nærhet, hvor å «fjerne fjernhet» i samfunnet blir et viktig grunnlag for å forebygge vold og kriminalitet. Christie skriver: «Legg forholdene til rette for nabolag hvor menneskene kjenner hverandre så godt at de opplever hverandre som medmennesker» (Christie, 1982a, s. 125). Politibetjentenes fortellinger viser at det er lettere å oppdage vold mot barn i innvandrer miljø om politiet er en synlig ressurs i lokalsamfunnet, sammen med de institusjoner og nærmiljø barna befinner seg i. Mye tyder på at å bo på et sted hvor skolen, nærmiljø, barnevernet og politiet samarbeider om å avdekke vold, betyr at volden lettere oppdages. Samtidig er det ikke tilstrekkelig for politiet å være en del av et lokalsamfunn for at volden skal avdekkes. Dette kommer til syne ved at fortellinger om norsk-etniske barn nesten er fraværende i fortellinger fra bydelen hvor innvandrere og norske familier bor side ved side. Politibetjentenes fortellinger kan tyde på at vårt samfunn er preget av stereotypiske forestillinger om hvem av barna i vårt samfunn som lever i risiko, og at dette blir styrende for hvem av barna politiet kommer i kontakt med.

7.12 Politiets hjelp alene beskytter ikke voldsutsatte barn

Politibetjentenes fortellinger viser at politipatruljen i mange saker kan bli stående alene om ansvaret for oppfølgingen av barnet og familien når de kommer hjem til familien. Det kan da bli vanskelig for politiet å bidra med tilstrekkelig hjelp i den akutte situasjonen som har oppstått. Et eksempel på hvor begrenset politibetjentenes muligheter til å hjelpe barnet og familien kan være når politiet må håndtere familiens krise alene uten at det øvrige hjelpeapparatet er tilgjengelig, handler om en afrikaner som fikk besøksforbud fordi han hadde slått kona. Politibetjenten som var på oppdraget forteller:

En afrikaner som nettopp hadde kommet til Norge slo kona og fikk besøksforbud mot eget hjem. Det var fredag, og det endte med at han pakket en koffert, og gikk barbert ut i snøen. NAV ville ikke røre ved denne saken. Han måtte vente til mandag. Han hadde ingen plass å bo. Så var det dette med gjentakende vold. Det var dårlig økonomi, det var barn, det var alle risikofaktorene. Og ingen forståelse i forhold til hvor han skulle gjøre av seg.

Når en familiefar blir forvist fra hjemmet og ilagt besøksforbud eller blir tatt til arresten, erfarer mange politibetjenter at situasjonen for mannen blir en emosjonell tilleggsbelastning for familien. Veien hjem blir da kort på grunn av den vanskelige livssituasjonen som oppstår for mannen. Vanskelige og risikofylte situasjoner i familien oppstår lett i en slik situasjon, uten annen nærstående oppfølging. Ikke alle voldsutsatte kvinner med barn ønsker å dra til et krisesenter for å søke beskyttelse. Da blir det vanskelig om mannen returnerer hjem igjen. En politibetjent forteller om tilbudet som kan følge den forviste mannen: «*Tilbudet vårt er: «Skal du ha t-bane eller buss, vi kan kjøre deg til nærmeste bussholdeplass». Så det blir jo transport noen meter, og vi får håpe han har noen venner eller familie han kan bo hos.»* Politiets arbeid alene med å sørge for sikkerhet, uten at Nav, psykiatri, eller helse og omsorg er tilgjengelig og kan sørge for familien, synliggjør systemsvikt mellom politi og samarbeidende omsorgsinstitusjoner, og en svikt som utgjør en risiko for barn og andre familiemedlemmer.

Politiet skal være tilgjengelig hele døgnet, de skal rykke ut, og de skal møte familier i kritiske livssituasjoner, men uten at det øvrige hjelpeapparatet nødvendigvis er tilgjengelig. «Første enhet på stedet» er et uttrykk og begrep som har festet seg som betegnende for politipatruljen som kommer til hendelsen. Dette betyr at samfunnet og også voldsutsatte sine forventninger om hjelp og assistanse, rettes mot politiet på stedet. Dette viser hvor betydningsfulle politiet er i akutte situasjoner. De kan simpelt hen ikke velge å la være å komme (Hoel, 2011; Aas, 2009). Samtidig viser politibetjentenes erfaringer hvor begrenset politiets hjelp er, om deres arbeid ikke inngår i en større kjede av tverretattlig oppfølging i den akutte fasen.

7.12.1 En tro på at hjelp fra barnevernet i akuttfasen er nødvendig

Politibetjentene har sterk tro på betydningen av barnevernet som aktør i akuttfasen, og samtlige av betjentene betrakter barneverntjenesten som den viktigste samarbeidspartner i denne fasen. Politibetjentene erfarer at barnevernet kan bidra med psykologisk og emosjonell støtte overfor barnet på stedet. Noen situasjoner er så vanskelige at barnet tas ut av familien umiddelbart av barnevernet, men det som også kan være til god hjelp, er den sosialfaglige oppfølgingen barnet og familien kan få i etterkant. En politibetjent forteller: *«Om barnevernet setter inn tiltak, blir det i mange familier veldig mye bedre bare ved at de blir fulgt med på litt.»* Barnevernets oppfølging vurderes av politibetjentene som betydningsfullt, ved at foreldre på et vis «holdes i ørene». Samtidig er den akutte omsorgsplasseringen som barnevernet kan bidra med i de mest alvorlige mishandlingssakene, sett på som helt avgjørende for å trygge de mest utsatte barna.

Om barnevernet ikke kan bidra med tilstedeværelse i akutte situasjoner, er det flere av politibetjentenes fortellinger som viser at dette i særdeleshet går utover barns trygghet og sikkerhet. Dette kommer frem spesielt i politibetjentenes erfaringer fra bygder og rurale strøk, der det noen steder ikke er tilgjengelig barnevernsvakt på ettermiddagstid og i helger. En av politibetjentenes fortelling viser hvor alvorlige konsekvenser dette kan ha for barn utsatt for vold i hjemmet:

Det tar lang tid å kjøre dit. Det er vinter, det er glatt. Vi bruker 45 minutter, og på turen snakker vi med damen der. Det er hun og typen og broren hennes. Mennene sloss med kniv. Hun er kommet imellom. Vi hører unger som skriker i bakgrunnen. Vi har våpen med oss. Når vi kommer får vi fort kontroll på partene. Jeg går opp på loftet for å snakke med ungene. Den minste har sovet hele tiden, og de to eldste sitter på rommet og skriker. Jeg tar av meg jakka og vesten fordi de redde. Jeg bruker lang tid på å roe dem ned. Makker har fått beskjed om å holde mora som er veldig ruset unna, mens jeg snakker med ungene. Operasjonsentralen prøver å få tak i barnevernet, men barnevernet har ikke mulighet til å komme (...) Barnevernstjenesten skal i stedet følge opp dagen etterpå. Hva gjør vi? vi kan jo ikke bare sette ungene i bilen å kjøre av sted. Vi har hverken barneseter eller plass til barna, og vi skal ha far med. Den minste ungen ligger og sover og vet jo ingen ting. Vi må forlate ungene der og da.

Barna i denne fortellingen ble forlatt av politiet, med en svært ruset mor til å ta seg av dem. Politibetjentens fortelling er en av flere fortellinger som viser at om barn skal ivaretas på en helhetlig og god måte i akutte og kritiske situasjoner, er barnevernets tilgjengelighet og tilstedeværelse viktig. Hvorvidt politiet og barnevernet kan bidra til å trygge barnet, er således påvirket av om begge etater er til stede. Samtlige politibetjenter i studien understreker betydningen av at familien får barnevernfaglig hjelp, foruten politiets bidrag. Politiet slokker på et vis brannen, og fysisk trygger barnet, mens barnevernet kan sørge for at barnet får emosjonell og psykisk støtte på stedet, og at deres omsorgssituasjon blir vurdert.

Det er gjerne flere involverte i hjemmet i en sak som omhandler vold, og politiets ivaretagelse av barnets interesser i en opphetet og konfliktfylt situasjon, er ikke alltid like lett å håndtere for politiet. At barnevernet ønskes velkomne av politipatruljen, begrunnes av politifaglige, sikkerhetsmessige hensyn på stedet, men også fordi barnevernet kan tilby en videre hjelp for barnet. Et eksempel på at barnevernets bistand gir trygghet, mening og en løsning, handler om en liten gutt som ble alvorlig mishandlet av sin stefar:

For oss er det mange ganger slik at vi ikke kan gjøre noe med straffesporet, og da er jo barnevernet det aller viktigste, da er det de som kan gjøre noe: Vi klarer ikke bevise noe og da kommer vi ikke noe vei med det. Da tenker jeg at det viktigste er at barnevernet får så god informasjon som mulig for å kunne gjøre en god jobb (...). Etterforskningen i denne saken førte til at barnet ble tatt ut, de mistet omsorgen for barnet og da har vi faktisk redda livet til dette barnet. Dette barnet har muligheter nå til å klare seg resten av livet, og det er jo minst like viktig som lang fengselsstraff er.

Barnevernets arbeid og deres muligheter for inngripen i denne familien, viste seg å være avgjørende for denne gutten. Mannen fikk fengselsstraff på litt over ett år,⁴⁶ og mor forble i forholdet og ble gravid på nytt. Det viktigste ifølge politimannen, var at dette barnet fikk en ny familie: «*Det handler kort og godt om å redde livet til et barn.*» For dette barnet representerte det strafferettslige sporet alene sannsynligvis svært liten hjelp. Etterforskningen bidro likevel til at barnet gjennom barnevernet ble hjulpet ut av et liv fylt av mishandling. Politiets arbeid på stedet handler slik ikke bare om å skape trygghet og belyse straffbarhetsvilkår. Etterforskningen kan også tjene til å opplyse barnevernet slik at de kan gjøre vurderinger av barns omsorgssituasjon.

Ulike lovverk og retningslinjer rammer inn politiets og barnevernets samarbeid og setter premisser for samarbeidet. Både politiet og barnevernet skal gjøre en undersøkning av hva som har skjedd barnet ved mistanke om vold i hjemmet. Den største forskjellen mellom disse to instansene, er at politiet skal sørge for ro, orden og sikkerhet, og etterforske for å finne ut om noe straffbart har skjedd. Barnevernet skal sørge for å vurdere omsorgssituasjonen for barnet, og sette inn tiltak ved behov. Ikke bare er politiet til stede for å sørge for sikkerhet for de voldsutsatte, de er også til stede og tilgjengelig for å sikre de barnevernansatte i deres jobb. Dette kommer til syne i Vorland og Skjørtens (2017) rapport,

⁴⁶ Denne saken ble påtalt og dømt før ny straffelov trådte i kraft.

hvor de finner at politiets sikkerhetsforståelse og sikkerhetstiltak er en prioritert oppgave i akuttfasen.

Politiet har meldeplikt til barnevernet (barnevernloven, §6-4 annet ledd, 1992). De skal opplyse barnevernet ved alvorlig omsorgssvikt og vold. Barnevernet skal også melde og opplyse politiet om det foregår straffbare handlinger mot barn i hjemmet, slik at politiet kan gjøre vurderinger opp mot sikkerhet og om noe straffbart har skjedd. Dette handler om avvergelsesplikten som skal avverge fremtidig skade på barnet. For at avvergelsesplikten skal ivaretas, er det vesentlig at barnevernet er tilgjengelig og bidrar med sine lovpålagte oppgaver.

Betydningen av at andre instanser enn politiet gjør en vurdering av barns situasjon der det foreligger mistanke om vold mot barn, belyses i en tidligere artikkel (Edwardsen & Mevik, 2014), hvor det synliggjøres hvordan politiets etterforskning kan bli stående alene som det eneste tilbudet voldsutsatte barn får tilgang på mens etterforskning pågår. Etterforskningen kan ta tid. Imens blir barnet og familiens liv satt på vent. Kvaliteter i oppfølging fra barnevernet etterlyses i denne prosessen. Betydningen av at barnevernet og andre instanser er tilgjengelig og setter inn ressurser til å ivareta barnet og familien mens etterforskningen pågår, blir viktig for at barn skal få nødvendig hjelp. Denne hjelpen kan synes spesielt avgjørende med tanke på politiets og andre offentlige etaters plikt til å avverge ny vold mot barnet. Artikkelen understreker, slik også politibetjentenes erfaringer i denne studien viser, at politiets arbeid og det strafferettslige sporet ikke kan stå alene, om voldsutsatte barn og deres familier skal få nødvendig hjelp.

7.13 Barnevernets samtaler med barnet kan ødelegge bevis

Politibetjentene i denne studien forteller om en praksis hvor politiet gjerne overlater samtalen med barnet til barnevernet i den akutte fasen. Samtidig uttrykker flere politibetjenter en frustrasjon over hvor lite taktiske barnevernet kan være i sin håndtering av familievold, spesielt knyttet til barnets status som fornærmet og vitne til volden.

Barnevernet kommer, snakker med barnet, men kan samtidig ødelegge bevisverdien i barnets fortelling. Politibetjentene erfarer at barnevernet nødvendigvis ikke vet hvordan snakke med barn uten å påvirke deres fortelling. Dette kommer til uttrykk i denne politibetjentens betraktninger:

Barnevernet er jo på en måte etterforskere, men de driver en veldig dårlig taktisk etterforskning (...). Jeg er overrasket over hvor lite taktisk de er. Når de får en bekymringsmelding, skal den behandles innen en uke, og da har de forpliktet seg til å snakke med barnet, og så skal de snakke med foreldre med en gang.

Det problematiske ved barnevernets metoder i en undersøkelsesfase slik det kommer til uttrykk i denne politibetjentens betraktning, er at barnevernet ikke ivaretar grunnleggende strafferettslige hensyn til barnets fortelling. Noen politibetjenter erfarer at barnevernet hverken vet hvordan snakke med barnet uten å påvirke deres fortelling, eller hvordan beskytte barnets fortelling. På ett sted erfarer politibetjentene at det er en praksis at barnevernet informerer foreldre om hva barnet har fortalt i en tidlig fase. Problemet er ikke bare at potensielle bevis som kan brukes strafferettslig ødelegges, men også at barnets muligheter til å beskyttes kan påvirkes. En politibetjent forteller:

De snakker med barnet først og så setter de seg rundt et felles bord med barnet og foreldre, og så spør de foreldrene, «Ja nå har barnet ditt sagt det og det, hvorfor har det sagt det?» Når foreldre da sier at «Dette bare er tull» - tenk deg den lille ungen som bare synker sammen og sier at *Neida, dette var bare tull det*».

Barnevernets fremgangsmåte som vist til i dette eksempelet, er forståelig ut fra at foreldre er part i saken, og har rett til informasjon i saker som vedrører dem selv.⁴⁷ Samtidig kan det også være et uttrykk for en manglende sensitivitet og forståelse hos enkelte i barnevernet, på at åpenhet tidlig i en undersøkelsesfase til foreldre om hva barnet har fortalt, kan påføre barnet ytterligere risiko. En slik praksis kan også være uttrykk for at barnevern og politi

⁴⁷ Forvaltningsloven § 18 tredje ledd

enkelte steder ikke er gode nok på å samordne sine ressurser i en undersøkelsesfase. Det er sannsynlig at barns fortellinger som blir møtt på dette viset, stilner hen på grunn av at barn kan bli redde for sanksjonering i familien når fortellingen slippes løs, som i denne politibetjentens fortelling:

Vi hadde et søskenpar inne for et par år siden. De var 16 og 18 år og fortalte hvor mange ganger de hadde meldt til barnevernet og at de hadde blitt slått. Hver gang hadde de trukket det de hadde sagt til barnevernet fordi faren ble så sinna etter at barnevernet hadde vært der. (...) Dette er arbeidsrammen deres [barnevernet], de er lovpålagt å jobbe på denne måten.

En samtale uten at barnet trygges kan gjøre barnets situasjon i familien enda mer utsatt. En etterforsker formidler hvordan barnevernets bruk av barnets fortelling utfordrer barnets rettsikkerhet:

Det er ikke bra om barnevernet roter i saken en måned eller to, før anmeldelse til politiet, etter at barnet har fortalt to- tre ganger om hva som har skjedd, og foreldrene er informert om hva barnet har sagt. Når da barnet blir boende hos foreldrene, og barnet kommet til avhøret, så er de så påvirket at de sier at «*Alt er jug!*»! Vi skulle gjerne tatt avhør av barnet når anmeldelsene kommer, slik at ikke barnevernet roter så mye i det før vi kommer inn. Det barnevernet gjør ved å snakke med barnet, får vi ikke bruke i retten, fordi de ikke er blitt gjort kjent med rettighetene sine og barnets fortelling er påvirket.

At barnets trygghet og rettsikkerhet kan påvirkes av en slik måte å undersøke saken på, er erfaringer som mange politibetjenter gjør seg. Samtidig som barns trygghet utfordres ved en slik praksis, kan bevismateriale gå tapt i barnevernets undersøkelsesfase. En av politibetjentene forteller: «*Vi får veldig mange saker fra barnevernet, men da er de ødelagt straffemessig sett, så det vi [etterforskerne] da får ut av et avhør er det mer sannsynlig at barnevernet får brukt.*» En annen politibetjent på samme stasjon forteller: «*Vi skriver*

rapporter til barnevernet om hva har skjedd, og vi vet jo hvor disse rapportene går i ettertid, de går jo til foreldene, faktisk, så å si alltid.» Politibetjentene har mange erfaringer med at barnevernet ødelegger potensielle bevis, og at straffesaksgangen spoles. I tillegg til at barn som forteller om vold fra sine omsorgspersoner risikerer represalier etter at deres fortelling blir fortalt til den som utøver volden, er det også sannsynlig at rammene for å nå frem med beskyttelse smuldrer hen.

Politibetjentene har tanker om hvordan samarbeidet med barnevernet kan samkjøres til beste for barnet. På ett av de andre stedene intervjuene er tatt, forteller en av politibetjentene følgende:

Det har absolutt forbedra seg. Før var det ikke kommunikasjon, men nå er det det. Før kjørte vi parallelløp uten at vi visste hva hverandre gjorde. Vi er blitt veldig bevisst på at barnevernet har informasjonsplikt til sine parter. Når de har snakka med noen, så sender de ut referater til foreldre, også når de har snakka med barnet om vold, så informerer de alltid [ikke ved seksuelle overgrep]. Vi kan ha en dialog med barnevernet om å ikke sende ut referatene før vi har snakka med foreldrene.

Bevisstheten om hverandres rolle og lovverk, og informasjon om og til hverandre i kritiske akutt saker kan ut fra politibetjentenes fortellinger synes viktig å få til. Samtidig kan samarbeidet synes skjørt. Analysen viser som et eksempel at politibetjentene kjenner lite til hvordan og hva barnevernet snakker med barna om i en tidlig fase.

Samlet viser analysen at politiet ser barnevernet som svært betydningsfull for barnet i akuttfasen, samtidig som samarbeidet rundt barnet erfares som problematisk. Et vesentlig poeng som belyses ut fra disse erfaringene, er at barn ikke er autonome, selvstendige eller selvhjulpne. De er helt avhengig av sine omsorgspersoner, verger eller foresatte. «Barnets beste» (barnekonvensjonen, artikkel 3) og deres rettigheter knyttet til vern mot vold fra sine omsorgspersoner (barnekonvensjonen, artikkel 19 og 20) ivaretas ikke kun ved at barnet får snakke eller uttale seg (Søvig, 2009). Når et barn forteller om vold og overgrep fra sine

foreldre og omsorgspersoner, kan dette medføre alvorlige konsekvenser, om samfunnet ikke samtidig sørger for trygghet og vern for barnet (Barneombudet, 2009, 2018; Øverlien, 2012). Davik og Langballe (2013) skriver om politiets samtaler med barn, at skal samtalen gjøre godt for barnet, må samtalen være til hjelp og skape trygghet. Å kreve at barnet forteller om hva som har skjedd, kan bli en tilleggsbelastning for barnet, som allerede står i en svært vanskelig situasjon. Davik og Langballes poeng gjelder også for barnevernets møte med barnet når de kommer hjem til barnet. Det kan være farlig for et barn å snakke i en krisesituasjon, om familien og barnet ikke umiddelbart får hjelp i etterkant, spesielt om voldsutøver får en oppfatning av at barnet har sladret (Davik & Langballe, 2013; Edvardsen & Mevik, 2014). Disse poengene kommer fram i Øverliens studie (2012) og hos ekspertene (barna) som har uttalt seg i barneombudets undersøkelser (2009, 2018), og bør få oppmerksomhet og betydning i det tverretatlige arbeidet, om barn skal få sine rettigheter om beskyttelse mot vold og overgrep ivarettatt.

Vorland og Skjørten (2017, s. 2) har sett på samarbeidet mellom barnevernet og politiet på Østlandet. De finner at politiet gjerne overlater samtalen med barnet til barnevernet. Samtidig viser deres studie om samarbeidet mellom politiet og barnevernet, at når volden er svært alvorlig, snakker begge etater med barnet. Vorland og Skjørten (2017) er tydelig på at det har skjedd en endring i politiets praksis i hvordan de møter barn, og hvordan barnevernet og politiet samarbeider i akuttfasen etter at nye retningslinjer kom i 2015.⁴⁸ Samtidig finner de at barnevernet og politiet ikke kjenner til innholdet i hverandres samtaler.⁴⁹ De finner at barnevernet og politiet har god kunnskap om eget lovverk, men ikke hverandres lovverk. De skriver: «Dette blir likevel ikke opplevd som et hinder når etatene skal løse sine respektive oppgaver i kriser. Aktørene stoler på at samarbeidspartnerens representanter ivaretar sine oppgaver innenfor lovens bestemmelser». Ulik funnene i Vorland og Skjørten (2017) sin undersøkelse, viser denne studien at politiet erfarer deler av

⁴⁸ Nye retningslinjer handler om politiets retningslinjer ved tilrettelagte avhør av barn.

Retningslinjene gir føringer også for politipatruljens samtaler med barn, og hva som skiller samtalen med barnet fra et avhør.

⁴⁹ Den dialogiske samtalemодellen (DCM) er utviklet av K. T. Gamst og Langballe (2004) til bruk for politiets avhør av barn. I dag brukes denne metoden også til opplæring av barnevernsansatte og andre fagpersoner som har bruk for et vektøy til samtale med barn.

samarbeidet med barnevernet som mer problematisk. Politiet ser behov for å vite mer om hva barnevernet gjør i møte med barna. Politiet har også behov for større kontroll over hva som skjer med barnets fortelling knyttet til det straffeprosessuelle. Også Stanley et al. (2011) stiller spørsmål til samarbeidet mellom barnevern og politiet i England, og samarbeidet kan best beskrives som at «jeg vet de gjør noe, men ikke hva de gjør» (Stanley et al., 2011, s. 2382, min oversettelse). Stanley sine funn viser at politiets måte å samtale med barn på høyner kvaliteten på undersøkelsesfasen for barnevernet, fordi de vurderes å være mer etterrettelig enn barnevernet på å undersøke ut fra fortellingens potensielle bevisverdi.

7.14 Om et politi i endring

7.14.1 Kunnskaper og arbeidsmåter i endring

Politibetjentenes fortellinger synliggjør at politiet over tid har fått ny innsikt og endret sine kunnskaper og arbeidsmåter i sin tilnærming til familievold og vold mot barn, og at kunnskaper og erfaringer har betydning for hvordan barn blir møtt av patruljerende politi. En av politibetjentene forteller om erfaringer fra da han var nyutdannet og uerfaren:

Jeg var nyutdannet og jeg ante ikke hva jeg skulle gjøre. Vi hadde ingenting om familievold på skolen. Det var første gangen vi var på denne adressen. Tilsynelatende en flott familie med et flott hus. Og jeg snakket lenge med denne ungen. Jeg har jo lenge tenkt på denne i ettertid, kanskje vi ringte barnevernet, men det var aldri noen som kom. Hvordan skulle vi løse dette. Det ble ikke skrevet noen anmeldelse fordi vi ble enige om at fornærmede og gutten skulle kjøres til hennes foreldre. Og vi brukte ikke 219 paragrafen, den var helt ukjent. Hun ville ikke anmelde selv om dette hadde skjedd gjentatte ganger. Å anmelde var ikke et tema engang. Dette måtte være høsten 1998.

Politibetjenten snakket med barnet, men uten at dette førte til noen form for videre oppfølging av barnet eller familien. En politibetjent som nå er etterforsker formulerer endringene som har skjedd i politipatruljen slik:

Politibetjentene er blitt flinkere til å ta bilde og beskrive åsted. Nå begynner også avhør med lyd på stedet å bli vanlig, og dette merker vi på de nye. De har ingen vegring på knapper og duppeditter, de tar bilder og når vi [etterforskningsavdelingen] får en sak så danner vi oss et bilde (...). De blir bedre og bedre, og dette handler om at de [politipatruljen] får mer tid nå, og da blir også avhørene bedre. Det viser seg at straksavhør av mistenkte og fornærma er vanvittig viktig, fordi veldig ofte trekker fornærmet seg etterpå.

Det er en unison erfaring hos alle politibetjentene, at kunnskaps- og ferdighetsnivået hos politipatruljen generelt har økt på etterforskningsområdet, og mange politibetjenter trekker frem at yngre betjenter i patruljene har gode ferdigheter, både teknisk og juridisk. En av etterforskerne forteller følgende om endringene: «*Bare siden jeg gikk ut av skolen, har det vært et utrolig faglig fokus, og jeg har fått dette [kunnskapen] med meg.*» Politibetjentenes erfaringer viser at kunnskapsgrunnlaget har endret seg. Disse endringene kan tilegnes holdninger som skjer i samfunnet for øvrig, som påvirker hvordan politiet institusjonelt og profesjonelt utfører sitt arbeid (se kap. 3.1 og 3.2). Forventningene til hvordan politipatruljen skal gjøre sin jobb er stor. Fra myndighetenes side er det nå forventninger om at politipatruljen både skal snakke med barn, tilkalle barnevernet der det er aktuelt, og bidra til stedlig etterforskning når de kommer til et hjem ved mistanke om vold⁵⁰ (Riksadvokaten, 2008, 2015a). Dette handler på den ene siden om at etterforskningen av vold mot barn er blitt skjerpet, men også at menneskeverd og demokratiske rettigheter, aktualiserer seg i møte med volden som barn utsettes for (se kap.3).

Det er flere viktig faktorer som har bidratt til endring av kunnskaper og av politikulturen. For å bli politi, må kvinner og menn ta en høyere utdanning, hvor samfunnsvitenskapelige og

⁵⁰Forventninger og krav til at politipatruljen skal gjøre en grundig etterforskning på stedet, er ytterligere skjerpet etter at nærpolitireformen ble gjennomført i alle politidistrikt, og gjennom PPS (politiarbeid på stedet), som organisatorisk er kommet på plass i 2017 (Sørli & Larsson 2018). Samtidig var krav til at politipatruljen skulle gjøre en etterforskning etablert allerede gjennom Riksadvokatens Rundsskriv 3/2008, og fulgt opp gjennom sentrale myndigheters stortingsmeldinger, handlingsplaner og veiledninger i god tid før intervjuene ble gjort i denne studien.

humanistiske fag spiller inn for politibetjentens verdier og holdninger. Disse fagene utfordrer studenten til å tenke og utvikle, og kultivere etiske og humanistiske sider ved politirollen (Hoel, 2015). I denne studien, kommer det flere steder til syne et ønske og en vilje hos politibetjentene, om å jobbe frem kommunikative og konfliktdempende tilnærminger. Et annet viktig bidrag til humanisering og oppmykning av politirollen, er at tidligere rekrutterte politiet sine studenter fra forsvaret. I dag er det samordnet opptak, og flere trekk og egenskaper enn fysikk og maskulin handlekraft (Hammer, Radford & Stanko, 1989; Åberg, 2001) ligger til grunn for at studenter tas inn på Politihøgskolen (u.å.). Politistudenter rekrutteres ikke lengre bare fra forsvaret, eller fra «bondesønnen eller lensmannens hus» (Larsson, 2010). Det er i dag et mangfold som kommer inn på skolen og ut i etaten (Hoel & Christensen, 2016), og mange av studentene har annen utdanning og yrkeserfaring før de kommer til politiutdanningen (Finstad, 2018). Politiutdanningen i Norge appellerer i dag til holdninger som omhandler selvstendighet og refleksive holdninger i sitt program, og til dialog og samarbeid i sitt utdanningsprogram (Hoel & Christensen, 2016). Dette vil kunne ha betydning for nyutdannede politistudenters forutsetninger og evne til å møte ulike type situasjoner i sitt arbeid.

En annen viktig faktor er kvinnes inntog i politiet. Finstad (2018) skriver at andelen kvinnelige politibetjenter har hatt betydning for politiets kultur og måter å se og vurdere kriminalitet og oppdragsløsning på. På 1970-tallet var kvinnelige politibetjenter en marginal gruppe. I dag viser opptak av politistudenter at kvinner utgjør ca. 50 % av politistudentene (Humlegård, 2017). Å ikke tro at dette har betydning for politiets kultur, vil være å underkjenne kvinners betydning og deres verdier i politiet. Petersson (2014, s. 121) skriver med henvisning til Stortingsmelding nr. 42 (Justis- og politidepartementet, 2005), at kvinner har en naturlig plass i politiet. Dette handler til dels om at politiet skal reflektere befolkningens sammensetning, og at vi trenger flere perspektiver og ny kunnskap til politirollen. Finstad (2018, s 64-65) skriver at kvinnes inntog i politiet har betydd noe for arbeidsmetodene og tilnærmingen til yrket. Finstad (2018, s. 100) skriver: «Det er ikke tvil om at politiet har forandret seg.» Dette setter hun i sammenheng med et bedre utdannet

politi, et politi som er mindre tolerante for diskriminering og for unødvendig vold, og en mer åpen kultur i politiet:

(...) en maskulinitetskultur som verdsetter fare, spenning, den røffe metoden og det å fange tyver har vært gjennomgripende trekk ved politiets yrkeskultur. Denne kulturen har medført problematiske konsekvenser for hvordan politimenn forholder seg til kvinner både som publikum og kolleger. Det har også resultert i lav prioritering av lovbrudd som vold i nære relasjoner og voldtekt (Cockcroft, 2013:65).

7.14.2 Kvinnelige og humanistiske verdier påvirker oppdragsløsning

Når kjønn trekkes frem i studien, er det fordi kjønn og egenskaper i kraft av å være kvinne og mann på politipatrulje, trekkes frem av noen politibetjenter som ett betydningsfullt bidrag til hvordan barn utsatt for vold i hjemmet blir møtt av politiet.

På de tre stasjonene i denne studien kommer ulike fortellinger og erfaringer frem om kjønn. På en av stasjonene er kjønn ikke problematisert, eller fremkommet som tydelig i fortellingene om hvordan arbeidsfordeling og oppdrag løses. Dette er stasjonen hvor familievold og vold mot barn har høyeste prioritet på alle avdelinger og på alle nivå. Det kan synes som om mottoet «alle skal med» er en filosofi på denne stasjonen, når det gjelder arbeidet med familievold. På de to andre stasjonene erfarer politikvinnene, både på etterforskning og i patruljene, at saker med vold mot kvinner og barn, er saker som gjerne overlates til kvinnelige betjenter. Spesielt gjelder dette hvem som foretar samtaler på stedet med kvinner og barn. En kvinne som jobber i politipatrulje forteller:

Noen menn vil nok tenke at de ikke vil ha slike saker, og ofte blir jo vi kvinner dytta [av menn] frem for å snakke med kvinner. Kvinner tar ofte disse rollene. Det er gjerne hensiktsmessig å gjøre det (...). Vi må bruke rett mann og rett kvinne på rett plass, og dra nytte av den kompetansen vi har rett og slett.

Her er det flere forhold som er interessant å merke seg. Ikke bare opplever kvinnen at hun blir foretrukket av sine mannlige kollegaer i slike oppdrag, hun tar også på seg disse oppgavene ut fra at hun mener å besitte spesielle relasjonelle egenskaper knyttet til å være kvinne. Politikvinnen fortsetter sin fortelling fra et oppdrag med en skamlått kvinne og hennes to barn, og hvordan hun og mannlig makker samarbeidet om arbeidet med kvinnen og barna:

Jeg sendte ut min mannlige makker fra rommet [der kvinnen oppholdt seg], og ba han kommunisere med operasjonssentralen slik at vi fikk tid å prate med henne skikkelig, uten en stor svær mann ved siden av. Makkeren skulle følge opp og se hva som trengtes. Han sa at han var veldig komfortabel med at jeg tok denne praten med henne. Det er lov å tenke kjønn, så klart! De er jo traumatiserte, og det er ikke noe sjåvinistisk å si at vi er flinkere på dette. Det er lettere for dem [voldsutsatte kvinner] å forholde seg til kvinner. Jeg tror det går litt på at jeg som kvinne skjønner hva det vil si å være dame. Jeg kan forstå litt bedre. Å bli behandlet dårlig, vil kanskje bli hoppet over i en rapport skrevet av en mann. Dette må du tåle, ikke sant? Å være kvinne, og å ha barn, gjør at vi vil kunne finne disse temaene litt bedre, vi skjønner hva vi skal snakke om, og vi vil vite hvordan dekke vilkårene og hvordan få ting utdypet kanskje bedre enn gjennomsnittsmannen, kan man si.

Politikvinnens betraktninger handler om at hun har tro på at hennes livserfaringer ut fra å være kvinne og å ha barn, gir henne en dypere forståelse av hva kvinner og barn har behov for i møte med politiet. Hun mener at erfaringene gir henne bedre forutsetninger til å kunne forstå, vise empati og ivareta voldsutsatte både følelsesmessig og rettslig. Fortellingen uttrykker også en tro på, at voldsutsatte kvinner og barn helst vil snakke med og åpne seg for kvinnelige politibetjenter. Politikvinnens historie er trukket frem, fordi det hos noen politibetjenter, og da særlig hos kvinnene, finnes en tro på at kvinnelige politibetjenter, sammenliknet med mannlige kollegaer, bedre kan forstå kvinner og barn utsatt for vold, og komme i kontakt og dialog med dem. Politibetjentenes fortellinger viser at kvinners erfaringer og kompetanse settes pris på i slike oppdrag, og at oppgavene, som det å snakke

med voldsutsatte kvinner og barn, gjerne tildeles ut fra en holdning til at kvinner kan dette bedre enn menn.

Det som er verdt å merke seg, er at alle som er intervjuet uavhengig kjønn, trekker frem fortellinger som viser at arbeidet med familievold og møter med barn, handler om egenskaper som involverer empati, måter å dempe konflikter på, likeverdighet i kommunikasjon og fravær av bruk av fysisk makt. Dette er egenskaper som verdsettes både hos kvinnelige og mannlige politibetjenter. En av mennene responderer slik på spørsmålet mitt om å være mann i møte med voldsutsatte kvinner og barn: «*Selv om jeg er mann og ikke har barn, så liker jeg jo ikke at barn blir behandlet dårlig.*» En historie som ytterligere belyser menns følsomhet og oppmerksomhet mot barn, handler om en politikvinne som forteller fra en alvorlig hendelse, der et barn hadde dødd som følge av alvorlig omsorgssvikt. Politikvinnen var sammen med en mannlig betjent på oppdraget, og etter oppdraget skulle hun og hennes mannlige kollega på debrief⁵¹:

Betjenten jeg hadde sammen med meg hadde unger på samme alder. Når vi hadde debrief, kokte jeg kaffe og laget gulrotkake, og vi skulle liksom kose oss litt. Jeg skulle fortelle først hva jeg hadde opplevd. Jeg syntes det var helt greit, og jeg fikk ingen reaksjoner. Så var det makkeren min sin tur, og han knakk helt sammen og begynte å skrike, og da tenkte jeg: «Hva er dette? Er jeg helt ufølsom eller hvorfor reagerer ikke jeg sånn som han?» Men jeg klarte ikke å sette meg inn i situasjonen. Han hadde unger på samme alder, og så tenkte han på sine unger, og det ble for mye for han. Han var en mann i UEH [politiets utrykningsenhet] som bare var så macho – og han gråt.

⁵¹ Debrief er psykologiske samtaler innsatspersonell får etter kritiske hendelser, for å forebygge senskader av psykiske belastninger (Dyregrov, 2002).

Denne fortellingen gjenspeiler politikvinnens syn på livserfaringens betydning for evnen til å se og reagere på en situasjon. Hun erfarer at forutsetninger for empati og innlevelse i møte med barn og deres situasjon, mer handler om erfaringer og holdninger enn om kjønn.

Samtidig som det å være kvinne på patrulje, betyr at kvinner kan foretrekkes i oppgaver som omhandler familier og deres barn, og at konfliktdempende og myke verdier er ettertraktet både hos kvinner og menn i slike oppdrag, viser analysen at noen kvinner kan oppleve seg diskriminert av sine mannlige kollegaer. En av de kvinnelige betjentene forteller:

Ute på orden er det tungrodd. Der må du være så siballa at du må gå på tå over dørstokken, og jeg har ikke sånt. Men, jeg trives der. Det er det som er så rart. Jeg hater mentaliteten, men jeg trives med måten å jobbe på, og å komme på jobb og ikke vite hva dagen skal gi. Jeg kommer til å begynne på krimmen [etterforskning] etterhvert, når jeg innser hvor gammel jeg er. Jeg er 40 – jeg er gamla. Innsatslederne er på min alder, men allikevel – «gammel dame på vakt.» Jeg får høre det! Jeg tror ikke de skjønner alt det de sier, at det er med på å bringe videre en kultur som er helt ufordelaktig.

Å være «siballa» handler her om en kultur hvor mandighet og maskulin styrke fremheves fremfor kvinnelige egenskaper, hvor kvinner ikke settes pris på slik menn blir satt pris på. En annen politikvinne forteller om hvordan oppdrag med barn har mindre status enn andre oppdrag på stasjonen:

Det er ikke status å jobbe med barn. (...). Ledelsen gjør ingenting for å motivere ekstra til dette arbeidet (...). Det er nok litt tilfeldig hva som trekkes frem, men vi hadde en ransbølge for en tid siden, og det var så godt politiarbeid, og suksess på alle måter. Dette synes jo vi alle var artig, og de som jobbet med dette, gjorde en veldig god jobb (...). Men, hva er viktigst? Er det å komme inn på et ranssted der raneren er forsvunnet og langt vekk, eller det å snakke med et barn? Hvor vil vi dra først? Hva gjør vi om vi får melding om et ran mens vi står på et åsted med en familie?

Det som gis betydning og status slik denne politikvinnen erfarer kulturen, synliggjør en kultur i politiet for de «tøffe saker» og en kultur for å se og belønne oppdrag som befester den tradisjonelle maskuline politikulturen som handler om å «fange kjeltringer» og oppleve spenning. Når det blir full utrykning ved melding om et ran hvor ranerne allerede er langt av gårde, mens en melding med familievold ikke gis samme prioritet, handler dette om hva som gir status, oppmerksomhet og anerkjennelse. Dette belyser kulturelle utfordringer, som kan få konsekvenser for barn som lever med vold i hjemmet, om politiet nedprioriterer slike oppdrag.

Politibetjentens fortelling finner en støtte i Grøvdal (2012, s. 77) sin beskrivelse av politikulturen, hvor Grøvdal skriver at kvinnelige verdier og påvirkning på politikulturen ser ut til å være begrenset. Samtidig er det flere måter å erfare, forstå og tolke politikulturen på, også hos Grøvdal. Grøvdal (2012) velger å ikke konkludere med at det er spesielt kvinnefiendtlige holdninger i politiet i dag, og viser til Aas (2009) som løfter frem den endring som har skjedd i politietaten som følge av at kvinner har kommet inn i etaten. Grøvdal (2012) skriver: «Kvinnelige verdier, som evne til å skape relasjoner, er et antatt resultat.» Grøvdals funn og hennes betraktninger, synliggjør noe av kompleksiteten og motsetningene som finnes i politiets yrkeskultur, men også kvinnenens bidrag til kulturen.

I sosiologien og i kriminologien har den tradisjonelle politikulturen blitt beskrevet gjennom maskuline, gjerne isolerte kulturer, med en sterk indre justis. Tidligere forskning på kultur og kjønn har foregått innenfor en ramme og i en kontekst der kvinnelige politibetjenter var en marginalisert gruppe. Flere forskere beskrev i denne kulturelle konteksten et «action preget» ideal i politiet. Hammer, Radford og Stanko (1989) beskrev i sin tid machoidealer i politiet. Finstad (2000, s. 96) beskrev jakten, blålyset, biljakt og at politibetjenten får en fange som en god dag på jobb. Det er «rent» politiarbeid når politiet har tatt en i arrest. Åberg (2001) fant at ordenstjeneste fremmer dominerende mandighet mens kvinnelighet hemmes. Fysisk styrke ble i hennes studie sett på som en grunnleggende kvalifikasjon for politiarbeidet. Hun fant at det ble forventet av kvinner at de hadde evne til omsorg og sosial kompetanse, og at de ble tildelt oppgaver som å ta seg av kvinner og barn. Også nyere

forskning viser til at mannlige idealer fortsatt har en stor plass i fortellingen om den patruljerende politibetjenten. Lagestad (2011) viser til egenskaper som å være tydelig, korrigerende og bestemt som beskrivende for den tradisjonelle politirollen. Samtidig viser Lagestad (2011) at politiets rolle og måter å møte familievold på er i endring. Hans studie omhandler ikke barn spesielt, men fordi han skriver om hvordan politibetjentenes møte med familievold appellerer forskjellig til kvinnelige og mannlige politibetjenter, er hans funn aktuelle for denne studien. Lagestad (2011) analyserer hvordan kjønn og kvinners inntog i politiet har gitt etaten nye måter å artikulere og tenke oppdragsløsning på. Samtidig er politiets kultur påvirket av maskuline verdier. Lagestad (2011) viser hvordan den autoritære politistilen, sammenliknet med den folkelige politistilen får ulik betydning for oppdragsløsning, og hvordan politipatruljens verdigrunnlag knyttet til disse to stilene får en særlig betydning i møte med familievold. Granér (2014, s. 142) understreker det actionpregede, dramatiske, fysiske, hvor bruk av maktmidler ansees som skikkelig politiarbeid. Aas (2009) finner det maskuline idealet til stede i intervjumaterialet sitt av operative politibetjenter. Det handler om et maskulint verdisett, der de myke sidene ved politiarbeid ikke sees på som ordentlig politiarbeid.

Skepsisen til kvinnelige politibetjenter har røtter i forestillinger om betydningen av fysisk styrke (Chan, Devery & Doran, 2003; Granér, 2014; Lagestad, 2011). Mannen er fysisk overlegen kvinner. Fysisk svakhet hos kvinner er tradisjonelt sett på som noe som kan utgjøre en risiko i tjenesten, selv om flere studier konkluderer med at kvinner fungerer godt i ordenstjeneste, og at fysisk styrke ikke har nevneverdig betydning for utførelse av politiarbeidet (Granér, 2014; Lagestad, 2011). Lagestad (2011) viser i sin studie av politibetjenter, at oppdrag der fysisk makt er påkrevet er sjeldne. Lagestad skriver om hvordan evnen til kommunikasjon og å møte publikum med respekt og forståelse, er å foretrekke for at ordensoppdraget skal kunne løses på en hensiktsmessig og god måte. Mye av politipatruljens arbeid handler om kommunikasjon i møte med publikum.

Lagestad (2011) fant at kvinner også ble sett på som bedre egnet til å utføre en kommunikatív tilnærming til politiarbeidet, og at kvinner så seg selv som mer bevisst

kommunikasjonen sammenliknet med sine mannlige politibetjenter. I samme studie fant Lagestad at den kommunikative tilnærmingen ble sett på som viktig fordi kvinner ikke hadde tilstrekkelig fysisk styrke. Dermed blir den myke, folkelige stilen som kvinnelige politibetjenter mer representerer, ikke anerkjent fullt ut som likeverdig av Lagestads informanter.

Denne studien viser til politibetjentes erfaringer hvor myke verdier og humanitet koples til politibetjentens makt og mulighet til å gjøre verdifulle vurderinger og beslutninger i møte med barn. Politibetjentenes skildringer og erfaringer fra disse møtene, er beskrevet gjennom kroppsliggjorte, følelsesmessige, sanselige og relasjonelle erfaringer, hvor politibetjentene nettopp fordi de evner å gå inn i mellommenneskelige relasjoner, opplever at de kan finne trygge løsninger for barna. Det er en gjennomgangstone i hele datamaterialet, at både kvinnelige og mannlige politibetjenter i møte med voldutsatte kvinner og barn, vurderer følelsesmessig tilgjengelighet for voldsutsatte, og vilje til nærhet, empati og dialog i situasjoner som vesentlig og som en foretrukket egenskap i møte med familier og barn. Granér (2014, s. 145) skriver om kjønn og om den tøffe kontra den myke tilnæringsmåten, om at ulike tilnæringer handler om bevisste valg, og hvilket inntrykk man vil gjøre på sine omgivelser. Det handler om å bruke sine maktressurser. Å være tøff, hard, handler om dominering, underkastelse og om å være rask og konkret, om muskelkraft, og om å formidle respekt utad. I verste fall kan dette eskalere en situasjon (Lagestad, 2011). Det myke tilstreber makt på en kvalitativ annen måte. Dette handler om samarbeid og medmenneskelighet, og ønsket om gjensidighet i relasjon til den som politibetjenten møter.

En mykere beskrivelse av politirollen kommer til syne flere steder i analysen av politibetjentenes fortellinger, og viser til nyanser i vår egen moderne politikultur, som ikke nødvendigvis berører spørsmål om å være et kjønn, men heller om egenskaper som omhandler menneskeverd og humanitet. Fysisk styrke kommer langt ned på listen av hvilke egenskaper som er ønskverdige. Empati, omsorg og evne til å kommunisere sees på som nyttige egenskaper hos politibetjenten. Dette handler om en annerledes måte å forholde seg til makt og styrke på, og at fysisk makt ikke betraktes som en ønsket form for makt. Chan,

Devery & Doran (2003) skriver om den mannlige dominans som er legitimert gjennom hvordan vi beskriver og ser politiarbeidet. Ved å fremme dominans i hvordan vi omtaler politiyrket blir kvinnelige egenskaper i politiet ikke anerkjent eller sett. Om disse egenskapene og verdiene blir usynlige fordi mangfoldigheten ved politibetjentes praksis ikke blir synliggjort i tilstrekkelig grad, vil heller ikke disse viktige egenskapene som viser seg å ha betydning for voldsutsatte barn, få sin rettmessige plass i bildet som tegnes av politiets kultur, og av politibetjentens styrke og muligheter i møte med barna.

7.15 Faglig ledelse når ikke frem til politibetjenten på patrulje

På spørsmål om hva politibetjentene erfarer som betydningsfullt for deres motivasjon i arbeidet med barn og vold, er samtlige opptatte av *ledelse på stasjonen*. Som fortellingene vil vise, er stasjonens ledelse sett på som betydningsfull på ulike måter, for henholdsvis etterforskningsavdelingene og politipatruljene. Det er også kulturelle forskjeller mellom stasjonene som kommer frem i fortellingene.

Politibetjentens erfaringer kan tyde på at det er ulike kulturer for ledelse fra sted til sted, men også at ledelse på de ulike nivå i organisasjonen kan bety svært forskjellig for henholdsvis politipatruljen og etterforskningsavdelingenes arbeide. En av politibetjentene med mange års erfaring på patrulje, og med de siste år på etterforskningsavdelingen forteller om utviklingen i arbeidet med familievold som har skjedd relativt raskt på stasjonen, og hvor endringene settes i sammenheng med endring på øverste ledelsesnivå på stasjonen:

Familievold var ikke mye prioritert tidligere, da vi hadde en annen stasjonssjef. Etter at vi bytta stasjonssjef for 3-4 år siden, er familievold satt på dagsorden, og vi er blitt større på etterforskningsavsnittet. Det skal gå i alle ledd der ute, på orden og på forebygging – alle er med. Stasjonssjefen har røska opp i linjene for å få dette til å bli et prioritert område, hele stasjonen har fokus på familievold. Vi får høre om det på alle paroler [informasjonsmøter på avdelingen] (...). Vi har tidligere også vært langt

foran andre stasjoner, men etterforskerne var veldig overarbeidet fordi det var få etterforskere og mange saker. Grappa med etterforskere er jo blitt doble siste halvåret, og vi har også fått ansatt jurist med kompetanse på familievold.

Politibetjenten sin fortelling viser hvor betydningsfullt det kan være at lederen er synlig og evner å prioritere oppgaver, se sine medarbeidere, og at med ord følger også handlinger og ressurser. Den nye stasjonssjefen får mye av æren for utviklingen på stasjonen, og hans personlige egenskaper: *å se de ansatte*, fremheves som betydningsfullt for at ansatte skal være motiverte for dette saksfeltet. Dette samtidig med at ressurser er tilført. Politibetjenten fortsetter sin fortelling om stasjonssjefen slik:

Det er lederen som er viktig (...) Her kommer stasjonssjefen på piketten [pauserommet] og innom kontorene (...). Her er det ingen vanntette skott. Han er ekstremt flink til å se folk i alle ledd. Han er utadvendt og slår alltid av en spøk. Han jobber mot hele politidistriktet for å få hele byen til å jobbe med familievold. Jeg er så heldig med at det ble et satsningsområde. Slik var det ikke for to år siden.

Stasjonssjefens betydning på stasjonen i form av at politibetjenten føler seg sett og hørt, kombinert med friske ressurser tilført, er egenskaper og ressurser som alle politibetjentene intervjuet på stasjonen, fremhever som av største betydning for at arbeidet med å avdekke og forebygge vold mot barn er styrket. Politibetjenten fortsetter sin fortelling om stasjonens prioritering:

La oss si at vi har 10 saker, og vi bare hadde noen få etterforskere. Da prioriterer vi familievoldssaker fremfor vinning og alt det andre. Familievold går foran narkotika også. Vi har generell etterforskning som tar resten som vinning og knark, men i helgene om det skjer familievold, så prioriteres også familievoldssaker fremfor annet.

Evne til prioritering kombinert med stor takhøyde og trygghet i å kunne hevde egne meninger og synspunkter framheves som spesielt viktig, som her i en av etterforsknernes betraktninger:

Her er det takhøyde. Du kan si hva du vil uten at du blir sabla ned. Her kan du gå inn og krangle med stasjonssjefen uten at det har noen karrieremessig betydning. Det er åpenhet og det er godt humør og god stemning. (...) Ovenfra-og-ned-holdning, det er en ulempe. Vi har jo et stort miljø, vi er gode på familievold og skal bli enda bedre.

Ledelse gjennom engasjement, åpenhet, stor takhøyde og tilførsel av ressurser, er kvaliteter som politibetjentene setter i sammenheng med stasjonssjefens evne til å se hver enkelt medarbeider. Fortellingene om ledelse på denne stasjonen, handler mye om egenskaper tillagt en spesiell person og hans betydning for motivasjon og styrking av fagmiljøet. Dette viser hvor viktig øverste leder kan være for å implementere positive holdninger og sette et faglig fokus når endring er ønsket.

I de to andre byene hvor intervjuene er gjort, opplever politibetjentene ikke i samme grad at arbeidet med familievold er prioritert av øverste ledelse. Den motivasjonen, gløden og innsatsen som beskrives i ledelsen hos stasjonssjefen som har «endevendt» hele organisasjonen til å arbeide med familievold, er ikke tilstede i fortellingene på de to andre stedene. En av disse politibetjentene forteller om sin opplevelse av øverste ledelse:

Jeg tror det å tematisere rundt barn på vår arbeidsplass kunne vært bedre (...). Det er jo lite ressurser overalt, men det er uforståelig for meg hvordan arbeidet med barn og unge kan bli bortprioritert. Dette er et uttrykk for at mange ikke tar unger alvorlig.

Implisitt handler fortellingen om at prioritering av oppdrag med familievold og barn ikke er tydelig uttrykt på denne stasjonen. Ledelsen gjør ifølge denne politibetjenten lite for å motivere ekstra til arbeidet med familievold. Samtidig er politibetjenten som nå jobber på etterforskning tildelt et stort faglig ansvar, og har ansvaret for kunnskapsdeling med

politibetjenter på patrulje om betydningen av å snakke med barn og hvordan gjøre det. Dette arbeidet har gitt resultater, i form av flere anmeldelser av vold mot barn, og at flere politibetjenter tørr å snakke med barn (se kap.7.9). Samtidig som dette arbeidet erfares som av betydning, gjenstår det ifølge politibetjenten at arbeidet med vold i nære relasjoner internt på stasjonen prioriteres og synliggjøres som viktig:

Dette har noe med informasjonsdeling å gjøre. (...) Vi kan jo reise slike tema her, men hvem er jeg som skal si noe om det til alle de som sitter her. Jeg kunne gjort det, men hvem er interessert i å høre på meg? Det er noe jeg i utgangspunktet føler på. Jeg tenker at det er et ledelsesansvar å få dette på banen. Vi har strategier og føringer hva gjelder ledelse, som sier at vold i nære relasjoner er kjempeviktig. Men settes det fokus på det?

Politibetjenten etterspør ledelsens engasjement. Hun uttrykker en motløshet og også i liten grad en tro på at hennes innsats overfor kollegaer skal kunne duge uten at øverste leder er med og skaper legitimitet. På spørsmålet om hvem er det i ledelsen som kan sette dette fokuset svarer politibetjenten:

Det må være politimesteren som kan si noe om det. Det er han som sier noe om hvordan vi skal bruke våre ressurser. Skal vi prioritere dette, må andre ting vike. Det er en balansegang hele tiden. Vi velger imellom den ene alvorlige saken mot den andre. Hva er verst på en måte? Ledelsen gjør ingenting for å motivere ekstra dette arbeidet.

Ledelsens prioritet, tilførsel av ressurser, engasjement og interesse for nettopp dette fagfeltet, er noe samtlige politibetjenter trekker frem som betydningsfullt. En annen politibetjent på etterforskning sier dette: *«En tydelig leder som sier at familievold er noe vi må bli bedre på, dette må vi ha fokus på – det hadde vært helt fantastisk.»*

Samtidig som øverste ledelse blir gitt betydning for om familievold og vold mot barn er et prioritert satsningsområde, er det ingen garanti at øverste leders engasjement og faglige dyktighet, gir avkastning i hvordan politibetjenter på patrulje erfarer det daglige arbeidet sitt. Fortellingene synliggjør at det ikke nødvendigvis er slik at den engasjerte og sterke lederstilen øverst, nødvendigvis rekker frem til politibetjentens møte med barnet og påvirker politibetjentens arbeid i akutte situasjoner. Hva som preger møtet med barnet og familien, er ut fra politibetjentenes erfaringer, mer avhengig av ledelse og styring av ressurser knyttet til operasjonssentralen, hva som skjer på vaktlaget, og hva den konkrete situasjonen krever av dem. Politibetjentene på patrulje forteller om en hverdag hvor arbeidet som utføres i praksis er hendelsesstyrt og preget av operasjonssentralen som administrerer, og beslutninger tatt i samråd med kollegaene på vaktlaget. Dette henger sammen med arbeidets kontekstuelle forutsetninger, hvor ledelse er ett av flere aspekt. Politiets organisering og ledelsesstruktur består av hierarkiske strukturer og omfatter mange nivå; fra politimester på øverste nivå på en stasjon, til innsatsledere på gatenivå i politipatruljen. Den nærmeste leder for politibetjenten på patrulje er innsatslederen. På en politistasjon finnes en påtaleleder, og en stasjonssjef som øverste leder for alle avdelingene på stasjonen. På politipatruljen er det operasjonsledere som styrer patruljens prioriteringer. I siste instans er det en innsatsleder som leder patruljen, samtidig som operasjonssentralen gir patruljen oppdragene.

Det er få eller ingen fortellinger som handler om hvordan innsatsleder leder i et oppdrag, men heller at politibetjentens tid er administrert av operasjonssentralen, hvor politibetjenten selv foretar vurderinger og beslutninger på hva som skal gjøres i møte med barna og deres familier. Dette tyder på at politibetjentene mer ledes av situasjonen og egen situasjonsforståelse når de kommer til stedet, samtidig som operasjonssentralen kan sette en begrensning for hva som er mulig å få til mht. tid og ressurser. Politibetjenten på patrulje er ut fra fortellingene «sin egen herre». Det er en autonomi og selvstendighet ved politipatruljens virksomhet som kommer til syne. De definerer i stor grad selv hvordan utføre sine arbeidsoppgaver, og har stor frihet og definisjonsmakt.

Samtidig som det selvstendige politiarbeidet fortelles frem i betjentenes erfaringer, kommer det frem savn etter mer støtte og veiledning i arbeidet som gjøres. Det er ønskelig med mer faglig og emosjonell støtte og engasjement fra nærmeste ledelse:

Min umiddelbare nærmeste ledelse er leder på mitt vaktlag. Han er leder ute på stedet, han skal styre når jeg kommer til et sted, og trekke seg tilbake og ha oversikt. Det er han jeg forholder meg til (...). Da vi skulle begynne å bære våpen, ble vi informert av han (...). Jeg jobber opp mot operasjonsleder når jeg er på jobb. Det er litt forskjellig mentalitet, noen bryr seg katten i hva vi gjør, noen er litt mer detaljstyrende opp mot hva de vil at vi skal gjøre, og kan legge seg opp i ting som de ikke trenger å gjøre. Det er ellers ingen faglig leder. Det hadde jo vært naturlig at leder på orden hadde faglig ledelse. Han sender mail om innovasjon, og er en administrator som ordner med permisjon eller fri. Men han er ikke en jeg sier noe til, om det er noe. Han har faglig ansvar, men han er jo mer en administrator.

Her beskrives ledelsesfunksjonen inne på avdelingen, som en administrator mer enn en faglig leder. Fravær av faglig og emosjonell støtte fra ledelse, enten dette gjelder innsatsleder eller stasjonens ledelse, er en gjennomgangstone hos politibetjentene på patrulje. En annen politibetjent på samme avdeling forteller en samme type historie om ledelsens betydning, og hvordan ledelse påvirker oppdragsløsning:

Det er en kultur for at man ikke er så flink til å gi positiv tilbakemelding, spesielt fra ledelse og nedover. Ordensmessig er vi [politibetjentene på vaktlaget] flinke til å ta vare på hverandre. Om vi ser at noen er utrolig flink en gang, for eksempel til å prate med en person, så bruker vi hverandre, men det er så stille rundt mange av de oppdragene vi har, oppdrag som kan gå veldig inn på oss.

Politibetjentens fortelling handler om å stå i vanskelige situasjoner, hvor hun selv blir sterkt berørt, og hvor alvorlige beslutninger må tas, uten at hun opplever noen form for emosjonell og faglig støtte eller oppmerksomhet fra nærmeste leder.

Politibetjentene gir uttrykk for at de savner mer støtte, veiledning, og tilbakemelding på det arbeidet de gjør av nærmeste og øverste ledelse. Ønske om mer støtte fra ledelsen, kommer til uttrykk på samtlige stasjoner. Det er betydningen av den nærmeste ledelse, i det daglige som kan synes som mest aktuelt for at politibetjenter på patrulje skal oppleve faglig og emosjonell støtte fra ledelsen i sitt arbeid. Fortellingene kan tyde på at politipatruljen organisatorisk og faglig sett mye overlates til seg selv.

Politibetjentenes fortellinger om fravær av faglig ledelse ansikt til ansikt, belyses av flere forskere på patruljerende politi, som ikke bare berører aspekter ved ledelse, men også selve politipatruljens natur og innhold. Granér og Kronkvist (2014, s. 60) skriver om politiet at de opererer i en «menneskehandlene organisasjon», hvor det er «allmenheten» og ikke politiledelsen som er de egentlige arbeidsgiverne. Dette er også i tråd med Lipskys (2010) teorier om bakkebyråkratiet (se kap. 7.5), hvor lojaliteten til oppgavene, først og fremst realiseres og ivaretas i møte med publikum. Lipskys (2010) teorier er særlig relevant for å kunne forstå det som ikke er regulert gjennom lover, retningslinjer og handlingsplaner for politiets arbeid. I møte med volden barn utsettes for kommer statens maktapparat gjennom politipatruljen inn døren til folks stuer, kjøkken og soverom, helt inn til det mest private. Patruljen skal utøve sitt yrke og sin rolle i den private sfære langt vekk fra myndighetenes kontroll, eller fra jurister og ledere på politistasjonen. Dette medfører et stort ansvar på den enkelte politibetjent, og krever både kompetanse, følsomhet og evne til nærhet til mennesker. Mye av politipatruljens praksis i slike situasjoner kan synes fjernt fra politiske og ideelle mål, eller fra ledelsens prioriteringer på stasjonen, og innebærer at politipatruljen har en høy grad av autonomi og selvstendighet i sitt arbeid. Selvstendigheten og autonomien er således en sentral del av praksis. Betjentens arbeid er rammet inn og styrt av byråkratisk og organisatorisk kontroll, men samtidig kreves det autonomi og skjønn, og en evne til å se og forstå medmenneskelige utfordringer.

Den avgjørende beslutningen om hva som skal skje i møte med barnet ligger hos tjenestemannen og kvinnen, men vil gjøres innenfor et bestemt rammeverk, hvor regler og kriterier ligger til grunn, samtidig som betjenten må definere og finne ut hvilke kriterier og

regler som gjelder. Her inngår både subjektive oppfatninger og forutsetninger for å kunne forstå hva som kan ha skjedd barnet, og hvordan våre myndigheter gjennom styringsverktøyene, har utformet regler og retningslinjer for hva som skal ligge til grunn i dette arbeidet. Lipsky (2010) skriver at det spesielle med bakkebyråkratiet er at det skal handles raskt og ofte ut fra begrenset informasjon. Det erfaringsbaserte skjønnnet blir derfor vesentlig i dette arbeidet. Slik kan vi også forstå politiets rammer og muligheter i møte med barna når det er mistanke om vold i hjemmet. Jørgensen (2014) skriver om det samme. Skjæringspunktet i statens profesjoner der møtet med mennesker står sentralt, og der autonomi og dømmekraft skal innordnes økonomi og tidspress, gjør det vanskelig å utøve sin profesjon, men også å lede. Dette betyr at profesjonelle i stor grad må lede seg selv, noe som krever kompetanse hos den enkelte og et godt skjønn. Jørgensen (2014) viser hvordan ledelse av profesjoner som lærere, sykepleiere og politi ikke kan basere seg på ytre kontroll, da de som innehar disse jobbene er motivert av en form for *etos og altruisme*, heller enn egoisme og tanke for seg selv alene (Jørgensen, 2014, s. 252-259). Anerkjennelse av verdier og av medarbeidere blir her vesentlig, og ledelse må oppmuntre til autonomi, trygghet og selvstendighet. Disse perspektiv på ledelse står i dyp kontrast til den standardisering og sentraliserte ledelsestenkning med fokus på måltall som politiarbeidet nå etter hvert mer og mer ledes av.

Datamaterialet synliggjør at mange politibetjenter på patrulje erfarer at de er mer overlatt til seg selv enn de ønsker, og at de savner mer tilbakemelding på seg selv fra ledere, både emosjonelt og faglig. Dette kommer til uttrykk i flere av betjentenes fortellinger. Spesielt kan dette føles tungt når det er emosjonelt krevende oppdrag, eller når kravet til etterforskning av ulike grunner ikke lar seg gjennomføre. Fravær av engasjement kan i verste fall gi motløshet og utbrenthet.

Samtidig er arbeidet som politibetjenten skal gjøre preget av autonomi, og også en glede over selvstendigheten og friheten. Granér (2014) beskriver det «ordentlige politiarbeidet» som fjernt fra regler og direktiver. Det ordentlige politiarbeidet er nettopp det autonome. Granér (2014) beskriver det som vanskelig å følge regelverket som skal drive arbeidet

fremover, som følge av trange vilkår og fordi arbeidet er preget av møter med mennesker i ulike situasjoner. Disse betraktningene belyser også politibetjentenes erfaringer i møte med barn i denne studien. Arbeidet som politipatruljen skal gjøre, handler på den ene siden om å ivareta regelverket, og følge opp det strafferettslige i møte med volden som barna utsettes for. Samtidig er politipatruljens virksomhet autonom og relasjonell, fordi den er hendelsesstyrt, og skjer i et møte med barnet og barnets familie, uten at faglig ledelse er til stede. Arbeidet som politibetjentene erfarer at de gjør er komplekse, og forventningene mangesidig. Dette gjør at arbeidet er vanskelig å målstyre, lede og definere byråkratisk, og også vanskelig å utføre på en måte som tilfredsstillende myndighetenes krav og forventninger. Svensson og Karlsson (2008, s. 134-136) påpeker at profesjoner som arbeider med mennesker, som regel har større selvstendighet i planlegging og gjennomføring av arbeidet. Virksomheten pågår fjernt fra politikere og fra administrativ kontroll, og den profesjonelles nærhet og samarbeid med mottakere av tjenesten krever ofte et stort personlig engasjement, noe som kan komme i konflikt med måltall, byråkratisk ledelse og standardiserte metoder. Granér og Kronkvist (2014, s. 63) skriver at komplekse oppgaver krever skjønnsmessige vurderinger, autonomi, ansvarlighet og faglig dyktighet. Om politibetjenten skal kunne lykkes i sitt arbeid, er dette uløselig knyttet til hvordan møtet med mennesker, eller situasjoner blir forstått, men også at det gis tilstrekkelig tid og muligheter slik at oppdraget kan løses på en god og forsvarlig måte.

7.16 Om brister i politipatruljens etterforskning

Jeg har tidligere vist at myndighetens krav til offentlig påtale og etterforskning av vold i nære relasjoner og vold mot barn har betydning for politipatruljens forutsetninger for å handle (kap. 3). Jeg vil nå trekke frem en fortelling som belyser hvor tidkrevende etterforskning, og spesielt avhør kan være i etterkant av politiarbeidet på stedet, og at rammene for avhør og for samtaler som politipatruljen skal gjøre, til forskjell fra det som skjer på en etterforskningsavdeling, skjer i en ramme og kontekst som kan være mer utfordrende. Fortellingen handler om en politibetjents møte med en familie, hvor juristen inne på stasjonen etter hvert hjelper til med å planlegge avhør av en voldsutsatt kvinne og hennes

barn. Fortellingen viser hvor omfattende avhør kan være når etterforskningsavdelingen overtar saken. På bakgrunn av flere og tidkrevende avhør som etterforskeren tok av kvinnen inne på etterforskningsavdelingen, ble informasjonen som kom frem i avhøret, overveldende for etterforskeren. Til tross for flere avhør og tid til å planlegge hvert avhør, opplevde etterforskeren å miste kontrollen i avhøret på hvordan belyse de straffbare handlingene:

På slutten ble det så innviklet og stort at jeg og jurist satt sammen og planla avhørene. Jeg måtte få hjelp underveis fordi jeg ikke klarte få inn alt og huske på alt som skulle tas videre.

Etterforskeren forteller om tre små barn i familien, og at avhørene av jenta og mor lå til grunn for domfellelse av barnas far. Som følge av domfellelsen kunne mor og barn gå videre i livet sitt, uten flere pågående trusler fra en voldelig far og samboer. Flere og timesvise avhør av kvinnen på etterforskningsavdelingen var nødvendig for å belyse vilkår for straff tilstrekkelig slik at saken kunne forberedes for rettslig behandling.

Poenget med å trekke frem denne fortellingen er å vise at politibetjentene inne på en etterforskningsavdeling kan planlegge, bruke tid, reflektere sammen om hva de står overfor, slå opp i lover og forskrifter, og ansikt til ansikt, konferere med en jurist. Ute i politipatruljen finnes ikke slike rammer. Politibetjenten på patrulje er langt borte fra kontorets bekvemmelighet, og har heller ikke en jurist fysisk til stede. For politipatruljen skal samtaler og avhør foregå på et kjøkken, i en stue, eller på et soverom i et hvilket som helst hus, med opprørte mennesker og uoversiktlige situasjoner, der de som er til stede er satt under betydelig press. I en slik kontekst skal medmenneskelige hensyn og juridiske fortolkninger ivaretas. Rammene for å gjøre en etterforskning på stedet kan synes skjøre, fordi oppdragene er hendelsesstyrte og tidsknappe. Det kan være vanskelig å få oversikt over det som har skjedd familien og barnet, og det kan være vanskelig å få de involverte til å fortelle hva som har skjedd. Ved mangel på tid, og der flere hendelser skjer samtidig, er det ikke gitt

at tiden strekker til for å gjøre nødvendige etterforskingsskritt. Det er politipatruljens rammefaktorer som i seg selv setter en begrensning.

De utenomrettslige perspektivene i politipatruljens møte med barna og familien er i studien tillagt betydning av samtlige politibetjenter. Politibetjentene erfarer at dette er viktig både med tanke på psykologisk førstehjelp, men også med tanke på etterforskningen. Politibetjentene er unisont opptatte av det trygghetsskapende og relasjonelle i møte med barna. Disse grunnleggende medmenneskelige egenskapene er vurdert som betydningsfulle for å komme i kontakt og dialog med de berørte, for å skape tillit og forutsigbarhet, og som en forutsetning for å gjøre en god etterforskning. Det hele henger sammen. Politibetjentene forteller at de mange ganger føler på avmakt i møte med voldsutsatte og de strafferettslige vilkårene. Et eksempel ser vi her i en fortelling fra en etterforsker:

Jeg husker en gang jeg sto og krangla med en jurist og jeg gikk tom for argumenter. Det er til tider vanskelig med disse vilkårene når det gjelder unger for de blir ikke trodd. Jeg sa noe slikt som at hadde dette vært dine unger så hadde sikkert vilkårene vært oppfylt. Han bare huta meg ut. Det kan gå ei kule varmt.

Fortellingen til politibetjenten handler om at virkeligheten og sannheten kan være vanskelig å fange inn slik at de rettslige kravene tilfredstilles, og at barns fortellinger kan bli sett på som mindre troverdige. Motløshet i møte med rettslige krav handler om at volden som politibetjentene ser barn utsettes for, ikke treffer innenfor de strenge juridiske rammene som ligger til grunn for en rettslig behandling. Spørsmål og svar på om vold har skjedd, blir til ord mot ord, eller til vage bevis, som faller sammen på vei mot retten.

Motløshet handler også om manglende rammer og muligheter til å gjøre den jobben som våre myndigheter og samfunnet forventer. Politibetjentenes fortellinger viser at patruljens plikt til å ivareta straffeprosessuelle hensyn i møte med barn i mange situasjoner utelates. Mange saker sendes over til etterforskningsavdelingene, uten at det er gjort nødvendig etterforskning ute på stedet. Etterforskeren forteller videre:

I mange ordensoppdrag ser jeg at politibetjenter [politipatruljen] tenker at barnet skal få snakke med noen senere. Er det på dagtid så er jo ikke dette noe problem, men det er ofte på kveld og natt at slike ting skjer. For en måned siden hadde vi et slikt tilfelle der voksne kranglet, det var fyll og bråk og snakk om klapsing, og orden var ute. De opprettet en sak på bakgrunn av ingen verdens ting. Ingen hadde snakka med ungen og de hadde ikke ringt barnevernet. De løste det med at mannen la seg til å sove. De hadde likevel opprettet en sak, og det var det pussige her, de ga det til oss på krimmen så skulle vi finne ut av det.

På oppfølgings spørsmål til etterforskeren om hva hun ville gjort om hun var på dette oppdraget, sier hun:

(...) Jeg synes de burde ringt barnevernet, fordi dette er jo garantert ikke første gangen. Det sto det jo til og med i rapporten (...). Der og da ville jeg tatt et avhør av ungen eller dratt inn på stasjonen og gjort det på video, selv om ikke ungen var gammel nok. Det handler om å sikre avhøret der og da, og hvilken tilstand ungen er i.

I alle de tre byene hvor intervjuene er gjort, har samtlige politibetjenter erfaringer som synliggjør at politibetjenter på patrulje, overlater grunnleggende etterforskning av familievold til etterforskningsavdelingen. Når saken sendes videre fra patruljen uten at patruljen innhenter potensielle bevis på stedet, blir dette samtidig en kortvarig og mangelfull løsning. Om patruljen ikke tar avhør av fornærmede, og samler inn nødvendig informasjon når de kommer, påvirker dette etterforskningens kvalitet senere. For voldsutsatte barn betyr dette at saken gjerne henlegges. Uten tekniske bevis, og uten at involverte er villige til å fortelle eller opprettholde en anmeldelse, er det lite en etterforskningsavdeling kan gjøre.

Foruten hensynet til at patruljen først og fremst må prioritere å «redde liv og helse», og roe situasjonen, er patruljens mangler i etterforskning noe som trekkes frem, både av politipatruljen og av etterforskningsavdelingen. Dette kommer spesielt til syne i

etterforskernes erfaringer fra saker som patruljen sender over til etterforskningsavdelingen, og gjelder for alle stedene intervjuene er gjennomført. Politibetjentene både på etterforskning og på patrulje, erfarer at politipatruljene har for lite kunnskaper i grunnleggende etterforskning.

Samtidig som politibetjentene i patruljene forteller om hvordan de møter redselen og avmakten til voldsutsatte med å gi av sin tid, skape tillit, lytte og møte de berørte, ligger det en brist i det de kan tilby, ut fra oppgavene som en etterforskning krever av dem. Datamaterialet synliggjør at det er en avstand imellom de forventninger som stilles til politipatruljen, muligheter for samhandling, bruk av tid, og det strafferettslige perspektivet som de er ment å skulle ivareta. Dette kommer frem både hos de som er ute på patrulje gjennom ulike erfaringer de har i samarbeidet med sine kollegaer på sine vaktlag, og hos de som jobber inne på etterforskningsavdelingene.

En av fortellingene til en etterforsker viser hvordan hun som etterforsker sammen med etterforskningsavdelingen aksjonerte mot en adresse, der det var kommet melding om mishandling av barna i en familie:

I dette tilfellet var det bra at det var vi som var først på stedet og ikke orden, for dette handler om hva vi kan. Vi på etterforskning er vant med å ta avhør, vi ser hva som er nødvendig for å ta saken videre. Vi er veldig obs på at hvis vi ikke gjør det nå så er det for seint. Det burde vært mer fokus på at de på orden burde turt litt mer, som for eksempel: å samtale med barn.

Politibetjentens erfaringer viser betydningen som tillegges kompetanse i etterforskning for at saker skal kunne forberedes rettslig. Dette handler om hva den enkelte politibetjent bringer med seg inn i oppdraget av holdninger, kunnskaper og kompetanse. Det som fremkommer er et potensiale for utvikling av ytterligere kunnskaper og kompetanse i politipatruljen, spesielt når det gjelder etterforskning og samtale med barn.

Å vurdere det straffeprosessuelle og det politimessige, ordensmessige samtidig, og forventningene til politipatruljen som komplementære, gjensidig utelukkende, eller som rene motsetninger, blir derimot en forenkling. *Brist* er et bedre bilde på når etterforskning uteblir,⁵² og handler om at forutsetningene og rammene for politipatruljens etterforskning ikke er tilstrekkelig. Bristen handler om både mangel på tid og muligheter (Lipsky, 2010), men også på svakheter i kunnskapsgrunnet hos mange betjenter på patrulje.

Stanley et al. (2011) viser betydningen av at politibetjenten som møter familier og barn utsatt for vold, trenger spesialisert kunnskap om hva volden handler om og hvordan den rammer. Om ikke vil barn som er i risiko ikke bli sett. I det store omfang av saker som omhandler vold mot barn, er det fare for at barns liv er i fare og at barn ikke får hjelp om kunnskapen mangler. Spesifikk kunnskap om lover og regler sammen med kunnskap om vold er vesentlig i dette bildet.

Flere forskere som har snakket med voldsutsatte kvinner og barn har nettopp understreket betydningen av at politiet kan se lidelsene og forstå hvordan dette virker på voldsutsatte, og betydningen av at politibetjentene er sensitive for situasjonen (Hjermann, 2007; Øverlien, 2012; Øverlien & Aas, 2016). Aas (2009) skriver at politiet i mange sammenhenger står i svært uavklarte situasjoner. Aas (2009) finner at det er de færreste saker som politipatruljen kommer til kjennskap om, som ender med anmeldelse. Aas (2009) hevder at det er ulike grunner til dette, som at retningslinjene er komplekse, og at det er vanskelige vurderinger politibetjenten skal gjøre. Det er uoversiktlige og uavklarte situasjonene politiet kommer til. Det kan også være mye arbeid i å skrive en anmeldelse, spesielt om tiden er knapp og fornærmede viser motstand. Aas finner derimot en utvikling i politipatruljens arbeid på stedet i en senere studie (2014), hvor politipatruljen nå sørger for flere anmeldelser. Samtidig belyser Aas gjennom begge disse studiene (2009, 2014a) strafferettens trange vilkår, ved åpenbare svakheter i etterforskning, og at de færreste saker ender med domfellelse. Spørsmålet som kan stilles ut fra nevnte studier, er om vi som samfunn kan

⁵² Bristen som et bilde på kompetansebrist, er hentet som et bilde Mæhre (2016) har brukt i sin avhandling om sykepleie ved livets slutt.

forvente at «politigeneralisten» skal kunne etterforske slik myndighetene forventer, saker som omhandler vold mot barn. Spørsmålet er viktig å stille i lys av hvordan arbeidets «natur» fremstår, og ut fra hvilke muligheter for tilegnelse av kompetanse på etterforskning som finnes for politibetjenten på patrulje (Dette vil belyses nærmere i avhandlingens drøftingsdel).

7.17 Betydning av kunnskapsdeling mellom etterforskningsavdeling og politipatrulje

Analysen viser at kvaliteten på etterforskning som patruljen skal gjøre, er avhengig av at politibetjentene på tvers av avdelingene får muligheter til å dele erfaringer med hverandre. To av stasjonene peker seg positivt ut mht. gjennomføring av opplæring og deling av kunnskaper og ferdigheter mellom avdelingene. Etterforskningsavdelingene deler sine kunnskaper og erfaringer med politipatruljene i hvordan møte og etterforske ved mistanke om vold mot barn. Dette gir ifølge politibetjentene synlige resultater i form av antall anmeldte saker til videre etterforskning, og også i kvaliteten på anmeldelsene. Et eksempel på hvordan dette kan gjøres, kommer til syne i et felles prosjekt hvor en etterforsker og en jurist sammen kurset politibetjenter på patrulje i hele distriktet, noe som førte til at flere på patrulje følte seg mer bekvem med å snakke med barn, og at flere anmeldelser kommer inn:

Vi har hatt et fokus på å håndtere saken fra starten av riktig. Hvordan snakker vi med barnet først, og hvordan lager vi rapport. Juristen har hatt innfallsvinkler på hvordan gjøre dette (...). Hvordan ivareta det formelle i møte med barn ute er mitt spørsmål. På ett kontor var det en som hadde vært i politiet i mange år og som forteller at «Jeg aner ikke hva jeg skal gjøre om jeg får en sak, og om det er barn det handler om» Vi prøvde å hjelpe: «Prøv å gjør det og det,» og det var så artig, for uka etter fikk vi en sånn type sak, hvor han har skrevet rapport og har snakka med barna. Og selvsagt var ikke de formelle tinga der i rapporten, formaningen var ikke der og det er jo slike ting vi snakker om på foredraget. Men jeg synes det var bra at han hadde snakka med

barnet, så det ga vi tilbakemelding på, og hadde han også huska på å formane barnet så hadde det vært superbra.

Denne fortellingen viser betydningen av at etterforskere konkret deler kunnskap med politipatruljen, og at dette kan være avgjørende for hvordan barns straffeprosessuelle rettigheter blir ivaretatt i akutte situasjoner. Fortellingen viser også betydningen av flerfaglig samarbeid internt, her representert ved at jurist og politibetjent samarbeider tett.

På den andre stasjonen, skjer også opplæring i etterforskning ved at politibetjenter på etterforskningsavdelingen kurser politibetjenter på patrulje i hvordan politipatruljen kan møte barn utsatt for vold:

Vi har kjørt temadager for ordensavdelingen, og hatt fokus på å snakke med barn ute. Det som er viktig er å ufarliggjøre hele greia, og bruke voldsanalyser. Vi har laget en åstedsmal og presentert malen, men også hatt fokus på det holdningsskapende arbeidet. Malen er en ting, men temadagen har et sterkt fokus på å ufarliggjøre og systematisere dette med å prate med barn. Malen sammen med det holdningsskapende arbeidet, tror jeg er særdeles viktig mht. hvordan patruljen oppfører seg der ute (...). Erfaringen er at etter at vi har presentert dette så går kvaliteten på anmeldelsene opp og det er mer fokus på barn.

Fortellingen er ett eksempel på at når deling av kunnskaper og ferdigheter skjer imellom avdelingene, kan dette bidra til ny praksis for politipatruljen. Dette er også et eksempel på erfaring og kunnskapsdeling hvor politibetjenter møter hverandre ansikt til ansikt, og som ivaretar behovet for tilbakemelding og refleksjon. Samtidig som dette synes som vesentlig å få til, er det ikke gitt at erfaringsdeling er en utbredt praksis imellom avdelingene eller de ulike faggruppene. En av politibetjentene som har jobbet mange år på patrulje forteller om den opplæringen han har fått:

Jeg synes egentlig ikke at det er så store forandringen som andre snakker om. Det [kompetanseheving] er nok mer synlig andre steder enn hos de som jobber ute [politipatruljen]. Vi har fått flere maler og mer bevissthet rundt hvordan vi skal gå fram i slike settinger og hvordan fokusere på disse tingene, og vi er veldig avhengig av at de oppover i systemet gir oss informasjonen og verktøy som vi kan bruke der ute. Men, jeg er alt for dårlig til å bruke det i hverdagen, fordi det er så mye vi skal huske på, så mye vi skal kunne, så mye vi skal ha fokus på. Det er en travel hverdag.

Det som kommer til syne i politibetjentens fortelling, er at opplæringen som politipatruljen blir tilbudt i etterforskning, oppleves som enveis og instrumentell, og at effekten smuldrer bort i mylderet av krav og forventninger som rettes mot patruljen.

Det er en forskjell som beskrives av politibetjentene i kunnskapsnivået og ferdighetene på henholdsvis etterforskningsavdelingene og politipatruljene som er viktig å få frem. De fleste politibetjentene som tilhører etterforskning erfarer at de blir satset på når det gjelder muligheter for kompetanseheving. En av dem forteller: «Vi [etterforskerne] er blitt invitert inn på kompetansehevende tiltak og får faglig påfyll hele tiden.» Politibetjenter på etterforskningsavdelingene opplever faglig påfyll og kompetanseheving, og at de har tilegnet seg et solid kunnskapsgrunnlag om familievold og vold mot barn. Dette fremkommer som et satsningsområde i politiet når etterforskeren forteller om faglig utvikling. I patruljene derimot, kan det synes som om kompetanse på etterforskning ikke er prioritert i samme grad. Den kunnskapen som etterforskerne tilegner seg, tilbys ikke, eller deles ikke med patruljene. En av politibetjentene på etterforskning forteller:

Vi er dårlig på å dele kunnskap, vi reiser på seminar til Kripos og får påfyll, men vi deler det ikke internt på stasjonen. Det er jo bare de som er spesielt interessert som får opplæring. I jungel av all informasjon, så blir det jo kun det en er interessert i som fanges opp.

Politibetjenten synliggjør en felles opplevelse som deles av flere av de som arbeider på etterforskning, at de blir satset på gjennom kurs og kompetanseheving, men at kunnskaper om etterforskning ikke nødvendigvis deles i politiorganisasjonen for øvrig.

En av årsakene til at politibetjentene på henholdsvis etterforskning og politipatrulje ikke deler kunnskaper og erfaringer, er at de ulike avdelingene er fysisk adskilt fra hverandre. En av politibetjentene reflekterer over begrensingene en slik fysisk adskillelse bidrar til:

Etasjene er skilt, vi har egen pikett [pauserom]. Det er tre piketter her, forebyggende, etterforskning og orden. Vi snakker i gangene, men det hadde vært greit med treffpunkter der vi kunne gi hverandre tilbakemeldinger. Ute jobber vi jo til alle døgnets tider.

De fysiske rammene skiller de ulike nivåene, og begrenser erfaringsutveksling og muligheter for kunnskapsdeling og kompetanseutvikling mellom faggruppene. Det er lett å se utfordringene for politipatruljens utvikling av kunnskaper i etterforskning i denne studien, hvor erfaringene viser mangler både i tid og fysiske muligheter for erfaringsdeling. Politibetjentene erfaringer synliggjør at kompetansen som synes å være tilført etaten gjennom satsning på etterforskning, ikke kommer ned til politipatruljene, og at tid til erfaringsutveksling avdelinger og fagfolk imellom ikke blir prioritert. Politibetjentene i studien opplever travelhet, at tiden ikke strekker til, og at det er mange tette skott, organisasjonsmessig og også lokalitetsmessig som gjør at opplæring og kompetanse ikke kommer politipatruljen til gode.

Det som tilbys patruljene er ulike sjekklister og standard prosedyrekort lagt inn som en hjelpende funksjon på politiets fagportal KO:DE⁵³. Patruljen kan benytte disse når situasjonen tilsier det. Nettsiden inneholder faglige oppdateringer, lovverk, retningslinjer,

⁵³ KO:DE er politiets fagportal på nett hvor aktuelt fagstoff, lovverk og styringsverktøy for politiet ligger.

sjekklister og forslag til hvordan utføre politiarbeidet (tiltakskort).⁵⁴ Politibetjenten selv er ansvarlig for å søke kunnskap og sette seg inn i nødvendig fagkunnskap som finnes på nettsiden og i tiltakskortene. Hvordan denne informasjonen brukes, er opp til hver enkelt politibetjent.

En av politibetjentene som tidligere har jobbet mange år på patrulje, men som nå jobber på etterforskning, forteller om den nære forbindelsen mellom kompetanse og hva som prioriteres av oppgaver på stedet:

Vi vil jo helst gjøre ting vi er gode på. Er jeg ikke god, så lar jeg det heller ligge og håper på at noen andre kan ta det. Jeg tror det er mange som ikke vet hva de skal gjøre, så derfor er det viktig med opplæring, og å få ordenspatruljene til å forstå at de må kunne litt om alt. Det å gjøre tilgjengelig, for eksempel tiltakskort er viktig, om hva gjør jeg om jeg møter et barn. Det er laget, men det må gjøres tilgjengelig. Jeg må gå inn og leite etter det, om ikke blir det ikke brukt. Vi må selge inn hva vi synes er viktig. Dette handler om bevisstgjøring av egne holdninger, hvordan vi møter mennesker. Dette er ikke noe tema per i dag.

Politibetjenten påpeker sammenhengen mellom kompetanse, holdninger og hvordan et oppdrag løses. Forsøk på overføring av kompetanse gjennom tiltakskort og nettportaler, oppleves alene ikke som en god nok opplæring og kunnskapsoverføring. Det må mer praksis, veiledning og kvaliteter inn i opplæringen, for at kunnskaper og ferdigheter skal oppleves som en realitet for denne betjenten. En annen politibetjent understreker behovet for læring gjennom øvelser og gjennom muligheter for å danne seg erfaringer i opplæringen:

⁵⁴ Etter at intervjuene ble gjort, har nærpolitireformen blitt gjennomført med økt fokus på etterforskning på stedet. Politipatruljen har fått nettbrett som de til daglig bruker når de patruljer. Her kan de til enhver tid slå opp det de trenger av informasjon på fagportalen KO:DE. Patruljen kan filme og ta bilder med nettbrettet, og de kan også skrive inn og forberede enkle saker som skal til videre etterforskning.

Om vi kunne lært noen teknikker om hvordan vi skal snakke med barn, og fått noen knagger å henge det på, så tror jeg vi hadde vært mye bedre rustet til å prate med barn. Noen politifolk har ingen erfaringer (...). Mange tjenestefolk kunne hatt god nytte av å øve på å prate med barn.

Det uttrykkes et savn hos flere av betjentene på patrulje, etter opplæring og tilbakemelding på egen praksis som kan gjøre dem tryggere i hvordan snakke med og ivareta barn. Mangel på tid, hendelsesstyrte oppgaver, en stor bredde i saksmengde, stykkevis og delte arbeidsrutiner, og tette skott mellom avdelingene er noen viktige årsaker til at dette ikke skjer. Det er mange oppgaver som skal ivaretas, hvor tiden er knapp, og spesialisering på alle saksområder kan synes vanskelig å få til. Generalisten ute på patrulje skal kunne litt om alt – et krav som kan synes uoverkommelig:

Hva er kvalitet og hva er godt nok? (...) Tiltakskort tror jeg vi har for enkelthets skyld, for det er så mye informasjon. Ute på orden skal de ha så mye tid og de skal kunne ha så mye med seg, og vi kan ikke forvente at de skal ha kunne ha refleksjon om alt. I en optimal verden skulle vi reflektert over det vi skal kunne gjøre. Patruljen er innom mange oppdrag, og de skal gjøre alle ting like bra.

Politibetjentenes erfaringer synliggjør ytterligere bristen imellom den betydning etterforskning er gitt av sentrale myndigheter (se kap 1), og hvordan kunnskap og kompetanse om etterforskning blir muliggjort for politibetjentene som arbeider på patruljene. Det kan synes som om det fremdeles er en lang vei frem til at politipatruljene får del i kunnskaps og kompetanseløftet som er gitt ute i etaten, en kunnskap som først og fremst synes å eksistere inne på etterforskning og inne på stasjonen.

Det som i stedet kommer til syne i politibetjentenes erfaring med opplæring og tilegnelse av kompetanse, er en praksis i politipatruljene for prosedyrer, maler og tiltakskort på lomma, og en enveis form for kunnskapsoverføring, enten det handler om formaliteter i etterforskning for politipatruljen, eller samtaler med barn. Samtidig er enkle maler og

sjekklister ønsket velkommen av patruljerende politi. En av politibetjentene som har brukt tiltakskort og maler i møte med barn forteller:

Det som har vært til hjelp for oss der ute er malene, altså enkle tiltakskort og maler på ting vi skal spørre om, ting vi skal legge merke til slik at de har noe å bruke i sine vurderinger. Vi er blitt mer fokusert. Vi som jobber på gulvet er veldig glad i sjekklister, og system å følge (...). Vi har fått laminerte maler på hvordan vi skal gå fram i slike settinger og hvordan fokusere på disse tingene. Det trenger ikke være veldig komplisert, bare at man gjør noe som gjør at man ikke er usikker når man kommer ut. For eksempel spørsmålsstilling (...).

Samtidig som tiltakskort og konkrete måter å jobbe på med barn anses som gode og nyttige verktøy når de benyttes, savner denne politibetjenten tilbakemelding på sin egen praksis. Slik hun opplever opplæringen og prosessen, er den preget av enveis kommunikasjon og lite tilbakemelding. Det etterspørres tilbakemeldinger på egen praksis, både fra de som arbeider på patrulje og de som er på etterforskning. Faglig utvikling ansikt til ansikt, og diskusjoner på tvers av avdelingene er ønsket og savnet. På mange måter ser det ut som om politipatruljen er overlatt til seg selv. Arbeidet med å avdekke og etterforske vold mot barn er også preget av å være stykkevis og delt. At arbeidsoppgavene er oppstykkede, gjør at politibetjenten kan få problemer med å se helheten i det han eller hun gjør. Når det som gjøres «her og nå» sjelden gir synlige resultater tilbake – som en av politibetjentene uttrykker det: «*Man bare skufles dem videre*»– kan dette også bli et spørsmål om fremmedgjøring og at potensiell læring går tapt.

Politibetjentenes fortellinger viser at det står dårlig til med opplæringen av politipatruljene i hvordan etterforske, og at erfaringsdeling mellom avdelingene og tilbud om kunnskap og kompetanse først og fremst ivaretas gjennom en instrumentell læringsform. Skillet mellom etterforskning og patruljerende politi, kommer også til syne i Aas (2014a) sin studie av politiets interne samarbeid i saker med familievold, hvor betydningen av et samarbeide påpekes, samtidig som det ikke er lett å få til.

Troen på at standardiserte prosedyrer og byråkratiske verktøy skal kunne bidra til nødvendig kunnskapsoverføring og ny læring, kan forstås i lys av det Skjervheim (2002) betegner som «det instrumentelle mistaket», om hvordan det pragmatiske som middel for å nå et mål forveksles med det praktiske i yrker der møter med mennesket står sentralt. Det pragmatiske og målrettede blir til instrumentelle handlinger som ikke er tjenlig til oppgaven eller formålet. Det pragmatiske retter seg mot en sak, mens det praktiske retter seg mot mennesket. Selv om Skjervheim (2002) ser disse begrepene som analytiske begrep, og at begge formene kan være til stede i en yrkeshandling, skjer feilen først og fremst når man ikke ser forskjeller på disse to formene. Når det pragmatiske trer inn og ikke rommer det praktiske, det moralske og rettetheten mot mennesket, kan yrkeshandlingen, slik politibetjentens handling i møte med barn og deres omsorgspersoner er, bli rammet inn av regler og utenforstående hensyn, som ikke nødvendigvis ivaretar betjentenes behov for kunnskapstilegnelse og kompetansebygging. Enveis informasjonsflyt gjennom portaler hvor retningslinjer og tiltakskort ligger, gir nødvendigvis ikke politipatruljene tilstrekkelig læring og trygghet i oppdrag som involverer barn.

Argyris og Schön (1996, s. 4) betegner læringsformen som politibetjentene beskriver gjennom prosedyrer og tiltakskort som «enkeltkretslæring». Læringen skjer ved at kunnskap overføres instrumentelt, og gjennom fastlåste mønstre og strukturer. Læringen går *en vei*, og målet for læringen er fast og formulert. Dette er en form for læring og organisering av ressurser, *top down*, hvor målet er formidling av kunnskaper, og hvor refleksive og kritiske holdninger ikke nødvendigvis inviteres inn. Et tiltakskort eller generelle prosedyrer for hvordan møte og snakke med mennesker vil i lys av Argyris og Schøns (1996) modeller for læring, være et lite dynamisk redskap, om betjenten ikke har gjort seg noen erfaringer og tanker rundt bruken av dette. Det er vanskelig å tenke seg at når politipatruljen går inn i hjemmet til barn, kan barnet og familien møtes med standard prosedyrer og et tiltakskort i hånden. Eller at å ta opp samtalen på lyd og fremsette formalia som en felles prosedyre for avhør på stedet, vil kunne tilpasses situasjonen i ethvert oppdrag. Studien i sin helhet viser at det som er viktig for politibetjenten er å kunne lytte, se, og tilpasse seg det helt spesielle ved den unike hendelsen som de står i. Politibetjentene anvender faglig skjønn i sitt arbeid,

der de velger handlinger også ut fra dette. Da blir et tiltakskort og prosedyrer til mager hjelp alene, om dette ikke følges av skjønnsmessig bruk.

Hoel og Bjørkelo (2017) har studert politiet som en lærende organisasjon gjennom gråsonesaker sendt politidistriktene fra Spesialenheten i politiet. Deres funn tyder på at *enkeltkretslæring* (Argyris & Schön, 1996) er en vanlig form for læring i slike saker. Svakheter ved hvordan læringen skjer, gjør at organisasjonen ikke lærer særlig av sakene. Hoel og Bjørkelo (2017) argumenterer i sin studie for betydningen av «refleksiv læring», hvor en søker forståelse gjennom mening med yrkeshandlingen, deling av kunnskaper og tilbakemeldinger til hverandre. I politibetjentens møte med barn, vil en refleksiv form for læring slik Hoel og Bjørkelo beskriver, kunne være betydningsfull for å øke politipatruljens etterforskningskompetanse.

Et annet argument som underbygger betydningen av læring og kunnskapsbygging ansikt til ansikt, og gjennom *dobbeltkretslæring* (Argyris & Schön, 1996) mellom etterforskning og patruljene, er at mange betjenter på patrulje har viktige erfaringer fra praksis, som viser til et unikt relasjonelt arbeide som er særlig viktig å få til i møte med barn og deres familier. Dobbeltkretslæring kan bygge på enkeltkretser, men forskjellen er at man i læringen inkluderer verdier, erfaringer og refleksive tilbakemeldinger. Det relasjonelle arbeidet på stedet som patruljen gjør, viser seg å være selve forutsetningen for at barnet kan åpne opp for sine erfaringer og fortelle om vold. Om patruljen og etterforskningsavdelingen kan dele kunnskaper og erfaringer ansikt til ansikt, vil den relasjonelle og humanistiske kompetansen som mange politibetjenter på patrulje er så gode på, kunne bidra ytterligere til å styrke politiets samlede kompetanse i møte med barns behov for støtte og ivaretagelse.

7.18 Oppsummering av empirien i analysen

En tilnærming gjennom hele avhandlingen er hvordan barnets interesser og behov for beskyttelse og hjelp kan ivaretas gjennom politipatruljens første møte med barnet. Dette

innebærer et fast fokus på barns rettigheter slik disse er nedfelt i barnekonvensjonen, hvor politibetjenters erfaringer og barns rettigheter sees i en sammenheng.

En viktig forutsetning for politipatruljens arbeid, er hvordan politipatruljen erfarer barnets situasjon og behov når de kommer hjem til barnet. Dette får betydning for politibetjentenes måte å løse oppdragene på. Når politibetjentene bruker god tid på stedet og skaper trygghet og tillit i møte med barnet og familien, viser analysen at flere muligheter for hjelp vil kunne åpne seg. Barnet må bli sett, hørt og forstått. Dette bærer med seg flere motsetningsfylte hensyn, når barnets juridiske rettigheter og psykologiske behov skal ivaretas samtidig.

Politibetjentenes erfaringer viser det krevende ved barns livssituasjon når barnet er utsatt for vold, hvor barnets forutsetninger og den sårbare situasjonen preger det som skjer i disse møtene. De beskriver barns redsel, skam og fornedrelse, og om barns behov for å beskytte seg selv og sin familie. Politibetjenten erfarer at barn ønsker å skjule volden, og at barn gjerne er redde for hva kan skje med dem selv, søsken eller andre kjære i familien når politipatruljen kommer hjem til dem. Betjentene føler på barns frykt og ubehag, og på sin egen avmakt.

Betjentenes erfaringer viser hvor vanskelig det kan være å lese barnets signaler som tegn på at noe har skjedd. Mange barn beskrives av politibetjentene som tilsynelatende rolige med et fravær av reaksjoner. Noen kan være oppskaket og virke trøstende overfor foreldre, og noen viser klare og tydelige tegn på at noe har skjedd. Samtidig som barn uttrykker sine erfaringer på forskjellige måter, bidrar politibetjentenes fortellinger til å nyansere og utvide forståelsen av hva som står på spill i møtet mellom politiet og barna. Å møte barns frykt og utrygghet på en god og trygghetsskapende måte, blir trukket frem som en vesentlig oppgave av politibetjentene.

Oppdragene handler om å forholde seg til tidsnød, og om å risikere å stå alene om å finne en løsning på akutte og komplekse mellommenneskelige kriser. Tidsfaktoren er en avgjørende faktor, og kan i enkelte oppdrag handle om bruk av timer på stedet for å få til ro og trygghet. Samtidig er tid gjerne en mangelvare i slike oppdrag.

Datamaterialet viser at betjentene er bevisst sin egen fysiske fremtoning, og at de unngår bruk av fysisk makt. Hvordan den første fasen i et oppdrag håndteres, og hvordan politiet kommuniserer med de involverte og barnet, har betydning for den tilliten som politiet kan få med barnet og familien på stedet. Dette innebærer også at betjenten har et bevisst forhold til politiets maktsymboler. Å skille barn og foreldre fra hverandre ut fra etterforskningsmessige hensyn, er et erfart dilemma – og ikke alltid forbundet med å trygge barnet. Adskillelse er en vurdering som politibetjentene gjør ut fra flere hensyn. Å få til en opplevelse av trygghet for barnet, synes å være det mest tungtveiende argument for hva betjentene foretar seg i den akutte fasen av oppdraget. Flere politibetjenter viser til erfaringer som tyder på at tryggheten for barnet og familien blir bedre, og lidelsen mindre, om mistenkte ivaretas på en respektfull og hensynsfull måte i den akutte fasen av oppdraget.

Politibetjentene erfarer det som viktig å snakke med barn ute på stedet for å sikre psykisk og omsorgsfull ivaretagelse av barnet, men også for å sikre etterforskningen videre. Barn kan ha behov for å fortelle hva som har skjedd dem, men samtidig kan de være redde for å fortelle. Det kan synes som det er to ulike holdninger og verdsett til å samtale med barnet, og bruk av formaliteter knyttet til barnets fortelling. Det ene synet handler om å sikre seg at barnet opplever det som trygt og forutsigbart å snakke med politiet, og at barnet får fortelle om barnet ønsker det. Det andre synet handler om betydningen av å sikre seg barnets fortelling slik at barnet ivaretas juridisk i en videre etterforskning. Dette skjer ved at politibetjentene så langt det lar seg gjøre unngår å påvirke barnets fortelling. Dette handler om vitnep psykologiske hensyn i tilretteleggingen av samtalen. Et annet betydningsfullt strafferettslig hensyn handler om å fremsette formalia for barnet. Å fremsette formalia begrunnes med juridiske hensyn til fortellingens bevisverdi. Dette kan synes vanskelig for politipatruljen å få til i den stressede og akutte situasjon det er når politiet kommer til et slikt oppdrag. Uavhengig syn på formalia, er det ansett som betydningsfullt å få barnet i tale i denne første kontakten, fordi barnet kan lukke seg og ikke ønske å forklare seg senere. Barnets fortelling blir tillagt betydning når politibetjentene skal vurdere hvilken hjelp og etterforskning som skal settes inn på stedet og i det videre arbeidet.

Fortellingene viser hvordan rammene for politipatruljens arbeid kan utfordre patruljens muligheter for å sørge for barnet på stedet. Lovverk, instruksjoner og retningslinjer skal være styrende i politipatruljens arbeid, men samtidig er det motsetninger og paradokser ved disse rammene, som bidrar til usikkerhet og uklarheter i hvordan politiarbeidet skal utføres til beste for barnet og for samfunnet. Politipatruljens arbeid er styrt av det tosporede system; på den ene siden, politiloven og det ordensmessige, og på den andre siden; straffeloven, det straffeprosessuelle. Disse to sporene opererer side ved side, men er ikke alltid lett å forene i praksis. I fortellingene kommer kompleksiteten tydelig frem, hvor knappe ressurser, lite tid og familier i krise kan sette begrensninger for politipatruljen, både i det ordensmessige og i det straffeprosessuelle beslutningsgrunnlag. Politibetjentene bærer med seg et ideal om strafferettslig objektivitet, men de erfarer samtidig kompleksiteten og det sårbare som barna og deres omsorgspersoner befinner seg i når politipatruljen kommer hjem til dem. I flere fortellinger ser vi eksempler på at politibetjentene retter seg mot barnet og den situasjonen som står på spill for barnet først og fremst.

Fortellingene synliggjør at politipatruljen møter barn og familier som lever under press og familier som er marginaliserte. Marginalisering og utenforskap blir en synlig åpner og inntreden for politipatruljen. Samtidig utfordrer utenforskapet som disse familiene lever under – enten det handler om rus, psykiatri eller at familien kommer fra en annen kultur – muligheten som ligger i det politifaglige arbeidet på stedet. For at barn i familier som er kommet til Norge skal få hjelp når de er utsatt for vold, erfarer politibetjentene at språkkunnskaper og kvinners selvstendighet er avgjørende. Analysen viser at politipatruljens blikk er et blikk som formes og påvirkes av kunnskaper, kultur og av samarbeidende strukturer som betjenten er en del av. Blikket er et diskriminerende blikk på godt og vondt. Dette kommer til syne i datamaterialet ved at barn som kommer fra «hvermannsens hjem», eller som er heldigere stilt økonomisk og sosialt, kan synes mer usynlige for samfunnets og for politipatruljens blikk, enn barn som kommer fra familier som lever i en eller annen form for utenforskap. Politibetjentenes erfaringer kan tyde på at der politiet og skolen sammen har et blikk mot barns situasjon, er det lettere å se og oppdage barn utsatt for vold. Et spørsmål som er naturlig å stille ut fra datamaterialet, er om norsk-etniske barn får dette

blikket rettet mot seg i samme grad som barn fra minoritetsfamilier får. Bosettingsmønstre i drabantbyer kan føre til en større gjennomsiktighet i det at familier bor nær hverandre og hører og ser hva som skjer hos og med hverandre. Samtidig er det flere kompliserende forhold ved barns situasjon, spesielt i enkelte minoritetsfamilier, som gjør at politiets tilstedeværelse og tiltak i seg selv, nødvendigvis ikke er virkningsfulle for barna og deres omsorgspersoner.

Analysen viser at politibetjentene på patrulje vurderer barnevernstjenesten som den viktigste samarbeidspartner for politiet i den akutte fasen. Betjentene erfarer at hjelpen fra barnevernet kan gi barn et bedre liv. Enkelte steder er det vanskelig for politiet å få kontakt med barnevernet når de kommer til en hendelse, der det ikke er barnevernsvakt på ettermiddagstid og i helger. Dette utgjør i så fall en ytterligere risiko for barn, som ikke får nødvendig oppfølging akutt. Datamaterialet viser at politiet ikke prioriterer samtale med barnet når barnevernet er til stede. Der politiet står alene med familien og barnet, utfordres både den akutte hjelpen som barnet og familien trenger, men også kvaliteten på det arbeidet som politiet er satt til å gjøre. Spesielt gjelder dette om barnevernet ikke er en tilgjengelig ressurs i den akutte fasen. Etterforskningen som politipatruljen er pålagt å gjøre, lider spesielt under slike vilkår. Når barnevernet snakker med barnet i akuttsituasjoner ivaretas ikke det straffeprosessuelle ved barnets fortelling. Bevis kan da gå tapt eller ødelegges. På en av de tre politistasjonene hvor data er samlet inn, erfarer politibetjentene at barnevernet informerer foreldre om hva barnet har sagt, før øvrige bevis og avhør er sikret av politiet. Dette kan utsette barnet for ytterligere risiko. Når politiet og barnevernet kjenner hverandre og kan samkjøre sine oppgaver, slik at barnets fortelling i den første fasen kan beskyttes for innsyn fra foreldre, opplever politibetjentene at voldsutsatte barn bedre kan beskyttes.

Politibetjentenes erfaringer viser at kunnskaper om barn og barns rettigheter og behov har betydning for oppdragsløsning og etterforskning som politipatruljen skal gjøre. Dette handler ikke bare om det straffeprosessuelle, men også om hvordan betjentene kan nærme seg for å trygge og hjelpe barnet. Datamaterialet viser hvordan kunnskaper, lover og

retningslinjer for politiets arbeid gjør seg gjeldende og former utviklingen og en praksis hos politibetjentene. Det er i dag en større forventning fra samfunnet og fra sentrale myndigheter sin side, om at politiet skal bidra til at barn som utsettes for vold skal bli møtt, sett og snakket med, og at barnevernet skal kontaktes ved bekymringer for barnet.

De ulike fortellinger om politiets holdninger og kultur, viser at politibetjentenes holdninger og verdier i slike oppdrag, mye kan knyttes til et verdisett som er forankret i humanistiske verdier. Fortellinger om den tradisjonelle, maskuline actionpregede politibetjenten er nærmest fraværende i beskrivelser av oppdrag som viser hvordan politibetjentene møter barna og deres familier. Praksis slik den fortelles frem av både kvinner og menn i studien, setter egenskaper som kvinner tradisjonelt er forbundet med i møte med barn utsatt for vold høyt. Følsomhet, empati, og evne til å være konfliktdempende i møte med barna og deres familier, er egenskaper som både menn og kvinner i studien anser som spesielt meningsfulle og egnet til å ivareta voldsutsatte barn og deres familiers behov. Kanskje nettopp derfor faller valget av kvinner seg naturlig når patruljen ofte velger kvinnelige betjenter til å ta seg av kvinner og barn i slike oppdrag.

Politibetjentene opererer i en kultur der endring skjer, og hvor den maskuline politirollen utfordres. Samtidig fremstår kulturen i politipatruljene for noen kvinnelige politibetjenter som en negativ og kvinneundertrykkende størrelse. Dette siste handler om at noen kvinner kan oppleve seg dårlig behandlet av menn, og at oppdrag hvor kvinner og barn utsettes for vold ikke prioriteres tilstrekkelig. Den tidligere sosiologiske, kriminologiske og feministiske forskningen på kjønn og kultur i politiet, hvor kvinner ikke har anseelse slik som menn har, blir likevel, tatt i betraktning erfaringene til politibetjentene, en for ensidig beskrivelse og analyse. Politibetjentene løfter frem myke og humanistiske verdier som en nødvendig ressurs for politiets arbeid og for at hjelp skal kunne nå frem til barn og deres familier. Disse verdiene styrker ifølge deres erfaringer, politipatruljens forutsetninger for å hjelpe barnet.

Politibetjentenes fortellinger viser at kunnskap og kompetanse oppleves å ha betydning for oppdragsløsning og etterforskning som politipatruljen skal gjøre. Mange av politibetjentene,

både på patrulje og på etterforskning, erfarer at kontekstuelle rammefaktorer stenger for at kunnskap og kompetanse om etterforskning når ut til politipatruljen. Retningslinjer og veiledninger på KO:DE og tiltakskort alene kan bli magert, om disse ikke følges av faglig veiledning og samarbeid på tvers av avdelingene. Å møtes i fellesskap, få tid til opplæring, erfaringsdeling og tilbakemelding på egen praksis, er av politibetjentene sett på som viktig. Samtidig viser datamaterialet at en slik form for kunnskapsdeling, er vanskelig å få til i organiseringen av avdelingene og arbeidet, noe som rammer politipatruljens kunnskapsgrunnlag i etterforskning spesielt.

De krav og forventninger som ligger til politiets rolle i møte med barn, er ikke enkle å oppfylle. Særlig gjelder dette det straffeprosessuelle, som mange politibetjenter erfarer som lite potent og vanskelig å få til. Spørsmål som berører hvordan nærme seg og involvere barnet, og hvordan sikre at støtte ikke påvirker barnets minne og fortellingens bevisverdi, er ikke like enkelt å finne gode og praktiske løsninger på. Det er vanskelige vurderinger som skal gjøres, og politibetjentene viser til mange utfordringer i hvordan de skal møte barna, både medmenneskelig og psykologisk, men også ut fra de strafferettslige rammeforutsetninger som politipatruljens arbeid utgår fra.

Politibetjentenes erfaringer er fylt av fortellinger som handler om en sammensatt politikultur og en kompleks organisasjon, som har sine klare målsettinger og like fullt klare begrensinger i å sørge for at barn som lever med volden får nødvendig beskyttelse. Når politibetjentene i studien gir flere eksempler på at patruljen ikke gjør grunnleggende etterforskning i møte med barn, kan dette ikke tilskrive mangel på kunnskaper i selve politiorganisasjonen. Kunnskapen finnes, men den er ikke nødvendigvis tilgjengelig, fordi kampen mot dårlig tid, tette skott mellom avdelingene, og en stor og variert saksmengde gjør at spesialisert kunnskap lukkes inne i låste funksjoner på etterforskningsavdelingene. Med en slik mangel i kunnskapsdeling står kompetansen politiet faktisk har i etterforskning, i fare for å bli isolert på etterforskningsavdelingene, uten at kunnskapen kommer til nytte i patruljens første møte med barnet.

Politibetjentenes fortellinger viser eksempler på hvordan kunnskapsbygging og endringer kan skje. For å skape forutsetninger for å endre politiets praksis, viser fortellingene eksempler på hvordan tverrfaglig opplæring på tvers av avdelingene kan bidra til at betjentene på patrulje får del i denne kompetansen, og hvor praksis ut fra dette endres. Studien viser også hvor autonom og selvstendig politibetjentens arbeid er. Politibetjenten på patrulje er «sin egen herre», noe som stiller krav både til den enkelte politibetjent, men også til hvordan lede og kultivere politiets praksis til beste for voldsutsatte barn.

8. DRØFTING

8.1 Hva har analysen av politipatruljens praktiske kunnskap fått frem?

I denne delen vil jeg drøfte hva studien av politibetjentenes praktiske kunnskap har fått frem, i lys av problemstillingen og de forskningsspørsmål som innledningsvis er stilt (se kap. 1.2). Jeg vil oppsummere hva politibetjentenes møte med barn handler om, gjennom valget av et praktisk kunnskapsrettet perspektiv (se kap. 4.2). Hva er utfordringer og hva er til hjelp for barnet er en sentral del av drøftingen. Politipatruljens kultur som bidragsyter er en viktig del av denne diskusjonen, men også politiets autonomi, skjønnsbruk og kravet til etterforskning og de strafferettslige forventninger som ligger til patruljens oppgaver. Dette berører spørsmålet om hvor vidt etterforskning av vold mot barn egner seg på et generalistnivå, så vel som spørsmål om hvor vidt det strafferettslige perspektivet beskytter voldsutsatte barn. Avhandlingen avsluttes med «avsluttende betraktninger».

8.1.1 Politiets praktiske kunnskap

Poenget med å løfte frem politibetjentenes praktiske kunnskap er at den praksisnære forskningen tilbyr et innsyn i den relasjonelle og humanistiske siden ved politipatruljens praksis (Halvorsen, 2013; Halås, Kymre & Steinsvik, 2017; Hoel, 2011; McGuirk & Methi, 2015; Moi, 2011; Nussbaum, 2010). Analysen av politibetjentenes fortellinger viser hvordan betjentenes praktiske kunnskap befinner seg i skjæringspunktet mellom mellommenneskelige behov og utfordringer, lovverk, instruksjoner og institusjonelle føringer. Gjennom politibetjentenes fortellinger fremkommer det at politibetjenter ser barn, er opptatte av den helhetlige situasjon for barnet, og at de reflekterer over at det patruljen gjør når de er tilstede, påvirker barna. Betjentenes erfaringer viser en åpenhet og erkjennelse av følsomhet og evne til å la seg berøre i møte med barn, og at dette blir et viktig grunnlag for betjentenes vurdering av situasjoner og måte å løse oppdragene på. Dette er uttrykk for humanistiske verdier som handler om å nærme seg barn og deres omsorgspersoner gjennom dialog og det relasjonelle, og gjennom aktivt bruk av skjønn.

Avhandlingen er ett eksempel på hvordan politipraksis kan synliggjøre hva som står på spill i politiets møte med mennesker i sårbare situasjoner. Ett vesentlig aspekt ved politiets praksis er «møte med den andre», noe som erfares av politibetjentene som en forutsetning for godt politiarbeid.

«Møte med den andre» er også et viktig poeng hos Hoel (2011), hvor hun gjør en analyse av politioppdraget, og går inn i hva meldingen til patruljen setter i gang av arbeidsoppgaver og tanker, hva de gjør på stedet, og hva som skjer før de drar av sted til neste oppdrag (Hoel 2011, s. 147-148). Hoel synliggjør i sin studie av politipatruljen, en humanistisk side ved praksis i oppdragene, som er mer fremtredende enn hva mange andre studier av politiet får frem. Langt på vei viser politibetjenten i denne studien til humanistiske og relasjonelle holdninger og verdier i betjentenes møte med barnet. For barnet som trenger at politiet kommer når det smeller, er det langt på vei politibetjenten slik Hoel (2011) beskriver han eller henne, og politiarbeidet slik det kommer til uttrykk i denne studien, som kommer barnet og familien til unnsetning.

Avhandlingen spør om hva politibetjenten erfarer som betydningsfullt i møte med barnet. Dette er også et vesentlig spørsmål å stille fordi målet myndighetene og Riksadvokaten har satt for politipatruljens arbeid med volden, i stor grad er forankret i å undersøke og iverksette det straffeprosessuelle. Det strafferettslige har betydelig påvirkning på det arbeidet som myndigheter og samarbeidende fagmiljøer gir oppmerksomhet i arbeidet med å avdekke og forebygge vold mot barn. Samtidig viser forskning som er gjort av det strafferettslige perspektivet, at dette gir et magert resultat og utkomme for barnas del (Aas, 2009).

Denne studien viser at politibetjentene erfarer det trygghetsskapende og relasjonelle ved sitt arbeid, som viktig å få til når de møter barn. Å sørge for trygghet og støtte til barnet er en betydningsfull verdi i seg selv, og også avgjørende for at barn skal kunne åpne opp for å fortelle om hva som har skjedd i familien. Dette er et grunnlag for å kunne bidra til helhetlig hjelp, også strafferettslig. Også Aas (2009, 2014a) finner at å vise omsorg er en

betydningsfull del av politipatruljens måte å være på, nettopp for å kunne hegne om lov og orden. Uten en slik tilnærming ville politiet hverken kunne skaffe seg nødvendig informasjon, eller vite hvordan gripe an situasjoner som de kommer til.

Samtidig som denne avhandlingen løfter frem politiarbeidets sosialfaglige og humanistiske sider, viser den også at det kan være en skepsis i politiet til å ta på seg slike roller og oppgaver. I metodekapitlet skriver jeg at det var vanskelig å finne politibetjenter som kunne stille til intervju. Mange politifolk hadde ikke erfaringer på dette feltet. At mange politibetjenter på patrulje ikke har erfaringer med oppdrag som involverer kontakt med barn, fortjener i seg selv oppmerksomhet. Politibetjenter ønsker seg nødvendigvis ikke slike oppdrag, og studien viser at kvinner fortsatt gjerne velges fremfor menn til å ivareta oppgaver med kvinner og barn. Dette betyr samtidig at menn kan velge dette bort, og at mange politibetjenter på patrulje ikke skaffer seg grunnleggende og nødvendig erfaring i hvordan møte barn og familier som strever. Det er synd, i og med at slike erfaringer kan synes å gi en merverdi i form av kompetanse og trygghet i hvordan løse et oppdrag på en minst mulig inngripende, og mest mulig hensynsfull måte. Finstad (2018) setter betjentes manglende erfaringer med oppdrag som involverer kvinner, barn og overgrep, som et resultat av politiets kultur, hvor slike saker tradisjonelt ikke har fått oppmerksomhet. Grøvdal (2012 s. 195) viser at såkalt «soft policing» er noe som er langt fra det mange politifolk, og særlig de yngste ønsker å bruke tiden på. Hun skriver: «Jo yngre politibetjentene er, desto mer opptatte synes de å være av at det skal «skje noe» i en slik forstand». Grøvdals inntrykk av at *soft policing* ikke er noe alle betjenter på patrulje ønsker seg, er et inntrykk jeg som sivil og kvinnelig yrkesutøver i politietaten deler. Jeg har derimot ikke møtt slike holdninger først og fremst i kraft av alder på politibetjenten, men mer som et uttrykk for kultur og kjønn.

Gundhus, Talberg og Wathne (2018, s. 211) viser i sin forskning på nærpolitireformen som ble effektivert i 2017, betydningen av at forskningen i dag stiller kritiske, relevante og gode spørsmål til utviklingen av politiets kultur, fordi viktige demokratiske og humanistiske verdier er under press:

Satt på spissen er det ikke sosialt sårbare grupper som blir mottakere av polititjenester som et velferdsgode, men grupper som kan tenkes å utgjøre en risiko for samfunnet. På denne måten tydeliggjøres glidningen fra en humanistisk logikk mot en risikologikk.

Erfaringene og betraktningene til disse forskerne viser hvor betydningsfullt det er å løfte frem den praktiske kunnskap og det humanistiske arbeidet nettopp fordi det instrumentelle ved politiets praksis ikke skal få monopol på definering av politiarbeidet. Politireformen (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015b) lover bedre kvalitet på politiets arbeid gjennom skjerpede krav til politiarbeid på stedet, og med krav om likhet i hvordan politiet skal utføre sine arbeidsoppgaver uavhengig hvor du bor. Større fagmiljø skal gi etterforskningen et faglig løft og sikre kompetansen. Nye teknologiske verktøy og nye måter å arbeide på er tatt i bruk, og målstyring av tjenestene er satt i system. Gundhus, Talberg og Wathne (2018) sin studie viser til effekter av nærpolitireformen. I refleksjoner rundt det som skjer skriver de at dette kan være starten på et tidsskille i norsk politi. Et tungt etterretningsstyrt og prosedyrelagt politi, slik jeg leser Gundhus, Talberg og Wathne (2018), vil kunne føre til at politiets oppgaver ytterligere instrumentaliseres, fremmedgjøres og dehumaniseres. Samtidig er det positive trekk å spore. I etterforskning av familievold for eksempel, finner Gundhus, Talberg og Wathne (2018) et skjerpet blikk på hva politipatruljen gjør «på stedet» i etterforskning. Politibetjentene som er spurt i deres studie, opplever kommunikasjonen med publikum som styrket som følge av det arbeidet de gjør. Samtidig fremhever noen av deres informanter en undring over at dette relasjonelle arbeidet knyttes til reformen, siden de erfarer å ha gjort dette lenge før reformen var en realitet. Deres undring finner støtte i denne studien, hvor politibetjentene på patrulje i møte med barn, både har utført og også vurdert det relasjonelle og humanistiske arbeidet som særlig betydningsfullt, også før reformen.

Å forske på praksis gjennom «praktisk kunnskap» som en grunnleggende teori på forskning og praksis, handler også om et forskningsetisk valg. Sentrale myndigheter både i Norge og i Norden for øvrig, legger til grunn i utviklingen av politiet, at politiarbeidet skal forankres i

forskningsbasert kunnskap, såkalt evidensbasert praksis. Andre begreper som brukes er «beste praksis», «accountability», og «kunnskapsbaserte handlinger» (Gundhus, Helleø-Knutsen & Wathne, 2010; Granér, 2014). Finstad (2014, s. 249-50) skriver om troen på et for ensidig vitenskapelig utgangspunkt i en kritikk av evidenstenkningen:

Evidens-skolen forholder seg nemlig teknisk til verden og ser bort fra at verdispørsmål aldri kan håndteres nøytralt, og det kan heller ikke kunnskap om verdimesse avveininger. Det som er effektivt er nødvendigvis ikke godt. Det er mye politiet kan gjøre for å være effektive, men som gir oss et politi og et samfunn de færreste av oss vil ha. Standardiserte retningslinjer bestemt ovenfra risikerer dessuten å redusere den som skal gjøre jobben til en ureflektert iverksetter som fratas muligheten til å bruke godt skjønn.

Finstad (2014) fremhever betydningen av å utvikle praksisfronter med fornyelse for øyet, og at dette er særlig viktig i politiet, fordi politiet ikke har tradisjon for å etterspørre kritisk forskning på egen praksis.⁵⁵ Politiets tjenester og ressurser er underlagt måltall, og av metoder og innsatser som skal måle effektivitet (Gundhus et al., 2018). Evidensbasert forskning som nå etterspørres har kanskje aldri hatt større rom for å få fotfeste. Verdidebatten om forskning og om utvikling av samfunnets institusjoner, skjer også utenfor Norge og Norden. Både i England, Nederland og i USA er dette gjenkjennelige problemstillinger. Van Dijk, Hoogewoning og Punch (2016) aktualiserer og drøfter faren ved en for ensidig instrumentell evidenstenkning i nederlandsk og engelsk politiforskning. Dette er den samme debatten vi har i Norge. En kan spørre om sentrale myndigheter i Norge kanskje ikke er seg bevisste eller oppmerksomme på konsekvensene av sitt valg av metodikk og strategier, gjennom deres forsøk på å få kontroll på hvordan politiresursen brukes.

Brunger et al. (2016) løfter frem betydningen av den angloamerikanske kvalitative åpne og fortolkende forskningstradisjonen, og dertil at metoder som får frem politiets praksis best kommer til syne gjennom forskning som ivaretar det subjektive, det transkriberte, og som

⁵⁵ Liv Finstad, foredrag. Forskningsdag ved Polithøgskolen, 1. september 2017.

kan få frem det som skjer ute i praksis. Brunger et al. (2016) beskriver den kvalitative vitenskapsteoretiske tradisjonen som både sosiologer og også kriminologer tradisjonelt har vært innenfor, med et vitenskapsteoretisk syn på at politiets virksomhet er en sosialt konstruert størrelse, avhengig av samfunnets normer og ideer. Denne forskningen handler foruten om et politisk syn, om en virkelighetsforståelse, og et kunnskapssyn som utgjør en motsats til evidenstenkningen, og som tar et aktivt steg inn i en rolle hvor forskning kan være med og påvirke og endre samfunnet. Hoel (2011) skriver om den humanistiske og praktiske kunnskapen som evidensforskningens motsats: «Det 'klassiske' kunnskapssynet står i motsetning til det moderne kunnskapsbegrepet i empirisk, evidensbasert vitenskap, som er et begrep om kunnskap som metodisk begrunnet eller 'sikret'» (Hoel 2011, s. 18). I så måte er denne avhandlingen en motsats til evidenstenkningen, og samtidig et studie som drøfter «praktisk kunnskap» gjennom humanistiske og samfunnsvitenskapelige tilnærminger.

8.1.2 Politiets praksis som taus viten

Et vesentlig kjennetegn ved «praktisk kunnskap» er at den kan være taus, uartikulert og lukket. Dette kan gjøre det vanskelig å studere den, for så skulle gi noe videre (Collins, 2010; Fossestøl, 2013; Polanyi, 1966). Det tause og lukkede gjør den vanskelig å sette ord på og dele. Finstad (2000) hevder at mye av praksis kan være skjult og gjenstand for taushet, fordi det i politiet ikke er kultur for å snakke om eller dele utad det som skjer i oppdrag. Ved å undersøke politibetjentenes erfaringer fra deres møte med voldsutsatte barn, er noe av den tause dimensjonen ved politipatruljens arbeid kommet til syne. Ved at den kroppsliggjorte og tause kunnskapen settes ord på, kommer det relasjonelle ved politiets praksis frem, og hva som står på spill i politibetjentenes møter med familievold og barn.

Politibetjentenes erfaringer rommer følelser og beskrivelser av stemninger og det relasjonelle, og tid som går til å roe, trøste og skape et rom for å gi støtte og å finne ut hva som har skjedd barnet. Å gjøre denne formen for taus kunnskap eksplisitt, ved å sette ord på den og la den komme til uttrykk, kan både synliggjøre og forsterke en praksis som er av betydning å anerkjenne som en viktig del av politipatruljens arbeid. Ikke minst viser denne studien at en slik praksis kan være avgjørende og vesentlig for barnet, som er prisgitt at en

voksen person tar seg tid til å snakke og vise omsorg, for at barnets historie og erfaringer skal få muligheter til å komme frem. Uten at barnets erfaringer kommer frem, vil det være vanskelig å kunne vite hva barnet trenger av hjelp.

Det humanistiske og myke politiarbeidet har lett for å bli borte, eller ikke snakket om i beskrivelser av politiets praksis. Ett eksempel på hvordan en viktig del av politiets kultur kan bli omtalt som av mindre betydning, finner vi i Aas (2014a) sine betraktninger om politiets møte med barna, når han anerkjenner politipatruljens relasjonelle og omsorgsfulle møter med barn gjennom mangesidige og nære beskrivelser, og samtidig skriver at «politiet arbeider først og fremst med objektivitetskrav, beviser, straffesak og rettsikkerhet» (Aas, 2014a, s. 58). Det er som om praksisen Aas (2014a) har funnet, til tross for at den er synlig for leseren og for Aas (2014a), likevel retorisk og summativt forblir skjult. Det er på denne måten ikke samsvar mellom de beskrivelser Aas (2014a) gjør av de relasjonelle oppgavene, og de konklusjoner han trekker på det straffeprosessuelles vegne.

Et annet forhold som kan bidra til at den relasjonelle siden ved politiarbeidet er lite fremtredende, er spørsmålet om hva som gir makt og status. Collins (2010) begrep om «taus kunnskap», som en taushet som handler om hva som er akseptabelt og anerkjent å snakke om, får her en særlig relevans. Myke verdier og beskrivelser av følsomhet og relasjoner utfordrer de tradisjonelle fortellingene om polityrket, hvor følelser er sett på som forstyrrende og ødeleggende for vurderingsevnen, noe som tilhører en feminin, ustabil verden, og som gjør politibetjenten ute av stand til å se og vurdere en situasjon (Miller, 1998). Denne holdningen er en del av den tause, tradisjonelle politikulturen (Finstad, 2000). Forestillingen om besluttosomhet, vurderingsevne, objektivitet, og fravær av følelser og det relasjonelle som grunnlag for å «gjøre det rette» lever godt i politikulturen. En aksept for følelser og deres involvering i politibetjentens beslutninger kommer frem i flere av politibetjentenes fortellinger i denne studien. Fortellinger som viser at politibetjentene bruker hele sitt sanseapparat og sine følelser for å kunne oppdage, se, vurdere og kunne agere i situasjoner der barn er utsatt for vold fra sine omsorgspersoner. Deres følelser og fornemmelser for hvordan volden materialiserer seg i hjemmene, både materielt, fysisk og

psykisk, er et utgangspunkt for vurderinger, beslutninger og handling. Studien gir eksempler på hvordan politibetjentenes rettethet mot barn og de omgivelsene barnet lever i, mer enn noe annet er styrende for oppdragsløsningen. Med henvisning til den tause kunnskapens teori, er det betimelig og aktuelt å stille spørsmål til om denne måten å skildre polititjeneste på, som baserer seg på humanisme og skjønn, kanskje ikke er ny, men heller har vært taus, implisitt og skjult som en del av en undertrykkende eller ubevisst størrelse ved måten polititjenesten faglig sett er omtalt og beskrevet på.

8.1.3 Om politikulturer i endring.

I denne avhandlingen fremkommer det flere forskjellige måter å forstå og utføre politiets oppgaver på. Forskjelligheten kommer frem i hvordan kunnskaper og holdninger til etterforskning prioriteres og kommer til uttrykk, i henholdsvis politipatruljene og inne på etterforskningsavdelingene, i hvordan kvinner og menn, yngre og eldre politibetjentes kunnskaper og holdninger vektlegges og kommenteres, i hvordan tiden, samfunnet og myndighetenes føringer og fokus har forandret seg, og i hvordan ledelse og prioriteringer oppfattes og skjer på de ulike stedene intervjuene er gjort. Det er ulike kulturer og praksiser som kommer til syne. Samtidig er det en utvikling av politirollen og politiets kultur som viser seg. Det handler om et samfunn i endring, hvor kultivering av demokratiske ideer, menneskerettigheter og kunnskaper påvirker hvordan politiet representerer og utformer sin rolle i vårt samfunn og i møte med barn (Gundhus & Larsson, 2007; Aakvag, 2018).

Det er flere måter å beskrive hva arbeidskultur handler om. Men felles for alle definisjoner er at de tar utgangspunkt i holdninger og i gjøremål som overføres til medlemmene i gruppen, eller i yrket. Ut fra oppfatninger og verdier utvikler det seg allment aksepterte måter å utføre oppgavene på, samt felles normer for rett og galt (Chan, Devery & Doran, 2003; Granér, 2014). Av forskere som har sett på hvordan den moderne og sammensatte yrkeskultur i politiet fremtrer, gir Chan, Devery og Doran (2003) et betydningsfullt bidrag. De hevder at politiets yrkeskultur er kompleks, og at det finnes ulike kulturer i organisasjonen. Det finnes ikke *en* politikultur, det finnes *flere* politikulturer. Chan, Devery & Doran (2003) understreker betydningen av å undersøke kompleksiteten i yrkeskulturen, og

viser til Bordieus begrep «habitus», en politihabitus som omfatter alt fra politibetjentenes erfaringskunnskap, holdninger og til den kroppslige fremtreden. Jeg finner Chan, Devery & Doran (2003) sine betraktninger om politiets mangfoldige kultur, og politibetjentenes habitus som interessant og relevant, fordi den mangfoldigheten som beskrives, også kommer til syne i denne studien, i politibetjentens møte med det aller mest sårbare: barnet. Praksisen og kulturen som kommer til uttrykk i politibetjentenes møte med barnet, er en kultur som representerer en del av et mangfold, skapt av erfaringer og erkjennelser, av kroppslige erfaringer, og av et blikk for en praksis som krever tid og erfaring for å kunne utvikles.

Reiner (2010) finner variasjoner i politikulturen fra sted til sted, og mellom avdelinger. Samtidig beskriver Reiner (2010) politiets kultur som basert på mistenksomhet, som pragmatisk og ispedd forhåndsdomming, spesielt i møte med annen etnisitet. Arbeidet gjøres i lys av at oppdraget kan være farefylt, og bærer med seg et potensiale for bruk av makt. Reiner (2010) skriver at selv om det er rom for individuelle løsninger og måter å være politi på, vil disse verdiene være styrende for kollektivet og påvirke den enkelte. Reiner (2010) sin beskrivelse av politikulturen vil også kunne gjelde i dag, og for Norske forhold, bidrar en større andel kvinner på patrulje, sammen med endringer i arbeidsoppgaver og vilkår, til nye erfaringer og til nye kulturelle forutsetninger innad i politiet. At kvinnelige politibetjenter nå er et vanlig syn på patrulje, vil kunne bidra til erfaringer som skaper nye kulturelle forutsetninger for politiarbeidet. Det som blir tydelig i denne avhandlingen, er at når politiet tilkalles til oppdrag der barn er involvert, er det instrumentelle politiarbeidet, og den fysiske maktanvendelsen lite synlig i politibetjentenes fortellinger. Dette gjelder uavhengig kjønn. Politibetjentenes erfaringer med barn er dypt og medfølende beskrevet. Det er på mange måter deres potensiale for fysisk maktanvendelse, den latente makten som gjør at de tilkalles, men makten de beskriver og som de gjør bruk av, ligger til betjentenes relasjonelle og konfliktdempende kompetanse, ikke til den fysiske makten. Møtet med barnet blir fremtredende og får betydning, hvor bruk av fysisk makt overfor familiemedlemmer ikke ansees som godt politiarbeid av betjentene.

Det som har vært assosiert med makt og status har tradisjonelt vært forbundet med det maskuline (Reiner, 2010; Lagestad, 2011). Samtidig er politiets makt bevegelig og ikke gitt. Den *fysiske maskuline makten*, slik mange tenker seg politiets funksjon i vårt samfunn, blir kanskje en for enkel fremstilling av hva makt handler om, og hvor den befinner seg. Det er mange former for makt. *Kunnskap er makt*, er en tese filosofen Bacon (overs. 2008) i sin tid formulerte. Det ligger mye makt i sosial kapital og i en evne til å møte et annet menneske og å kunne bidra til andres liv. Makt gjennom det relasjonelle synliggjøres gjennom politibetjentenes fortellinger i denne studien, hvor politibetjentene evner å gå inn i relasjoner overfor både voldsutsatte og de som mistenkes for å utøve volden. Dette handler om å skaffe seg handlingsrom og muligheter for å påvirke.

Bjerketvedt (2016) finner at politibetjentene og deres handlinger i møte med voldsutsatte påvirkes av ulike nivå, fra strukturelle overordnede styringsnivå på den ene siden, til individuelle og relasjonelle nivå på den andre siden. Det som fremkommer som et klart funn hos Bjerketvedt (2016), er utviklingen av en «ny» type politi, som er annerledes enn hvordan det tradisjonelle ordenspolitiet tidligere er fremstilt, hvor spenning, det å fakke tyver og biljakt er i fokus (Finstad, 2000). Den nye politibetjenten har en oppmerksomhet mot relasjoner og finner mening i arbeidet, nettopp i det relasjonelle samspillet med kollegaer og folk. Både den «nye» politibetjenten og den tradisjonelle politibetjenten finner sin plass i Bjerketvedts studie, og befinner seg sammen i institusjonelle og strukturelle rammebetingelser, som gir arbeidet mening, samtidig som disse utfordrer arbeidet på ulike måter. Bjerketvedt (2016) skriver om politiets endrede rolle i vårt samfunn, og hvordan det tvinger seg frem en ny rolle hvor politiet i større grad må håndtere relasjoner og følelser. Bjerketvedt skriver at det er rett og slett klokt og tjenlig å sørge for at oppdragene ivaretar medmenneskelighet, relasjoner og følelser. Politibetjenten som anerkjenner at relasjoner, empati og humanitet er viktig for oppdragsløsning. Også Hoel (2015) og Finstad (2018) fremhever empati og «følelshåndtering» som betydningsfullt for at politibetjenten skal kunne håndtere sine egne og borgernes følelser, og som en forutsetning for å kunne handle på en hensiktsmessig måte. Det handler også om hvilke fortellinger som skal gis plass, og hvilke fortellinger som skal få lov til å påvirke. Lagestad (2011, s. 243) skriver: «Andre

politibetjentes handlemåte og det rådende synet på hvordan en arbeider som politi, har stor betydning på den enkelte arbeidsmåte». Med utgangspunkt i Lagestads tanker (2011), vil politibetjentenes fortellinger fra praksis, slik denne studien synliggjør, kunne få betydning for utviklingen og en ytterligere styrking av humanitet i politirollen. Kvinnelige verdier og humanistiske tilnærminger blir i denne studien sett på som en ressurs i møte med barn og deres familier. At kvinner har spesielle egenskaper som settes pris på, er også et funn hos Lagestad (2011), som fremhever betydningen av verbale ferdigheter hos kvinner. Denne studien, slik både Lagestad (2011) og Bjerketvedt (2016) gjør, viser betydningen av å løfte frem sosialt kjønn som en viktig faktor i hvordan påvirkning av politikulturen skjer, og som en bidragsyter til å anerkjenne det humane og relasjonelle politiarbeidet. At kvinnelige egenskaper nå skrives frem i praksisstudier er av betydning, fordi dette handler om å anerkjenne slike egenskaper som verdifulle. Lagestad (2011, s. 265) skriver ut fra sine funn: «Resultatene kan tyde på at politiarbeidets docxa er i endring i retning en forståelse hvor fysisk styrke og tradisjonell maskulinitetsutøvelse blir gitt mindre plass, og verbale ferdigheter og en folkelig politistil blir gitt større anerkjennelse.» Randas tittel på sin masteroppgave *Knyttneve i silkehansker* (2016) er betegnende for kompleksiteten og spennet i politipatruljens rolle, slik hennes politistemme uttrykker praksis. Samtidig er det nå av interesse å se hvordan politiets kultur vil utvikle seg etter at nærpolitireformen og politiets etterretningsdoktrine⁵⁶ har sunket inn i politiorganisasjonen. Gundhus, Talberg og Wathne (2018) har ut fra sin undersøkelse av politiet i Oslo funnet at nye teknologiske grep sammen med sentralisering har bidratt til et nytt kunnskapsgrunnlag og standardiseringer. De finner at den humanistiske nærpolitilogikken utfordres av reformen og av risikoorientert etterretningslogikk, hvor det skjønnsmessige autonome politiarbeidet i møte med publikum påvirkes. Ifølge Gundhus, Talberg og Wathne (2018) er det mye som tyder på at disse verdiene nå ytterligere er satt under press.

⁵⁶ Nasjonal strategi for etterretning og analyse ble introdusert i 2017 som arbeidsform i politiet, og tar utgangspunkt i et endret kriminalitetsbilde i Norge og at politiet står overfor en annen kriminalitetsart enn tidligere (Gundhus et al., 2018) .

8.1.4 Det autonome skjønnsmessige politiarbeidet

Politibetjentenes fortellinger viser at i møte med barnet og voldsutsattes familiers livssituasjon, er det noen grunnleggende medmenneskelige mekanismer som trer inn og som blir styrende for hvordan politibetjentene ser og vurderer situasjonen og løser sine oppgaver. Det autonome, selvstendige politiarbeidet er viktig for betjentene. Analysen viser at dette arbeidet erfarer som selve forutsetningen for å kunne hjelpe barnet på stedet, også for å kunne belyse straffemessige forhold. Det autonome og skjønnsmessige er erfart som selve grunnmuren i godt politiarbeid. Politibetjentenes arbeid kan på mange måter ikke løses fra skjønnsmessige og personlige valg. Studien viser at skjønnet er med inn i det uavklarte, kaotiske og hendelsesstyrte rommet hvor barnet og familien befinner seg, hvor barnets situasjon og alvorligheten i det politibetjenten kan se og oppfatte, bidrar til politibetjentenes valg av handlinger.

Svensson og Karlsson (2008) og Granér og Kronkvist (2014) skriver om organisasjoner og oppgaver som er så komplekse og så krevende at det er vanskelig å styre og ha kontroll på den enkelte yrkesutøver. Det handler om menneskebehandlende organisasjoner og om profesjoner som har direkte kontakt med borgeren, hvor det er et handlingsrom i utførelsen av arbeidsoppgavene. Svensson og Karlsson (2008, s. 262) skriver: «å handle ut fra eget skjønn er en ledestjerne i profesjonelt arbeide.» Politibetjentene i denne studien beskriver en praksis ute av synet fra juristen inne på kontoret og fra ledere og sentrale myndigheters blick, som setter standarder og retningslinjene for hvordan politiet skal utføre sine oppgaver.

Riksadvokaten (2008, 2015a) har gjennom sine retningslinjer pålagt politipatruljen å igangsette etterforskning for å vurdere om hendelsen de står overfor, omfattes av det strafferettslige ved mistanke om vold i familien. Riksadvokaten ønsker å begrense muligheten for å utvise skjønn, ved å kreve at slike saker påtales offentlig. Intensjonene er gode, og gjenspeiler at vårt samfunn ser på dette som alvorlig kriminalitet, hvor det aller mest dyrebare og sårbare, *barnet*, trenger samfunnets beskyttelse. Selv om Riksadvokaten forsøker å begrense skjønnet, vil mye av arbeidet som gjøres av politipatruljen i stor grad

være basert på skjønn. Dette handler for politibetjentene, slik denne studien får frem, om å være engasjert og rettet mot barnet og familiens situasjon, samtidig som betjentene er bevisst sin rolle og sine oppgaver.

Jensen og Johnsen (2000, s. 171) beskriver et skjæringspunkt mellom det mellommenneskelige og det regelstyrte. De skriver: «Hvis møtet mellom borger og den profesjonelle skal lykkes, så skal den profesjonelle utføre menneskarbeide før ekspertarbeide, definere situasjonen før den søkes håndtert, og handle i komplekse situasjoner under utøvelse av et faglig skjønn». Kvalitet på utførelsen av oppgavene er ut fra dette avhengig av skjønn i konkrete situasjoner, og skjønnet handler om å ivareta og møte mennesker på en god måte. Holmberg (2014) skriver at det kreves at politiet har godt skjønn. Ikke minst har politiet prosessmakt: makt til å definere om det de står overfor skal forfølges rettslig (Holmberg 2014, s. 162). Grøvdal (2012) skriver at om alle lovbrudd, store og små, skulle behandles strafferettslig, er vi nært forbundet med en politistat. Finstad (2014, s. 237) skriver at politiet er «dømt til å bruke skjønn». Reiner (2010, s. 206-207) skriver at skjønn tvinger seg frem fordi politiet ikke har ressurser til å håndheve alle lover, samt at enhver regel må tolkes slik at den kan anvendes i konkrete situasjoner. Skjørten (2002) er en av dem som diskuterer hvordan fravær av skjønn vil kunne påvirke hvordan voldsutsatte blir forstått og møtt. I en slik kontekst vil for eksempel kvinner bli fratatt sin rett til å velge sine liv, og hva som skal skje med dem etter anmeldelse.

Granér (2014) finner at det som er felles ved politiets yrkeskultur, er ønsket om kriminalitetsbekjempelse, men *hvordan* kriminaliteten skal bekjempes fremkommer i to ulike kulturelle uttrykk: det legalistiske og det autonome perspektivet. Det første handler om lojalitet til samfunnsmandatet, til grunnleggende rettsregler og offentlige styringsdokumenter, mens det autonome og ordensmessige retter seg mot det selvstendige arbeidet, hvor etiske spørsmål, kollegaer og de medmenneskelige utfordringer styrer yrkeshandlingen. Dette representerer på mange måter balansegangen i det tosporede systemet som politipatruljen befinner seg i. Dette er to størrelser som opererer side ved side, men som også kan komme i konflikt med hverandre. Vi ser dette gjøre seg gjeldende i

politipatruljens møte med barnet, hvor barnets lojalitet til foreldre og barnets trygghet i seg selv blir viktige tema for politibetjentene. Graver (2011) konkluderer med at retten er avhengig av mennesker med fornuft for å bli tilpasset steder, tider og personer. Det er en vesensforskjell mellom en rett som benyttes byråkratisk kontra juridisk. Skjønnnet er imellom. Juridisk rettsanvendelse gir en mulighet for at regelen omformes med dens anvendelse. Dette innebærer skjønnsbruk.

Skjønn handler om å bygge tillit og om humanistiske og demokratiske verdier. For at politiets virksomhet skal tjene demokratiet, er politiet avhengig av tillit og legitimitet blant publikum (Egge & Ganaphy, 2012; Finstad, 2000, 2018; Lagestad & Rønning, 2012). Samtidig er politiet et maktapparat og kan i et demokratisk perspektiv ikke eksistere uten at det utgår fra et samfunnsoppdrag. Politipatruljen må slik underlegges politisk styring, organisasjonskontroll og regler. Herunder følger også prosedyrer, lover og et regelverk som politipatruljens arbeid kan evalueres og etterprøves ut fra. Selv om byråkratiet og det juridiske kan synes «stivbent», skal disse redskapene sikre demokratiske interesser og trygghet for borgeren (Graver, 2011). Byråkratiske idealer handler om forutsigbarhet, tydelige ansvarsområder og kontrollerbarhet. Dette kan også være med å sikre en beskyttelse og være en sikring, for at politiet ikke skal utøve sin makt på en udemokratisk og krenkende måte. I utgangspunktet er byråkrati og kontroll noe vi som samfunn må ønske oss i møte med politiet som maktutøver. Der kontrollen svikter, og skjønnet og ansvarligheten samtidig svikter, kan makten misbrukes, og overgrep mot borgerne bli et resultat. Politiet har stor makt og autoritet, og deres virksomhet kan være så inngripende for borgeren, at det er nødvendig med et lovverk som regulerer politiets arbeid og bidrar til styring og kontroll. Selv om byråkrati og «stivbent» juss (Graver, 2011) kan by på mange utfordringer i politibetjentenes arbeid med barn og familievold, er det mange politibetjenter i studien som erfarer at det er fullt mulig å anvende byråkratiske regler og jussen i møte med barn «på stedet». Det som likevel fremkommer er en kultur for å handle i oppdrag, mer enn å følge prosedyrer og å etterforske. Dette er det samme som Aas (2009) finner i sin undersøkelse av politipatruljen for snart 10 år siden. Holmberg (2014) skriver at mye tyder på at den offentlige påtalen, og hvordan kvaliteten ved måten saker påtales og etterforskes på av politiet, ennå har en lang

vei å gå. Spesielt gjelder dette i saker som ikke ender med påtale eller dom, fordi etterforskningen som gjøres av politipatruljen er for dårlig. Holmberg (2014) skriver at det kan være flere grunner til det, som ressursmangel, og mangel på kompetanse i politipatruljens etterforskning, eller at politipatruljens skjønn drar i en helt annen retning enn det strafferettslige sporet legger opp til. Denne studien viser at tidsnød og vansker med å skulle se og vurdere hva som har skjedd, og de medmenneskelige utfordringer som en slik situasjon krever, kan skyve det strafferettslige i bakgrunnen, fordi det presserende og kritiske ved situasjon først og fremst må løses. Tillit må skapes og støtte gis.

Det er samtidig en fare for at betydningen av etterforskning retorisk maskeres vekk om politibetjentens oppgaver når etterforskningen kommer i andre rekke, får handle om et skjønn som bidrar til omsorg og trygghet i stedet for etterforskning. Mangel på tid og kompetanse, eller for den saks skyld, en praksis som ikke tar hensyn til det strafferettslige, er ikke det samme som at skjønnet er godt, eller at det humanistiske og relasjonelle prioriteres og trer frem i oppdraget. Etterforskning av vold mot barn kan ikke være så tilfeldig forankret, at det skal være opp til en tjenstepersons gode vilje, om en hendelse skal etterforskes. Uten etterforskning; hvordan kan en politipatrulje skaffe seg viten om hva som har skjedd? Dette spørsmålet handler om at skjønn og regelverk faktisk må gå hånd i hånd om politipatruljens samfunnsoppdrag skal kunne løses. For at skjønnet skal være et godt skjønn for politiet, og ikke et hvilket som helst skjønn, er det viktig å ha klart for seg hva rammene for politiets arbeid er, slik at skjønnet ikke blir relativt og subjektivt begrunnet. Molander (2013, s. 47) skriver at «De profesjonelle blir gitt skjønnsmyndighet på grunnlag av autorisert kunnskap, og det forventes at de kan begrunne sine avgjørelser med henvisning til denne kunnskapen i tillegg til lover og allment aksepterte prinsipper.» Slik jeg forstår Molander (2013), vil dette for politibetjentens del handle om dannelse, kunnskaper, holdninger og verdier som ligger til politirollen, og som skal bidra til at patruljen skal kunne se og forstå hva som står på spill i møte med familievold og barnet. Aristoteles (overs. 2008) diskuterer hva som bør styre samfunnet: loven som er stivbent og ikke tar hensyn til at mennesker er ulike, eller mennesket som ser det enkelte tilfelles og de behov som mennesket har (Graver, 2011, s. 28). Samtidig, mennesket er henfalte til både kameraderi

og til herskesyke. Aristoteles (overs. 2008) kommer frem til at det beste styret er gode lover som ikke er avhengig av den enkeltes laster og lyster i øyeblikket, men som er faste og forutsigbare, og gode menn og kvinner som viser dømmekraft. Om vi legger Aristoteles tanker om dømmekraft til grunn, må samfunnet kunne forvente at politipatruljen har kunnskaper om hva vold er, at de kjenner til strafferettslige kriterier, samtidig som de møter krisen på en ivaretakende måte når de kommer til en hendelse. Dette er selve grunnlaget for politipatruljens skjønnsutøvelse i møte med barnet, og en kompetanse som flere av politibetjentene i denne studien viser at de besitter. Politipatruljens praksis om den skal være god, må rett og slett få til både det ordensmessige og det straffeprosessuelle i møte med barna. Om dette siste mangler som en forutsetning eller vilje hos politibetjenten, vil det også bli vanskelig å vurdere om straffbare handlinger har skjedd barnet, og skjønnet hviler i så fall på et tynt grunnlag.

Løgstrup (2000) skriver om etikkens betydning når situasjonen er komplisert og annerledes. Dette handler om skjønn. Etikken er iboende i skjønnet, og i kompliserte situasjoner behøves skjønnet. Situasjoner som beskrives gjennom politipatruljens møter med barn i denne studien er på alle måter kompliserte. Skjønnet de utviser foregår som en bevegelse mellom situasjonen de står overfor, deres egne forutsetninger basert på holdninger, kunnskaper og kompetanse, og de regler, prosedyrer og retningslinjer som styrer politiets oppgaver og måter de kan gripe inn på. Grøvdal (2012, s. 198) skriver om «skjønnet»: «Viktigheten av dette synliggjøres både i politiinstruksen, og i politiloven, som angir hva som er politiets oppgaver og i prinsipper for hvordan politiet skal utøve sin makt og myndighet.» Grøvdal viser at politiets skjønnsbruk er en forutsetning for politiets legitimitet i befolkningen. Skjønnet er samtidig bevegelig, og krever at politibetjenten har evne til å være i denne bevegelsen. Det gode mennesket med de gode intensjoner må være på plass i uniformen. Men, muligheter for bevegelse kan også bli begrensede fordi rammene som skjønnet skal bevege seg innenfor kan synes stramme og for trange.

Studiens funn, viser at de strafferettslige målsettingene som myndigheten har satt, er vanskelige å oppfylle. Analysen viser at det strafferettslige lider mest av alt i politipatruljens

arbeid. Politibetjentene forsøker så godt de kan å gi av sin tid, være i dialog, og møte barn og deres familier sitt mangesidige behov. Arbeidet som berører etterforskning på stedet, blir derimot stemoderlig behandlet, ut fra tidsnød og manglende kvalifikasjoner. Når etterforskning ikke skjer fordi det ikke er tid til det, eller at patruljen mangler kvalifikasjoner, handler ikke dette om skjønnsvurderinger, men heller om fravær av rammer for muligheter til straffeprosessuell skjønnsutøvelse.

Lipsky (2010) skriver om sentrale myndigheters forventninger til bakkebyråkratiet, hvor det kreves at politiet samtidig som de møter publikum på en god og tillitsskapende måte, sørger for at regler og byråkratiet iverksettes. Oppgavene for bakkebyråkratiet skal følges opp i en stram tidsmessig ramme. Når tiden ikke strekker til eller ressurser ikke er tilgjengelige handler dette om hvordan sentrale myndigheter dytter ansvaret ned på de som møter publikum ansikt til ansikt, og at mangelfulle rammebetingelser går utover den hjelp som befolkningen har krav på. Lipskys beskrivelser (2010) av sentrale myndigheters forventninger gjelder også for norske forhold og politipatruljens møte med familie vold og barn, hvor patruljens oppgaver er komplekse, og politiressursen begrenset i form av personell, tid og kvalifikasjoner.

8.2 Oppsummerende drøftinger og Veien videre

8.2.1 Prosedyrer og kartleggingsverktøy trengs for å støtte skjønnen.

Kirkebøen (2013) problematiserer hva skjønn er, og hvordan skjønnsmessige vurderinger kan synes tilfeldige. Han skiller mellom situasjoner profesjonelle kommer opp i hvor regler og formler kan benyttes for å løse oppgaven, der situasjoner fagfolk møter likner på hverandre fra gang til gang og de samme statiske elementer inngår. Kirkebøen viser hvor sårbare menneskelige vurderinger og beslutninger er, og hvordan både fagfolk og vanlige folks vurderinger inneholder feil og mangler. Det som er mest oppsiktsvekkende, er at fagfolks vurderinger, for eksempel om aksjekursen stiger, om det blir økonomisk krakk eller om pasienten lider av en spesiell sykdom, er befattet med mange muligheter for feil. Fagfolk gjør feil slik vanlige folk gjør i sine vurderinger (Kirkebøen, 2013, s. 29-31). Kirkebøen

argumenterer ut fra Khanemans (2012) inndeling i heuristikker når han ser på den profesjonelle og den vanlige lekmanns vurderinger. Virkeligheten er heftet med usikre og bevegelige størrelser og variabler som vi ikke har kontroll på, hvor vi er påvirkelige av følelser og av hva andre måtte mene om oss. Kirkebøen (2013) understreker betydningen av at den profesjonelle tar i betraktning at han kan ta feil i sine vurderinger. Å ta i bruk et reflekterende system som baserer seg på analyse istedenfor det umiddelbare og intuitive, blir for Kirkebøen viktig for å unngå beslutningsfeil.

Kirkebøen (2013) tar, til tross for en nokså klar kritisk holdning til profesjonelles skjønn, til orde for at faglig eksepsjonelt skjønn utvikles gjennom erfaringer, og også kan være taus i sin form. Han viser til brannmenn som redder sine kollegaer, fordi de intuitivt forstår at det brennende bygget er i ferd med å rase sammen. Om sykepleiere som bare vet gjennom erfaring at dette barnet er svært sykt og trenger behandling. Disse vurderingene gjøres uten at hverken slukningslederne eller sykepleierne kan redegjøre for sine vurderinger og beslutninger. Denne form for skjønn kan på mange måter sies å være kroppslig, somatisk, intuitiv og erfaringsbasert – slik vi finner skjønnsmessige vurderinger beskrevet hos Collins (2010), Polanyi (1966) og Hoel (2011), og hvordan politiets skjønn fremkommer i denne studien.

Kirkebøen (2013) ser to forutsetninger for utvikling av ekspertskjønn, hvor situasjoner som inngår gir et grunnlag for mønstergjenkjenning. For å erverve denne ekspertisen må den profesjonelle ha samlet seg utallige erfaringer, hvor situasjonene i seg selv representerer et sikkert tegn. Sjakkspillet brukes her som det klassiske eksempelet. Kirkebøen reflekterer over brannfolk og andre yrkesutøvere, at de ser tegn ut fra utallige erfaringer i situasjoner de har vært i, og utvikler en form for mønstergjenkjenning. Dette er en form for implisitt læring, som vi alle kan tilegne oss, men som vi nødvendigvis ikke artikulere. Den tilegnes gjennom erfaringer, trening og praksis, hvor en får tilbakemelding på selve utøvelsen gjennom hva handlingene resulterer i. Klinisk skjønn derimot, eller møter med mennesker, har ikke i seg den sikkerhet eller den tilbakemelding som kan erfares i sjakkspillet eller i brannmannens slukking av brannen. Som et godt eksempel viser Kirkebøen til psykologens

utvikling av klinisk skjønn, og at den vurdering og beslutning som gjøres skjer ut fra at den personen psykologen møter faktisk reelt sett har et erkjent problem. Men hva med alle som psykologen ikke møter? Utvalget er skjevt, og kvaliteten ved utvalget har i seg store variasjoner som handler om barndom og verbale og kroppslige uttrykk som kan forbli skjult og usynlig for klinikeren. Psykologens evne til å se, forstå og tolke vil være helt avgjørende for å kunne stille rett diagnose og gi god hjelp. Herunder er det åpenbart mange muligheter for feilkilder. Kirkebøen skriver videre at fagområder der fagpersoner utvikler et godt skjønn, gjerne er fagområder der det er stor regularitet over det som skal vurderes og i grunnlaget for vurderingene. På «uvennlige fagområder», som i psykologens møte med en syk person – eller som i denne avhandlingen i *politiets møte med barnet* – utvikler fagfolk ikke et skjønn som er like til å stole på. Kirkebøen skriver: «på uvennlige fagområder er det altså god grunn til å være særdeles skeptisk til selv erfarne fagfolks skjønn» (Kirkebøen, 2013, s. 41). Ett av de uvennlige områder som like gjerne kunne vært gjenstand for Kirkebøens betraktninger om det problematiske ved skjønn, er politipatruljens mangesidige praksisfelt.

Politibetjentene i denne studien erfarer hvor skjørt grunnlaget for deres vurderinger i møte med barn er. De står i uavklarte situasjoner fylt av tvil, som er uoversiktlige, og som det er vanskelig å finne en løsning på. Samtidig er det flere viktige grep som skal virke sammen for at barn og deres familier skal få nødvendig hjelp og støtte. Samtidig som loven og juridiske kunnskaper er et særlig ansvar å forvalte for politiet, er skjønnsmessige vurderinger vanskelige på bakgrunn av det uavklarte ved situasjonen som skjønnet baserer seg på i oppdrag som involverer barn. Mange av politiets oppgaver som skal gjøres ved mistanke om vold og overgrep mot barn, er regelstyrte og prosedyrelagt. Det finnes prosedyrer knyttet til etterforskning på stedet, som *lav terskel* for igangsetting av etterforskning, og prosedyrer for hvordan bevis og vitneinformasjon ved avhør sikres. Politipatruljens oppgaver er på denne måten preget av prosedyrer og retningslinjer som representerer viktige «sjekkpunkter». Betjentenes skjønn skal ikke operere vilkårlig. Å la være å etterforske ved mistanke om at barn utsettes for vold, er tjenesteforsømmelse og også et brudd på loven. Sentrale styringsverktøy for politipatruljen (se kap.1 og kap 3.4) viser til prosedyrer og standarder, som ved unnlattelse av å følge disse opp, vil få en etterforskning til å bryte

sammen. Lagestad og Rønning (2012) skriver om jussen som setter rammer for politiets inngripen overfor borgeren, at dette er i samfunnets og i borgerens demokratiske interesser. Om loven ikke styrer politiets praksis, kan tjenestehandlingen falle utenfor lovens rammer. I verste fall er overgrep mot borgeren resultatet. Politimetoder som krenker personvernet til borgeren unødig er et eksempel. Å ikke etterforske en mistanke om vold mot et barn, er et annet eksempel.

Kirkebøens svar på skjønnets vilkårlighet, er å utvikle sjekklister, og viser til at slike sjekklister kan forbedre praksis i stor grad. Han diskuterer hvorfor det er så stor skepsis til bruk av sjekklister i profesjonsutøverens virke, og spør om bruk av sjekklister kan få den profesjonelle til å virke «mindre profesjonell». Han skriver: «Det er rett og slett lite tiltalende» (Kirkebøen, 2013, s.43).

Flere politibetjenter i denne studien, har erfaringer med systematiske sjekklister og kartleggingsverktøy, som risikovurderinger tilknyttet SARA, eller maler som finnes på KO:DE i hvordan snakke med barn. Malene i KO:DE er utviklet i samsvar med retningslinjer for hvordan samtale med barnet uten å påvirke barnet fortelling, samtidig som enkle formaliteter følges. Slik sett er den første samtalen politipatruljen har med barnet å regne som et potensielt strafferettslig verktøy. Flere politibetjenter finner malene som nyttige verktøy. Problemet med kartleggingsverktøy og sjekklister er slik politibetjentene erfarer bruken, tiden det tar å sette seg inn i verktøyene, og at de kan være vanskelig tilgjengelige. Betjentene erfarer at praksis knyttet til disse, sjelden følges opp med evalueringer i ettertid.

Stanley et al. (2011) drøfter betydningen av at barn som utsettes for vold blir sett, og at det utvikles gode kartleggingsverktøy som ivaretar barneperspektivet og får frem voldens karakter. Stanley et al. (2011) mener at det er avgjørende at de som skal jobbe med vold differensierer voldens alvorlighet. Politiet må sammen med barnevernet lære å skille de mest alvorlige sakene fra de mindre alvorlige, hvor det blir viktig å få slutt på den alvorlige volden og overgrepene som barn utsettes for. Til dette trengs det skjønn for å kunne se, men også risikovurderinger gjennom gode kartleggingsverktøy som kan støtte skjønnet. Om ikke

politiet eller barnevernet kan avdekke den alvorligste volden, vil mange barn dø eller bli alvorlig livstruende skadet, uten at vi som samfunn evner å gripe inn. Stanley et al. (2011) kritiserer politiets og barnevernets innsats for at denne ikke er differensiert. Den mest alvorlige volden bør få oppmerksomhet, og følges av et helhetlig hjelpeapparat, strafferetten inkludert. Men om alt skal straffeforfølges, med de konsekvenser dette har for familien og samfunnet, bryter både straffesakssystemet og hjelpeapparatet sammen (se også Grøvdal, 2012; Mossige & Stefansen, 2016). Om etterforskningen gjennom et svakt straffeprosessuelt trykk på stedet lider, kan dette sette barn som lever i stor risiko i ytterligere fare. Rettsmedisiner Rognum (2016) hevder at mange barn dør i Norge hvert år som følge av vold og mishandling fra sine omsorgspersoner, og understreker betydningen av at politiet gjør en grundig åstedsvurdering og etterforskning. I dag er det ingen krav om åstedsundersøkelse om et barn dør hjemme. Dette gjør at foreldre som mishandler sine barn til døde, ikke nødvendigvis blir etterforsket. Om foreldre går fri, er volden gjerne gjentakende og vil kunne ramme igjen overfor barn i familien (Rognum 2010, s. 365). Om politi og påtale ikke får gjort nødvendige etterforskningsskritt ved barnedødsfall, vil foreldre som potensielt skader barna sine alvorlig, kunne få fortsette. Rognum (2016) hevder at hvert år dør gjennomsnittlig fem barn i Norge under fire år som følge av at foreldre har utøvd alvorlig omsorgssvikt og vold mot dem. Disse barna kommer til rettsmedisinsk undersøkelse etter sin død, uten at rettsvernet har kunnet beskytte barna. Vi hører ikke om dem fordi dødsfallene ikke gis en strafferettslig behandling eller oppmerksomhet. Med så mange døde barn, er det all grunn til å hevde at rettsvernet for barn utsatt for vold i hjemmet er for dårlig.

Geir Aas (2009, s. 300) fremhever at det er de mest alvorlige sakene som betegnes av politiet som «skikkelig familievold,» og at det er en fare for at mange saker som anses som mindre alvorlige ikke blir en politisak. På den andre siden kan det være at om alle saker som omhandler vold mot barn, blir politianmeldt og skal følges strafferettslig, vil de mest alvorlige sakene ikke bli prioritert. Når alt er like farlig, blir den farlige volden vanskelig å avdekke. Dette er et argument som tillater en tanke om å differensiere hva politiet skal straffeforfølge. For å unngå at straffeapparatet overbelastes, og at familier utsettes for unødig mistanke, blir politipatruljens etterforskning av hendelsen på stedet avgjørende. For

å skille de mest alvorlige sakene fra de mindre, og straffeforfølge den farligste volden, trengs det at politipatruljen gjør en grundig undersøkning på stedet, som et første og viktig ledd i en mulig videre etterforskning. En grundig etterforskning på stedet, kan også føre til at strafferettslig forfølgning ikke blir funnet nødvendig, om undersøkelsene ikke medfører videre mistanke.

I regjeringen Solbergs handlingsplan (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013a; Barne- og likestillingsdepartementet, 2016) fremkommer et forslag om å utvikle SARA (se kap 7.8) for barn, noe som vil kunne styrke politiets muligheter for å kartlegge alvorligheten av volden, og differensiere strafferettslig og utenomrettslig oppfølging. Dette vil etter min mening, kunne bli et viktig verktøy for politipatruljen, som kan inkludere dette arbeidet i innledende fase.⁵⁷ Samtidig kan ikke kartleggingsverktøy brukes uten skjønn og en erfaringsbasert praksis. Hansen og Gleerup (2004) skriver om profesjoner som arbeider med mennesker og et fellestrekk ved disse, som tilsier at det ikke finnes «skuddsikre» metoder eller manualer som gir suksess i den profesjonelles møte med praksis. Dette kan like gjerne handle om myndighetenes retningslinjer ved offentlig påtale i familievoldssaker, eller om kartleggingsverktøy som brukes instrumentelt. Hansen og Gleerup (2004, s. 66) skriver: «Man kan som bekendt udmærket sette seg ind i reglerne for skakspil uden derfor at blive en god skakspiller.» Hansen og Gleerup (2004) tar til orde for erfaring og utøvelse av skjønnet som en praktisk kunst. Dette er i samsvar med Chan, Devery & Dorans (2003) begrep om «*policing as an art*». Det er slik av betydning å utvikle bruken av kartleggingsverktøy gjennom erfaringer og en refleksiv praksis. Hoel (2011, 2015) skriver at å utvikle et godt skjønn som er tilpasset situasjonen, krever at betjentene får muligheter til å gjøre seg grunnleggende erfaringer, og får reflektere over sin praksis. Gadamer (overs. 2010) skriver om skjønnet, at det må øves opp, og at skjønnet er mer å sammenlikne med vår evne til å sanse enn en intellektuell evne. Det handler om å skille det vesentlige fra de uvesentlige, om «å se tingene fra sin rette side». Om denne holdning legges til grunn når det

⁵⁷ Stovner politistasjon har utviklet «minisjekklistre» for politipatruljen, i tråd med SARA-kartlegging, hvor arbeidet som gjøres på stedet sees i sammenheng med etterforskningen som skal gjøres på etterforskningsavdelingen.

gjelder barn utsatt for vold, vil det å se tingene fra sin rette side, handle om å ta utgangspunkt i barnets situasjon, og undersøke grundig hva som kan ha skjedd barnet. Til det trengs kunnskaper om barn, og kunnskaper om hvordan volden kan komme til uttrykk hos barn.

8.2.2 Å etterforske vold mot barn – en oppgave for politigeneralisten?

Ett viktig prinsipp som har styrt utviklingen av norsk politi, og som har betydning for utdanningen og for hvordan politiet organiserer seg, er idealet om «politigeneralisten». I de ti grunnprinsippene for norsk politi som er beskrevet i NOU 1981:31 (Justis og politidepartementet), fremgår det at politigeneralisten skal kunne veksle mellom ulike tjenesteformer som for eksempel trafikk, etterforskning, ordenstjeneste og forvaltning. I dag skal generalisten kunne møte alle typer kriminalitet, og ha grunnleggende kompetanse på etterforskning. Forventningene til kompetanse og til hva politigeneralisten skal kunne gjøre, er særlig aktuelle for politipatruljen i møte med volden som rammer barn.

Avhandlingens teoretiske del viser til omfangsstudier og forskning (se kap.2) som viser til det alvorlige samfunnsproblem vold mot barn er, og hvilken kriminalpolitisk betydning dette har fått i utformingen og i bruken av politiets ressurser og organisering. Dette gjelder alt fra organisatoriske endringer innad i politiet til hva politipatruljen skal sørge for realiseres.

Politibetjentene erfaringer i denne studien synliggjør det krevende ved politipatruljens arbeid, og de sammensatte behov som barnet og familien har, hvor etterforskningen kan lide fordi politibetjentene kan mangle tid, kompetanse og nødvendige rammer for etterforskning. Det er en brist mellom de forventninger og krav som stilles til politigeneralisten på patrulje, og det som kan være mulig å få til i situasjonen som er når politiet kommer. Det stilles betydelige krav til kvaliteten i politipatruljens etterforskning for at en sak skal egne seg til videre rettslig behandling. For at vold mot barn skal kunne straffes, kreves bevis utover enhver rimelig tvil. Dette er et grunnleggende krav til bevis i retten for å kunne dømme, og omhandler prinsippet om uskyldspresumpsjon, forankret i EMK, artikkel 6. Når fremskaffing og håndtering av bevis kan synes vanskelig og tidkrevende for en

etterforsker (se kap 7.16) er det naturlig også krevende for politigeneralisten på patrulje. Jusprofessor Graver (2011) skriver at vi trenger gode jurister. Jeg følger på hans resonnement: vi trenger gode jurister og vi trenger gode politibetjenter på patrulje som kan forstå hva som skal til for å avdekke og etterforske om barn utsettes for vold og overgrep. Spørsmålet er hvilken plass og status politipatruljens etterforskning på stedet i realiteten er gitt i lys av sentrale myndigheters satsning på politipatruljens kunnskaper, kompetanse og ressursbruk i dette arbeidet.

Det som kan synes som mest besværlig for betjenten på patrulje, er nettopp kravet til etterforskningen. Politibetjentene på patrulje anerkjenner i denne studien etterforskning av vold i hjemmet, og i særdeleshet vold mot barn som betydningsfullt fordi de ser dette som alvorlig kriminalitet, og de møter volden gjennom voldsutsatte barns skjebner, ansikt til ansikt. Etterforskning på stedet er av samtlige politibetjenter sett på som betydningsfullt å få til for at barns strafferettslige rettigheter kan ivaretas, men også for at familien og barnet skal få tilgang til annen viktig hjelp. Kunnskaper om vitnepsykologi, avhør, og juridisk kompetanse for å belyse straffbarhetsvilkår kommer frem i flere av politibetjentenes fortellinger om hva de gjør på stedet. Samtidig er mange betjenter på patrulje usikre i hvordan gå frem for å belyse straffbarhet. Dette gjelder i særlig grad når det er barn til stede. Som et eksempel uttrykker mange politibetjenter en usikkerhet i hvordan de skal snakke med barn på stedet, og hvordan praktisere og gjøre et skille mellom samtale og avhør av barn (se kap. 7.9.3 og 7.9.4). Dette gjelder spesielt der samtalen med barnet kan brukes som et bevis i en straffesak. En indikator på hvor avgjørende det er å samtale med barnet, er at når patruljen får mer kompetanse, sikkerhet og kunnskaper i hvordan gjennomføre samtalen, erfarer etterforskerne at politibetjenten på patrulje tørr å snakke med barnet, og at kvaliteten på anmeldelsene som politipatruljen leverer fra seg blir bedre. Politibetjentene viser til flere eksempler på at når politipatruljen tilegner seg ytterligere kunnskaper i etterforskning, kommer det flere anmeldelser inn (se kap.7.17).

Samtidig som etterforskningen anerkjennes som betydningsfull av politibetjentene, er det mye som tyder på at «etterforskning på stedet» ikke gis tilstrekkelig prioritet i oppdragene.

Dette handler både om politibetjenter med for dårlig kompetanse, men i særdeleshet om forventninger og krav som vanskelig lar seg oppfylle under de gitte rammer politipatruljen har til rådighet.

Politibetjentenes erfaringer viser hvor uoppnåelige mål myndigheten har satt til kvaliteter for etterforskning, i lys av de trange rammene politipatruljen har å jobbe under. Politibetjenten formidler en utfordring, ved at de er overbelastet, og at saker som naturlig skulle hatt oppmerksomhet, ikke blir gitt nødvendige rammer og ressurser til å skulle oppklares og kunne føres i retten. *Tid* er det politibetjentene mest av alt ønsker seg i slike oppdrag, og muligheter for å samarbeide med andre etater og på tvers av avdelingene (se kap. 7.4). Men tiden oppleves av betjentene som begrenset i mange oppdrag. Som en av politibetjentene formidler: «vi bare skuffer dem [sakene] videre». Det foreligger slik et sprik mellom myndighetenes forventninger til etterforskning på stedet, og patruljens opplevelser av forutsetninger og rammebetingelser for å kunne gjøre dette på en grundig nok måte.

Grøvdal (2014) og Aas (2014b) løfter frem det problematiske ved prinsippet om politigeneralistens som et ideal i arbeidet med familievold, fordi dette fagområdet er komplekst og krever mer kompetanse av politiet enn politigeneralisten besitter. Det straffeprosessuelle kan oppleves som komplisert og vanskelig for patruljen, og politibetjenter kan vise skepsis og motstand mot å tenke at løsningen best ivaretas rettslig. Grøvdal (2012, s. 6) viser til studier som tyder på at politibetjenter synes å håndtere slike oppdrag uten å anvende rettsregler, noe som er en av mange årsaker til at de færreste saker ender i domstolene. Aas (2014a) skriver at den store henleggelsesprosenten må forstås i lys av politiets prioriteringer, ressurser og kvaliteten på politiarbeidet. Om politipatruljen av ulike årsaker i liten grad leter etter bevis, blir også resultatet deretter. Også Holmberg (2014) synliggjør mangelfulle kvaliteter ved det strafferettslige, med saker som sjelden fører frem i retten, fordi politiet av ulike årsaker gjør en for dårlig jobb. Antall domfelte saker som omhandler vold mot barn, utgjør også et fåtall saker sett ut fra hvor mange barn som lever med vold (se kap. 2.3).

Konsekvensen av at politipatruljen gjør en for dårlig etterforskning, er at barn ikke får nødvendig hjelp, fordi når «intet straffbart har skjedd» og en sak henlegges av politiet, kan viktige samarbeidspartnere, som for eksempel barnevernet, tenke at vold ikke skjer dette barnet (Edvardsen & Mevik, 2014). Barns stemmer når disse høres, kan fortelle om politifolk som er utydelig og usynlige for dem, og som ikke snakker med dem om volden, eller tar barns fortellinger på alvor (Øverlien, 2012; Barneombudet, 2009; 2018; Barne- og likestillingsdepartementet, 2017). Vi trenger ut fra barns erfaringer og ønsker, slik disse fremkommer i forskning og i rapporter, en politipatrulje som kan møte barn på en ivaretagende måte, og som kan henvende seg og snakke med barnet, som en del av det politiet skal gjøre i en etterforskning på stedet.

For at politipatruljen skal kunne etterforske vold mot barn krever dette at betjentene fanger opp komplekse psykologiske aspekt ved volden, og kopler dette til relevante juridiske problemstillinger. En slik systematikk og grundighet i innsamling av bevis er særlig krevende. For at dette skal kunne skje må politibetjentene rustes til dette formål. Om politipatruljen mangler opplæring, erfaringsdeling, kunnskaper og muligheter for samarbeid på tvers av avdelingene, slik det fremkommer i denne studien, blir måten barn blir møtt på, og etterforskningen skadelidende i den første og viktige fasen i etterforskningen, i *politiarbeidet på stedet*.

Å få til kvalitet i politiarbeidet på stedet er et betydningsfullt virkemiddel slik at volden avdekkes og barn kan beskyttes. Det er viktig at politipatruljen etterforsker, ikke bare for at retten skal kunne ta stilling til skyld og straff, men også for å finne ut hva som har skjedd med barnet, slik at barnet og familien kan få hjelp fra barnevernet og andre viktige institusjoner som har et lovpålagt ansvar i slike situasjoner. Dette er på alle måter en vesentlig oppgave for politigeneralisten. Når politiet tilkalles til et slikt oppdrag, er dette omtalt som «den gyldne timen» i etterforskning, fordi bevisene er ferske, og voldsutsatte kan være motiverte til å fortelle hva som har skjedd. Forsoningsprosesser i familien har sannsynligvis ennå ikke startet (Walker 2017). Det voldsutsatte barnet og familien har ut fra disse hensyn ikke tid til å vente på spesialister. Da er det av betydning at politipatruljen og

politigeneralisten har holdninger, kunnskaper, verktøy og *tid* til å skape dialog med de som befinner seg i hjemmet, og kan gjøre en innledende etterforskning. Denne studien viser til det problematiske ved politipatruljens og generalistens etterforskning, men også at mange politibetjenter opplever å få dette godt til. Politibetjentenes erfaringer viser også hva som skal til for at betjentene på patrulje skal kunne tilegne seg nødvendige kunnskaper og kvalifikasjoner til å etterforske. Om etterforskning av vold mot barn skal være en oppgave for politigeneralisten, setter dette krav både til den enkelte politibetjent om å skaffe seg nødvendig kompetanse, men også til politiets organisering og kunnskapsdeling internt. Ikke minst forutsetter dette at våre myndigheter og våre politikere sørger for at det finnes tilstrekkelig politiressurser til å møte slike komplekse og tidkrevende oppgaver som vold mot barn representerer.

8.2.3 Er straffen til barnets beste?

I denne avhandlingen er det barnets behov for trygghet og beskyttelse mot vold fra sine omsorgspersoner, slik dette er nedfelt i barnekonvensjonen, som står i sentrum når politipatruljens praksis fortelles frem. I lys av disse grunnleggende verdiene og rettighetene som barn er tilkjent, er det viktig å stille spørsmål om det straffeprosessuelle arbeidet i møte med barna, faktisk gjør barnas liv tryggere. Politibetjentenes erfaringer bringer inn og synliggjør konsekvenser det strafferettslige sporet kan få for voldsutsatte barn og deres familier. Det kan synes som om barnets behov for beskyttelse, og samfunnets interesser for å straffeforfølge ikke alltid er sammenfallende. Politiloven som prioriterer liv og helse, og trygghet for borgeren, og straffeloven som kan kreve noe helt annet av politibetjenten, kan i mange situasjoner støte mot hverandre. Politibetjentenes fortellinger i denne studien viser hvor vanskelig og sårt det er for mange barn at deres omsorgspersoner kommer i politiets søkelys, og hvor redde noen barn kan være for at politiets inngripen skal ramme en omsorgsperson, og da gjerne far. Barn kan rammes spesielt hardt når en familiefar skal i fengsel. Mange av politibetjentenes fortellinger i denne studien synliggjør det symbiotiske ved barnet og familien, om barn som har omsorg for sine foreldre, og som er redd for hva som skal skje med familien om noen får kjennskap til volden. Dette handler om skam og om behov for å skjule volden, om tilknytning og kjærlighet, og om redsel for hva som kan skje

med et familiemedlem og familien, om noen får innsyn. Trusselen om ny vold kan også være nærliggende om barn opplever at de har sladret på sine foreldre. Det straffeprosessuelle kan i en slik situasjon bli en ny trussel for barnet. Styringsverktøyene, spesielt de strafferettslige, kan slik politibetjentene erfarer sin praksis, utfordre barns trygghet. Som når det strafferettslige trer frem og blir styrende for kontakten og tilliten som er avgjørende for politiets ivaretagelse av barnet på stedet (se kap. 7.9.3). Enkelte politibetjenter opplever at rettsliggjøring av samtalen med barnet kan gjøre det vanskeligere for et barn å fortelle om noe har skjedd dem. Det strafferettslige kan påføre et tillitsbrudd i samtalen, og i verste fall stilne barnets stemme (se kap.7.9.3). Et annet eksempel er når politiets hjelp blir stående alene som løsningen. Flere av politibetjentenes fortellinger synliggjør hvor viktig det er at barn som lever med vold får hjelp av barnevernet i den akutte situasjon som er når politiet tilkalles. Men også i etterkant, når etterforskningen og en eventuell rettsprosess er i gang. I en tidligere studie (Edvardsen & Mevik, 214) kommer det frem at volden faktisk kan bli verre, med et for ensidig strafferettslig perspektiv, om de andre instansene som skal hjelpe barnet, ikke kommer på banen.

Trussel om straff og det straffeprosessuelle kan på mange måter føre til ytterligere stress, nye konflikter og belastninger i familien, og gjøre livet vanskelig for barna. Straffen blir til et nytt onde. Når rettsliggjøring setter barnet og familien i avmakt, uten at familien og barnet tilbys noe som kan gjenopprette tryggheten og makten over eget liv, er det statens makt og inngripen som bidrar til barnets og familiens avmakt. Med lang tid før en sak kommer til retten, og hvor straffeprosessen blir en ny påkjenning for familien og barnet, kan hjelpen som barn og deres familier har krav på fra samfunnets side, bli mer en skygge og et overtramp enn hjelp. Vi straffer ut fra normative, symbolske og samfunnsmessige hensyn (se kap. 1 og 3), men å kun straffe, og tro at straffen i seg selv er i barnets interesse, er å trekke straffens virkning og funksjon for langt. Granér og Kronkvist (2014, s. 71) skriver: «Man forventer at gjerningspersonens lidelse reduserer offerets lidelse.» Samfunnets sterke fokus på å straffeforfølge, representerer ikke nødvendigvis det samme behovet som de som lider har behov for.

Straff utgjør en av de mest alvorlige konsekvensene som volden bringer inn i en familie og i et barns liv. Gitt barnets livssituasjon, er det vanskelig å se det hensiktsmessige ved straffesporet tatt barnets situasjon i betraktning, om ikke det vanskelige og det problematiske ved straffen blir sett, forstått og gjort noe med. Om straff av voldsutøver skal sørge for barnets ve og vel, må «straffen ved straffen» som barn må bære, gjøres noe med om barnet skal få sine grunnleggende rettigheter om trygghet og vern ivaretatt. Om konfliktene og faren for ny vold øker på grunn av det straffeprosessuelle trykket på familien, kan dette representere et brudd på barnekonvensjonens grunnleggende rettigheter overfor barn, hvor staten plikter å gripe inn overfor omsorgspersoner som skader sine barn, og bidra til at barnet får sin rettmessige omsorg, trygghet, hjelp, behandling og beskyttelse ivaretatt (barnekonvensjonen, artikkel 19 og 39).

Politibetjentenes negative erfaringer og kritiske spørsmål ved det straffeprosessuelles virkning for barnet i denne studien, føyer seg inn sammen med flere andre studier vold i familien, som stiller spørsmål ved straffens betydning for at voldsutsatte skal få hjelp til å komme ut av volden (Davik & Langballe 2013; Edvardsen & Mevik 2014; Grøvdal, 2012; Hoyle & Sanders, 2000; Skjørten, 2002; Øverlien, 2012; Aas 2009, 2014a). Disse studiene viser at voldsutsatte kvinner og barn kan oppleve møtene med politiet som problematiske og lite støttende. Dette settes i sammenheng med det straffeprosessuelles vilkår i møte ansikt mot ansikt med de som lever med volden. Grøvdal (2012) finner det samme i lys av kvinners møte med straffesporet. Grøvdal (2012) beskriver kvinner utsatt for vold som «juridiske anomalier» ved at de skiller seg fra andre som får sine saker behandlet i rettsvesenet. Dette betyr i praksis at for de fleste som fremmer en hvilken som helst sak i retten, er dette en ønsket prosess, selv om de er engstelige og usikre. Utsatte for vold i nære relasjoner derimot, ønsker gjerne ikke en slik rettsprosess. Grøvdal (2012) skriver om kvinner, men jeg mener at dette like godt kan gjelde barn, fordi dette omhandler statens inngripen i relasjonelle bånd og i den private, intime sfære. Grøvdal (2012) skriver om at maktubalansen som i utgangspunktet er mellom kvinnen og mannen, blir videreført til kvinnen fra politiets side, hvor kvinnene i hennes studie rapporterte om skuffelse, sinne og maktesløshet. Den

strafferettslige måten å nærme seg volden på, bidrar til at den som utsettes mister kontroll over sin egen prosess og sitt eget liv.

Ikke bare voldsutsatte kvinner og barn som skal bli hjulpet av strafferetten lider under et slikt system. Også de som skal utføre dette arbeidet. Hoyle og Sanders (2000) var en av de første som fikk frem i sine studier av politibetjenter, at selv ikke politiet opplevde strafferetten som et velegnet spor. Politibetjenten i denne studien erfarer det strafferettslige sporet ofte som utmattende og som et arbeid som gir lite mening og uttelling. Dette handler om manglende handlingsrom for å oppfylle myndighetenes forventninger til etterforskning på stedet, og at familiene ofte ikke er samarbeidsvillige når det kommer til det strafferettslige arbeidet. Mæhre (2017, s. 308) beskriver hvordan sykepleiere i en sykehjemsavdeling påvirkes og handler, og hvordan sykepleierne ikke får muligheter til å strekke til og leve opp til forventningene som samfunnet setter til dem. Der Mæhre (2017) stiller spørsmål til sykepleierne og deres oppgaver i møte med de syke, kan denne studiens analyse bidra til de samme spørsmål overfor politiets oppgaver i møte med barna. Er det barnet og barnets omsorgsperson politibetjenten skal være et sant menneske overfor, eller er det systemet? Hva tvinger seg fram om politibetjenten er nødt til å velge? Har vi skapt et system der politibetjenten for å gjøre et etisk godt valg, faktisk må velge bort det som politisk sett og faglig sett er ønskelig?

8.2.4 Hvorfor skal man straffes for å slå sine barn?

Grøvdal (2014, s. 341) starter et kapittel om straffens betydning med et provoserende spørsmål: «Hvorfor skal det være straffbart for en mann å utøve vold mot en kvinne han lever sammen med, eller har levd sammen med?» Jeg tenker at det samme spørsmålet kan stilles når det gjelder vold mot barn i hjemmet. Hvorfor skal det være straffbart, sett i lys av at straff i mange sammenhenger ser ut til å virke dårlig, ja til og med mot sin hensikt; å slå og mishandle sine barn?

Som beskrevet er det flere betydningsfulle hensyn knyttet til det straffeprosessuelle og til gjennomføringen av straff, som er vesentlig å reflektere over. Hvilke følger har det for et

barn å straffe en familiefar? Egner straffen seg til å stanse volden mot kvinner og barn? Endrer straffen voldsutøvers tilbøyelighet til å begå ny vold? Dette er alle spørsmål som berører retts sosiologiske betraktninger rundt straffens virkning (Andenæs, 1975, 1977; Aubert, 1972; Christie, 1982b; Garland, 1991; Graver, 2011; Holmberg, 2014; Vogt, 2018). Straff er ment som rehabilitering og som en mulighet for å gjøre opp for seg. Individualpreventivt kan straff være viktig fordi volden opphører når voldsutøver sitter inne, og at det er vanskelig å begå vold mot barn bak lukkede dører i et fengsel. Allmennpreventivt kan straff virke avskrekkende og normdannende. Symbolsk kan straffen få betydning ved at straffen er et tilsiktet onde som skal gjenopprette offerets egenverd og ivareta den almene rettsoppfatning (Aubert, 1972; Andenæs, 1975, 1977; Christie, 1982b; Garland, 1991; Graver, 2011; Holmberg, 2014; Vogt, 2018). Forskningen viser at straff i liten grad påvirker mange former for alvorlige kriminelle handlinger, spesielt der det er andre forhold enn kalkulerte beregninger og et bevisst utkomme som styrer handlingen. Dette siste er en aktuell problemstilling knyttet til vold i nære relasjoner, fordi volden sjelden er et resultat av planlagte, kalkulerende beregninger (Isdal, 2000).

For at straff skal kunne påvirke handlinger, må det være fare for å bli oppdaget, og straffen må ha en reell betydning for tilbøyeligheten til å begå ny kriminalitet. Christie (1982b) er en av mange som har påpekt at straff egner seg dårlig til rehabilitering og til at individet endrer seg. Mye tyder på at straff bryter ned og ikke fører til endring og læring av ny atferd. Om straffen skulle virket etter sin hensikt, så ville menn som utsetter kvinner og barn som får sin straff, bli bedre fedre og menn. Mye tyder på at det ikke skjer. At straff avskrekker er heller ikke en tydelig virkning på voldsutøvere, da deres væremåte medfører mye lidelse tilbake på dem selv. Dette er ofte menn som ofte har problemer med rus, med sin egen barndom, som selv har blitt utsatt for vold, eller som på en eller annen måte representerer et utenforskap (se kap. 7.11). Utenforskapet kommer til syne i denne avhandlingen, hvor politipatruljens befatning med voldsutøvere gjerne handler om møter med marginaliserte grupper i vårt samfunn, og menn som lider. At politiet helst kommer i kontakt med familier som på et eller annet åpenbart vis strever med sine liv (se kap. 7.11), forteller at disse barna er ekstra utsatte og sårbare, men også at mange barn som lever med vold ikke blir sett og

opdaget. Det må øyensynlig stå dårlig til før vold i en familie blir et tema som andre utenfor familien kjenner til. Trussel om straff kan også føre til ytterligere taushet og lukkethet og at volden ikke snakkes om. Graver (2011) skriver om Francis Hagerup som allerede på 1800-tallet skrev at *om* en rettsregel taper evnen til å motivere menneskelig handling, og unnlattelse, så gjelder den ikke lengre, uansett om den er en del av vårt bevissthetsinnhold. Alf Ross, en våre fremste rettstenkere, skriver om rettens begrensninger at lovgiveren møter «især retsbevissheden og økonomiske interesser og maktforhold der ikke lar sig besværges blot ved ord» (referert i Graver, 2011, s. 37).

Graver (2011) skriver at juss er nødvendig for retten, men at den også kan stå i et motsetningsforhold til det rette. Han skriver om retten som «nedarvet tradisjon, Guds bud, statsmakten og folkets selvbestemmelsesrett. Men likevel er ikke retten allmechtig. Uansett om Gud eller folket står bak, er det grenser for rettens makt» (Graver, 2011, s. 13). Flere krefter som vi ikke har kontroll på utfordrer retten. Som vist i denne avhandlingen, er retten og jussens møte med barns lidelser og familiens behov for å forsvare et familieliv og et «ansikt utad», krefter som utfordrer strafferettens påvirkning. Retten kan ikke ta bort barns lidelse, eller reparere relasjoner. Og i mange sammenhenger, kan den heller ikke stanse, eller avverge nye voldshandlinger mot barnet. Graver (2011) skriver at retten har sine grenser for hvor mye den kan få folk til å bøye seg, spesielt om retten skal virke overfor mennesker som ikke har med seg den nedarvede tradisjon og dertil hørende holdninger. Et vesentlig poeng hos Graver, er at skal vi ha den minste tro på retten, må vi ha tro på juristene og på jussens kraft til å endre og påvirke (Graver 2011, s. 20).

8.2.5 Straff – en symbolsk og moralsk nødvendighet

Til tross for at det er mange kvalifiserte og gode faglige argumenter for å stille spørsmål til det strafferettslige perspektivet i politiets arbeid med vold mot barn, er det flere hensyn som begrunner hvorfor straff er viktig. Graver (2011) skriver at retten er institusjoner som skal vedlikeholdes og videreutvikle regler, holdninger og tradisjoner. Retten og rettsanvendelsen er til tross for sine svakheter, en forutsetning for vårt demokrati, og for beskyttelse av de normer og verdier som skal sørge for at staten griper inn mot overgrep og

utnytting. Allmennpreventivt kan straff på sikt være dannende for holdninger og verdier i vårt samfunn. Også Bratholm (1980) påpekte i sin tid det «normative klima», som betyr i hvilken grad en handling fordømmes i et samfunn som en viktig allmennpreventiv faktor. Straff knyttet til vold i familien har en samfunnsmessig overordnet, moralsk betydning, som kan knyttes til det allmennpreventive, ved at straffeforfølgningen har bidratt til endrede holdninger i måten å vurdere barns rettigheter på. Det strafferettslige har betydning for hvordan vi som samfunn og individer betrakter vold mot barn. Som ett av flere eksempler er barnets rettslige vern som «fornærmet» i familievoldssaker, noe som gjør at politipatruljen nå ikke kan overse barnet når de kommer til et oppdrag hvor barnet har opplevd at ens forelder er utsatt for vold.

Aubert, (1972) Andenæs (1975, 1977), Christie (1982b), Garland (1991) Graver (2011), Holmberg (2014) og Vogt (2018) har alle drøftet straffens allmennpreventive og individualpreventive betydning, og kommet frem til at straffens funksjon ligger ikke først og fremst i allmennpreventive eller individualpreventive hensyn, men i det symbolske. Aubert (1972) var en tidlig kritiker til det allmennpreventive ved straffen, og stilte spørsmål til hvordan man kan forsvare bruk av straff, når hverken det allmennpreventive eller individualpreventive synes virksomt. Straff, ifølge Aubert (1972) må ha annen betydning, gjennom straffens latente sosiale funksjon, herunder straff som symbol, konfliktløser og fredstifter, og som katalysator for aggresjon. Van dijk, Hoogewoning og Punch (2016, s. 33) skriver om hva vi som samfunn kan forvente å få tilbake ved politiets strafferettslige og kriminalitetsbekjempende aktivitet:

However, we can for solave turn to three persistent and consistent messages emanating from the accumulated evidence garnered from the 60 odd years of police research. The first is that police are not very effective at crime control despite the fact that many see this as the 'core business'.(Manning, 2010) Wilson (1968, 1975) made this crystal clear early on as did Bayley (1994) later and then Skogan and Frydl (2004) confirmed this in their exhaustitive analysis. That structural inability has, furthermore, been a major theme in the opus of Reiner (2007, 2010) who elaborates

convincingly that the main explanatory factor is not so much failures in policing but more that the case of crime lie outside the ability of police to influence those causes.

Til tross for at politiets innsats og straffens betydning kan virke som et dårlig valg i bekjempelse av vold mot barn, kan vårt samfunn rett og slett ikke la være å straffeforfølge vold mot barn, fordi dette er handlinger som etisk og moralsk skal fordømmes. Dette handler om moral, etikk og om den symbolske ved straffens funksjon. Aas (2009) skriver at det er lett å se at politiet ikke greier å nå sine mål. Samtidig er det lett å miste ut av fokus, den symbolske makt som politiet forvalter i vårt samfunn. Den symbolske makt når det gjelder straffeforfølgelse av vold mot barn, handler om at vi som samfunn ikke kan akseptere at kriminalitet begås mot barn. Å unnlate å se dette som straffbare handlinger, vil være det samme som å akseptere at dette skjer barn.

Det er en kjensgjerning at alt for få saker som omhandler vold mot barn blir pådømt i retten, sett i lys av hvor mange barn som utsettes for vold (se kap 2.3). Van dijk, Hoogewoning og Punch (2016) skriver om politiets manglende forutsetninger til kriminalitetsbekjempelse, og at mye av politiets virksomhet handler om å gjenopprette orden, uten at dette berører kriminalitet i større grad. Samtidig er det slik at vi lever i en idé om demokrati, rettferdighet og rettsikkerhet, men dette betyr ikke at dette på et synlig vis skjer oss. Idéen eller forestillingen om at dette er noe vi eier og som vi omsluttet av, handler om at dette er krefter som kan spille på lag med oss, i kraft av å være en samfunnsborger, om noe skjer oss. Politiets inngripen og straffens funksjon i et slikt perspektiv handler om et ønske om rettsvern og rettferdighet, og er en beskyttelse av sentrale verdier. Holmberg (2014. s. 171), skriver:

Politiets symbolske betydning for samfunnet er underkjent. Politiets tilstedeværelse og innsats er også en opptreden som tilsikter å skape bestemte inntrykk hos publikum. Politiets symbolske betydning viser at samfunnet faktisk fungerer og at staten tar seg av hva som skjer med dens borgere.

Vogt (2018) skriver om straffen som gjenoppretter likeverdighet mellom offer og gjerningsperson. Lengden på straffen har ifølge Vogt lite å si for avskrekking, men heller at straffen og lengden representerer «straff som fortjent». Straff er samfunnets konsekvens på en forbrytelse, men dette er mer et symbolsk aspekt som viser offeret og samfunnet hva er rett og galt. Straffen virker dårlig som et preventivt middel, ifølge Vogt (2018), men er et utmerket middel for å signalisere betydningsfulle verdier i vårt samfunn, og bidra til at den som har gjort noe galt kan få en mulighet til å gjør opp for seg.

8.2.6 For at barn skal få hjelp, må flere instanser samarbeide

For at politiets arbeid skal kunne avdekke vold slik at barnet og familien får hjelp til å komme ut av volden, viser denne avhandlingen slik mange andre studier gjør, hvor avgjørende det er at politiets arbeid inngår i et gjensidig og forpliktende samarbeid med samfunnet som barna er en del av, og de av samfunnets institusjoner som har et spesielt ansvar overfor barna.

Avhandlingen viser til trekk og mønstre ved samfunnets institusjoner, og ved politiets holdninger og kunnskaper om vold, som gjør at mange barn hverken blir sett eller hjulpet. Når møte med barn fra minoritetsmiljø blir et tema i avhandlingen, er det fordi politibetjentenes fortellinger fra møter med barn fra disse familiene, synliggjør noen vesentlige mekanismer som påvirker politiets og samfunnets forutsetninger til å avdekke og forebygge at vold mot barn skjer. Det handler på den ene siden om transparente miljøer, hvor voksne og barn blir synlige for hverandre, og hvor de som får informasjon om at barn utsettes for vold tar kontakt med politiet. I bydelen hvor mange innvandrere bor, bor også norske barn, men disse kommer ikke like tydelig frem i politibetjentenes fortellinger. I lys av dette kan vi forstå at mange barn verken sees eller hjelpes gjennom politiets eller samfunnets øvrige institusjoner, som har en plikt til å oppdage, stanse og avverge volden. Sosiokulturelle faktorer samt stereotypiske forestillinger om hvem som utøver vold mot barn, påvirker om volden oppdages, og om barn får beskyttelse. Lipsky (2010) viser hvordan stereotypifisering og kategorisering som politibetjenter gjør, bidrar til at ikke alle får nødvendig hjelp og beskyttelse. Usynlighet er en dimensjon som inntreffer i kraft av sosiale

fordommer. Isolasjonen og tausheten som volden lever godt under, fremtrer gjennom denne avhandlingens analyse, som et resultat av at ingen ser eller hører disse barna. Usynlighet kan synes som en realitet for mange barn. For barn som ikke kan gjøre seg forstått, fordi kollektivet i storfamilien beskytter innsyn og hjelp, eller fordi veggene er for tykke og foreldrestatus for høy. Ingen tror, ingen spør. Dette betyr at mange barn er overlatt til seg selv og sitt vanskelige liv.

Det oversiktlige og transparente samfunn er kanskje en utopi. Det lille og oversiktlige samfunnet beskrevet av Christie (1982a), handler om både bygder og bymiljø. I mange små bygder og små miljø har nettopp de groveste volds og overgrepssaker fått lov å utvikle seg over år. De mange overgrepsutsatte lulesamiske barn i Tysfjord er ett eksempel (Andersen, 2016). Christoffer Khile Gjerde fra den lille bygden Kodal, som døde etter langvarig mishandling fra stefar, er et annet eksempel (Gangdal, 2011). Drapet av 8 år gamle Monika skjedde i en liten bygd (Riksadvokaten, 2015b). Å kjenne hverandre, kan by på tilslørende prosesser som gjør at vold og overgrep får lov å fortsette. Kjente gruppepsykologiske effekter som stereotypifisering, ansvarspulverisering (Asch, 1951; Kahneman, 2012; Milgram, 1961) er samvirkende psykologiske mekanismer som forklarer at vårt samfunn ikke evner å fange opp hvem av barna som er utsatt. Det som fremstår som aller mest tydelig er at barn må spørres om de skal kunne fortelle (Søftestad, 2018). Og når barn forteller må de bli trodd og også bli beskyttet for ny vold. Om vi som voksne ikke evner å stille relevante spørsmål, og utelater en tanke om vold når et barn strever og utvikler sosiale og psykiske vansker, så vil vi heller ikke kunne oppdage at vold og overgrep finnes i velbeslåtte strøk av byen, eller i en landsens idyll. Mange barn viser ikke klare tegn på at livet er vanskelig. Dette er barn som gjerne omtales som barn med resilience, motstandskraft (Killén, 2010). Uten åpenhet og informasjon til barn om hva vold er og om hva barn kan gjøre når volden rammer dem (Mevik & Edvardsen, 2016), vil de sosiale og psykologiske aspektene ved fortielsen og skammen, fortsette å ramme mange barn.

Politipatruljen får sine oppdrag enten fra operasjonssentralen eller fra stasjonen de er en del av, eller fra publikum som tar kontakt. Patruljen utfører sitt arbeid i en tett kjede,

sammenkoplet og bestående av det omkringliggende nærmiljø, dets etater, og de respektive avdelinger på sin stasjon. Politibetjentens fortellinger i denne studien synliggjør nødvendigheten av et flerfaglig og tverretatlig samarbeid, både internt på stasjonen, men også med de øvrige av samfunnets institusjoner som har et lovpålagt ansvar til å bidra til at volden avdekkes og barnet beskyttes. Hvordan staten skal ivareta barns rettigheter om et liv uten vold, kan ikke løses alene kun gjennom politiets innsats. Hverken det ordensmessige eller det strafferettslige sporet er tilstrekkelig.

Politibetjentenes erfaringer i studien viser at ulike styringsverktøy og retningslinjer som skal styre politiets arbeidsoppgaver og virksomhet, gir et utgangspunkt for beskyttelse av barnet, om politiet i akutfasen får tid og mulighet til å møte barnet og familien på en tillitsvekkende måte, samtidig som etterforskning gjøres. Politipatruljens arbeid på stedet kan være avgjørende for at barnet og familien skal få muligheter for helhetlig hjelp. Politipatruljens inntreden er på denne måten *mulighetens inntreden*, hvor barnet kan trygges og tillit skapes.

Når det humanistiske og relasjonelle arbeidet kan synes så viktig å få til, er det av betydning at nettopp politipatruljen får anledning til å gjøre dette. Dette er den «den gyldne timen» hvor voldsutsatte ofte er mest motivert for å åpne opp for sine volderfaringer, men også hvor patruljen kan sikre seg verdifulle tekniske spor i en etterforskning. Dette viser betydningen av politipatruljens arbeid og god etterforskning på stedet. Om etterforskningen ikke fører til at saken påtales og havner i retten, er det likevel viktig å vurdere behovet for annen type hjelp. Det strenge krav til bevisførsler som handler om rettsikkerhet for begge parter, er og skal være ubestridt. Ett av grunnlovens og også menneskerettighetenes viktigste rettsprinsipp, er at *ingen skal kunne straffes uten lov* (Liste over rettsprinsipper, u.å.) Ingen skal kunne dømmes uten at skyld er påvist (Legalitetsprinsippet, EMK). Politiets etterforskning kan uansett bidra til at familien får betydningsfull hjelp. Aas (2014c, s.321) skriver om dette:

Å måle politiarbeidet etter oppklaringsprosent blir en reduksjon av hva politiet faktisk gjør. De høye henleggelsestallene viser at det er nokså begrenset hva politiet oppnår

i straffesakssporet. Politiet kan oppnå vel så mye i sine tverretatlige nettverk, og bak en henleggelse kan det ligge mye positivt politiarbeid. Politiet fyller ikke bare rollen som lovens håndhever, men også som krisehåndterer, sosialarbeider, mekler, terapeut og sjelesørger i kraft av sin unike autoritet.

Om straff av forelder blir konsekvensen av politipatruljens etterforskning, kan ikke straffen alene hjelpe barnet. Samfunnet har på ingen måte bidratt tilstrekkelig overfor barnet. For at straff av voldsutøver skal kunne bidra til et godt vern for barna, må strafferetten og andre former for «rett» arbeide side ved side. Barns rett til et liv uten vold er forankret i barnekonvensjonen, i straffeloven og gjennom barneloven og barnevernsloven. Konvensjonen og lovene gir barn rett til et liv uten vold, og de pålegger våre myndigheter å gi barn som ikke har omsorgspersoner som er istand til å sørge for dem, omsorg, behandling og beskyttelse mot enhver form for omsorgssvikt, vold og mishandling.

Spesialpsykolog Van der Weele uttaler i Aftenposten 22. april 2016 at all vold kan ikke sidestilles, noe må gå for retten, annet ikke. Det viktigste er at barn får hjelp. Mange foreldre vil ikke innrømme at de bruker vold mot barna sine, og det er vanskelig for både barnevernet og politiet å komme i posisjon for å hjelpe barnet (Van der Weele, 2011). Van der Weele (2016) uttaler at mye kan tyde på at barnevernet gir seg for tidlig, og da med tanke på hvor skammelig det er for en familie å innrømme at vold skjer. Det skal mye til for at foreldre står fram og innrømmer, og gjør de det, er politiet og straff nærliggende. Van der Weele (2016) understreker betydningen av at hjelpetiltak settes inn i familien, når mistanken foreligger, uavhengig om foreldre innrømmer det eller ikke, og uavhengig om politiet henlegger saken fordi det ikke er tilstrekkelige bevis i en straffesak. Barnevernet og andre instanser må slutte å se på straffesaksbehandlingen som det endelige bevis på at vold har skjedd, spesielt når så mye av volden som påtales, henlegges.

Staten har gjennom barnekonvensjonen artikkel 3 og 19 forpliktet seg til å sørge for at barn beskyttes for fysisk og psykisk vold og omsorgssvikt fra sine foreldre. Barnekonvensjonen gir gjennom ulike konvensjoner myndighetene – i denne sammenheng, politiet – noen

redskaper, som de er forpliktet til å iverksette i møte med barn. Disse redskapene må brukes med omhu, og være del av en større verktøykasse. Barnets rett til å bli beskyttet for vold og omsorgssvikt, hensynet til barnets beste, barnets rett til å bli informert, hørt og få uttale seg henger sammen, og bør i langt større grad enn nå få konsekvenser for hvordan politiet og samfunnets øvrige institusjoner legger til rette for å kunne oppdage volden og beskytte barna.

Å tydeliggjøre det politifaglige og ansvaret politipatruljen har i å avdekke volden og avverge at barnet utsettes for ny vold, vil si det samme som å utvikle politiets arbeid og rolle ytterligere, om barnekonvensjonen skal ha reell betydning. Finstad (2018, s. 40) skriver om betydningen av å utforme en kriminalpolitikk som bidrar til samarbeid og ønske om lovlidighet, heller enn reaktive straffebaserte innsatser, rett og slett fordi slike innsatser virker. I noen saker, vil det å straffeforfølge voldssaker mot barn være helt nødvendig. Men, i mange andre tilfeller, er det annen type hjelp som er helt avgjørende for å få slutt på volden. Politibetjentenes fortellinger synliggjør nettopp dette.

8.2.7 Avsluttende betraktninger

Betjentenes fortellinger har synliggjort viktig kunnskap om hva politipatruljen kan gjøre for å hjelpe barn utsatt for vold og overgrep, men også det som kan være vanskelig ved politiets oppgaver og praksis i slike saker.

Det er flere forhold fremkommet i avhandlingen, som kommer til syne også i andre studier når politiets praksis i møte med barn undersøkes nærmere, som betydningen av det relasjonelle og humanistiske arbeidet i møte med barna, og strafferettens tilkortkommenhet (Randa, 2016; Øverlien, 2012; Øverlien & Aas, 2016; Aas, 2014). Mye av det som beskrives i avhandlingen er hverken enestående eller oppsiktsvekkende. Studien føyer seg slik inn sammen med andre studier, som viser betydningen av at voksne, enten det er privatpersoner eller yrkesutøvere, tar hensyn til voldsutsatte barns grunnleggende behov for trygghet og beskyttelse. Samtidig skiller denne studien seg fra andre studier om politiets møte med barn, ved at den undersøker hva politipatruljen konkret kan gjøre for å trygge og

beskytte barnet, forankret i kunnskaper om barns grunnleggende behov for trygghet, tilknytning og omsorg. Det som kommer tydelig frem i studien, og som barnekonvensjonen også understreker betydningen av, er at barns stemmer må lyttes til, og det barn forteller må få betydning for det som skal skje med barnet og familien videre.

Avhandlingen viser at politiets praksis i møte med voldsutsatte barn er påvirket av hvordan samfunnet har endret sitt syn på familievold. Flere kunnskapssyn og verdsettelse er kommet til og har beriket politipatruljens faglige beslutningsgrunnlag. Det strafferettslige har hatt, og nyter forstøtt stor autoritet og definisjonsmakt. Etter hvert har flere humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag påvirket det politifaglige, og sammen med samfunnsendringer og nye politiske føringer har praksis også utviklet seg.

Etter at jeg startet prosessen med å skrive avhandlingen, har politiet blitt reformert. Dette vil ha betydning for politipatruljens arbeid, og blir viktig å følge opp med nye studier på politiets praksis. En annen viktig utvikling som har skjedd, er at straffeutmåling for å begå vold mot barn er betydelig skjerpet. Barnehusene er godt etablert, og ventetid for avhørene er kortet betraktelig ned (Riksadvokaten, 2018b). Endringene betyr at vold mot barn har fått en større kriminalpolitisk prioritet. Sammen med Riksadvokatens presiseringer i retningslinjer for politiets arbeid, har endringene lagt et ekstra press på hvordan politipatruljen skal gjøre sitt arbeid. Dette er viktige signaler som vil ha betydning for barn som lever med vold i hjemmet. Noen problemer og utfordringer som politibetjentene har påpekt gjennom sine fortellinger, kan ut fra disse endringene være annerledes, og kanskje også løst i dag. Forskning som følger utviklingen tyder på at endringer skjer, men samtidig at nye utfordringer er kommet til (Gundhus, Talberg & Wathne, 2018).

Selv om intervjuene er gjort før reformen trådte i kraft, vil analysen likevel ha en verdi i dag, fordi de mellommenneskelige utfordringene som møter politibetjentene på patrulje vil være likeså aktuelle å belyse, nå når styringsverktøyene er endret. Fortellinger fra praksis er en påminnelse til alle som jobber med barn, hvor viktig det tillitsskapende arbeidet med barnet er, og hvor viktig det er at barnekonvensjonen blir lagt til grunn i møte med barna, hvor

barns rett til å bli hørt og få sin mening tillegges vekt, og at barn når de blir hørt, faktisk får beskyttelse og hjelp.

9. LITTERATURLISTE

- Andenæs, J. (1975) *Straff og lovlydighet*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Andenæs, J. (1977) Nyere forskning om almenprevensjonen – status og kommentarer. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 64 (1), s. 61-101. Tilgjengelig fra: <<https://tidsskrift.dk/NTfK/issue/view/5570>> [Lest 15.01.2019].
- Andersen, B. (2016) 11 kvinner og menn forteller om seksuelle overgrep i lulesamiske bygder. *NRK Nordland*, 11. juni [Internett]. Tilgjengelig fra: <<https://www.nrk.no/nordland/11-kvinner-og-menn-forteller-om-seksuelle-overgrep-1.12992890>> [Lest 22.01.2019].
- Andersland & Mevik (2016) Barns rettsvern ved mistanke og avdekking av vold – er lovverket godt nok? I: Mevik, K., Lillevik O. G. & Edvardsen, O. red. *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Oslo, Gyldendal Norske Forlag AS, s. 38-50.
- Arendt, H. (1958) *The human condition*. 2. utg. Chicago, University of Chicago press.
- Argyris, C. & Schon, D. A. (1996) *Organizational learning II: Theory, method and practice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Aristoteles (2008) *Etikk. Et hovedverk i Aristoteles filosofi, også kalt Den Nikomakiske etikk*. Oversatt og innledet av Anfinn Stigen. 3. utg. Oslo, Gyldendal, Akademisk. [Aristoteles 384-322 fvt.]
- Asch, S. E. (1951) Effects of group pressure on the modification and distortion of judgments. I: Guetzkow, H. ed. *Groups, leadership and men*. Pittsburgh, Carnegie Press, p. 177-190.
- Aschem, Ø., Tobiassen, W., Steinsvåg, S. & Steinsvåg, P.Ø. (2011) *En familie, mange virkeligheter. Hvordan vold i familien oppleves og beskrives av barnet, den voldsutsatte og voldsutøver*. I: Heltne, U. & Steinsvåg P. Ø. red. *Barn som lever med vold i familien, Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Aubert, V. (1972) *Om straffens sosiale funksjon*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Bacon (2008) *The major works*. Oxford:Oxford university Press. [opprinnelig verk 1597].
- Baldry, A. C. (2003) Bullying in schools and exposure to domestic violence. *Child Abuse and neglect*, 27 (7), p. 713-732. doi: 10.1016/S0145-2134(03)00114-5.[Lest 06.02.2019].

- Barne- og likestillingsdepartementet. (2017) *Svikt og svik: Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. NOU 2017:12. Oslo, Barne- og likestillingsdepartementet. Tilgjengelig fra: <<https://www.regjeringen.no/contentassets/a44ef6e251cd443396588483e97402ab/no/pdfs/nou201720170012000dddpdfs.pdf>> [Lest 15.01.2019].
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2016) *Opptappingsplan mot vold og overgrep 2017–2021*. Prop. 12S 2016-2017. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no7dokumenter/prop.-12-s-20162017/id2517407/> [Lest 09.04.2018].
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2012) *Politikk for likestilling*. NOU 2012:15. Oslo, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.
- Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barns rettigheter*. Vedtatt av De forente nasjoner 20. november 1989, Ratifisert av Norge 8. januar 1991. Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller. Oslo, Barne- og familiedepartementet. Tilgjengelig fra: <http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2013/09/fns_barnekonvensjon.pdf> [Lest 15.01.2019].
- Barneloven. (1981) *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Tilgjengelig fra: <<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>> [Lest 15.01.2019].
- Barnevernloven. (1992) *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Tilgjengelig fra: <<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>> [Lest 15.01.2019].
- Barneombudet (2009) *Å leve med vold i familien Rapport fra barneombudets ekspertgruppe med barn som har erfaring fra vold i familien*. Oslo: Barneombudet. Tilgjengelig fra: <http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2013/09/ekspertgruppe-voldsutsatte-barn-webversjon.pdf>> [Lest 26.01.2019]
- Barneombudet. (2018) *Hadde vi fått hjelp tidligere hadde alt vært annerledes; Erfaringer fra barn og unge utsatt for vold og overgrep - 2018*. Barneombudets rapport om barn og unge utsatt for vold og overgrep - 2018. Oslo, Barneombudet. Tilgjengelig fra: <http://barneombudet.no/wp-content/uploads/2018/03/Barn_og_unge_vold_og_overgrep.pdf> [Lest 15.01.2019].
- Bayley, D. (1994) *Police for the future*. New York, Oxford University Press.
- Bech-Karlsen, J. (2007) *Gode fagtekster*. Essaysskriving for nybegynnere. Universitetsforlaget.

- Berggrav, S. (2013) *Tåler noen barn mer juling? En kartlegging av hjelpeapparatets håndtering av vold mot barn i minoritetsfamilier*. Redd barna rapport. Oslo, Redd barna. Tilgjengelig fra:
<<https://www.nsf.no/Content/1137481/Rapport%20T%20ler%20noen%20barn%20mer%20juling.pdf>> [Lest 15.01.2019].
- Bittner, E. (2005) Florence Nightingale in pursuit of Willie Sutton: a theory of police. I: Newburn, T. ed. *Policing Key Reading*. Devon, William Publishing, p. 150-172.
- Bjerketvedt, B. (2016) *Den kompliserte familievolden. En kvalitativ studie av politiets erfaringer med familievold*. Masteroppgave, Høgskolen i Sørøst- Norge.
- Bowlby, J. (1990) *A secure base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. New York NY, Ingram publischer Services US.
- Brännvall, M., (2016) *Frigjørelse med forhinder*. Polisanmälan när kvinnor tar sig ur mäns våld i nära relationer. Doctoral thesis, Malmö Högskola.
- Bratholm, A. (1980) *Strafferett og samfunn*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Bredal, A. (2011) *Mellom makt og avmakt. Om unge menn, tvangsekteskap, vold og kontroll*. Rapport 2011:4. Oslo. Institutt for samfunnsforskning.
- Brunger, M. et al. (2016) From the briefing room to the classroom; the pedagogical value of researching police elites. Policing at a turning point. Implication for research. I: Brunger M., Tong, S, & Martin, D. ed. *Introduction to policing research. Taking lessons from practice*. London / New York, Routledge.
- Brunstad, P. O. (2009) *Klokt lederskap*. Oslo, Gyldendal.
- Chan, J., Devery, C. & Doran, S. (2003) *Fair cop: learning the art of policing*. Toronto: University of Toronto Press.
- Christensen, E. (2007) Barns erfaringer i familier der mor får juling. I: Storberget, K. et al. red. *Bjørnen sover: Om vold i familien*. Oslo, Aschehoug & Co., s. 108-116.
- Christianson, S. Å. & Montgomery, H. (2008) Kognition i ett rättspsykologisk perspektiv. I: Granhag, P. A. & Christianson, S. Å. red. *Handbok i rättspsykologi*. Stockholm, Liber AB.
- Christie, N. (1982a) *Hvor tett et samfunn?* Oslo, Universitetsforlaget.
- Christie, N. (1982b) *Pinens begrensning*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Clark, A & Calmers, D. (2010) *The extended mind*. In Richard Menary ed. *The Extended mind*. Bradford. MIT Press.

- Collins, H. (2010) *Tacit and explicit knowledge*. Chicago, University of Chicago Press.
- Damasio, A. R. (1994) *Descartes' error. Emotion, Reason, and the human brain*. New York, Grosset/Putnam.
- Davik, T. & Langballe, Å. (2013) «Du får bare gjøre så godt du kan»: utfordringer og dilemmaer ved avhør av barn i førskolealder. *Lov og rett*, 52 (1), s. 3-20.
- Dewey, J. (2005) *Art as an experience*. New York, A Peregee book. [Opprinnelig utgitt 1934].
- Dutton, D. G. & Painter, S. (1993). The battered woman syndrome: Effect of severity and intermittency of abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 63 (4), 614-622. doi: 10.1037/h0079474 [Lest 22.01.2019].
- Dyregrov, A. (1999) *Katastrofepsykologi*. 2. utg. Bergen, Fagbokforlaget.
- Dyregrov, A (2002) *Psykologisk debriefing*. Hvordan lede gruppeprosesser etter kritiske hendelser. Fagbokforlaget
- Edvardsen, O. og Berg, C.R. (2012).Oppdrag «husbråk» Med fokus på barnet. I: Lagestad, P. red. *Kommunikasjon og konflikthåndtering. Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Gyldendal akademisk.Oslo
- Edvardsen O. & Berg, C. R. (2016). Politiets møte med barn – Første fase i etterforskning. I: Mevik, K., Lillevik, O. G. & Edvardsen, O. red. *Vold mot barn*. Oslo, Gyldendal.
- Edvardsen, O. & Mevik, K. (2014) Vold mot barn i hjemmet: Hvordan ivareta barns rettigheter? *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål*, 12 (4), s. 317-334.
- Egge, M. & Ganaphy, J. (2012) Snakk om tillit! I: Lagestad, P. red. *Kommunikasjon og konflikthåndtering. Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Oslo, Gyldendal Akademisk, s. 56-68.
- Embree, L. (2013) *Refleksiv analyse*. Oversatt av K. Fugleseth. Oslo, Vigmostad & Bjørke AS.
- Fangen, K. (2018) Etikk i kvalitative studier. I: Balsvik, E. & Solli, S. M. red. *Introduksjon til samfunnsvitenskapen, bind 2*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Fatland, E. (2018) Romvesener på reisefot. Essay ideer. *Morgenbladet*. 20. juli, s. 23.
- Felitti, V. J. et al. (1998) The relationship of adult health status to childhood abuse and household dysfunction. *American Journal of Preventive Medicine*, 1998 (14), p. 245-258.

- Felitti, V. J. & Anda, R. (2010) The relationship of adverse childhood experience to adult medical disease, psychiatric disorder, and sexual behavior: implications for healthcare. I: Lanius, R., Vermetten, E. & Pain, C. eds. *The impact of early life trauma and health and disease*. New York, Cambridge University Press, s. 77-87.
- Finstad, L. (2000) *Politiblikket*. Oslo, Pax forlag.
- Finstad, L. (2014) Det konfliktfylte politiarbeidet. I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. red. *Innføring i politivitenskap*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Finstad, L. (2018) *Hva er politi?* Oslo, Universitetsforlaget.
- Fjelltun, A.M.S. (2016) Vold mot barn i minoritetsfamilier. I: Mevik, K., Lillevik, O. G. & Edvardsen, O. red. *Vold mot barn*. Oslo, Gyldendal.
- Fjeldalen, S. K. (2012) *Kvinner som eiendom – om forståelser av menn som begår partnerdrap*. Masteravhandling, Universitetet i Oslo.
- FN, Komiteen for barns rettigheter. (2011) *Generell kommentar nr. 13 (2011) Barnets rett til frihet fra alle former for vold*. CRC/C/GC/13. Tilgjengelig fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/fn_barnekonvensjon/barnekonvensjonen_generell_kommentar_nr_13_norsk_oversettelse.pdf> [Lest 15.01.2019]
- Forsberg, H. (2005). "Talking feels like you wouldn't love daddy anymore". Children's emotions, close relations and domestic violence. I: Eriksson, M., Hester, M., Keskinen, S. & Pringle, K. eds. *Tackling Men's violence in Families: Nordic Issues and Dilemmas*. Bristol, The Policy Press, s. 49-67.
- Fossestøl, B. (2013) Evidens og praktisk kunnskap. *Fontene Forskning*, 2013 (2), s. 55-56. Tilgjengelig fra: <<https://fonteneforskning.no/pdf-15.19391.0.3.203c10f79e>> [Lest 15.01.19].
- Forvaltningsloven § 18 <<https://lovdata.no/lov/1967-02-10/%C2%A718a>> [lest 06.02.2019]
- Frank, A. W. (2010) *Letting stories breath. A sosio-narrathology*. Chicago, University of Chicago press.
- Gadamer, H. -G. (2010) *Sannhet og metode. Grunntrekk i en filosofisk hermeneutikk*. Oversatt av Lars Holm-Hansen. Oslo, Pax forlag. [Originalverk utgitt 1960].
- Gamst, K.T & Langballe, Å. (2004) *Barn som vitner*. En empirisk og teoretisk studie av kommunikasjon mellom avhører og barn i dommeravhør. Utvikling av avhørsmetodisk tilnærming. Avhandling (dr. polit). Universitetet i Oslo. Det utdanningsvitenskapelige fakultet.

- Gamst, K. T. (2017) *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. 2. utg. Oslo, Universitetsforlaget.
- Gangdal, J. (2011). *Jeg tenker nok at du skjønner det sjøl: historien om Christoffer*. 2. utg. Oslo, Kagge Forlag AS.
- Garland, D. (1991) Sociological Perspectives on punishment. I: Tonry, M. ed. *Crime and justice: A review of research volume 14*. Chicago, University of Chicago Press.
- Granér R. (2014). Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater – om patruljerende politis yrkeskultur. I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. red. *Innføring i politivitenskap*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk, s. 134-152.
- Granér, R. & Kronkvist, O. (2014) Kontroll av og i politiorganisasjonen. I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. red. Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Graver, H. P. (2011) *Hva er rett?* Oslo, Universitetsforlaget.
- Grimen, H. (2004) *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Grøvdal, Y. (2012) *En vellykket sak? Kvinner utsatt for mishandling og møte med rettsapparatet*. Oslo, Unipub forlag.
- Grøvdal, Y. (2014) Ofre for vold – og ofre for straffesaksfokus. I: Narud, K. red. *Vold mot kvinner*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk, s. 341-360.
- Gundhus, H. O. & Larsson, P. (2007). Policing i et norsk perspektiv. I: Gundhus, H. O., Larsson, P. & Myhrer, T. -G. red. *Polisier virksomhet. Hva er det – hvem gjør det?* Oslo, Politihøgskolen, s. 11-31.
- Gundhus, H.I., Hellesø-Knutsen & Wathne (2010) Red. *Polivitenskap på egne ben? En essaysamling*. Politihøgskolen, PHS forskning 2010:1. Oslo
- Gundhus, H. O. I., Talberg, N. & Wathne, C. T. (2018) Konturen av en ny politirolle: politiansattes erfaringer med Nærpolitireformen. I: Sørli, V. L. & Larsson, P. red. *Politireformer: Idealer, realiteter, retorikk og praksis*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk, s. 199-219.
- Haaland, T., Clausen, S. -E. & Schei, B. (2005) *Vold i parforhold. Ulike perspektiver*. NIBR-rapport 2005:3. Oslo, Norsk institutt for by- og regionforskning. Tilgjengelig fra: <<http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NIBR/Publikasjoner/Publikasjoner-norsk/Vold-i-parforhold-ulike-perspektiver>> [Lest 15.01.2019].

- Halvorsen, E. M. (2013) En drøfting av forholdet mellom humanistisk og samfunnsvitenskapelig tilnærming til kultur. Eksempler på likheter og forskjeller fra nyere forskning. *Techné Series – Research in Sloyd Education and Craft Science A*, 20 (1), p. 1-12.
- Halås, C. T., Kymre, I. G. & Steinsvik, K. (2017) Introduksjon. I: Halås, C. T., Kymre, I. G. & Steinsvik, K. red. *Humanistiske forskningstilnærminger til profesjonspraksis*. Oslo, Gyldendal Akademisk, s. 9-14.
- Hammer, J., Radford, J. & Stanko, E. A. (1989) Policing men's violence: an introduction. I: Hammer, J., Radford, J. & Stanko, E. A. eds. *Women, policing and male violence: International perspectives*. London, Routledge.
- Hansen, N.B & Glerup, J., (2004) *Vidensteori, proffesjonsuddannelse og professionsforskning*. Syddansk Universitetsforlag. København
- Hart, C., Ksir, C. & Oakley, R., (2008) *Drugs, society, and human behavior*. 13. ed., New Yourk, NY, McGraw Hill.
- Haugland, G. N. et al. (2011). Ingen penis – ingen skade? Når kvinner begår seksuelle overgrep. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 48 (6), s. 523-528.
- Heder, M. (2004). Vad är en bra polis? I: Bornemark, J. & Svenaeus, F. red. *Vad är praktisk kunskap?* Södertörn studies in practical knowledge 1. Huddinge, Södertörns högskolebibliotek, s. 264-289.
- Heltne, U. & Steinsvåg, P. Ø. red. (2011). *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Hjemdal, O. K. (2014) Vold mot kvinner – definisjoner, forekomst og risikofaktorer. I: Narud, K. red. *Vold mot kvinner*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Hjemdal, O. K., Sogn, H. & Schau, L. (2012). *Vold, negative livshendelser og helse: En gjennomgang av data fra to regionale helseundersøkelser*. Oslo, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).
- Hjermann, R. (2007) De voksnes råskap. I: Storberget, K. et al. red. *Bjørnen sover: om vold i familien*. Oslo, Aschehoug & Co., s. 148-153.
- Hoel, L. (2011) *Å gjenopprette orden. En studie av politibetjentens praktiske kunnskap – i et fenomenologisk-hermeneutisk perspektiv*. Doktoravhandling, Universitetet i Nordland. Tilgjengelig fra: <<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/174721>> [Lest 15.01.19].
- Hoel, L. (2013) *Politiarbeid i praksis. Politibetjenters erfaringer*. Oslo, Universitetsforlaget.

- Hoel, L. (2015) Politibetjentens handlingsberedskap: en praktisk kunnskap for å være skodd for små og store hendelser. I: McGuirk, J. & Methi, J. S. red. *Praktisk kunnskap som profesjonsforskning: antologi over yrkeserfaringen som utgangspunkt for forståelse av kunnskapsutvikling i praksis*. Bergen, Fagbokforlaget, s. 199-218.
- Hoel, L., & Christensen, E. (2016). Hvorfor velger politistudentene å bli politi? Om verdier, idealer og et trygt samfunn. *Nordisk politiforskning*, 3 (1), 29–52.
- Hoel, L. & Bjørkelo, B. (2017) «Kan det være godt politiarbeid?» *En undersøkelse av erfaringslæring av gråsonesaker*. *Nordisk politiforskning*, 4 (2), s. 187-210.
- Hoyle, C. & Sanders, A. (2000) Police response to domestic violence: from victim choice to victim empowerment. *British Journal of Criminology*, 40 (1), p. 14-36.
- Holmberg, L. (2014) Hva gjør politiet? I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. red. *Innføring i politivitenskap*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk, s.153-176.
- Humlegård, O. E. (2017) *Politiets årsrapport 2017*. Oslo, Politidirektoratet. Tilgjengelig fra: <<https://www.regjeringen.no/contentassets/80197702ddb144e8a016a040e656751f/arsrapport-2017-politidirektoratet.pdf>> [Lest 15.01.2019].
- Hydén, M. (1995) *Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det omöjliga och det möjliga*. Stockholm, Liber utbildning.
- Hägglom, A. & Fredriksson, S. T. D. (2011) «Der bliver ofte stille» – sygeplejerskers møde med kvinder, som har været udsat for vold. *Klinisk sygepleje*, 25 (1), s. 67-76.
- Isdal, P. (2000) *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Jarvis, K. L., Gordon, E. E. & Novaco, R. W. (2005) Psychological distress of children and mothers in domestic violence emergency shelters. *Journal of Family Violence*, 20 (6), p. 389-402.
- Johansen, A. (2003) *Samtalens tynne tråd*. Oslo, Spartacus forlag.
- Josefson, I. (2015) Hvorfor en akademisk utdanning i praktisk kunnskap? Et tilbakeblikk på 15 år ved Senter for praktisk kunnskap. I: McGuirk, J. & Methi, J. S. red. *Praktisk kunnskap som profesjonsforskning: antologi over yrkeserfaringen som utgangspunkt for forståelse av kunnskapsutvikling i praksis*. Bergen, Fagbokforlaget, s. 31-39.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013a) *Et liv uten vold. Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Oslo, Justis- og beredskapsdepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf> [Lest 21.01.2019].

Justis- og beredskapsdepartementet. (2013b) *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner*. Meld. St. 15 (2012–2013). Tilgjengelig fra :
<<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-15-20122013/id716442/>>
[Lest 15.01.2019].

Justis- og beredskapsdepartementet. (2015a) *Endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner*. Prop. 112 L (2014-2015). Oslo, Justis- og beredskapsdepartementet. Tilgjengelig fra:
<<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-112-l-2014-2015/id2408302/sec1>> [Lest 15.01.2019].

Justis- og beredskapsdepartementet. (2015b) *Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen)*. Prop. 61 LS (2014-2015). Oslo, Justis- og beredskapsdepartementet. Tilgjengelig fra:
<<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-61-s-2014-2015/id2398784/>>
[Lest 22.01.2019].

Justis- og beredskapsdepartementet. (2017) *Politi og bevæpning: legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. NOU 2017:9. Oslo, Justis- og beredskapsdepartementet. Tilgjengelig fra:
<<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-9/id2545750/sec6>> [Lest 15.01.2019].

Justis- og beredskapsdepartementet. (2018) *Politiets oppgaver og organisering*. Tilgjengelig fra: <<https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/kriminalitet-og-politi/innsikt/politiet/id713373/>> [Lesedato 19.11.2018].

Justis og politidepartementet (1981) *Politiets rolle i samfunnet*. NOU 1981:35. Oslo. Justis og politidepartementet.

Justis- og politidepartementet. (1998) *Forskrift om dommeravhør og observasjon m m*. Rundskriv G 70/98. Tilgjengelig fra: <<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/g-7098/id108316/>> [Lest 15.01.2019].

Justis- og politidepartementet. (2003) *Retten til et liv uten vold: menns vold mot kvinner i nære relasjoner*. NOU 2003:31. Oslo, Departementets servicesenter.

Justis- og politidepartementet (2004-2005) Om lov om oppheving av løsgjengerloven og om endringer i straffeloven mv (eget straffebud mot vold i nære relasjoner mv.) Ot. Prp. Nr.113 (2004-2005, kap 2.2.)

- Justis- og politidepartementet. (2005) *Politiets rolle og oppgaver*. St. meld. nr. 42 (2004-2005). Oslo, Justis- og politidepartementet. Tilgjengelig fra: <<https://www.regjeringen.no/contentassets/91efc535022e4649821a8d81b31d54e4/no/pdfs/stm200420050042000dddpdfs.pdf>> [Lest 15.01.2019].
- Justis- og politidepartementet. (2008) *Fra ord til handling: bekjempelse av voldtekt krever handling*. NOU 2008:4. Oslo, Justis- og politidepartementet.
- Jørgensen, S. L. (2014) "Samfunnslederskap i Skandinavia"? Jf: [http://vbn.aau.dk/da/publications/anerkendende-offentlig-ledelse-under-budgetpres\(3cc4d3ce-832c-421b-ab81-b4153b48d130\).html](http://vbn.aau.dk/da/publications/anerkendende-offentlig-ledelse-under-budgetpres(3cc4d3ce-832c-421b-ab81-b4153b48d130).html) [lest 06.02.2019]
- Kahneman, D. (2012) *Tenke, fort og langsomt*. Oslo, Pax forlag.
- Killén, K. (2010) *Sveket*. 4. utg. Oslo, Kommuneforlaget.
- Kirkebøen, G. (2013) Kan vi stole på fagfolks skjønn? I: Molander, A. & Smedby, J. -C. red. *Profesjonsstudier II*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Kirkengen, A. L. (2017). Diagnose: Barndomsforgiftning. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 14 (1), s. 16-24.
- Kirkengen, A. L. & Næs, A. B (2015) *Hvordan krenkede barn blir syke voksne*. 3. utg. Oslo, Universitetsforlaget.
- Knausgård, K. O. (2009-2011) *Min kamp*. 6 bind. Oslo, Forlaget Oktober.
- Kvale, S. & Brinkmann S. (2015) *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. utg. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Lagestad, P. (2011) *Fysisk styrke eller bare prat: om kjønn, fysisk trening og ordenstjeneste i politiet*. Doktoravhandling, Norges idrettshøgskole.
- Lagestad, P. & Rønning, H. (2012) *Kommunikasjon og konflikthåndtering. Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Larsson, P., Gundhus, H.O.I., & Granér, R., red. (2014) *Innføring i politivitenskap* Oslo. Cappelen Damm Akademisk.
- Larsson, P. (2010) Fra armsterke bondesønner til akademikerbarn: Om rekruttering til politiyrket. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 97 (2), s. 150-159. Tilgjengelig fra: <<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/174578>> [Lest 15.01.2019].
- Lee, W. V. & Weinstein, S. P. (1997) How far have we come? A critical review of the research on men who batter. *Recent Developments in Alcoholism*, 1997 (13), p. 337-56.

- Lillevik, O. G. (2016) Perspektiver på vold mot barn. I: Mevik, K., Lillevik, O. G. & Edvardsen, O. red. *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Oslo, Gyldendal.
- Lindseth, A. (2015) Svarevne og kritisk refleksjon – hvordan utvikle praktisk kunnskap? I: McGuirk, J. & Methi, J. S. red. *Praktisk kunnskap som profesjonsforskning: antologi over yrkeserfaringer som utgangspunkt for forståelse av kunnskapsutvikling i praksis*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Lindseth, A. & Nordberg, A. (2004) A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience. *Scandinavian Journal of Caring Science*, 18 (2), s. 145-153. doi: 10.1111/j.1471-6712.2004.00258.x [Lest 15.01.2019].
- Lipsky, M. (2010) *Street level bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*. New York, Russel Sage Foundation.
- Liste over rettsprinsipper. (u.å.) I: *Jusleksikon.no*. Tilgjengelig fra: <https://jusleksikon.no/wiki/Liste_over_rettspinsipper> [Lest 22.01.2019].
- Løgstrup K. E. (2000) *Den etiske fordring*. Løgstrup bibliotek. [Opprinnelig utgitt 1956].
- Magnussen, S. (2017). *Vitnepsykologi 2.0*. Oslo, Abstrakt forlag.
- Malterud, K. (2002) Kvalitative metoder i medisinsk forskning – forutsetninger, muligheter og begrensninger. *Tidsskrift Norske Lægeforening*, 122 (25), s. 2468-72. Tilgjengelig fra: <<https://tidsskriftet.no/2002/10/tema-forskningsmetoder/kvalitative-metoder-i-medisinsk-forskning-forutsetninger-muligheter>> [Lest 15.01.2019].
- Malterud, K., Dirk, S. V. & Guassora, D. A. (2016) Sample Size in Qualitative Interview Studies: Guided by Information Power. *Qualitative Health Research*, 26 (13), p. 1753-1760. doi: 10.1177/1049732315617444 [Lest 15.01.2019].
- McGuirk, J. & Methi, J. S. red. (2015) *Praktisk kunnskap som profesjonsforskning: antologi over yrkeserfaringer som utgangspunkt for forståelse av kunnskapsutvikling i praksis*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Meløe, J. (1973) Aktøren og hans verden. *Norsk Filosofisk Tidsskrift*, 8 (2), s. 133-143.
- Methi, J. (2015) Fortelling som erkjennelsesform. I: McGuirk, J. & Methi, J. S. red. *Praktisk kunnskap som profesjonsforskning: antologi over yrkeserfaringer som utgangspunkt for forståelse av kunnskapsutvikling i praksis*. Bergen, Fagbokforlaget, s. 125-147.
- Mevik, K. & Edvardsen, O., (2016) Barns rett til beskyttelse og medbestemmelse – med utgangspunkt i barnekonvensjonen. I: Mevik, K., Lillevik, O. G. & Edvardsen, O. red. *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Oslo, Gyldendal.

- Mevik, K. & Breivik, F. L. (2012) *Barnefordeling i domstolen: Når barnets beste blir barnets verste*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Milgram, S. (1961). Nationality and conformity. *Scientific America*, 205 (6). Tilgjengelig fra: <<https://www.scientificamerican.com/article/milgram-nationality-conformity/>> [Lest 15.01.2019].
- Miller, S. L (1998). The tangled web of feminism and community policing. I: Miller, S. L. ed. *Crime, control and women: Feminist implications of criminal justice policy*. London, Sage publications, p. 95-112. doi: 10.4135/9781452243207 [Lest 15.01.2019].
- Moi, T. (2011) Hvordan skal vi forsvare humaniora? Perspektiver fra USA. *Nytt norsk tidsskrift*, 28 (3), s. 273-283.
- Moi, T. (2013) *Stemmer*. Oslo, Aschehoug & co.
- Molander, A. (2013) Profesjonelt skjønn i velferdsstaten: Mekanismer for ansvarliggjøring. I: Molander, A. & Smedby, J. -C. red. *Profesjonsstudier II*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Molin, P. K. & Steinsvåg, P. Ø. (2011) Forståelse av og hjelpebehov for voldsutøvere i nære relasjoner. I: Heltne, U. & Steinsvåg, P. Ø. red. *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Mossige, S. & Stefansen, K. (2007) *Vold og overgrep mot barn og unge. En selvrapporteringsstudie blant avgangselever i videregående skole*. NOVA rapport 20/2007. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Mossige, S. & Stefansen, K. (2016) *Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*. NOVA rapport 5/2016. Oslo, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Mullender, A. & Morley, R. red. (2001) *Children living with domestic violence: putting men's abuse of women on the child care agenda*. London, Whiting & Birch Ltd.
- Myhrer, T. -G. (2014) Politiretten – samfunnsbeskyttelse og rettsikkerhet. I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. red. *Innføring i politivitenskap*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk, s 79-101.
- Myklebust, T. (2009) *Analysis of field investigative interviews of children conducted by specially trained police investigators*. Doktoravhandling, Universitet i Oslo. Tilgjengelig fra: <<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/174713>> [Lest 15.01.2019].

- Mæhre, K.S.(2017) «Vi må ha hjelp.» *Pasienter, pårørende og sykepleiere sine erfaringer fra en forsterket sykehjemsavdeling etter Samhandlingsreformen*. Ph.d i studier av profesjonspraksis. Nord universitet.
- Nagel, T. (1986) *The view from Nowhere*. Oxford, Oxford University press.
- Norsk Senter for forskningsdata (NSD) Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora og teknologi. Tilgjengelig fra: <https://www.etikk.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf>
- Nussbaum, M. C. (1998) *Cultivating Humanity. A Classical Defence of Reform in Liberal Education*. Cambridge MA, Harvard University Press.
- Nussbaum, M. C. (2010) *Not for profit. Why democracy needs the humanities*. Princeton NJ, Princeton University Press.
- Olsen, R. H. (2015) Fra fortelling til praktisk kunnskap. I: McGuirk, J. & Methi, J. S. red. (2015) *Praktisk kunnskap som profesjonsforskning: antologi over yrkeserfaringer som utgangspunkt for forståelse av kunnskapsutvikling i praksis*. Bergen, Fagbokforlaget, s. 219-233.
- Osofsky, J. D. (1995) Children Who Witness Domestic Violence: The invisible Victims. *Social Policy Report. Society for Research in Child Development*, IX (3). doi: 10.1002/j.2379-3988.1995.tb00035.x [Lest 15.01.2019].
- Pape, H. & Stefansen, K. red. (2004). *Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Rapport nr. 1/2004. Oslo, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).
- Petersson, O. (2014) Hvem er politiet? I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. & Granér, R. red. *Innføring i politivitenskap*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk, s. 134-152.
- Polanyi, M. (1966) Tacit knowledge. I: *The Tacit dimension*. London, Routledge & Kegan Paul.
- Politidirektoratet. (2009) *Politiets arbeid med vold i nære relasjoner: En veiledning fra Politidirektoratet*. Oslo, Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2016) *Handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet*. Oslo, Politidirektoratet. Tilgjengelig fra: <<https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/handlingsplan-for-loft-av-etterforskningsfeltet.pdf>> [Lest 15.01.2019]

- Politiets utlendingenhet. (2018) *Barnefaglig veileder for politiet: pågripelse og uttransport av barn. Politiets utlendingenhet*. Oslo, Politiets utlendingsenhet. Tilgjengelig fra: <<https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/pu/barnefaglig-veileder---pagripelse-og-uttransport.pdf>> [Lest 15.01.2019].
- Politi høgskolen (u.å.) *Strategi 2017–2021*. Oslo, Politi høgskolen. Tilgjengelig fra: <https://www.phs.no/Documents/1_Om%20PHS/Strategi%20Politi%20høgskolen%202017%20-%202021.pdf.pdf?epslanguage=no> [Lest 15.01.2019].
- Politiinstruksen. (1990) *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksen)* (FOR-1990-06-22-3963). Tilgjengelig fra: <<https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1990-06-22-3963>> [Lest 15.01.2019].
- Politi loven. (1995) *Lov om politiet* (LOV-1995-08-04-53). Tilgjengelig fra: <<https://lovdata.no/lov/1995-08-04-53>> [Lest 15.01.2019].
- Rachlew, A. (2009) *Justisfeil ved politiets etterforskning – noen eksempler og forskningsbaserte tiltak*. Doktoravhandling, Universitet i Oslo.
- Randa, A. F. K. (2016) *Silkehanske og knyttneve: en kvalitativ studie av politibetjentes møter med voldsutsatte barn*. Masteroppgave, Høgskolen i Molde. Tilgjengelig fra: <<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2393253>> [Lest 15.01.2019].
- Raundalen, M. (2011) Vi må snakke med barna om volden. I: Heltne, U. & Steinsvåg, P. Ø. red. *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo, Universitetsforlaget, s.174-184.
- Reiner, R. (2010) *Politics of the police*. 4th ed. Oxford, Oxford University Press.
- Ricoeur, P. (1991) *From Text to Action: Essays in Hermeneutics II*. Translated by Kathleen Blamey & John B. Thompson. Evanston IL, Northwestern University Press.
- Riksadvokaten. (2008) *Familievold*. Rundskriv nr. 3/2008. Tilgjengelig fra: <<https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/09/Rundskriv-2008-3-Familievold.pdf>> [Lest 15.01.2019].
- Riksadvokaten. (2015a) *Tilrettelagte avhør – direktiver og retningslinjer*. Brev til Statsadvokatene, Politimestrene, Sjefen for KRIPOS av 21.10.15. Tilgjengelig fra: <<https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/10/Tilrettelagte-avh%C3%B8r-direktiver-og-retningslinjer-1.pdf>> [Lest 15.01.2019].

- Riksadvokaten. (2015b) «*Monika-saken*» – *læringsperspektiver: rapport fra arbeidsgruppe*. Riksadvokatens publikasjoner nr. 1/2015. Oslo, Riksadvokaten. Tilgjengelig fra: <<https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/10/Riksadvokatens-publikasjoner-1-2015-Monika-saken-l%C3%A6ringsperspektiver.pdf>> [Lest 22.01.2019].
- Riksadvokaten. (2018a) Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen 2018 – Politiet og statsadvokatene. Rundskriv nr. 1/2018. Tilgjengelig fra: <<https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokatens-mal-og-prioriteringer-for-2018/>> [Lest 15.01.2019].
- Riksadvokaten. (2018b). *Tilrettelagte avhør: Status. Behovet for regelendringer*. Brev til Justis- og beredskapsdepartementet av 21.03.18. Tilgjengelig fra: <<https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2018/03/Tilrettelagte-avh%C3%B8r-status-og-behov-for-regelendringer.pdf>> [Lest 15.01.2019].
- Rognum, T. O. (2010) *Lærebok i rettsmedisin*. 2.utg. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Rognum, T. O. (2016) Flere barn dør av mishandling enn i trafikkulykker. *Aftenposten*, 6. september 2016 [Internett]. Tilgjengelig fra: <<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/8W26x/Flere-barn-dor-av-mishandling-enn-i-trafikkulykker--Torleiv-Ole-Rognum>> [Lest 15.01.2019].
- Rossmann, B. B. R. (2001) Long term effect of children's exposure to domestic violence. I: Graham-Bermann, S. A. & Edleson, J. L. eds. *Domestic violence in the lives of children: The future of research, intervention, and social policy*. Washington, DC: American Psychological Association, p. 35-65. doi: 10.1037/10408-003 [Lest 15.01.2019].
- Rønneberg, K. G. (2008) *Politisamtaler med publikum: Språkbruk som hemmer eller fremmer god kommunikasjon*. Dr. philos.-avhandling, Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/174711> [Lest 15.01.2019].
- Rønneberg, A. L. & Poulsson, A. (2000) *Barn som vitner: særlig om dommeravhør og observasjon*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Saugstad, P. (2009) *Psykologiens historie*. 2. utg. Oslo, Gyldendal akademisk.
- Schaefer, R. (2015) *Monika-saken: Min historie – fra drapsetterforsker til varsler*. Oslo, Vigmostad & Bjørke.
- Schou, L., Dyb, G. & Iversen, S. G. (2007) *Voldsutsatt ungdom i Norge – resultater fra helseundersøkelser i seks fylker*. Oslo, Folkehelseinstituttet/NKVTS.

- Selmer-Anderssen, P. C. (2015) Hvert år dør gjennomsnittlig fem barn under fire år som følge av foreldrenes handlinger. *Aftenposten*, 6. februar [Internett]. Tilgjengelig fra: <<https://www.aftenposten.no/norge/i/k03BA/Hvert-ar-dor-gjennomsnittlig-fem-barn-under-fire-ar-som-folge-av-foreldrenes-handlinger>> [Lest 22.01.2019].
- Skjervheim, H. (1996) *Oppleving og eksistens: Deltakar og tilskodar og andre essays*. Oslo, Aschehoug. [Opprinnelig utgitt 1957].
- Skjervheim, H. (2002) Det instrumentelle mistaket. I: Hellesnes, J. & Skirbekk, G. red. *Mennesket*. Oslo, Universitetsforlaget. [Opprinnelig utgitt 1972].
- Skjørten, K. (2002) *Lov og rett mot familievold?* Oslo, Pax forlag.
- Stanley, N., Miller, P., Richardson, F.h. & Thomson, G., (2011) Children's Experiences of Domestic Violence: Developing an Integrated Response From Police and Child Protection Services. *Journal of Interpersonal Violence*, 26 (12), p. 2372-2391.
- Stein, E. (1989) *I and the living body: The problem of empathy*. Washington D. C., ICS Publications. [Opprinnelig utgitt 1921].
- Straffeloven. (1902) *Almindelig Borgelig Straffelov av 22. mai 1902 nr. 10* (LOV-1902-05-22-10). Tilgjengelig fra: <<https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1902-05-22-10>> [Lest 15.01.2019].
- Straffeloven. (2005) *Lov om straff* (LOV-2005-05-20-28). Tilgjengelig fra: <<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>> [Lest 15.01.2019].
- Straffeprosessloven. (1981) *Lov om rettergangsmåten i straffesaker* (LOV-1981-05-22-25). Tilgjengelig fra: <<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25?q=straffeprosessloven>> [Lest 15.01.2019]
- Svensson, L.G. & Karlsson, A. (2008) Profesjon, kontroll og ansvar. I: Molander, A. & Terum L. I. red. *Profesjonsstudier*. Oslo, Universitetsforlaget, kap. 15.
- Sæther, W. J. (2016) Barn på kriesenter. I: Mevik, K., Lillevik, O. G. & Edvardsen, O. red. *Vold mot barn: Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Oslo, Gyldendal.
- Sørli, V. L. & Larsson, P. red. *Politireformer: Idealer, realiteter, retorikk og praksis*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk
- Søftestad, S. (2018) *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Oslo, Universitetsforlaget.

- Søvig, K.H. (2009) *Barnets rettigheter på barnets premisser. Utfordringer i møtet mellom FNs barnekonvensjon og norsk rett*. En utredning gjort på oppdrag fra BLD.
- Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. red. (2014). *Vold og voldtekt i Norge: en nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo, Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Tilgjengelig fra: <<https://www.nkvts.no>> [Lest 06.02.2019]
- Thorkildsen, I. M. (2015) *Du ser det ikke før du tror det: Et kampskrift for barns rettigheter*. Oslo, Vigmostad & Bjørke.
- Tjora, A. (2017) *Kvalitative metoder i praksis*. Oslo, Gyldendal norsk forlag.
- Tjønn, B. J. (2010) – Jeg har ikke gått for langt. [Utdrag fra Martha Norheims intervju med Karl Ove Knausgård]. *NRK*, 6. februar 2010 [Internett]. Tilgjengelig fra: <<http://www.nrk.no/kultur/litteratur/1.6979795>> [Lest 15.01.2019].
- Tolman, R. M. & Bennett L. W. (1990) A review of quantitative research on men who batter. *Journal of Interpersonal Violence*, 5 (1), p. 87-118.
- Valle, A. M. (2014) *Lærerens intuitive handlingskompetanse*. Doktoravhandling, Universitetet i Nordland.
- Van der Weele, J. (2016) All vold er skadelig, men det er forskjell på vold. *Aftenposten*, 22. april [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/norge/i/VRzKI/--All-vold-er-skadelig_-men-det-er-forskjell-pa-vold> [Lest 22.01.2019].
- Van der Weele, J., Ansar, N. & Castro, Y. (2011) Møte med foreldre som bruker oppdragervold – erfaringer fra arbeid med minoritetsfamilier. I: Heltne, U. & Steinsvåg, P. Ø. red. *Barn som lever med vold i familien: Grunnlag for beskyttelse og hjelp*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Van Dijk, A., Hoogewoning, F. & Punch, M. (2016) Policing at a turning point: implication for research. I: Brunger, M., Tong, S. & Martin, D. eds. *Introduction to policing research. Taking lessons from practice*. London and New York, Routledge, p. 29-41.
- Vanebo, J.O., Glomseth, R., Moe, N. & Stigen, M.H., (2018) Politiarbeid på stedet - Fra idè til praksis. I Sørli, V.L. & Larsson, P. red. *Politireformer. Idealer, realiteter, retorikk og praksis*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk.
- Verdenserklæringen om menneskerettighetene <https://www.fn.no/Om-FN/Avtaler/Menneskerettigheter/FNs-verdenserklaering-om-menneskerettigheter>. [Lest 06.02.2019].
- Vetlesen, A. J. (2007) *Hva er etikk?* Oslo, Universitetsforlaget.

- Vogt, D. C. (2018) *Crime, punishment and understanding: Justice through Injustice*. Doktoravhandling, Universitet i Bergen.
- Vorland, N. & Skjørten, K. (2017). *Barn i krise. Samarbeidet mellom barnevern og politi*. Rapport nr. 4/2017. Oslo, Nasjonalt kunnskapssenter mot vold og traumatisk stress.
- Wackerhausen, S. (2015). Professionsidentitet, sædvane og akademiske dyder. I: Hansen, N. B. & Gleerup, J. red. *Vidensteori, professionsuddannelse og professionsforskning*. Odense, Syddansk universitetsforlag.
- Wackerhausen, S. (2017) Forsknings spørsmål, epistemologi og metode: med fokus på praktisk kundskab. I: Halås, C. T., Kymre, I. G. & Steinsvik, K. red. *Humanistiske forskningstilnærminger til profesjonspraksis*. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Walker, L. E. A. (2017) *The battered woman syndrome*. 4th ed. New York, Springer publishing Company.
- Wikan, U. (2005) *For ærens skyld: Fadime, til ettertanke*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Wikan, U. (2018) Fattigdom som opplevelse og livskontekst. I: Balsvik, E. & Solli, S. M. red. *Introduksjon til samfunnsvitenskapen, bind 2*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Wittgenstein, L. (2001) *Philosophical Investigations, Part II, Chapter XI*. Translated by Anscombe, G. E. M. 3rd ed. Oxford, Basil Blackwell Ltd.
- Wolfe, D. A. (1999) *Child abuse: implication for Child Development and Psychopathology*. 2nd ed. London, Sage Publications.
- Zimbardo, P. (2007) *The Lucifer effect: Understanding how group turn evil*. New York, Random house.
- Øverlien, C. (2012) *Vold i hjemmet – barns strategier*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Øverlien, C. & Aas, G. (2016) The police patrols and children experiencing domestic *könsblandade arbetsplatser: en könsteoretisk analys violence. Police practice and research*, 17 (5), p. 434-447. doi: 10.1080/15614263.2015.1086879 [Lest 09.12.2016].
- Åberg, B. (2001) *Samarbete på arbetsdelning mellan kvinnor och män i två yrken: akutsjuksköterskor och ordningspoliser*. Örebro Studies in Sociology 2001:1. Doktoravhandling, Örebro universitet.
- Aakvaag, G. C. (2008) *Moderne sosiologisk teori*. Oslo, Abstrakt forlag.
- Aas, G. (2009) *Politiinngrep i familiekonflikter*. Doktoravhandling, Universitetet i Oslo.
- Aas, G. (2014a) *Politiet og familievolden*. Oslo, Universitetsforlaget.

Aas, G. (2014b) Familievold som spesialfelt i politiet? *Nordisk politiforskning* 1 (1) s.58-82.

Aas, G. (2014c) Politiets arbeid med familievoldssaker I: Narud, K. red. *Vold mot kvinner*. Oslo, Cappelen Damm Akademisk, s. 303- 321.

10. VEDLEGG

Vedlegg 1 Godkjenning fra NSD 10.05.2013

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 2
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Oddbjørg Edvardsen
Politihøgskolen, avd. Bodø
Postboks 6004
8002 BODØ

Vår dato: 10.05.2013

Vår ref:34439 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 03.05.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

34439

Behandlingsansvarlig

Daglig ansvarlig

Mote med barn som lever med vold i hjemmet - politiets erfaringer i ordensoppdrag

Politihøgskolen, ved institusjonens øverste leder

Oddbjørg Edvardsen

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

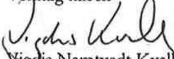
Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 21.08.2018, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Andelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universtetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47 22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47 73 59 19 07. kyre.stava@svt.ntnu.no
TRONSDAL: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47 77 64 43 36. nsdmaa@svt.uio.no

Vedlegg 2 Informasjonsskriv med samtykkeerklæring

INFORMASJONSSKRIV

Forespørsel om deltagelse i forskningsprosjektet:

»møte med barn som lever med vold i hjemmet«

Politiets erfaringer i ordensoppdrag

Undertegnede jobber ved Politihøgskolen, avdeling Bodø, og skal nå i gang med en studie der jeg vil undersøke politiets erfaringer i ordensoppdrag, hvor de møter barn som lever med vold i hjemmet. Dette er en PHD studie, som vil gjennomføres ved Senter for praktisk Kunnskap, Universitetet i Bodø, og som vil påbegynnes høst 2013, og avsluttes i 2017/18. Studien er godkjent og vil også finansieres av Politihøgskolen.

Jeg ønsker å få kunnskap om hvordan du har opplevd slike oppdrag, og spesielt de oppdrag hvor du har sett at din praksis har bidratt til at barn får hjelp. Hva erfarer du denne hjelpen består av, og hva har preget disse oppdragene? I samtalen med deg vil dine erfaringer være utgangspunkt, og ut fra hva du forteller, vil jeg kunne stille oppfølgingsspørsmål.

Spørsmålene jeg vil stille vil være svært åpne som:

- fortell fra et ordensoppdrag, der du har møtt barn som lever med vold
- fortell om noe som har gjort spesielt inntrykk på deg
- Fortell om et oppdrag, der du vet at barnet på bakgrunn av ditt arbeid fikk hjelp av politiet. Hva besto hjelpen av?

Intervjuet vil sannsynligvis ta fra en til to timer. Ved behov for ytterligere intervju, vil jeg ta kontakt med deg på ny. Du kan velge å reservere deg mot dette.

Jeg vil benytte lydopptak, ved siden av notater, som vil oppbevares forsvarlig og nedlåst. Både lydopptak og notater vil låses ned. Dataen fra lydopptak, vil transkriberes inn i en PC, som er passordbeskyttet. Jeg vil også registrere og oppbevare navn, telefonnummer og email nedlåst, og separat fra det resterende datamaterialet, i tilfelle jeg ønsker å stille oppfølgingsspørsmål". Senest innen phd. avsluttes i 2018, vil lydopptak slettes og datamaterialet vil være anonymisert.

Ved publisering, vil den informasjonen du gir, bli behandlet slik at personvernet ivaretas. Dette innebærer at det du vil fortelle, framstilles på en slik måte at informasjonen ikke kan tilbakeføres til deg, eller til andre som kan identifiseres. Du vil få anledning til å lese igjennom det skriftlige materialet før publisering, slik at fremstillingen ivaretar hensyn til personvernet. Det er helt frivillig å delta i prosjektet og du kan på hvilket som helst tidspunkt for publisering, trekke deg og kreve opplysningene som er gitt slettet, uten å måtte begrunne dette nærmere.

Jeg minner om at du ikke må oppgi taushetsbelagte opplysninger i intervjuene med meg.

Dersom du ønsker å delta i undersøkelsen, er det fint om du signerer den vedlagte samtykkeerklæringen og returnerer den så snart som mulig.

Har du spørsmål i forbindelse med denne henvendelsen, eller ønsker å bli informert om resultatene fra undersøkelsen når de foreligger, kan du gjerne ta kontakt med meg på telefon, eller på følgende mail: oddbjorg.edwardsen@pfs.no

Med vennlig hilsen
Oddbjørg Edwardsen

Høgskolelektor i psykologi
PolitiHøgskolen Tlf. 990 38 054

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om prosjektet ” *møte med barn som lever med vold i hjemmet*» og er villig til å delta i studien.

Signatur Telefonnummer

Email:

Vedlegg 3 Ordliste

Barnevern

Barnevernet har som hovedoppgave å sikre barn og unges oppvekstvilkår. Dersom barnevernet blir kjent med omsorgssvikt eller at barn lider fysisk og psykisk overlast, har barnevernet en lovbestemt undersøkelsesplikt og skal om nødvendig sette inn tiltak. Tiltak kan være råd, veiledning eller hjelpetiltak til barn eller barnefamilier. Om dette ikke er tilstrekkelig, kan barnevernet overta omsorgen for barnet, som innebærer at barnet får nye omsorgsgivere.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnevernet—til-barnets-beste/id87701/>

Barnehus

Barnehus gjennomfører tilrettelagte avhør av barn og ungdom og voksne med psykisk utviklingshemming, som kan ha vært utsatt for vold eller seksuelle overgrep, der det foreligger en politianmeldelse. Barnehus skal også gjennomføre formøter og ettermøter i tilknytning til avhøret. Barnehus gir også råd og veiledning til privatpersoner og offentlige instanser i anonyme saker.

<https://www.statensbarnehus.no/>

Barneombud

Barneombudet skal fremme barns interesser i samfunnet, og skal følge med i barns oppvekst vilkår. Ombudet skal ivareta barns interesser i samsvar med barnekonvensjonen. Ombudet er en høringsinstans og skal bidra til barns interesser på alle felt, og følge med at forvaltningspraksis er i samsvar med barnekonvensjonen. Barneombudet kan foreslå tiltak som kan styrke barn rettsikkerhet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-03-06-5>

Bistandsadvokat

En bistandsadvokat gir råd og støtte i forbindelse med politiavhør i straffesaker, og skal hjelpe den utsatte under etterforskningen og i en eventuell rettsak. Bistandsadvokaten skal ivareta fornærmedes straffeprosessuelle rettigheter, og hjelpe til med å fremme erstatningskrav. Voldsutsatte barn og barn utsatte for seksuelle overgrep har krav på bistandsadvokat. <https://dinutvei.no/utsatt/251-rett-til-bistandsadvokat>

Krisesenter

Krisesenteret er et tilbud til den som er utsatt for vold eller overgrep fra en partner, familie eller andre. Sentrene tilbyr et trygt sted å bo i en begrenset periode, og beskyttelse, sikkerhet, råd og veiledning til kvinner, menn og barn som trenger beskyttelse. <https://dinutvei.no/utsatt/hjelpetilbud-til-utsatte/248-krisesenter-omtale>

NAV

NAV er ett av de største offentlige kontor i Norge, og er underlagt arbeids og sosialdepartementet. De forvalter arbeidsmarkedstiltak, trygd, sosialstønad og pensjoner. <https://www.nav.no/Forsiden>

Pedagogisk psykologisk tjeneste

Pedagogisk veiledningstjeneste som skal sørge for at barn mellom 0 – 18 år sikres opplæring ut fra sine særskilte behov. Hensikten er å sikre alle barn og voksne med spesielle behov en inkluderende opplæring i samsvar med sine evner og forutsetninger.

Påtale og påtalemyndighet

Påtale betyr at et forhold anmeldes og etterforskes av politiet. Påtalemyndigheten består av statsadvokatene og riksadvokaten.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25/KAPITTEL_2-2#%C2%A769

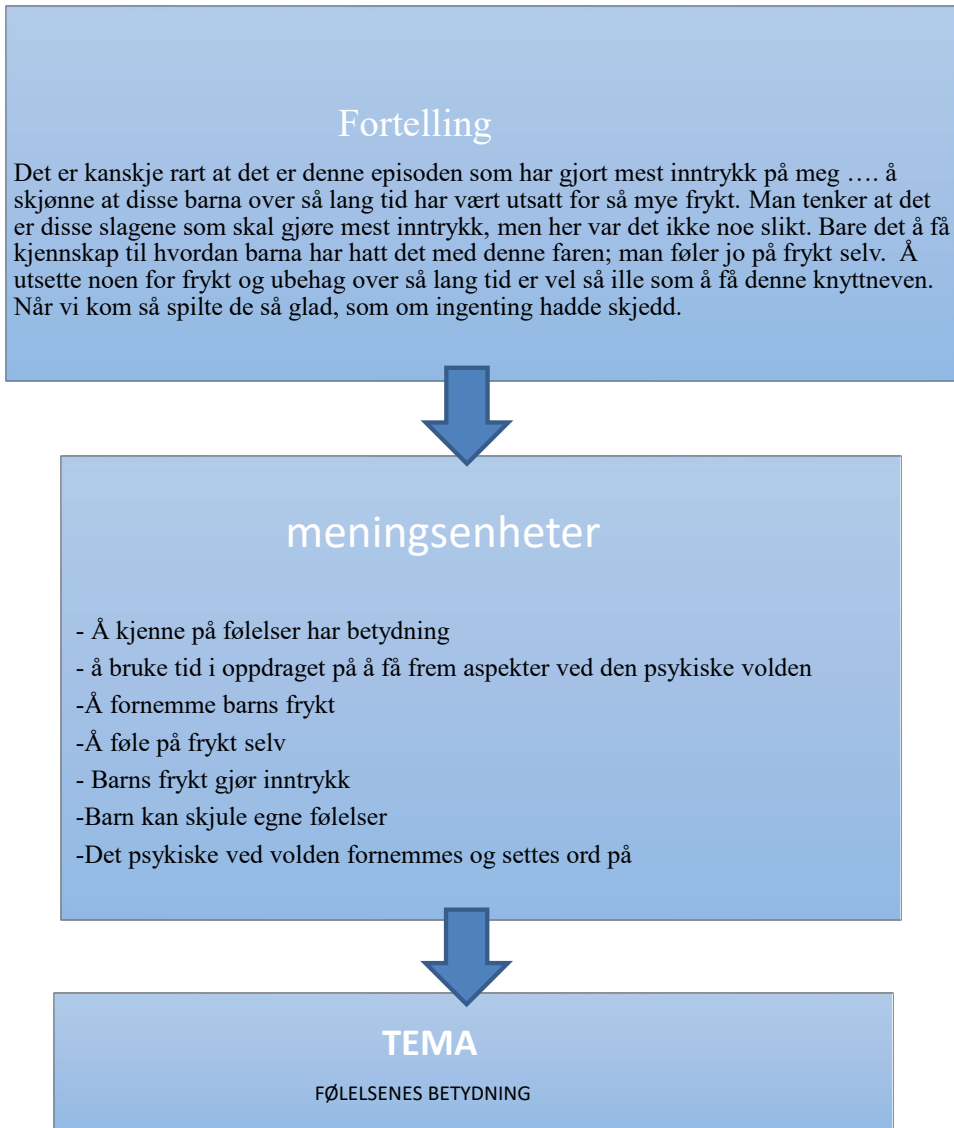
Riksadvokat

Riksadvokaten er den øverste leder av påtalemyndighetene. Riksadvokaten skal bidra til kriminalitetsbekjempelse gjennom effektiv straffesaksbehandling, og fastsetter årlig hvilke kriminalitetstyper som skal prioriteres, og hvilke krav som skal stilles til behandlingen av straffesaker i politiet og hos statsadvokatene.

Riksadvokaten avgjør tiltalings spørsmålet i de mest alvorlige straffesakene.

<https://www.riksadvokaten.no/riksadvokatembetet/>

Vedlegg 5 Tematisk analyse – kjønn, by, politibetjent

	Pb1	Pb2	3	4	5	6	b	8	9	10	11	12	13	14	15
Kjønn	k	k	k	k	k	m	m	K	k	k	k	m	m	K	k
By	BY 1	B1	B1	B1	B1	B1	B1	B1	B2	B2	B2	B2	B2	B3	3
Hva handler politipatruljens oppdrag om i møte med barn?															
Å møte barns følelsesreaksjoner når politiet kommer	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å forholde seg til barns taushet	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å bruke tid for å få barn til å fortelle hva som har skjedd	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å få til trygghet og relasjon til barnet	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Politibetjentene fornemmer barns følelser	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Ledelsens prioriteringer betyr noe	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å forholde seg til at barns skjuler egne følelser	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Mangel på tid	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Uoversiktlighet, å ikke vite hva som møter deg	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å stå alene med familien	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Farefylte oppdrag	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å mestre sterke følelser hos seg selv	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å trygge, verne, hjelpe barnet	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å kjenne på egne følelser	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Fornemme sårbarhet hos barnet- familien	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Krisestøtte først og fremst	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Møte med marginaliserte familier	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Kjønnnet arbeidsdeling	*	*	*											*	*
Diskriminerende holdninger til kvinner	*	*													*

Kunnskaper avgjørende	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Kunnskaper i endring	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
fravær av fysisk makt i oppdrag	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Fortellinger om bruk av fysisk makt overfor voksne når barn er i hjemmet	*										*				
Hva hjelper barnet															
En ledelse som prioriterer slike oppdrag	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Krisestøtte til barnet	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å møte mistenkte med respekt			*			*		*		*		*	*		*
Humanitet og 'myke' tilnærminger	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Hjelp til familien		*	*					*		*	*	*	*	*	*
Bruk av sjekklister SARA som eksempel		*			*				*		*		*	*	*
Etterforskning på stedet for å få til en rettslig behandling	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å straffe voldsutøver avverger ny vold - eksempler	*			*				*							*
Samtale med barnet som krisestøtte hjelper	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Støtten barnevernet bidrar med under oppdraget	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Betydning av Barnevernfaglig hjelp i etterkant	*	*	*	*	*	*					*	*	*	*	*
Betydning av erfaringsdeling	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Samarbeide internt over avdelingen	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Hva er det problematiske ved politipatrulje															

ns praksis/rolle																
Etterforskning på stedet tar tid	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Å representere straffesaksspor et i møte med barns behov	*		*		*								*	*	*	
Patruljen har for lite kunnskaper om etterforskning	*	*	*	*	*	*								*		
Etterforskning kan komme i konflikt med hensyn til å trygge barnet på stedet	*	*			*	*										
Når politipatruljen overlater samtalen med barnet på stedet til barnevernet, ødelegges bevisverdien i barnets fortelling									*	*	*	*	*			
Faglig ledelse av patruljen mangelfull	*	*	*	*	*	*	*					*	*	*	*	
Kunnskaper om etterforskning når ikke frem til patruljen	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Holdninger og kultur	*	*	*	*	*	*	*							*	*	
Hva gjør politiet på stedet med barnet?																
Forsøker å snakke med barnet	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Trygger, viser omsorg	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
sikkerhetsperspektivet	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Formalia ved samtale	*	*	*				*				*	*		*	*	
Ivareta vitnepyskologiske hensyn i samtalen	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Politiets arbeid før og nå		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	

Hva kan være mest vanskelig															
Barn som ikke vil snakke	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Barn uten språk									*	*	*	*	*	*	
Barns fortellinger blir ikke hørt/trodd			*											*	*
Familier i krise	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Andre ting som kan påvirke															
Unge vc eldre betjenter		*	*												*
Samarbeide skole/barnehage	*	*									*		*		
Marginaliserte familier			*				*	*	*	*	*	*	*		
Politibetjentens kjønn		*	*	*										*	*

Studien er en fenomenologisk undersøkelse av politipatruljens møter med barn i oppdrag der det er mistanke om vold i hjemmet. 15 erfarne politibetjenter fra tre ulike byer i Norge, hvor alle har praksis fra patrulje, er intervjuet om sine møter med barna. Spørsmålene som datamaterialet søker svar på, er hva politibetjentene erfarer at god hjelp til voldsutsatte barn kan være, men også hvilke utfordringer og problemer som oppstår i patruljens møte med barna.

Avhandlingen vil vise hvilken rolle og betydning politipatruljen er gitt av våre myndigheter i å avdekke, stanse og forebygge vold mot barn, i lys av lovverket, konvensjoner og retningslinjer som styrer politiets arbeid. Politipatruljens praksis i møte med barna belyses ut fra et humanistisk og samfunnsvitenskapelig ståsted. Datamaterialet vil synliggjøre hvordan mellommenneskelige og relasjonelle omstendigheter som oppstår imellom politibetjentene, barnet og familien når politiet kommer hjem til barnet, påvirker politibetjentenes forutsetninger for å handle. Samtidig vil spørsmål knyttet til politiets kultur og kunnskapsgrunnlag, om organisering, ledelse, og om samhandling med deler av det øvrige hjelpeapparatet, og hvordan disse forhold påvirker og utfordrer politipatruljens oppdragsløsning med voldsutsatte barn. Et sentralt spørsmål som stilles i avhandlingen, er hvor vidt det strafferettslige perspektivet som er så sentralt i myndighetenes målstyring av politiets ressurser, bidrar til at barn beskyttes mot vold og overgrep. Et annet viktig spørsmål er på hvilken måte politipatruljens praksis, kan ivareta barns rettigheter og behov for beskyttelse og omsorg, slik disse artikuleres i barnekonvensjonen.